M. STANKOVIĆ

MLADOST VEDRINE

M. STANKOVIĆ

MLADOST VEDRINE

ZAGREB 1944

Dozvolom Nadbiskupskog duhovnog stola u Zagrebu od 16. siečnja 1944. broj 540

Tiskanje i razpačavanje dopušteno odlukom Glavnog ravnateljstva za promičbu od 4. ožujka 1944. br. 1051

IZDALO VELIKO KRIŽARSKO SESTRINSTVO

NARODNA TISKARA, ZAGREB, KAPTOL BR. 27

Što da Ti reknem u uvodu ove knjige, draga sestro? Što da Ti zaželim na prvoj njezinoj stranici, draga mlada prijateljice?

Htjela bih Ti reći nešto neobično liepo i toplo. Nešto, što može reći samo ona duša, koja voli našu mladež, koja je tako dugo prati i koja je kroz toliki niz godina u sebi nosi.

Mjesecima sam tražila pravi izraz, pravu rieč za uvodnu misao. Ali neki dan stiglo mi je i opet jedno značajno djevojačko pismo. Mlada djevojka opisuje iskreno, upravo preiskreno, svoj životni put, sve bure i oluje svoga života. Na kraju pisma nanizala je i ove redke:

»Često se sjećam prošlosti i mislim, što bi postalo od četrnaestgodišnje djevojčice bez nadzora, prepuštene same sebi, koja je jedva znala za Boga, da nije bilo Križarstva i svega onoga, što mi je ono dalo. Nikada ne ću moći vratiti taj dug, niti platiti kamate na tu veliku glavnicu, što sam je primila. Jer ono, što sam dobila, to je ono najviše što čovjek može imati — Boga u svom srdcu.«

Jest! Križarstvo čuva Boga u mladim srdcima... Križarstvo daje Boga mladim srdcima... Križarstvo otvara puteve Bogu u mlada djevojačka srdca...

To je bitna oznaka Križarstva. Sadržaj Križarstva. Jedini cilj Križarstva. To je njegov četrnaest godišnji život u Hrvatskoj. I njegovo djelovanje po svim hrvatskim krajevima.

O tome Ti govori ova knjiga. To ćeš naći na svakoj njezinoj stranici.

Treba li nešto jače, nešto snažnije za uvodnu misao? Nešto, što bi bilo još bliže Tvojoj duši, Tvojoj mladosti, Tvojim čežnjama?

Mislim, da nema! I zato se nadam, da ćeš tu knjigu primiti radostno, i da će Ti biti vjeran savjetnik i u Tvome osobnom i organizacijskom životu. Pogotovo kad znaš, da u njoj govori i ljubav, kojom Tebe i sve hrvatske Križarice prati

Tvoja sestra

M a r i c a

Oj, u vis krila!

Neobičan govor

Vlak juri, juri prema sjeveru. Izmučio se već prolazeći kraj zelenih šuma, pitomih zaselaka i srebrne Save. Lokomotiva dahće, skuplja posljednje snage, da oveću skupinu vedre hrvatske mladeži prebaci u M a r i b o r. U Mariboru je slet orlovske mladosti, nešto novo, nešto značajno u životu mladoga slovenačkog katoličkog gibanja.

Bilo je to *1920.* godine. S grupom hrvatske mladeži putovala sam i ja, onda još maturantica jedne zagrebačke srednje škole. Za mene je taj put bio pogotovo osobit. Sve mi je bilo novo, sasvim novo. I velike ideje katoličkog preporoda, i prvi napori Slovenaca, i duboka želja za preporodom Hrvatske u Kristu. U tišini moga doma i religioznoj atmosferi samostanske škole jedva sam što znala od onih divovskih napora, koji su se ulagali, da Hrvatska, zaražena liberalizmom, postane opet katoličkom; da hrvatski narod, tako tradicionalno odan Crkvi, a sada u svome javnom životu umjetno otrgnut od Crkve, opet postane najodaniji njezin sin. Kroz tišinu moga đačkog života jedva je doprlo do mene ime velikoga biskupa krčkog dra Antuna Mahnića i imena tolikih, koji su se borili, da poslijeratna Hrvatska bude katolička, Božja Hrvatska.

I zato sam s udivljenjem promatrala sve, što se na mariborskom sletu vidjelo. Slikopisnom brzinom redale su se slike pred mojim očima: oveće grupe mužke mladeži sa crvenim orlovskim ka-

pama; skupine djevojaka s težkim planinskim cipelama, ali čistim očima, uokvirenim plavim uvojcima; ogromne povorke raznih katoličkih družtava, lelijanje vježbača i vježbačica na ravnini kraj Maribora, pa skladno i oduševljeno pjevanje tisuća: »Hoćemo Boga!« Sve je to na nas, a napose na mene, djelovalo snažno. Sve je to u nama budilo uviek spremne mladenačke snage za rad, za borbu, za osvajanje, za katoličko osvajanje, za borbu oko ostvarenja Kristovih načela u Hrvatskoj. Kako me se duboko dojmilo đačko zborovanje u nekom velikom mariborskom slikokazu, pa razna staležka zborovanja, a napose zborovanje učenica, na kome sam se i ja u debati javila i progovorila jedva nekoliko rečenica uz neobično podrhtavanje glasa. Nisam pravo ni znala, što bih govorila, ali javila sam se tek toliko, da netko i u ime moje škole govori.

No jače od likova sviju prelata, vođa, govornika, usjeklo mi se u dušu jedno blago, mirno lice mladoga čovjeka, koji je pred dvoranom, dubkom punom đačtva, držao predavanje o katoličkoj đačkoj međunarodnoj zajednici. »*Govorio sam žarom, koji mi je dala presveta Euharistija,*« rekao je sam kasnije. Da, govorio je zapravo o sasvim običnom pitanju, ali s nekom neobičnom nutarnjom snagom, s nekom čudesnom dubinom. Njegove duboke, podpuno katoličke misli, djelovale su snažno na cjelokupno đačtvo. Upravo njegove rieči dale su još podpuniji sadržaj svemu onome, što se u nama i oko nas zbivalo tih dana.

I kad su davno nestale slike vanjskih proslava u našim dušama, kad je prestao šum rieči i pjesama onih dana, još uviek kao da nije zamro govor mladoga čovjeka o katoličkom bratstvu i katoličkoj vezi naroda i cielog čovječanstva. Nisam znala ni ime toga mladoga govornika, a još manje sam mogla naslućivati, da će on jednom biti veliki skretničar u katoličkom gibanju Hrvatske.

Tko je bio taj mladi čovjek? Tko je održao taj neobičan govor?

Naš dragi brat dr. Ivan Merz.

Div sa Jadrana

Mariborski slet znači početak Orlovstva u Hrvatskoj, početak najjačega, najbujnijega katoličkog gibanja među hrvatskom mladeži, koja i danas živi i djeluje u Križarstvu. Prvo desetljeće 20. stoljeća donielo je u Hrvatsku val liberalizma, koji se prelio k nama iz susjednih zemalja, a nosioci su mu bili oni hrvatski sinovi, koji su na stranim sveučilištima završili svoje nauke. Taj liberalni val zahvatio je našu javnost silnim naletom, naletom tako svojstvenim za mlade ljude i mladenačke njihove snage. Dok se naši dobri, ali polagani »stari« borci pravo ni ne osviestiše od toga novog vihora, koji je stao drmati Hrvatskom, »mladi« su već zaposjeli sva uredničtva novina i časopisa, sveučilištne katedre, političke govornice, profesorska, odvjetnička i liečnička najodgovornija mjesta, ukratko, sve one položaje, s kojih je trebalo pucati u tradicionalni katolicizam hrvatske javnosti i unieti borbeno naprednjačtvo, borbeni liberalizam u javni i privatni život Hrvatske.

Ta je bujica liberalizma s javnih govornica i preko uredničtava najuglednijih novina i časopisa strujila silnim naletom prema onima, za koje se otima svaki pokret, ako hoće uspjeti. To je naša sveučilištna, srednjoškolska i građanska mladež. I dok su valovi liberalizma rušili s jedne strane posljednje bedeme tradicionalnog katolicizma u Hrvatskoj, dotle su s druge strane, u dušama mladeži, nasilno brisali tragove svega onoga, što su u srdca mladeži naše upisale hrvatske žene i

majke, divne i neustrašive čuvarice našega katolicizma kroz stoljeća.

I tko zna, dokle bi ta bujica liberalizma stigla, što bi sve porušila i izbrisala, da nije digao svoj glas biskup dr. Antun Mahnić. Iz sjedišta svoje male biskupije, iz pitomog Krka, promatrao je on taj ljuti boj između dobra i zla, istine i laži, katolicizma i liberalizma. Pobiedi li zlo, Hrvatska će u mraku liberalizma izgubiti samu sebe, svoju poviestnu ulogu, svoju značajnu misiju na međi dviju kultura i dvaju svjetova. I tada se maknuo div sa kršnih goleti Krka, a glas njegov razliegao se čitavom Hrvatskom.

»*Aut — aut! Ili — ili! Ili Krist ili Belial!*« Hrvatski narod mora se opredieliti za Boga ili protiv Boga. Hrvatska mladež mora sliediti barjak Krista ili barjak Lucifera. Energično na jednu ili drugu frontu, među jednu ili drugu vojsku. Mlakonje će biti pregaženi. Njih će povući za sobom neprijatelj Krista. Ili će biti izbačeni iz divovske borbe kao zabačene krpe ili neupotrebljivo smeće.

»Naše geslo neka bude: dioba duhova«, govorio je Mahnić. »U liečničkoj se praksi dandanas uobičajila takozvana operacija. To je jedan od najradikalnijih liekova. Nezdravi se ud, ako se ne može liečiti, a mogao bi i ostali organizam zaraziti, odsieče, izreže, spali. Činimo i mi tako!« (Knjiga Života str. 49.).

Na drugom mjestu piše: »Ušli smo u XX. viek. Na prielazu iz staroga u novi viek vjerni se sinovi katoličke Crkve pokloniše Kralju vjekova, Odkupitelju svomu Isukrstu, zaklevši se na njegov barjak. No i protivničke se sile okupiše, da pod barjakom slobodne misli učine novi juriš na kulu Kristovu. Podvostručenom snagom obćenite međunarodne akcije i jedinstvenom organizacijom napokon će se u XX. vieku postići, što nije uspjelo

kroz devetnaest vjekova: da se razvali Kraljevstvo Božje na zemlji!« (K. Ž. str. 75.).

Neprijatelje katolicizma i cilj katoličke borbe protiv njih crta on ovako: »Javni život! Tu treba da usredotočimo svoje sile. Liberalizam je oteo javni život Kristu i Crkvi, proglasivši vjeru privatnom stvari. Pojedinac može za se vjerovati i Bogu se moliti, dok država, znanost, umjetnost, zakonodavstvo, javna nastava i škola ne priznavaju nad sobom ni Boga ni Krista, niti se pokoravaju ičijem višem zakonu! — Prema tomu se i čovjek podielio dvostruko: na privatnog i javnog čovjeka. Po tomu se čovjeku izkalupio dvostruki moral, dala mu se dvostruka savjest: javna i privatna ... Javni život valja opet osvojiti za Krista, koga je Otac postavio Kraljem ne samo pojedincima, nego i narodima i državama — dakle i javnom životu.« (K. Ž. str. 149.).

A tad je gromko doviknuo svima, a napose mladeži: »Sve se organizira. Organiziraju se masoni, socialisti, slobodomislioci — organizujmo se također i mi.«

Hrvatska mladež, a napose hrvatsko đačtvo, poslušalo je riječ velikoga biskupa. Po svim našim krajevima niknule su katoličke đačke organizacije. Mladi borci počeli su provoditi diobu duhova u Hrvatskoj: Za Krista i protiv Krista. I kad se rad njihov najviše razmahao, kad se već stadoše pokazivati uspjesi njihove borbe, planuo je svjetski rat i unio zastoj i u katoličke redove.

Iza rata počeli su se oni ponovno prikupljati i obnavljati svoje organizacije, no opazilo se, da s katoličkim organiziranjem treba početi i među radničkom, građanskom i seljačkom mladeži. I prije rata tragovi liberalizma zašli su i među radničku i seljačku mladež, ali iza rata, koji je donio obći metež u načelima i sveobću krizu duša, napose duša mladeži, ti su razorni elementi postali još jači. Radničke mase stale su se oduševljavati

za komunizam, a u selima su zavist, svađe, pravdaštvo, alkohol i nemoral stali podgrizati zdrave narodne snage.

Da, i radnička i građanska i seljačka mladež morala se organizirati, da i ona postane aktivan borac za Kraljevstvo Kristovo, njegovu istinu i njegovu pravdu. Tu potrebu uočio je i biskup Mahnić, pa je katoličkom organiziranom đačtvu upravio ove rieči: »Bih li mogao gojiti svetiju želju, nego da se što skorije oko Vašega barjaka okupi sva hrvatska mladež? Dosele Vaš je rad obuhvatao đačke redove... No uz Vaše bih redove, pod istim barjakom, rado vidio gdje koraca također ostala hrvatska mladež; ona mladež, koju doduše ne miluju muze kao Vas, no koja je zajedno s Vama dionica prirodnih i nadprirodnih dobara. S Vama ih spaja ista krv i jezik, ista Kristova milost i vjera, u njihovim grudima plamti ista vatra kršćanskog idealizma kao i u Vama. Jasno je, da imam tuj na umu našu seosku i radničku mladež.« (K. Ž. str. 249.).

I opet je mladež razumjela svoga biskupa. Đačka mladež stala je okupljati u katoličke redove i mladež ostalih staleža. Klice sviju tih gibanja bile su već tu uoči mariborskog sleta. Iza njega će one snažno proklijati i donieti rod u novoj organizaciji Hrvatske, koja će okupiti sve zdrave katoličke mladenačke snage — u Orlovstvu.

Upravo u Orlovstvu gledao je biskup Mahnić onu organizaciju, koja će idealnim jedinstvom povezati svu hrvatsku mladost. Zato je i napisao: »U sadanje Vam doba osobito preporučam, da proučavate i širite ideju i organizaciju Orlovstva, i to ne samo u vlastitim redovima, nego i među seoskom i gradskom mladeži. Orlovska će ideja ne samo jačati vaše tielo, nego će također unieti u Vaše redove još više samopriegora i stege, a od vanredne će Vam koristi biti i kasnije u radu među kršćanskim pukom« (K. Ž. str. 259).

Ali ostvarenje ovoga svog plana biskup Mahnić nije dočekao. Umro je upravo onda, kad su prva orlovska družtva razvila svoju djelatnost.

Div sa Jadrana, umoran i izcrpljen od tereta života, požurio se, da božićni poklon pred Jaslicama provede u liepom nebu. Hrvatskoj katoličkoj mladeži ostavio je dvie najveće vrjednote: ljubav prema Euharistiji i Papinstvu. Nešto kasnije Ivan Merz nastaviti će djelo velikoga biskupa, i Orlovstvo će postati onom organizacijom, koja će sva izgarati u ljubavi prema Kristu u Euharistiji i prema Kristu u Njegovom vidljivom Namjestniku.

Nisam poznavala osobno biskupa Mahnića. Poznajem ga tek iz slika. Tamne oči pod umnim čelom i siedom kosom odaju svu dubinu njegova velikog lika. Pa ipak se jednom sretoh s velikim biskupom. Bilo je to nekoga kišnog prosinačkog dana, kad je div sa Jadrana počivao mirno i sabrano u tišini nadbiskupske kapelice u Zagrebu.

14. XII. 1920. div sa Jadrana smirio se na Srdcu Božjemu.

Zaboravljeni cilj

A kako je bilo sa ženskim svietom, a napose ženskom mladeži u to vrieme? U Mahnićevo predratno razdoblje i iza rata?

Tragovi liberalizma težko su se osjetili i u našem privatnom životu: u životu obitelji, u odgoju. Liberalizam se uvukao u bračna svetišta i stao kidati svetost i nerazorivost njihovu. Bračnoj vezi oteo je sakramentalni značaj. A kad njega nema, nema ni čvrstoće, ni jedinstva, ni nerazrješivosti braka. Načelo liberalistički shvaćene slobode raztrovalo je duboku i trajnu privezanost bračnih drugova i stvorilo od međusobnih djelitelja sakramentalnih milosti dvie stranke, koje sklapaju naj-

običniji ugovor. Odatle toliko razorenih brakova, razorenih bračnih ognjišta kod nas. I to ne samo u gradovima, koji su prvi stradali od liberalističkog naleta, već i po selima našim. Crv razsula zavukao se u deblo našega narodnog života i stao podgrizati najzdravije korienje njegovo.

Svaka je obitelj važna narodna stanica. Oboli li ta stanica, trpi cieli narodni organizam. U svakoj obiteljskoj stanici nosilac zdravlja i čvrstoće je žena i majka. Treba, dakle, ženu, nositeljicu te stanice razoriti, pa će se i čitava stanica razpasti, zahiriti, oboliti.

To je liberalizam i učinio. Ženi, ženskoj mladeži, počelo se govoriti o potrebi emancipacije, o jednakosti spolova, o jednakim ulogama u ljudskom družtvu. Govorilo se javno i privatno. Grlatim načinom i u tišini.

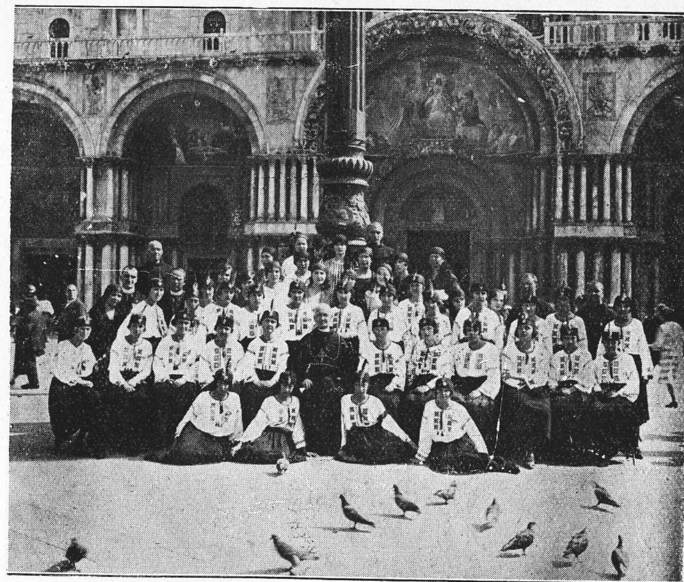
I tako su u Hrvatskoj mjesto idealnih žena naše prošlosti najednom niknule feministkinje. Mjesto požrtvovnih majka zastupnice emancipacije. Mjesto ozbiljnih odgajateljica mladih hrvatskih pokoljenja, propovjednice jednakosti u zadaći i pravu spolova.

Žena ne smije biti zatvorena u uzki krug obitelji. Ona ne smije biti stroj za rađanje, žrtva hirova svoga muža, zarobljena sitnim kućnim poslovima. Žena, koja vječno zaudara mirisom kuhinje i dječjim krpama, nije suvremena. Treba ženu izbaviti iz tisućljetnoga robstva, treba je osloboditi od tisućljetne uloge služiteljice, pomoćnice, osobe s drugorazrednom ulogom i svrhom.

Tako se govorilo i pisalo u to vrieme. I zato je sve više izčezavao onaj naš divni i idealni lik žene, koja je velika upravo zato, jer je velika u žrtvi, u samopriegoru, u zaboravljanju na sebe, u ljubavi. A mjesto njega javljao se lik feministkinje, emancipirane žene, tako tuđ i našoj prošlosti, i našoj kršćanskoj kulturi, i našem kršćanskom



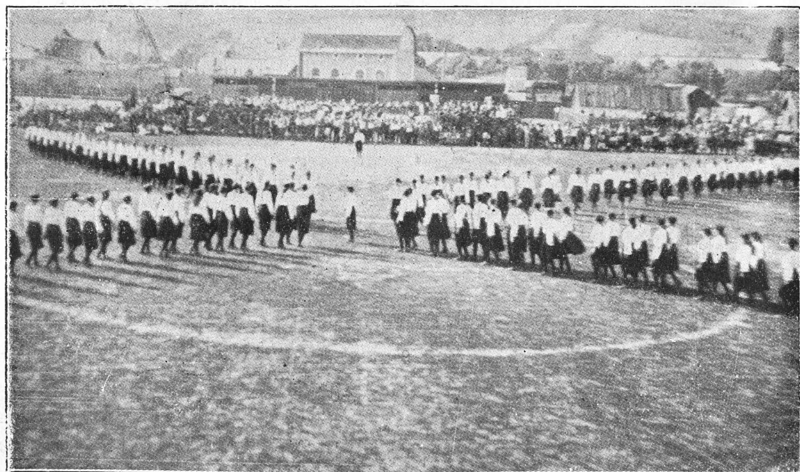
U Rimu g. 1926



Pred crkvom sv. Marka u Veneciji



Kroz ulice Sarajeva g. 1927



Na sarajevskom sletištu

shvaćanju. Taj se novi tip žene najviše sretao u intelektualnim krugovima žena, ali je zašao i među žene ostalih naših slojeva, iako ne u tolikoj mjeri. Žena je sve više zaboravljala svoj pravi ženski poziv i cilj, tako jasno zacrtan u planu Božjemu, tako brižno čuvan kršćanskom sviešću naše prošlosti.

Žena je nositeljica života, odgajateljica novoga čovjeka. Iz njezinoga krila rađa se novo biće, određeno za veliku zadaću u vremenitom životu, ali i određeno za vječnost. Na njezinom se krilu spaja materija i duša, čovječje i božansko, vrieme i vječnost. Odkada je u krilu žene počivalo Božje Diete, svaka je žena Bogorodičina sestra. Materinstvo svake žene slično je tajni Gospinog materinstva, jer žena ne rađa samo čovjeka, već rađa pravoga Kristovog brata, Kristovu sestru. Preko žene božansko je prešlo u čovječansko, stopilo se s njime i pobožanstvenilo ljudsku narav, zemaljska tkiva i sokove čovjeka.

Ali svaki se čovjek rađa u mukama žene. Svaki se čovjek odgaja majčinim pregaranjima i odricanjima. Svaka se duša za vječnost sprema majčinim molitvama, suzama i žrtvama. I upravo zato jest poziv žene, cilj ženstva — žrtva, pregaranje, neprestano pregaranje i neprestano odricanje. Cilj žene je materinstvo, bilo ono tjelesno ili duhovno, odgajala žena svoj vlastiti porod ili one, koji su joj porod po Kristovom rođenju i Kristovom sinovstvu. Taj cilj je žena pod utjecajem liberalizma zaboravila, zabacila, prezrela, i zato je nastao onaj nagli pad naših žena, koji je donio zadah truleži, tugu mraka i sivu boju kišnih dana u naše obitelji i obiteljska ognjišta.

A naš najmlađi djevojački sviet? Taj se nije mogao dugo oduševljavati za ideje feminističkog

pokreta. Sve je to bilo tako strano, tako prazno, tako bezciljno mladim srdcima i dušama. Stari su ideali porušeni, a feminizam im nije mogao ništa dati, osim razočaranja i olovne težine. Tad je naša ženska mladež stala lutati i tražiti druge životne puteve. I našla ih je. Našla ih je u izpraznim i ništetnim stvarima: u zabavama i plesovima, u ljubakanju i flirtu, na šetalištima i zakutcima, u modnim novostima i odkrivanju mladenačkih draži. A sve je tome pogodovalo. I novinstvo, i literatura, i slikokaz, i kazalište, i ulica. Naša se ženska mladost sve više gubila. Bez cilja, bez vjere u nešto veliko, bez sreće u duši. Nemirna i trzava, sa tisuću neriešenih pitanja, jurila je bezglavo, ludo, ni ne sluteći koliku vriednost nosi u sebi i kako je važan njezin cilj.

Tisuće mladih djevojačkih života gubile su se otrovane i jadne u bezdanu grieha, ili su šupljim i praznim očima gledale u sviet. I danas se mi nismo oslobodili takvih jadnih djevojačkih likova. I danas se djevojačka čast blati nogama, poštenje prodaje za novac, a visoki ideali ženstva gube u žarkom crvenilu nokata i usnica; u zbrci svile, krzna i nakita; u ritmu crnačke muzike; u zamagljenim plesnim dvoranama i zagušljivom dimu seoskih gostionica.

Trebalo je dići naš djevojački sviet, pokazati mu vlastitu vriednost, dignuti ga k visinama, k suncu. Trebalo je probuditi u njemu zaspale mladenačke snage, trebalo ga oduševiti, da se iztroši za najboljeg Prijatelja mladosti, za Krista i njegovo Kraljevstvo. Trebalo je i žensku mladež organizirati u katoličke redove i svrstati na frontu, na kojoj se ili hrabro bori, ili junački pada za katoličke ideale.

Još prije mariborskog sleta pisao je biskup Mahnić ženskoj mladeži sliedeće:

»Prilike su modernoga doba iziskivale da se đački pokret proširi također na učenice. Ja podpuno odobravam ovaj Vaš korak i želim, da i katoličke učenice prema svojoj prirodi i prema zadatku, što ga je Providnost odredila ženi u ljudskom družtvu, sudjeluju u katoličkom đačkom pokretu, i da se tako pripravljaju za svoj pozniji rad oko rekristianizacije našega družtva. Providnost i priroda određuje ženi kao glavnu zadaću skrb i odgoju djece. Želim, da se katolički organizovane učenice uz gajenje duboke i iskrene pobožnosti u svojim posebnim organizacijama pripravljaju za ovaj svoj poziv i misiju u narodu. Uz to neka se praktički usposobljavaju za k r š ć a n s k i k a r i t a t i v n i i p r o s v j e t n o - o r g a n i z a t o r n i rad među katoličkim ženskim svietom. A nadasve neka čitavim svojim shvaćanje života, nošnjom i ponašanjem budu svietao i z g l e d k r š ć a n s k e č e d n o s t i svim svojim drugaricama i cielome svietu. Neka budu vesele, ali čedne. Neka ne teže za izpraznim zabavama i časovitim užitcima, nego neka jačaju duh svoj i tielo požrtvovnim radom, punim nadnaravne kršćanske ljubavi.«

(K. Ž. str. 257).

I ženska je mladež poslušala biskupa Mahnića. U Maribor je pošao liepi broj hrvatskih katoličkih učenica, koje su već uoči sleta pokušale udariti temelj katoličkog organiziranja među ženskom mladeži. T o s u p r v e h r v a t s k e O r l i c e u č e n i c e. A s njima će dignuti svoja orlovska krila k nebu i naša radnička, građanska i seljačka ženska mladež, i svojim lietom preko hrvatskih brda i dolova, sela i gradova, izbrisat će prašinu i i pliesan sa jednoga zaboravljenog cilja, i on će opet zasjati gorućim plamenom u znaku križa i u križu obnovljenog hrvatskog ognjišta.

Orlovstvo se budi

Uoči mariborskog sleta stali su se unutar učeničkih organizacija i djevojačkih prosvjetnih družtava u Hrvatskoj osnivati gimnastički odsjeci. To još nisu bila samostalna orlička družtva već orličke sekcije u dotadanjim katoličkim družtvima. Bilo je mnogo borbe, dok je stari tip organizacije izčeznuo pred novim, suvremenijim — orlovskim. U to vrieme orlovsko se ime još službeno ne spominje, ali ono živi u dušama naših djevojaka, i one se među sobom ponosno nazivaju tim imenom. Odmah iza sleta održan je u Mariboru prvi tečaj za načelnice hrvatskih gimnastičkih odsjeka.

»Tečaju je prisustvovalo 25 izaslanica. Zastupane su bile organizacije u Zagrebu, Sarajevu, Požegi, Senju i Karlovcu. Vježbale su se »Simbolične vježbe« i »Vježbe s viencima« za mlade junakinje, podmladak gimnastičkih sekcija. Na tom tečaju ustanovila se *S. G. O.* (Sveza gimnastičkih odsjeka) sa privremenim odborom. Predsjednicom je bila izabrana Loterio Valerija, tajnicom Kuftinec Anka.«

Tako piše u starom i prašnom zapisniku prvih odborskih sjednica S. G. O-a iz godine *1920.* Pisala ih je nepoznata ruka liepim i gladkim rukopisom, ali bez podpisa. Na prvoj stranici koči se veliki Bog živi! To će biti pozdrav, koji će povezati hrvatsko selo i grad. To će biti pozdrav, koji će kroz toliko godina, sve do sadašnjice, sa zanosom i toplinom izgovarati tolike naše djevojke i djevojčice, a s njima svi oni, koji čistu i vedru mladost ljube.

Koncem listopada 1920. drži se tečaj u Gospiću, prvi gimnastički tečaj na hrvatskom tlu. Naša je Lika uviek prednjačila.

11. X. 1920. konstituirao se stalni odbor S.G.O-a u Zagrebu ovako: Predsjednica Ruža Kralj, tajnica Anka Kuftinec, načelnica Valerija Loterio. S.G.O-u podređena su tri Okružja: Okružje učenica, Okružje djevojačko (neučenica) i Okružje Mladih junakinja. Da se ne bi mislilo, da je broj osnovanih gimnastičkih odsjeka bio velik, eto malo brojitbenih podataka. Odsjeka je bilo u godini 1920. svega 14; od toga 11 u organizacijama učenica, 3 u djevojačkim prosvjetnim družtvima. No osnivačicama se taj broj činio velik, jer je oduševljenje njihovo bilo veliko. One rade marljivo, neumorno. U tome radu mnogo ih je pomagao svojim savjetima i svojim velikim znanjem vlč. g. dr. Dragutin Kniewald. Iza Gospića drže se gimnastički tečajevi u Zagrebu i Požegi. Prva gimnastička akademija priređena je 30. I. 1921. u dvorani Hrvatskog katoličkog kasina u Zagrebu sa sjajnim uspjehom. Prvi veći orlovski javni nastup bio je u Đakovu 15. VIII. 1921. To je bila prva domaća smotra orlovskih snaga.

U zapisniku sjednice S.G.O-a od 2. III. 1922. spominje se prvi puta službeno naziv Orlica i određuje, da 30. svibanj, dan sv. Ivane Arške, bude blagdan svih hrvatskih Orlica. Pravi se nacrt za odoru. Pitanje odore postaje sve aktuelnije, što je bliže veliki orlovski slet u Brnu.

Sjednice S.G.O-a prema zapisnicima ne drže se baš često, ali se iz njih vidi, kako organizacija polako iz gornjih krajeva Hrvatske prodire u Bosnu, u Slavoniju, na naš Jadran. Izlazi i Vjestnik, koji donosi organizacijske novosti i upute za rad.

Na sjednici od 31. X. 1922. čita se dopis organizacije u Varaždinu, koja javlja, da je »uslied nove vladine naredbe, kojom se zabranjuje školskoj mladeži biti članom kojega gimnastičkog družtva osim Jugosokola, prekinut rad u odsjeku. Vodstvo će ali i dalje odgajati učenice u duhu orlovske organizacije«. Takve viesti stižu i iz drugih krajeva. To je prvi progon sa strane bivših državnih vlasti.

Ali orlička mladost izdržat će ih hrabro. Mladež, koja leti u Božje visine, ne spušta tako lako krila.

U godini 1922. najvažniji događaj bio je polazak na slet u Brno. Hrvatska skupina bila je dosta velika. To je prvi susret hrvatske orlovske mladosti sa orlovskom mladeži drugih zemalja. To je prvi nastup hrvatskih Orlica u novim odorama.

Te iste godine javljaju Orlice iz Sarajeva, da je 16 Orlica učenica izradilo prvi orlovski barjak Bosne. To je bio ujedno i prvi barjak čitave organizacije. Na kraju školske godine 1922. maturantice su se morale odieliti od ljubljenog barjaka. Evo kako to one opisuju:

»Naša predsjednica Štefica Caratan održala je govor. Kad je izgovorila rieči — Na razstanku se spomen daje — spomen dugotrajnog sjećanja, a što da vam mi dadnemo — unesla je jedna Orlica barjak, prvi barjak orlovski u Bosni, prvi barjak Šeher-Sarajeva. Taj barjak stvorila je ljubav, pregaranje i žrtve 16 sestara maturantica. Taj barjak ostavljamo mlađim sestrama za spomen. Oduševljenje pokazale su suze, koje su se vidjele na svim licima. Iza toga unišle su Orlice i naraštaj pod barjakom u dvoranu. Zatim je sliedio nastup. Naš barjak izgleda ovako: Na bieloj svili izrađen je narodni vez. U sredini slika, koja prikazuje crkvu, a iznad nje je križ. Orao gleda u križ. Orlica kleči. Vidi se još ptica orao u poletu. Na vrhu držka stoji orao razkriljenih krila.«

Značajna smotra orlovskih snaga bila je na Euharistijskom kongresu u Zagrebu godine 1923. U velikoj skupini pratila je orlovska mladež euharistijskog Krista ulicama hrvatske metropole. Sv. Otac Pio XI. nazvati će tu mladež tjelesnom gardom Krista Kralja. I bila je! I onda i danas!

Za vrieme Euharistijskog kongresa održan je veliki tečaj u samostanu ss. milosrdnica za članice učeničkih i djevojačkih družtava, ali Orlica je bila

većina. Na orlovskom nastupu u vrtu Nadbiskupskog sjemeništa, kome su prisustvovali i Nj. E. Papinski Nuncij, nastupile su i Orlice.

Stara knjiga zapisnika svršava s programom tečaja, koji je priređen za Orlice 1924. godine u Zagrebu. I tad je nepoznata ruka odložila pero. Dolaze novi događaji, nove potrebe. S. G. O. nije mogla više udovoljiti svim željama Orlica. Pogotovo, kad je godine 1923. osnovan Hrvatski Orlovski Savez (H. O. S.), središnjica za mužku mladež. I ženskoj mladeži trebala je jača, podpuno samostalna središnjica. Ali to je već nova stranica u životu orličkoga gibanja. Nova, svietla, značajna stranica.

Redajući ovo najstarije poglavlje u životu orličke organizacije posegnula sam i za starim dopisima iz našega arhiva. Našla sam ih sve zajedno od godine 1920.—1925. Crveni omot sasvim je već izgubio boju, a debeli sam konopac jedva razmrsila. Iz omota me pozdraviše biela, žuta, siva, ljubičasta, djevojačka pisma. Neka sa izpisanim rukopisom, a druga sa težkim i nepravilnim potezima. Ali sva su pisana srdačno, toplo, sestrinski. Kako je odsjeka prema našem današnjem shvaćanju bilo još malo, nije S. G. O imao sa dopisivanjem previše posla. Zato pisma nisu bila pisana službeno, već su ih Orlice upravljale na pojedine odbornice vodstva. Pisma redovito počinju sa »draga družice«, a u svima se vidi sladka i blizka rieč »ti«. No neka izvadci pisama sami govore: Iz njih ćete vidjeti duše onih, koje su gradile temelje Orlovstva.

Vukovar g. 1921.

»Malo nas je, ali za svaku sam sigurna, da je vjerna našim uzvišenim načelima.«

Požega je g. 1922. smisao orlovskih nastojanja liepo ocrtala:

»Za nastup, koji kanimo prirediti, moramo sada marljivo vježbati. Ne smijemo osramotiti liepo orlovsko ime.

Poput starih Rimljana dignut ćemo orla visoko, borit ćemo se pod Kristovom zastavom za svoju katoličku vjeru, dok ne postignemo svoj cilj.
Kao orao dignut ćemo se na krilima vjere nebu pod oblake, pred priestolje Božje, i molit ćemo Svevišnjega, da uskori dan naše pobjede. Onda ćemo od srdca pjevati:

»S visa nebeskog orlujska sila
Ubit će krivdu, doniet će spas.«

O redovitom svome radu evo što Orlice pišu:

Varaždin g. 1922.
»Na prvom sastanku čitalo se iz »Nedjelje«, kako hoće školi oduzeti vjeronauk. Zatim su se tumačila pitanja iz katekizma, da znademo u životu braniti svoju svetu vjeru.«

Đakovo g. 1922.
Svakog tjedna imamo po jednu djevojačku večer. Na tim večerima u prvom redu dolazi predavanje duhovnika, zatim deklamacije i pjevanje. Jučer smo imale zajedničku sv. izpovied i Pričest, a danas smo korporativno prisustvovale procesiji. Ići ćemo u Brod i tamo imati javnu akademiju. Naša načelnica nalazi se u Babinoj Gredi. Drži orlički tečaj.«

Brčko g. 1922.
»Od katoličkih časopisa držimo »Glasnik Srdca Isusova«, sv. Josipa i sv. Ante, zatim »Hrv. prosvjetu,« »Život«, »Luč«, »Kries«, »Mladost«, »Vrhbosnu« i »Nedjelju«.

Split g. 1923.
»Imale smo na našoj priredbi veliki posjet. Možeš računati po tome, što smo dobile preko 3000 kruna.

Senj g. 1923.
»Odsjek liepo napreduje, broj Orlica se množi uza sve to, što je skoro čitav grad proti tome,«

Brčko g. 1923.
»Već je jedan od naših protivnika rekao, da se iz našega dvorišta ne čuje ništa drugo već »Dignite Orli« i »Živjela Hrvatska.«

Slične viesti dolaze iz Osieka, Banje Luke i drugih mjesta. Pismo Filete Franjić iz Sinja iz g. 1922. tako je značajno, da ga donosimo gotovo u cielosti, ne mienjajući jezik i način pisanja.

»Nas ima ovdje u Sinju lijepa četa Orlova i Orlica, pak nam naši protivnici vazda smetaju, jer mi smo njima trn u oku. Koliko nas mrze, to su dokazali i neki dan, naime na 21. t. mj. Cijelo orlovsko družtvo poduzelo je jedan izlet u obližnje selo kraj Cetine. Tu smo imale svoje zborovanje i uopće cijelu akademiju u prirodi. Možeš pomisliti, kako nam je divno bilo. Iz Sinja smo krenuli svi u nastupu već u 7 i pol uz pratnju naše glazbe. Stigli smo na mjesto oko 9 sati. Tu nam je bilo krasnije nego na ijednom korzu. Zabavili se cijeli dan, a predvečer u 6 i pol sati stigli smo na sinjsku pijacu, gdje su nas dočekali sokolski razbojnici. Nu Bog je s nama. Javili su nam baš od njihove stranke, da se Sokoli spremaju, neka budemo pripravni. Kad mi bez straha počeli najimpozantnijim korakom stupati po glazbi, koja je svirala orlovsku koračnicu, zalete se njihovi i stanu čuškati naše. Naši hura napried i bome natukli ih pošteno. Što su tražili, to su i dobili. I tako, draga družice, nas još većma ovim napadajima tvrde i jače stvaraju, a i od svoje stranke, koji su pametniji, su prezreni. To sam Ti htjela baš potanko opisati.«

Bog zna, gdje je danas Fileta Franjić? Možda je majka brojne obitelji? Možda je pozvana u vječnost? Mnoga pisma, koja sam s toliko pažnje pregledavala, pisale su Orlice, koje su već davno mrtve.

Zar niesu liepa ta pisma? I zar i danas ne mirišu čistom djevojačkom dušom?

U godini narodne slave

I došla je 1925. godina. Godina ponosa, radosti i sreće. Godina, u kojoj se slavila tisućgodišnjica, kako je Tomislav Hrvatsku proglasio kraljevinom. I orlovska mladost sudjelovala je u toj velikoj na-

rodnoj slavi. U Šibeniku je u mjesecu kolovozu priređen obći orlovski slet.

Iz sviju krajeva Hrvatske dolazile su Orlice, da zajedno s Orlovima na zdencu hrvatskog krštenja i kolievci hrvatske državne misli proslave ovaj značajan jubilej.

Gostoljubivi Šibenik primao je našu mladež razdragano. Zastave su lepršale s uzkih i visokih kuća, na Šubićevcu su grmjeli mužari, širokom poljanom orile se pjesme. Kao da su se i lake lađe u šibenskoj luci njihale u taktu orlovske koračnice, a stari zvonik sv. Jakova zanjihao se dobroćudno i radostno nad glavama naše mladosti, koja je mirno ulazila u crkvu.

S orličkom mladeži pošle smo ja i moja prijateljica Vika Švigir u Šibenik, premda nismo bile organizirane u orličkim redovima. Za vrieme pripravnih godina u orlovskom radu stajale smo po strani, iako smo pratile rad Orlovstva i njegova prvoborca dra Ivana Merza.

Već prije odlazka u Šibenik bilo je utvrđeno, da se prigodom sleta i tečaja Orlica mora osnovati nova središnjica orličkih društava, paralelna Hrvatskom Orlovskom Savezu. To je u Zagrebu predlagao dr. Merz, a istovremeno borio se za to i duhovnik šibenskih Orlica don Ante Radić. Dvie paralelne akcije udružiše se u jednu, a delegatice društava na sletu podpuno su se slagale s time.

I tako je *7. VIII. 1925.* osnovana Sveza Hrvatskih Orlica (S. O. H.). Prije skupštine organiziran je tečaj Orlica. Na tome sam tečaju održala i svoje prvo javno predavanje. Dali su mi temu: »Samoodgoj Orlice«. Sjećam se, da sam radila prema Foersteru. Da sam jednostavno sastavak pročitala, išlo bi još nekako. Ali ja sam htjela svakako govoriti napamet. Naučila sam cielo predavanje od rieči do rieči, no kad sam došla do polovice, ni makac dalje. Izgubila sam redoslied u papirima, i u dvorani je nastala stravična stanka.

Neka dobra duša pomogla mi je s povikom: »U dvorani je jako vruće. Bolje bi bilo, da se otvore prozori! Zatvorite vrata!« Dok je trajalo kretanje u dvorani, našla sam kritično mjesto u mojim papirima i unatoč golemoga stida prosliedila.

No ni sama ustanovna skupština Sveze Hrvatskih Orlica nije protekla bolje. Dvorana šibenskog kazališta bila je izpunjena delegaticama iz sviju krajeva, a bile su prisutne čak i predstavnice katoličkih gimnastičkih organizacija iz susjednih zemalja. Uvjerena sam, da ustanovna skupština ni najmlađeg ni najneupućenijeg našeg društva ne izgleda tako jadno, kao što je izgledala ova.

Kad je stari odbor podnio svoje izvještaje, predložio je listu novoga odbora. Lista je pročitana, ali novoizabrane odbornice ili nisu bile prisutne, ili su se stidile izaći na pozornicu. Znadem za dvie, koje su od junačkog srdca pobjegle u podrum. Ipak je najmlađa odbornica, gonjena od sviju, došla na pozornicu i brže bolje završila skupštinu izmucavši nekoliko nerazumljivih rieči.

Don Ante Radić, koji je kao glavni pokretač također skupštini prisustvovao, htio je svojim govorom ohrabriti odbornice, ali badava. U sredini govora pozlilo mu je, pa je i on morao otići sa skupštine.

Sam slet prošao je vrlo liepo. Velika grupa Orlica vježbala je na sletištu vrlo skladno. Na glavni sletski dan morala sam držati govor sa balkona neke crkve. Ne moram spominjati, kakav me je strah tek tada uhvatio. Brada mi je vidljivo podrhtavala, ali trebalo je i to izdržati. Neka se zato naše početnice tješe!

Pa ipak, iako su naši nastupi bili manje nego početnički, iako je skupština SHO-a protekla s vanjske strane biedno, s njezinim osnutkom počinje pravi sustavni rad u orličkoj organizaciji. Ljubav prema Orlovstvu nadomjestila je neznanje. A bilo je ljubavi mnogo, vrlo mnogo.

Orlica sam mlada Hrvatska

U prvi odbor Sveze Hrvatskih Orlica (SHO) izabrane su ove sestre: za predsjednicu Mila Jagatić, podpredsjednicu Štefica Caratan, tajnicu Marija Ljubić, blagajnicu Anunciata Ferlan, gospodaricu Anka Nasurović, prosvjetnu referenticu Marica Stanković, referenticu za organizaciju Vika Švigir, referenticu za đačtvo Ida Mladineo, načelnicu Ivka Ljubić, revizorke Mira Majetić i Ljuba Telišman.

Odmah se počelo živo raditi. Izrađuju se pravila, izdaje se ponovno Vjestnik, marljivo se dopisuje s pokrajinom. Kako je kroz godinu 1924. pa do osnutka SOH-a dopisivanje bilo zanemareno, to na sjednici SHO-a od 10. IX. referentica za organizaciju ponosno izvješćuje, »da je od 13. VIII. pa do 10. IX. odaslano 45 dopisa, a primljeno 22.« Taj je broj od sjednice do sjednice, iz mjeseca u mjesec, iz godine u godinu rasao.

Naručuju se tiskanice i žigovi, štampaju pravila i preglednice, uređuje kartoteka, šalju predavanja. Danas, nakon toliko godina rada, čini se sve to sitnicama, ali u ono vrieme bile su to značajne stvari, jer su se tek stvarale. Bez njih ne bi ni danas mnogo toga u organizaciji postojalo.

Uz ovaj sitan rad organiziraju se prosvjetno-organizacijski tečajevi te prednjački tečajevi za gimnastičarke. Na te tečajeve šalje središnjica delegatice, i to redovito po dvie: jednu za ideoložku stranu tečaja, a drugu za gimnastiku. Za to je trebalo dosta novaca, pa su se morale urediti financije SHO-a. Mnogi dobri ljudi pomogoše nam u tome, a najviše bratski HOS i don Ante Radić.

Uoči ustanovne skupštine SHO bilo je u svemu oko 40 razsijanih jedinica, 40 gimnastičkih orličkih odsjeka. U prvoj godini rada taj broj vidljivo

raste. Iz gradova, iz učeničkih i građanskih redova, ulazi organizacija u naša sela, a ona je primaju radostno i toplo. Naziv »Gimnastički odsjek« prelazi u novo službeno ime »Hrv. Katol. Orlica«, i tako od gimnastičkih sekcija postaju samostalna orlička družtva. Vrieme je to tražilo, prilike su tražile, a nutarnja snaga organizacije učinila je također svoje. Upravo orlička organizacija postat će jedinstvenim obćim tipom katoličkoga djevojačkog organiziranja u Hrvatskoj, tipom, koji će skladno povezati hrvatske djevojke sela i grada, našu školsku, radničku, građansku i seljačku žensku mladež. I u selima i gradovima hrvatskim Orlice će sitnim koracima vezti svoje orličko kolo i iz mladih grla pjevati:

»Orlica sam mlada hrvatska,
Dika mi je misao orlovska.
Hajd u kolo, sestrice, skoči lagano,
Da razvedriš srdce mlađano.
Poleti domovinom,
Orlovstva duh nosi, bezvjerstva drač kosi,
Poleti širom svieta,
Orlovstva duh nosi, bezvjerstva drač kosi.«

Doista, nijedna misao, nijedan pokret, nijedna organizacija nije tako skladno povezala sve slojeve hrvatskih djevojaka kao ona, koja se u orlovskom lietu dizala prema Bogu i koja je u Bogu ljubila Hrvatsku.

U jesen g. 1925. počinje organizacija surađivati u listu »Za vjeru i dom«. U siečnju 1926. predaje Kongregacija učiteljica list sasvim u ruke SHO, i tako organizacija već u svojim najranijim danima dobiva svoje glasilo. To je veliki uspjeh, veliki dobitak za tako mladu organizaciju. Mislim, da ni Ljudevit Gaj i njegovi drugovi nisu s više zanosa nosili iz tiskare prvi broj svojih novina od nas, kad smo iz tiskare nosile prvi broj »Za

vjeru i dom«, kao naše vlastničtvo, kao naše orličko glasilo.

Još prije osnutka SHO preč. Episkopat potvrdio je Orlovstvo kao organizaciju cjelokupne hrvatske katoličke mladeži i dozvolio, da se prva nedjelja iza blagdana sv. Ivana Evanđeliste u svibnju slavi kao Dan katoličke omladine. Izlazi i »Zlatna knjiga« hrvatskog Orlovstva u redakciji dra Ivana Merza. »Zlatnu knjigu« u cielosti preuzimlje i orlička organizacija, a isto tako u zajednici s Orlovima slave Orlice Dan katoličke omladine diljem hrvatskih krajeva.

Odmah iza osnutka SHO i čvrste uzpostave veza između Zagreba i pokrajine javlja Sarajevo i Šibenik, da žele Okružje Orlica. Uz ta dva prva Okružja u godini 1926. uzpostavljaju se Okružja u Zagrebu, Splitu i Đakovu. Orličko Okružje u Sarajevu uzelo je ime — Okružje Katarine Bosanske, a u Splitu — Okružje kraljice Jelene. U Bačkoj i ostalim našim manjim biskupijama nismo imale Okružja, iako je i tamo bilo jakih organizacija.

Od prvih dana nakon skupštine u Šibeniku uvodi se u družtva karitativna akcija, kojoj su se Orlice svom dušom predale. Nešto kasnije uvodi se i misijski rad. Uz svaku orličku organizaciju osniva se i organizacija djece, koja se dieli u dvie skupine: naraštaj i podmladak. Počinje se sa organiziranjem prvih duhovnih vježbi za članstvo i odbornice, uvode se duhovni sastanci, gdje ih još nije bilo, popunjavaju se mjesta duhovnika u organizacijama, koje ga još nisu imale. U svemu tome širokom i težkom radu pomagao nas je duhovnik SHO pokojni o. Bruno Foretić D. I., dr. Ivan Merz i don Ante Radić. A radilo se u centrali doista neizrecivo marljivo. Kancelarija nije bila nikada prazna, iako nismo imale posebne kancelarijske sile. Pa ni u vrieme izpita, ta sve smo još bile studentice, rad nije zapinjao. Dolazile smo redovito ujutro u 8 sati, da pometemo i uredimo prostorije, o podne, da pregledamo poštu i navečer, da je riešimo.

Na glavnoj skupštini 1926. godine SHO brojio je već 74 organizacije; od toga 14 đačkih družtava, 17 seljačkih, 43 građanska. Ukupni broj članstva 3109. Prosvjetnih sastanaka bilo je 2520, predavanja 2100, gimnastičkih satova 4560, tečajeva 6. Kako su tek na toj skupštini delegatice iz sviju krajeva radostno zapjevale:

»Orlica sam mlada hrvatska«

Dakako, da brojevi u sliedećim godinama rastu, i Orlovstvo će pred svojim slomom u prosincu 1929. predstavljati neobičnu snagu i po moralnim vrjednotama i po brojkama.

Više puta se čulo, a i danas neinformirani govore, da je Orlovstvo bilo obična gimnastička organizacija i ništa više. Gimnastika, šport, kultura i higiena tiela bila je previše naglašena na štetu duhovnog i prosvjetnog odgoja. Takve su tvrdnje sasvim neosnovane.

Već u Vjestniku SGO-a od g. 1921. iztaklo se: »Gimnastika ne smije da bude glavno u gimnastičkom odsjeku, ne smije da bude centar rada. Najvažniji je idejni dio tj. briga oko nutarnjeg izgrađivanja članica i njihovog karaktera... Nastupi neka budu što rjeđi, a izticanja se treba čuvati. Paradiranja pustimo našim protivnicima, kojima je parada jedino sredstvo za širenje protukristovih ideja, a mi se prihvatimo ozbiljnog, tihog, ali koristnog rada, jer jedino koristnim i uztrajnim radom dovinut ćemo se do našega cilja. Ne privežimo naš duh uz zemlju paradama i nastupima, nego ozbiljnim radom dignimo ga u olujske visine sunca i svjetlosti.«

U istom Vjestniku g. 1922. napisala je jedna članica vodstva ovo:

»Naša je svrha unositi Krista u sva srdca i time pomagati sv. Crkvi u njezinu radu oko duša. Tjelovježba i ostalo tek su nam sredstva.«

Još izcrpivije govorio je o svrsi Orlovstva naš »Za vjeru i dom«. U broju 1-2 g. 1926. odgovara s. V. Š. na pitanje: U čemu sastoji rad orličke organizacije?

»U prvom redu traži se duboki religiozni život i neprestano izgrađivanje duše... Prati se živo katolička literatura i katolički časopisi. Prodire se u sva pitanja, koja daju našoj mladeži jasan pogled u život i družtvo, za to osobito zgodno poslužuju različita predavanja, koja odašilje centrala pojedinim organizacijama... U našim organizacijam radi se i na karitativno-socialnom polju... Mi hoćemo, da bar donekle izbrišemo socialne sramote, da olakšamo bližnjemu svome bol i biedu, koji od napredne kulture nema ništa, što više ona ga još jače pritište... U našim orličkim organizacijama iztiče se i praktičan rad. Ima družtava, gdje članice skupljaju oko sebe djevojke i uče ih šivati, vode se analfabetski tečajevi, razna predavanja kao o kućanstvu, higieni pružaju upute našim Orlicama za život u domu i obitelji!

U »Za vjeru i dom« br. 3. g. 1926. piše jedna članica vodstva ovako:

»Da naš rad teče izpravnim pravcem, to treba da imamo neprestano na umu vrhunaravni momenat našega pokreta, a taj jest slava Božja i spasenje duša. Taj vrhunaravni momenat treba da prevejava sav naš osobni i družtveni život... Mi u našim orličkim organizacijama vjerskom odgoju dajemo prvo mjesto i predpostavljamo ga prosvjetno-socialnom odgoju.«

Uostalom, čemu nabrajanje iz naših vjestnika i glasila? Zar orlovsko geslo: Žrtva, Euharistija, Apostolat ne govori dosta? Zar euharistijski duh organizacije i njezina crkvena orientacija nisu



U Pragu g. 1929



Na sletištu u Pragu



Prvi nastup u Zagrebu



Orlica iz Bosne

dokumenat nutarnjeg života te velike katoličke organizacije?

Orlice su pravo shvatile bit Orlovstva, pa zato i one iz pokrajine pišu:

M o s t a r g. 1926.

»Za nas je Orlica skup osobitih vrlina, djevojka izgrađena, jakog značaja, sa jakom katoličkom svieśću.«

Z e m u n g. 1926.

»Mi smo orličku organizaciju uviek smatrale odgojnom. Naš se rad kretao u tri pravca: vjersko-odgojni, prosvjetni i tjelovježbeni.«

Pravi smisao Orlovstva shvatila je i naša katolička javnost, naši građani i seljačtvo. Evo što Orlice o tome pišu:

F o j n i c a g. 1927.

»Kako je Fojnica staro pravo kršćansko mjesto, tako i ovo naše orličko družtvo svaki pravi katolik rado pomaže.«

C e r i ć g. 1927.

»Naši su suseljani vrlo zadovoljni, što imaju ovako liepo družtvo Orlica, koje će uvesti novi život i nove puteve u naše ubavo seoce.... Jest, pala je iskra prosvjete i među seoske djevojke. I mi smo zahvalne Orlovstvu, jer nam je dalo ono, za čim smo čeznule dušom i tielom.«

V r b o v s k o g. 1927. — »Na našoj priredbi odaziv je bio veći nego dan prije na sokolskom sletu. Vidi se, da naši mještani s velikim simpatijama susreću novi rod, koji se bori za vječne ideale.«

Kako je upravo vjerski momenat bio u Orlovstvu naglašen, dokazuju ova dva pisma, pisana iz raznih krajeva domovine.

K o b a š g. 1926.

»Na 23. listopada slavi se u našoj župi klečanje ili dan moljenja, te su naše članice Isusu u presv. Euharistiji na slavu prekrasno okitile glavni oltar i naizmjenice adorirale cieli dan... Zajedničku sv. Pričest prikazale smo za progonjene katolike u Meksiku.«

P o s t i r a g. 1927.

»Uz mjesečno primanje sakramenata vršimo dnevno pohod Utamničeniku ljubavi, jer smo podpuno uvjerene, da je samo u euharistijskom Isusu naša jakost, pomoć i

utjeha... Koliko smo sa strane protivnika morale podnieti gorkosti, crnih kleveta, potvora, predbacivanja, raznih čemera i kušnja, koje još ni danas ne prestaju. No što više trpimo, to više za euharistijskim Kristom čeznemo.«

Upravo poradi tako snažno iztaknutih odgojnih ciljeva organizacije i poradi njezinoga vanjskog apostolata, vanjske prodornosti, po kojoj se Krist vraćao u duše, u domove, u hrvatski privatni i javni život, Orlovstvo je postalo granom Katoličke Akcije u Hrvatskoj. Ono je zapravo i bilo jedina organizacija Katoličke Akcije u Hrvatskoj, podpuno prilagođena onim direktivama, koje je Katoličkoj Akciji dao veliki Papa Pio XI.

Orlovstvo je prvo uvelo svećenika kao duhovnika, kao zastupnika Crkve, u svoje redove.

Orlovstvo je i naglašavalo i provelo izvanstranačnost svojih redova, iztičući uviek odlučno, da je Katolička Akcija iznad i izvan političkih stranaka.

Orlovstvo je uviek izticalo katolički radikalizam u načelima i životu. Izticalo je podpuno poznavanje katoličke istine, ali i dosljedan život prema toj istini.

Da je Orlovstvo postalo članom Katoličke Akcije u Hrvatskoj i da je Katolička Akcija kod nas provedena prema direktivama Pia XI., to je djelo dra Ivana Merza. To je rezultat njegovoga uztrajnog proučavanja, njegovoga žilavog rada, njegove težke borbe, ali i njegovih pobožnih molitava. Merz se mnogo borio, mnogo patio. Svako veliko djelo u početku redovito prati nerazumjevanje. Ali kad nitko Merza nije razumio, hrvatske su ga Orlice razumjele. Naše ga je vodstvo razumjelo. Ono je znalo, da Božji čovjek govori Božjim jezikom, i da taj govor treba slušati.

Pa kad su i opet Orlice diljem domovine pjevale: »*Orlica sam mlada hrvatska*«, tad je naziv Orlica značio, da je svaka članica organizacije suradnica Crkve, pomoćnica biskupa i svećenika, da je slična dobrim i pobožnim ženama iz doba sv. Pavla, iz prvih kršćanskih vremena. I tad je sveti ponos ulazio u duše Orlica.

Skupština SHO-a u Zagrebu *1926.*, na kojoj je izabrana predsjednicom SHO gđa Sofija Brajša, doniela je jednu značajnu stvar — rezolucije o modi i plesu. Doslovni tekst rezolucija, stvorenih na toj skupštini, glasio je ovako:

»1. Članice orličkih organizacija protestiraju proti sablažnjivoj suvremenoj modi, koja se na žalost uvlači i u katoličke redove, a koja je jedan od najvećih uzroka demoralizacije javnosti. Ujedno se obvezuju, da će u svojoj organizaciji, a i inače u djevojačkom svietu, provesti propagandu oko širenja čedne, pristojne kršćanske nošnje.

2. Najodlučnije se zabacuju svi nečedni plesovi te se ne dozvoljava, da ikoja Orlica polazi plesnu školu. Na orličkim priredbama neka se pleše samo orličko kolo te čedna narodna kola.«

Evo tako glasi prvotni tekst naših rezolucija, koje su toliko puta bile kamen smutnje u našim redovima i izvan njih. Ne moramo posebno izticati, da je kod stvaranja tih rezolucija imao najviše udjela Merz.

Kad su tečajke iza tečaja i skupštine pošle na II. orlovski slet u Požegu, na kome se našlo još više orlovske mladeži nego na sletu u Šibeniku, na požežkom kolodvoru dočekao nas je Merz, i prvo njegovo pitanje bilo je: »Da li su na skupštini izglasane rezolucije?« Kad je čuo, da jesu, tad je primjetio: »Hvala Bogu! Orlice prednjače u tome, jer Orlovi nisu još za takve akcije zreli.«

I tad se dobri Merz izgubio među množtvom. Sigurno je žurio u crkvu, da pred Svetohraništem zahvali Gospodinu za veliko djelo hrvatskih Orlica.

Kad je za vrieme sletskog slavlja pitomom Požegom odjekivala pjesma: »*Orlica sam mlada hr-*

vatska«, tad je u nazivu Orlica sadržano još nešto novo. Sadržana je borba protiv svega, što ruši i oskvrnjuje ljepotu djevojačkih duša, dostojanstvo po Mariji uzdignutog ženstva, nutarnji i vanjski sjaj netaknutog djevojačtva.

»Orlica sam mlada hrvatska,
Dika mi je miso orlovska.«

»Vitez ženske časti« mogao je i opet okrenuti jednu izpunjenu stranicu u svojoj tako svestranoj borbi za katolički radikalizam.

U vječnome gradu

U rujnu g. *1926.* pošla je skupina od 50 Orlica na posebno hodočašće u Rim. Skupinu je vodio preuzv. dr. Jerolim Mileta, šibenski biskup, a priključili su joj se duhovnici organizacija don Ante Radić, dr. Josip Gunčević, o. dr. Bono Burić, o. Ambroz Vlahov, dr. Marko Klarić i o. Ivan Tomašević. S nama je putovao i dr. Ivan Merz, koji je išao na kongres katoličkih novinara. Pridružilo nam se i nekoliko Orlova, među njima poznati orlovski radnik iz Splita Dalibor Pušić. Godine 1925. bili su u Rimu hrvatski Orlovi, pa ni Orlice nisu htjele zaostati.

Kroz godinu dana spremalo se to hodočašće, a kad je krenulo, nama se činilo, da nema za nas osobno sretnijega, a za organizaciju ponosnijega dana.

Prolazile smo kroz Trst, Veneciju, Padovu, Bolognu, Firencu, ali srdca su naša pjevala: Rim, Rim! Vidjeti kršćanski Rim, osluškivati govor njegovih crkava, njegovih svetišta, njegovih grobova, poljubiti tlo, na koje je padala mučenička krv prvih kršćana, klečati pred bielom pojavom

Otca kršćanstva, to je bio naš cilj, naša glavna težnja. Dr. Merz užgao je u nama žarku ljubav prema Papinstvu, i mi smo željele što prije vidjeti Isusa na zemlji.

Smještene smo bile u nekom samostanu. O našem boravku u Rimu neka govori hodočastnica, koja je svoje dojmove opisala u »Za vjeru i dom« br. 7—9 god. 1926.:

»Čitav naš boravak u Rimu nije bio nego doticaj s vječnim, bezkonačnim. Prolazeći kroz rimske crkve, dolazile su nam na pamet rieči psalmiste: Gospode, ljubio sam ljepotu doma Tvoga. Dok smo promatrale bogatu arhitekturu rimskih crkvi, množinu slikarskih i plastičnih umjetnina, koje su se sakupile u njima, otvarao se u dušama našim novi sviet. Razumjesmo velikog Huysmana, koji je ušao u katoličku Crkvu kroz šarene prozore i čitavu grupu konvertita, koje je esteski momenat doveo u krilo najbolje Majke. Papinstvo nam se učini stienom, na kojoj je sagrađena ne samo Crkva Kristova, već na kojoj imade uporište sve ono, što predstavlja vrjednotu bilo u kojem smjeru.

No rimske se crkve ne doimlju samo svojom građevnom strukturom, već još više obiljem kršćanskih svetinja i uspomena. Santa Scala, razne svetinje u Santa Croce i drugim crkvama izazivlju možda skeptičan smiešak na usnama običnog posjetioca, ali kako se posve drugačije doimlju duše, koja vjeruje. I kad vidjeh, kako se pobožno uzpinju naše Orlice stubištem Pilatovim, kakovom se ganutljivom nježnošću spuštaju kovrčaste glavice, da poljube obrise stopa Kristovih, tad osjetih jednostavnu ljepotu one vjere, koja nije nastala nakon težkih duševnih kriza, koju nije stvorio ni spekulativni momenat kršćanske filozofije, ni esteski momenat naših svetišta i liturgije, već koja je nikla iz bielih djetinjih duša, u

kojima je vjera plaća za bezazlenost i nevinost srdca.

No nadamo se, da smo ojačale svoju vjeru, kad smo jednoga popodneva na piesku Coloseja klečeći sve zajedno izmolile Credo...

Jednaka čuvstva kao u Coloseju strujala su našim dušama i u katakombama. Kako nam se na tom mjestu, gdje na poseban način osjećamo dodir neba, čine sićušnima mnoga naša svagdanja nastojanja: naša pretjerana briga za tielo, naša želja da se svidimo svojom spoljašnošću svietu, naša grozničava nastojanja za zabavama. Doista, pitanje mode, plesa, zabava, mogle bismo najsretnije riešiti uz pomisao na život kršćanskih žena i djevojaka u katakombama. Ovdje, gdje možeš najdublje upoznati i proćutiti dogmu o obćinstvu svetih, ne može biti, a da i sama ne poželiš, da budeš sveta.

Dakako, da je središnja točka našega hodočašća bio pohod Sv. Otcu. Kako smo se obradovale, kad smo nastojanjem preuzv. g. biskupa Milete dne 5 IX. rano ujutro pošle u orličkim odorama prema Vatikanu, da prisustvujemo Misi Sv. Otca. I kad se pojavi biela prikaza Sv. Otca, činilo nam se, kao da sam Krist prolazi među nama, a prignute glave hodočastnika sviju narodnosti kao da su žitne vlati, što su se sagibale pred Spasiteljem, dok je prolazio poljima Judeje. Kako radostno zapjevasmo na početku sv. Mise poznate naše hrvatske pjesme, a naše se pjevanje izmjenjivalo sa pjevanjem Slovenaca, Niemaca, Holanđana i Talijana. A kad za podizanja ugledasmo u rukama Sv. Otca našega Gospodina pod prilikama kruha, tad razumjesmo, da smo svi mi udovi mističnoga Tiela Kristova, da smo jedno.

Ne znam, da li je ikoji narod tako srdačno primljen kod Sv. Otca kao mi Hrvati. Kako su ljubko zvučile njegove rieči, što ih je našim jezikom rekao: »Hrvatske Orlice«, te na koncu: »Do

viđenja!« Doista biela njegova pojava i toplina njegovih rieči, kojima je pohvalio naš program i zacrtao nam smjer za budućnost, ne će tako brzo izčeznuti iz naših duša. Časovi u kući Otca ostati će nam nezaboravni.

Kratki naši posjeti u Assisu grobu sv. Franje te u Padovi grobu sv. Ante bili su ugodni i puni nadnaravnih pobuda, ali ipak Rim je nadkrilio sve. U Rimu stvorismo nove odluke za naš rad, koji će blagoslovljen od Sv. Otca sigurno još bujnije napredovati. A zadnji naš pogled na Rim učvrstio je odluku, da se hrvatske Orlice nikada ne će iznevjeriti direktivama sv. Stolice i njezinih zastupnika — biskupa.«

Ali još će nešto ostati iz Rima nezaboravno. Lik dra Ivana Merza. Kroz čitavo vrieme hodočašća gledale smo ga izbliza. U razgovoru, u šali, u smiehu, u tumačenjima, u razpravljanjima, u molitvi. I ne znamo, kad nam se činio veći. Onda kad smo ga gledale, kako je uronio u molitvu za vrieme Mise ili pohoda u crkve, ili onda kad nam je tumačio kršćanske umjetnine Rima. Kad nas je vodio u centrale katoličkih ženskih organizacija i razpravljao s njihovim predstavnicama o Katoličkoj Akciji ili na putu, kad je svakome stajao na uslugu, od nošenja prtljage do trčanja po stanicama za vodom. O ponoći je u Rimu tražio stan za 50 djevojaka, jer nam nekom zabunom nije bio spremljen. A kad je opazio, da jedna naša djevojka na nekoj stanici trči za vlakom, povukao je za kočnicu, iako je imao za to mnogo neugodnosti. U vječnome gradu još smo više osjetile, zapazile, odkrile dubinu i svetost srdca podpunog katoličkog čovjeka, rimskog kršćanina, dra Ivana Merza.

Htio je, da nas nekoliko razgleda kuću Družbe sv. Pavla. To je svjetovni red, kojega je 1920. osnovao kardinal Ferrari. I dok nas je vodio kroz prostorije te kuće, kroz dvorane za sastanke, kroz konačišta za tečajke, kroz urede, u kojima su siro-

mašni otcevi tražili namještenje, a biedna djeca zaklon, dok nas je vodio kroz prostorije svratišta, konačišta, kroz tiskaru, da se onda zaustavimo u kućnoj kapelici, središtu i žarištu ove suvremene ustanove, sigurno je Gospodinu preporučivao osnutak takvoga reda kod nas. Ta on mu je već zacrtao glavne poteze. Takav je red imao biti kruna orlovskih nastojanja, njegova najjača podpora, sinteza svjetovnjačkog rada u Katoličkoj Akciji.

Ovo poglavlje završavamo govorom Sv. Otca, kojega je 5. *IX. 1926.* održao hodočašću hrvatskih Orlica. Govor su bilježili naši svećenici i Merz, i u njegovom prievodu izašao je u »Za vjeru i dom« br. 7—9 g. 1926. Taj bi govor svaka naša članica morala znati napamet, jer misli toga govora značajne su i za današnja vremena i za naše suvremene akcije.

»Htjeli bismo vam kazati nekoliko rieči, da uzmognete razumjeti, koliko smo otčinski veseli i zadovoljni, što vas vidimo, drage kćeri i dragi sinovi, da ste došli k Nama iz Nama toliko mile, koliko vjerne Hrvatske.

Prošle godine došli su k Nama Orlovi, a ove godine vi Orlice. Obradovao Nas je izvještaj vašega častnog vođe, presvietlog gosp. biskupa Milete, o sretno zasnovanoj organizaciji hrvatske katoličke ženske omladine: »Svezi Hrvatskih Orlica.« Čuli smo i čitali, koliko dobra i spasonosna ste vi, mile Orlice, u tako kratkom vremenu izvele, te kako se vaša organizacija divno razvila, tako, da ste prošle godine imale tek 1300 članica, a ove godine taj broj je poskočio na 3000. To je znak unutarnje vriednosti, čvrstoće i životne snage vaše organizacije. Predviđamo, da će broj vaših članica skoro porasti na osam i deset tisuća, pak želimo, da vas presvietli Mileta tada k Nama opet dovede u mnogo većem broju, po mogućnosti što bližem podpunom broju članica.

Još više nas raduje vaš liepi i veličajni program, te način, kako ga provodite.

U svom programu vi nadasve naglašujete posvetu vaših duša.

Na osobiti način nastojite, da sačuvate neokaljanu svoju nevinost i čistoću svoga života, koja je čuvarica svih ostalih kreposti; ona je oboružana srčanošću, strpljivošću, odlučnošću, postojanošću i pomaže vam, da svladate napasti vaših sjetila, zavodljive zamke vazda varavog svieta i obzir ljudski, koji svakako ponizuje dušu, kao i tielo, i baš stoga je najodvratnija stvar za duše Orlica i Orlova.

U programu također naglašujete pravi apostolat, i to apostolat rieči, a nadasve apostolat dobroga primjera. Ovaj bez rieči svima govori, što ste i što hoćete, tim više, što vi na zgodan način znate spojiti otvoreno izpoviedanje svoje vjere s raznim družtvenim zvanjima.

Bila je veoma sretna zamisao, što vi primate u svoje redove članice bez razlike, kojemu staležu i sloju pripadale. Tako vi možete mnogo lakše svuda širiti duh Crkve Isusa Krista i posvuda blagotvorno djelovati.

Ovo hodočašće dolazi k Nama u veoma zgodan čas, upravo kada se slavi sedamstogodišnjica smrti sv. Franje Asiškoga i dvjestagodišnjica proglašenja svetim sv. Alojzija Gonzage.

Sv. Franjo uči nas, kako se moramo otrgnuti od stvari ovoga svieta, kako je uzvišeno savršeno siromaštvo i mrtvenje sjetila: uči nas pravom duhu molitve i ljubavi, kojom je posvuda naviještao »mir i dobro«, tako, da se svojom serafinskom ljubavi uzdigao do mističnih visina i zaslužio povlasticu, da nosi utisnute na svojem tielu rane Isusove.

Bez ovih kreposti, koje je vršio sv. Franjo, nema kršćanskog života; iako svima nije moguće, da se u njima izvježbaju na tako savršen način, ipak su svi dužni da posjeduju bit ovih kreposti.

Sv. Alojzije pak predstavlja nam viziju svega onoga, što vi na osobit način u svom programu naglasujete i tražite; to jest: čistoću i nevinost. Nevinost i idealna čistoća oboružane su tolikom snagom i tolikom odvažnošću i jakošću, da sv. Alojzija čine idealom katoličke mladeži i pravim atletom ljubavi, jer je on znao, da svojim slabim tielom nosi u svom naručaju skoro mrtva tjelesa nemoćnika. Sv. je Alojzije zaista mučenik ljubavi i predivan ideal.

Ne treba da vam preporučim, da se sjetite ovih uzora, jer vas sam vaš program na njih upućuje.

Mnogi od vas pitat će me, kako će izvršiti veličajni, ali težki svoj program borbe protiv sotone, protiv svieta i protiv potežkoća vaše burne mladenačke naravi.

Saznali smo za sredstva, kojima se služite. Ta vaša sredstva ujedno su i Naša.

Nekoja između njih želimo osobito napomenuti: ova neka vam budu ugodna uspomena na ovaj posjet svome Otcu i spomen na liepi čas, što ste ga sprovele u kući svoga Otca.

Dva mjesta u sv. Pismu, koja govore o orlovima, dozivlju nam u pamet veoma koristne misli. Kod proroka Izaije čitamo: »Koji se ufaju u Gospoda, dobit će krila poput orla, letjet će, ne će se umoriti; trčat će, a ne će klonuti« (Is. 40, 31).

Kćeri moje! Duše, koje se uzdaju u Boga, zadobit će snagu Božju. Ufanje se izražava u molitvi i s njom se uzdiže čovjek poput orla. Orlovi, koje je vidio prorok, to su vjerne duše, koje su pune ufanja i pouzdanja; to su duše, koje duhom i srdcem postaju orlovi. Ako hoćete da budete pravi Orlovi, morate moliti i to pouzdano moliti.

Bog daje po molitvi svoju milost i svoju snagu. Ako vi, Orlice, budete oboružane tom snagom, vi ne ćete posrnuti, jer će tada snaga Božja biti vaša snaga. Vi ćete tako biti prave Orlice Isusa Krista;

letjet ćete i nikad se ne ćete umoriti, niti ćete klonuti.

Kod sv. Mateja nalazi se jedno drugo mjesto, koje govori o orlovima. Kao što su u prijašnja vremena uz kraljeve bile počastne straže, koje su se nazivale imenom crvenih, bielih, crnih i drugih orlova, isto tako i vi ste tjelesna straža svoga Kralja. Sam Isus govori na usta evanđelista sv. Mateja, a i kod njega se pod imenom orlova razumievaju duše, koje lete prema Tielu Isusa Krista. Kada nastane komešanje konca svieta, mnoge duše ne će znati da nađu Isusa. Vjerne će ga naći i priljubiti se uza Nj. Pravedne će se duše ponieti poput orlova. One će znati, da ga nađu. Gdje će biti Isus Krist, tamo će se okupiti i Orlovi: »Gdjegod bude tielo, onamo će se i orlovi kupiti« (Mat. 24, 28).

Kćeri moje! Ne treba da čekamo konac svieta, da nađemo Isusa Krista i Njegovo sveto Tielo. Svaki ga dan možemo naći.

Gdje ćete ga dakle naći?

Ovo božansko Tielo naći ćete uviek čestim i postojanim pohodima Svetootajstvenom Isusu, čestom, po mogućnosti svagdanjom sv. Pričesti, kako ste vi to i dosad vrlo pohvalno činile, jer upravo oko ovoga božanskog Tiela treba da se sastanu Orlice.

I nadalje tako nastavite, pak ćete zbilja tada biti Orlice Kristove. Budete li tako radile, vi i sve vaše sestre, koje nose ovo liepo ime, ne ćete pogriešiti, letjet ćete sve više i više poput orlova i tako ćete biti prava blagodat za porodice, za školu, za cielu ljudsku zajednicu. Vi, Orlice, kao kćeri, sestre, zaručnice, majke, učiteljice, radnice, nosit ćete u sve družtvene slojeve blagoslov i kršćansku obnovu u cielo ljudsko družtvo.

Ove otčinske rieči, koje sam upravio vama Orlicama, upravljam uz potrebne izmjene i vašoj braći po imenu: Orlovima.

Podjeljujem obilni blagoslov svima vama, Orlicama, kao što i svima prisutnima, svoj braći po imenu i po krvi, svima vašim milima i dragima, vašoj dragoj domovini i svoj velikoj porodici, kao što Orlica, tako i Orlova.«

Na to je sv. Otac, kao spomen na ovaj posjet, podielio svima prisutnima prva izdanja nove slike, koja prikazuje Kraljevstvo Kristovo. Tom prigodom rekao je ove rieči:

»Dajem vam prve otiske nove slike Krista Kralja. Ovi prvi otisci govore vam, da i Orlice i Orlovi treba da budu čuvari Tiela Kralja Kristova, kao što su u stara vremena počastne straže kraljeva nosile ime orlovsko. I vi stoga radite, da se sve većma proširi Kraljevstvo Kristovo.«

Utrtim stazama

Godine 1925. i 1926. bile su godine učvršćivanja orličke organizacije. Sliedeće godine sve do likvidacije Orlovstva 1929. bile su godine nutarnjega produbljivanja Orlovstva. Dokazao je to slet, tečaj i glavna skupština SHO u Sarajevu 1927. godine.

Na tečaju je bilo oko 120 učestnica. »Glavnoj skupštini SHO prisustvovala su preuzv. gg. nadbiskup dr. Ivan Šarić, biskup dr. Jerolim Mileta te mnogi duhovnici orličkih družtava, a među njima i dva najustrajnija borca za orličku organizaciju don Ante Radić i vlč. dr. Josip Gunčević.« (»Za vjeru i dom« g. 1927. br. 9).

U predsjedničtvo SHO izabrane su ove sestre: Za predsjednicu Marica Stanković, podpredsjednicu Marija Marošević, tajnicu Emica Arnold, blagajnicu Elza Nikšić, načelnicu Anka Nasurović, referenticu za prosvjetu Marija Vitković, za organizaciju Vika Švigir, za naraštaj Berta Jantarović,

odbornice Ruža Miler i Marija Grgić. Kasnije je kao odbornica za misije ušla u SHO Vlasta Arnold.

Na sletištu u Sarajevu vježbalo je preko 200 Orlica u odorama, a na akademiji u kazalištu nastupile su Orlice većinom s vježbama, koje su sastavile same članice. Dok su se prije vježbale vježbe drugih katoličkih gimnastičkih organizacija, a od naših vježbe Dušana Žanka i Draga Zudeniga, na sarajevskom sletu nastupaju Orlice s ovim vježbama: »Šapat Bosne« od Mandice Caratan, »Vježbe s lukovima za naraštaj« od Mandice Caratan, »Devetka« od Dobrile Slišković, »Vježbe s viencima i zastavicama« od Matilde Horvat, »Čergo moja, čergice« od Vite Križanović.

Čitava orlovska proslava u Sarajevu kao i zaključci tečaja i skupštine izticali su vrhunaravno gledište u orlovskim ciljevima i odgoju, duh molitve, žrtve i euharistijski život. Evo, kako je nakon proslave u Sarajevu pisalo naše glasilo »Za vjeru i dom«:

»Naš pokret kroz posljednje dvie godine uistinu se snažno razmahao. Ono, što su hrvatske katoličke djevojke čekale kroz dugo vremena, oživotvorila je orlička organizacija. Ona je umjela da ih okupi, da idealno poveže djevojke iz grada s onima sa sela, one iz učeničkih klupa sa tvorničkim radnicama. Ona je umjela, da njihovom vjerskom žaru nađe najsretniji izražaj u euharistijskoj podlozi našega pokreta. Njihova težnja za znanjem i naobrazbom našla je obilne hrane na našim prosvjetnim sastancima i tečajevima. Vesela i neobuzdana ekspanzija mladih duša njihovih našla je oduška na našim priredbama i manifestacijama. Njihovoj želji za osvajanjem, širenjem i stvaranjem Kraljevstva Kristova odgovorilo je naše Orlovstvo, naš orlički pokret . . .

Ali pamtimo dobro! Naš najsvestraniji prosvjetni i socialno-karitativni rad, najveći žar u širenju orličke misli među djevojkama, naša gimnastika,

nastupi, priredbe, manifestacije ne znače ništa, ako ne ćemo sav taj naš rad gledati s vrhunaravnog gledišta...

Možda ste mislile, da ćemo vam na početku nove družtvene godine govoriti o velikim podhvatima, koje imamo provesti kroz ovu godinu, o borbi i uztrajnosti u radu... Za sada vam samo dvie stvari stavljamo pred oči: d u h m o l i t v e i e u h a r i s t i j s k i ž i v o t. Ako ovo dvoje izpunite, uvjerene smo, da će naše organizacije postati tako jake, da ih nikoji vihor, nikakva oluja ne će slomiti.« (G. 1927. br. 9.).

To je vrhunaravno gledište podržavao u nama, neprestano ga izticao i hranio svojim primjerom naš dobri Merz. Ali on ode prerano. U času, kad smo mislili, da ga najbolje razumijemo, da nam najviše treba, da nam je njegova prisutnost upravo nuždna, Božji Orao zlatnih krila, stao je pobolievati i spremati se na liet u vječnost.

Nitko od nas nije vjerovao u ozbiljnost Merzove bolesti. Ta vidjeli smo ga neprestano u radu, u kancelariji, na sastancima. Pisao je i dalje neumorno, držao predavanja, sudjelovao na sjednicama HOS-a, vodio obilnu korespodenciju. Po ničemu se izvana nije moglo vidjeti, da se taj plemeniti život gasi i da je već blizu kraja.

I kad se proniela viest, da je Merz otišao na kliniku, nastalo je obće zaprepaštenje. Bila sam u pokrajini, kad mi je stigao brzojav, da je Merz na umoru. Drugo jutro bila sam već u Zagrebu. Nikada ne ću zaboraviti toga jutra. S kolodvora otišla sam ravno u Ivanovu crkvu, isusovačku crkvu. Njegovo je mjesto doista bilo prazno. Pojurila sam tada u naše prostorije na Pejačevićevom trgu 15. Na putu sretoh poznatoga svećenika, koji mi potvrdi, da je Merz na umoru i da mu nema spasa.

U kancelarijama SHO i HOS-a našla sam savršenu tišinu. Sve su glave bile prignute, sve oči suzne ,a ramena su podrhtavala i najjačim mladićima. Zar će zbilja Merz umrieti? Merz, naš dobri i sveti Merz. Merz, koji nam je bio tako drag, tako bliz, iako nam je svojom svetom ozbiljnošću bio kadgod neshvatljiv, tako visoko nad nama. Spominjali smo se svih doživljaja u vezi s njim. Kako smo se ljutili mnogo puta na njega, jer je bio predosljedan u načelima, a mi smo ih kadgod htjeli prilagoditi prema sebi. Kako smo se koji puta i rugali njegovoj ozbiljnosti i šutnji, da tako lakše opravdamo svoju neozbiljnost i preveliku razgovorljivost. Kako smo ga dražkali, što svoje znanje crpe tek iz najelitnijih katoličkih listova i ne mari za dnevnu štampu, samo da izpričamo svoju želju za novotarijama i senzacijama. I još mnogo, mnogo toga.

A sad taj dobri Merz, dragi Merz, najbolji drug, najvjerniji savjetnik, leži u agoniji na klinici u Draškovićevoj ulici. Kako smo se kajali, za sve naše nedelikatnosti prema njemu. Za sve boli, koje smo mu zadali. I suze su samo tekle, tekle niz naše obraze.

Nekoliko dana živjeli smo u borbi za njega. Borili smo se s nebom, s dobrim Bogom, neka nam ga ostavi, neka ga ne uzme između nas. A tad smo ulazili u kliniku na prstima, već od kućnih vratiju, gdje je ležao u bezsviesti Ivan, koji nam više ništa nije mogao reći. Ali dosta je govorio kroz onih nekoliko godina među nama i zato nam ode.

Tek nekoliko minuta smjeli smo ostati u njegovoj sobi, da onda prosliedimo sa šetnjom po hodnicima, pred kućom, pred željeznom ogradom klinike. I tako gotovo cieli dan, cieli tjedan.

A dok smo u četvrtak, *10. V. 1928.*, pošle Vika Švigir i ja, po želji dra Kniewalda, Ivanovoj majci, da je obaviestimo o težkom stanju sina, Ivanova se duša vinula u naručaj Trojstva.

Božji Orao zlatnih krila odletio je, da nam iz neba pomaže na utrtim već stazama i putevima.

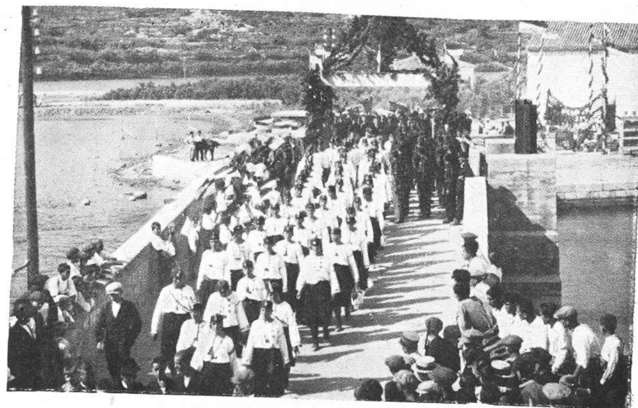
Na putevima, za čije je krčenje on sam uložio toliko svojih snaga, pa i sam život svoj.

Još iste 1928. godine održan je prvi đački tečaj na K r k u. Liepi su nam bili ti dani na sunčanom otoku, u sjeni omorika i čempresa, u blizini gostoljubivog domaćine preuzvišenog g. dra S r e b r n i ć a.

Uz tečaj bio je i nastup u V r b n i k u, jedini nastup, kojega je SHO organizirala i izvela sasvim samostalno i bez sudjelovanja mužke organizacije. Da je Merz bio živ, sigurno bi se radovao tome. Ta on se uviek zalagao za odieljene nastupe i sletove. Ali Božji Orao popeo se u visove, k suncu, a hrvatske Orlice smiono su koracale utrtim stazama, njegovim stazama.

Vrieme leti. Došla je i godina 1929., posljednja godina u životu hrvatskog Orlovstva. U toj je godini bio veliki orlovski slet u P r a g u, u okviru proslave sv. Većeslava. Hrvatska orlovska mladež spremala se na taj slet ozbiljno i kroz gotovo cielu godinu. Bili su to dani oduševljenja i sveorlovskog bratstva. Uz češku i slovensku orlovsku mladež bilo je na sletu Slovaka, Lužičkih Srba, Poljaka, Bugara, Francuza, Niemaca, Talijana, Engleza, Amerićana, a sve je te narode spajala jedna misao — katolička misao, orlovska misao.

Hrvatske Orlice nastupile su u svojim odorama u povorci, na sletištu i na akademiji s vježbama Lile Maksa: »Proljetno jutro« i »Djevojka i cvieće«. U povorci je na prvi dan sletskoga slavlja stupalo predsjedničtvo SHO, a među ostalima i ja, prvi puta sa trinaest cm širokom vrpcom preko ramena. Uoči sleta odlučile smo na odborskoj sjednici SHO, da je znak predsjednice SHO trinaest cm široka trobojka, a okružnih predsjednica osam cm široka trobojka. Mnoge smo se tim trobojkama ponosile. Tada nismo ni slutile, da ćemo te vrpce kao i cielu odoru doskora skinuti zauviek. Orlovstvo će biti zabranjeno po beogradskoj vladi,



Povorkom kroz ulice Paga



Orlovski dom u Brodskom Varošu



Orlovska izdanja

koja je pod svaku cienu htjela hrvatsku mladež u jugosokolskim redovima.

U glavnoj povorci za vrieme sleta u Pragu bilo je 30.000 uniformiranih Orlica i Orlova, a 50.000 ostalih. Na sletištu je nastupilo preko 4.000 vježbačica. Mala hrvatska skupina zapazila se ipak tih dana. U povorci narodnih nošnja sudjelovalo je 50.000 učestnika raznih narodnosti, a među njima i jedna naša skupina.

Orlovski slet u Pragu, iako je bio posljednji veliki događaj u životu hrvatskog Orlovstva, učvrstio je naše redove i dao nam snage u danima kušnje. I u tim najtežim danima mi smo znale, da treba uztrajati na utrtim stazama, na Merzovom putu.

Vatrena srdca govore

Ali prije nego će zamuknuti orlovska pjesma i prije nego će se saviti orlovski barjaci, pustimo da mlada orlička srdca još jednom progovore. Da progovore u sjaju i zanosu svoje vedre mladosti i svojoj ljubavi za Boga, Crkvu, Hrvatsku i Orlovstvo.

Rastemo i množimo se

H v a r g. 1928.

»Mi južnjaci pod žarkim našim suncem, vrele smo krvi, pa se obično brzo zagrijemo za svaku novost. Kod Orlovstva nije bilo tako!

Ledeni oklop liberalizma i zagušljiva atmosfera mjesta ne dadoše nam se maknuti. Težko je bilo početi. I dok su u nekim bližnjim mjestima bile već više vremena naše organizacije, kod nas je još sve spavalo.

Trebali smo čovjeka. Taj je došao u osobi našega dragog pokojnog Merza.

Boraveći on na oporavku u ovoj našoj Madeiri, okupio je oko sebe nekoliko mladića, oduševio ih i organizirao. Led je bio probijen, put utrt, pa se nije na tome ostalo.

Odmah nakon osnutka orlovskog društva zahtievalo je nas nekoliko djevojaka, da osnujemo i orličko društvo. Zatezalo se, otezalo, bilo poteškoća radi prostorija, no mi smo sve zapreke sretno prebrodile te smo se dne 1. studenoga sastale na ustanovnu skupštinu. Izabran je odbor. Sada ćemo napried poraditi za vjeru i domovinu i za pobjedu naših načela. Istina je uz nas, pa ćemo i pobiediti.

Sve sestre diljem čitave domovine pozdravljaju njihove nove sestre sa plavog Jadrana.«

Borimo se, ali ne sustajemo

Rakitovica, Slavonija, g. 1927.

»Mnogi misle, da je naše društvo političko i upereno protiv radićevštine. Seljani se bune i potiču članstvo na razkol. Nemajući vlastitog doma, vježbale smo jednoć kod jedne, drugi puta kod druge sestre, a za liepa vremena sastajale smo se i vani u polju, gdje smo vježbale i čitale... No mi se nismo srdile, kada smo se okupile pod vedrim nebom, jer smo se osjećale bliže Bogu. Veselo smo vježbale i pjevale. Dok nam se nebo smijalo, bilo je liepo, ali kad bi se naoblačilo, jao nama i pomagaj. Napokon, riešile smo se i te brige. Danas se možemo mirno sastajati u iznajmljenoj sobi jednoga Orla.

Čini nam se, kao da smo na uzburkanoj morskoj pučini, i da će nam valovi slomiti jedra i spriečiti našu plovidbu. Ali ne! Naša jedra nesmetano plove i iz naših srdaca niču liepe nade. Mi živimo u Kristu i borimo se za orlička načela!«

Po čemu će nas poznati

Brusje, o. Hvar, g. 1929.

»Na našoj skupštini od 29. IX. zaključile smo ovo: 1. Svaka će Orlica čuvati čast svoju i društva riečju, radom i primjerom, u skladu s načelima, pravilima i propisima društva, pobijajući stare mane i modernu poganštinu u svojoj okolini. 2. Vladat će se prema svojima, osobito starijima, s poštovanjem, prema mlađima sestrinski, a prema svima kao anđeo mira, ljubavi i požrtvovnosti. 3. Društvo će smatrati svojim domom i častiti ga kao neku svetinju. Uredno će dolaziti i odlaziti. Paziti će na knjige, novine i sve društvene stvari kao na svoje. Brinut će

se za interese društva kao za najdraže svoje. Dolazit će točno i revno na skupštine, sjednice i vježbe. Starije će u časti slušati. Sučlanice će paziti i ljubiti kao sestre, pa će se i sestrama međusobno zvati, podnašati će tuđe slabosti, a krotiti će svoje, osobito zavist, u korist obćega dobra. 4. Uprieti će svom silom radi sebe, radi družtva i radi proširenja Kraljevstva Isusova, da se izprave mjestne mane u crkvi. Čedno i na vrieme dolaziti će na funkcije, koje drugi zanemaruju, vladajući se pristojno i pobožno. Na Pričest će pristupati, po mogućnosti, i više od jednog puta u mjesecu. Do 16. godine uviek će prisustvovati tumačenju katekizma u crkvi. 5. U javnosti će se vladati, kako dolikuje kršćanskoj djevojci i Orlici. Čuvat će se ne samo neurednih nego i sumnjivih družtava i sumnjivih ura, a družit će se, po mogućnosti, sa svojim sestrama. Na Gospin pozdrav će se prekrstiti bilo gdje i pozdraviti Gospu. 6. Prisustvovat će samo pristojnim i poštenim zabavama i u družtvu najbližih svojih. Plesa će se čuvati, a osobito nečednih plesova. Plesati će samo narodna kola. Sastancima i zabavama protivničkih družtava ne će prisustvovati. 7. Ne smije se Orlica nositi gola vrata i ruku, niti suknje poviše koljena, nego izpod koljena Prozirna odiela su također zabranjena kao i bječve boje kože. Koja se ne bude držala ovih propisa, ne će i ne smije joj biti mjesta u orličkom družtvu — Eto, po tome će nas poznati!«

Mi smo mladost euharistijskih visova

Konjic g. 1928.

»Za vrieme uzkrsnih praznika pripravljale smo djecu iz grada i sela za prvu sv. Pričest. Prvopričestnika su bila 72. Građani su im priredili liep zajutrak. Tako što u Konjicu još nije bilo, a mi smo taj dan zabilježile među najljepše dane našega rada. Zatim smo nastojale oživjeti pobožnost prema presvetom Oltarskom Sakramentu i našle smo 95 članova svagdanjeg klanjanja. S ovim smo znatno koraknule napried. Euharistijski Spasitelj ne će nas ostaviti nenagrađene. Osim toga naše članice prave su sakristanke, brinu se za crkvu, rede oltare, vezu oltarnike, a uzele su i brigu oko vječnog svietla u crkvi. Ovo je malo čudno, ali kad znate, da se za našu crkvu brine jedino neki stari zvonar, možete razumjeti nas Orlice, da ne možemo gledati hram Gospodnji neuređen. Zatim siromašne pomažemo, bolestne obilazimo i na svakom koraku radimo za slavu Božju.«

Mi uviek pomažemo bližnjemu

Derventa g. 1928.

»Nas čeka još veliki, veliki program. Koji? Naše seljačke djevojke su nepismene, pa smo odlučile, da ih upućujemo u koristnim stvarima. Bez pisanja i čitanja težko je nešto postići. Dakle treba otvoriti analfabetski tečaj. I hoćemo! Na taj tečaj ići će samo dobrovoljci svake nedjelje. Dosta ih se javilo za taj tečaj. Težko je s njima. Još ne uviđaju dosta potrebu čitanja. Ali strpljen — spašen. Led je probijen. Da samo znate, kako s pouzdanjem s nama razgovaraju, kako nas veselo pozdravljaju, kad nas susretnu. Dobile smo ih, a to je glavno.«

Mi radimo za misije

Vinkovci g. 1929.

»Na misijskoj izložbi sakupile smo 4.400 Din. K tomu je dodano 1.000 Din. od predstave »Krist pobjeđuje« te je svota od 5.000 poslana preko Biskupijskog Ordinarijata u Bengaliju. Osim toga prodale su Orlice devocionalija za 3.402 Din. Prodavale su i srećke za gradnju crkve na Sv. Duhu. Prodale su 43 srećke i međusobno još sabrale novvaca 460 Din.«

Mi gradimo svoj dom

Brodski Varoš g. 1927.

»Pomoću i brigom našega duhovnog vođe vlč. g. Astaloša počesmo sakupljati dinar po dinar za gradnju doma. Već početkom godine uplatiše sestre svu članarinu za cielu godinu. Nismo žalile truda, niti smo pazile, što nam naši protivnici govore, već zađosmo po selu, da nas pomognu s kojim dinarom. Jedni nas dobro primiše, a drugi nas nagrdiše, ali se ipak sakupila mala svota novaca, pa se je moglo početi s gradnjom doma. Kad je gradnja počela, prihvatile smo se posla. Braća Orlovi također. Svaki dan je 8 sestara radilo na domu, te s veseljem očekivasmo dan, kad će naš dom biti gotov. Dne 17. IX. podiže se naš dom, koji svojom visinom nadmašuje sve krovove seoskih kuća. Cieli dan radile smo neumorno, dok se naše dobre majke pobrinuše te spremiše večeru za sve poslenike. Kod večere pozdravio je vlč. g. Astaloš naše roditelje te ih još više oduševio za rad u Orlovstvu. Pjevanjem orlovskih pjesama završismo ovu večer.«

Mi nastupamo

Krk g. 1929.

»Krčko Orlovsko Okružje priredilo je 1. rujna svoju prvu orlovsku manifestaciju u samom gradu Krku. Ova riedka svečanost značila je za nas nešto veliko, nešto što Krk nije još doživio. I ostat će nam ova proslava kao sladka uspomena zauviek.

Već dan prije sleta održala se u Mahnićevom domu akademija, na kojoj su se osobito iztakle naše sestre iz Jurandvora sa svojim vježbama u narodnoj nošnji.

Dan same proslave započeo je zajedničkom sv. Pričešću, kojoj su pristupili i Orlovi i Orlice. Istog jutra stigli su Orlovi i Orlice iz Vrbnika. U 9½ s. krenula je povorka gradom. Zatim je bila zajednička sv. Misa, koju je odslužio naš presvietli biskup. Naročito treba iztaknuti liepo ponašanje naših Orlica i Orlova za vrieme sv. Mise. Poslije podne prisustvovala je orlovska mladež blagoslovu sa Presvetim. Iza blagoslova krenuli smo na priređeno vježbalište, gdje je bio nastup. Orlice iz Vrbnika i Jurandvora i opet su se iztakle. Bilo je održano i nekoliko govora, a među ostalima govorili su i dr. Čepulić i s. Stanković.«

A naši neprijatelji?

Bilo ih je mnogo. Jednom su obukli liberalnu togu. Drugi puta masonsku kukuljicu sa zviezdom i šestarom. Treći puta se zamotaše u jugoslavensku trobojku ili u crven-kapu sa sokolskim perom. Smetali smo im, jer smo ljubili Boga. Izsmijavali su nas, jer smo se borili za Papu, za Crkvu. Mrzili su nas, jer smo na orlovskom znaku nosili trobojnicu. I jer smo sa zanosom svagdje pjevali »Liepu našu« i onda, kad su je branili pjevati. I jer su naše baklade bile uređene u boji hrvatske trobojke. Evo što Orlice pišu!

Cernik g. 1926.

»Sokolice iz Cernika, videći liepu orličku odoru, od zavisti i zlobe razdraživale su i podbadale svoje drugove Sokole te im je zbilja uspjelo izazvati gungulu, koja je ipak častno svršila po Orlovstvo. Napadač, vođa cerničkih Sokola, morao je uz ogorčenje i prezir publike otići sa

vježbališta, a prisutni Sokoli morali su se povući u mišje rupe. Da se osvete napali su na Orlove, koji su se vraćali u Požegu, i mnogi su od članova i članica požežkog družtva bili ranjeni.«

Imotski g. 1926.

»Nešto prije godinu dana mi smo bile izložene svaki čas napadajima Sokola, a vlast i redarstvo mučke je to gledalo. Bilo je i slučajeva, kad je i sudjelovalo kod organiziranja napadaja.«

Tuzla g. 1929.

»Dne 12. siečnja priredile smo priredbu u Hrvatskom domu s mnogo potežkoća. Kako je možda i poznato, ovo družtvo nema ni doma ni krova, gdje bi se moglo sastajati, nego dobrotom ovdašnjih častnih sestara sakupljamo se u samostanu.... Naša pak braća lutaju i sastaju se na ulici, no ipak su čvrsti i jaki. Ipak smo priredili priredbu u zajednici s našom požrtvovnom braćom.

Za cielo vrieme programa bili smo izazivani sa strane Sokola. Između činova stavljali su neke nadpise, koje su na brzu ruku napravili, osvjetljivali ih, a mi smo s velikom strpljivošću i mirom to promatrali.

No kada je svršio program, nekolicina pijanih Sokola htjelo je unići u dvoranu uz pratnju glazbe, sa sokolskom koračnicom ali su u tom bili zapriečeni od publike, koja se zgražala na taj njihov postupak.

Mile sestre naše! Sve je ovo premalo, što vam opisujemo. Ono što smo mi prepatili za vrieme priredbe, neopisivo je. Ali nada u Boga i geslo »Za krst častni i slobodu zlatnu« daje nam jakost i nadu, da ćemo svoje neprijatelje pobiediti s liepim primjerom i velikom strpljivošću.«

Mali Iž g. 1926.

»23. IX. i 26. X. došla je k nama načelnica iz Preka s. Anka Vidović te nas je naučila proste i redovne vježbe, a k tomu simboličku vježbu »Vjera, ufanje i ljubav.« Kroz cielo ovo vrieme skupljale smo se i vježbale u privatnoj kući jedne naše sestre. Ali za sam nastup trebalo je naći zgodniju kuću i napraviti pozornicu. Dobrotom našega vlč. župnika i duhovnog vođe ustupljena nam je crkvena kuća. On je sam napravio pozornicu. Sada su se protivnici stali pitati: Hoće li zbilja Orlice nastupiti. — Mi smo odlučile, i moralo je biti. Počele smo se sakupljati u crkvenoj kući, i sada je počela prava komedija. Jedne večeri našao je župnik ključanicu svoga stana i

crkvenih vratiju zatrpanu kamenčićima, i to se opetovalo svake večeri. Jedne noći bio je razbijen prozor crkvene kuće. Dok smo u kući vježbale, čulo se lupanje, trubljenje, deranje i svakojaki poklici. Kad su protivnici vidjeli, da mi ne marimo za njihovo tulenje, nego da idemo uztrajno napried, odlučili su uništiti i zgradu i pozornicu. Tu večer 28. X., dok smo bile u crkvi na blagoslovu i krunici, protivnici su nastojali prodrieti kroz prozor u crkvenu kuću. Razlupali su dva prozora, ali u kuću nisu mogli, jer su na prozorima gvozdene rešetke. No sa štapovima razparali su zastor pozornice, ukrali ga te učinili još neke male štete. Kad se naš duhovni vođa vratio kući, imao je šta vidjeti. Odmah je otišao u Veli Iž po žandare. Jedan je došao istu noć, a dvojica ujutro. Šestorica napadača bila su uhvaćena i odvedena u Veli Iž, gdje su sve priznali, a navečer su, dopraćeni žandarima, donieli ukradeni zastor. Šteta se je procienila, i sve je predano sudu u ruke. Kod protivnika je nastao strah. Mi smo popravili, što je bilo oštećeno na kući i pozornici te uztrajno napried.

Došao je dan naše priredbe, dan Krista Kralja. Poslije podne počele smo se skupljati i opazile smo, da nema naše načelnice, koja je imala najveću ulogu. Gdje je? Što se s njom dogodilo? Protivnici su uložili zadnje sile te poslali k njoj njezinu sestru, koja je udata za jednoga od najžešćih naših neprijatelja, te su joj prietili svakojakim prietnjama, koje ovdje ne možemo napisati. Duhovni vođa išao ju je posvuda tražiti, dok je napokon nije našao u kući, gdje su je bili zatvorili, samo da ne bude priredba... Priredba je sjajno uspjela.«

Tu divnu mladež trebalo je smrviti. Tu divnu organizaciju trebalo je uništiti. Orlovstvo je moralo nestati. To je bio zaključak masonsko-sokolsko-jugoslavenskih krugova.

Orao slomljenih krila

Već u rujnu 1929. pročulo se, da predsjednik vlade u Beogradu general Petar Živković namjerava likvidirati sva gimnastička družtva u Jugoslaviji, da tako lakše provede jedinstvenu jugosokolsku organizaciju. Govorilo se to, ali nitko to nije pravo vjerovao.

Rad je u rujnu redovito započeo. Držale su se glavne skupštine, pravili nacrti za godišnji rad, priređivale se i manje proslave i priredbe. Nemile glasine opet stadoše kolati, ali niti smo same pravo vjerovale u njih, a niti smo htjele, da se članstvo uznemiri. I tako se svagdje, a napose u pokrajini, radilo kao i prije.

Ipak se u studenu 1929. već znalo, da je Orlovstvu kraj, a u prosincu izašao je zakon o ukidanju gimnastičkih družtava, pa i našega Orlovstva.

Težko je opisati žalost naše orlovske mladosti. Bila je studena, oštra zima, ali još je veći led bio u dušama. Nakon tolikih borba, napora, žrtava, uspjeha, evo sada razlaz. Suze su kapale niz lica, kad su se skidali znakovi, savijali barjaci, odlagale drage orličke bluze i kape s ponosnim orlovskim perom, kad su se pečatile prostorije uz asistenciju predstavnika državnih vlasti.

Bile su to suze žalosti, što gubimo nešto neobično drago, nešto, čime smo se srasle, što je dio nas samih. A bile su to i suze radi osjećaja nepravde. Ta uzimaju nam ono, što nam je najmilije. Orlu su slomljena ponosna krila. Može li on živjeti bez njih?

SHO poslalo je prije svoje likvidacije preko glasila »Za vjeru i dom« svim svojim družtvima božićno pismo, u kojemu između redaka upozoruje na bol zbog gubitka organizacije, ali i na utjehu, koju donose božićne misli.

»Ljubljena naša sestro! Još nas samo nekoliko dana dieli od najljepše svetkovine crkvene godine. Znamo, da se svom pomnjom pripravljaš na nju. Još nekoliko dana, i Ti ćeš stajati pod božićnim drvcem. Tvoje će se oči širiti od svietla božićnih svjećica, a lica će ti sjati, kad ugledaš svoje najmilije okupljene božićnim veseljem. I tad ćete poći u noćnoj tišini, po bielom putu, uz sjaj zviezda na tamnome nebu, u crkvu, na ponoćku, da proslavite čas, u kojoj se ukazala »milost našega Spasitelja«; da proslavite noć »koja bje obasjana pravim svietlom« i u koju dođe »novo svietlo božanske jasnoće našem duhu.«

O, kako ćeš biti tada sretna! Ciela će crkva sabrano moliti, pobožno sklapati ruke i zanosno pjevati božićne pjesme, a u Tvoju dušu saći će val sreće i veselja nebeskog. Spasitelj će se smiešiti s oltara i zvat će svoju Orlicu još bliže... Ali Ti ćeš ovoga Božića opaziti i nešto neobično. Na nježnim rukama Božanskog Dječaka tragovi su čavala, a liepo mu je čelo okićeno viencem od trnja. Zar se i u božićno veselje mora umiešati misao o križu, o muci, o bolu? I tad ćeš pretraživati u svojoj orličkoj duši i naći ćeš, da se i u Tvoju božićnu radost uvukla bol, što Te težko tišti. I plakati ćeš. S uzklicima radosti miešati će se suze, sa zanosnim himnama osjećaj studeni.

No ništa zato, ljubljena naša! Bol je potrebna, jer se tek njom može zaslužiti sreća. Križevi su potrebni, jer se njima dolazi do slobode. Potrebna je i smrt, jer se njome dolazi do slavnog uzkrsnuća... Pred Jaslicama zakuni se, draga naša sestro, da ćeš Bogu uviek ostati vjerna, uviek diete Euharistije, Žrtve i Apostolata. Budi hrabra i neslomiva! Malodušnost, strah, očaj nisu obilježja Kristovih boraca! Evo to su božićne želje i poruke, što Ti ih šalje Tvoje Predsjedničtvo Sveze Hrv. Orlica.« (God. 1929. br. 12.)

I čitale su te redke Orlice diljem Hrvatske. Čitale su i molile pred Jaslicama jakost za sebe, za orlovski rod, za Hrvatsku, za Crkvu.

Orlu su slomljena krila! Može li živjeti bez njih? Može li se dići opet u visine? U plave, sunčane visine? Može li?

Božansko Diete odgovorilo je samo na upite ražalošćenih Orlica.

Za bielim križevima

Prvi koraci

Ne, nitko nije mogao slomiti idealizam naše mladeži, Božje mladeži. Ni nasilja, ni prietnje, ni žandarska čizma, ni bezumnost vlastodržaca. Nitko, baš nitko!

Jer ideali su visoko, visoko. Do njih ne dostižu prljave ruke. Oni su jači od krute vlasti. Njih ne mogu uništiti ni patnje, ni progoni. Do njih mogu samo čista i plemenita srdca.

Orlovskih krila nije mogao skršiti nitko. Jer to su krila, kojima se letjelo k Bogu. Slomljena i izudarana ona su opet izcielila. Promienila su perje i boju, ali liet je ostao isti. Liet u visine, liet k suncu.

Odmah nakon razpuštanja Orlovstva, već u siečnju g. 1930., stvarao se plan za osnutak nove organizacije, križarske organizacije. Ona će biti idejni baštinik Orlovstva. I ona će se u svome radu sasvim naslanjati na Crkvu. I ona će voditi mladež hrvatsku u blizinu Božju. I ona će se boriti, da Krist zavlada u Hrvatskoj. I ona će se hraniti bogatstvom duše Ivana Merza.

Mali krug ljudi stvarao je prva pravila, prve nacrte za rad. Sastajali smo se ili u maloj kancelariji dra Protulipca na uglu Bakačeve ulice ili u govornici isusovačkog samostana. Trebalo je čitavu akciju sakriti radoznalim očima, napose zlonamjernim njuškalima, koji su naše sastajanje i naše planove mogli prijaviti vlastima.

Ta čitava je Hrvatska bila u to vrieme jedan veliki konclogor. I dok se malo tko u Hrvatskoj usudio na svoj način disati, a kamo li javno izricati svoje mnienje, mala je skupina ljudi na čelu sa o. Josipom Vrbanekom D. I. spremala osnutak nove katoličke organizacije u Hrvatskoj, koja će još snažnije naglašavati svoju katoličku preporodnu misiju i svoju katoličku službu Crkvi, domovini i narodu. Dakako, da je na tim pripravnim sastancima bio i pionir Križarstva dr. Avelin Čepulić.

A pokrajina je čekala. Strpljivo čekala. Ona je znala, da njezino vodstvo u Zagrebu nešto snuje, pa se, kao i uviek, s mnogo povjerenja pripremala, da prihvati odluku Zagreba.

Tu i tamo čuo se još koji glas žalosti i protesta. Došlo je i koje tugaljivo pismo. I naša draga Antica Ostojić pisala je tih dana:

»Bila je jedna od posljednjih prosinačkih nedjelja. Sunce je sjalo. Krasan dan bez oblačka i lahora. Kao obično poljana je živa i vesela. Tek u prikrajku je nešto neobično. Ona grupa izabranih morala je danas da ostavi hladnu sobicu. Danas je za njih nedjelja bez siela. Njihovi su pogledi zabrinuti, čelo namršteno, a mnogo bezazleno oko orosila je iskrena suza.«

Ali doskora će srdca naše mladeži opet veselo zakucati. Prostorije će opet oživjeti, i nijedna nedjelja ne će više biti bez sastanka, bez siela.

Pravila križarske organizacije predana su na podpis pokojnom hrvatskom metropoliti dru Antunu Baueru, a nakon njegova podpisa odmah se počelo s osnivanjem novih organizacijskih jedinica.

Nova organizacija postala je dielom velike svjetske molitvene organizacije — Apostolata molitve. Učinjeno je to sporazumno s Nadbiskupom i upraviteljstvom Družbe Isusove, da se tako organizacija lakše sačuva pred vlastima. No

Križarstvo je od prvih svojih dana u svome radu sliedilo načela Katoličke Akcije onako, kako ih je katoličkom svietu predao Pio XI., kako ih je tražio naš prečastni Episkopat i kako ih je u Orlovstvu proveo dr. Ivan Merz. Učlanjenje Križarstva u Apostolat molitve bilo je privremeno, a kasnije će Križarstvo biti imenovano službeno Katoličkom Akcijom, koju je i po svrsi i po načinu rada uviek provodilo.

U Zagrebu nije rad gotovo ni prestao, jer se iza stanke od dva tjedna članstvo počelo odmah sastajati. U pokrajini nije bilo svagdje jednako. Bilo je družtava, koja su mogla odmah radom prosliediti, a bilo je mjesta, gdje su vlasti kočile osnutak Križarstva. Kao da su naslućivale, da nova organizacija nije ništa drugo nego obnovljeno Orlovstvo, samo bez gimnastike i bez orlovske odore.

Prve organizacije nove križarske obitelji bile su ove: Zagreb, Križarsko Sestrinstvo I. u Palmotićevoj ulici, Križarsko Sestrinstvo II. u župi sv. Antuna, Akademsko Križarsko Sestrinstvo te družtva u Ivanić-gradu, Zaboku, Bjelovaru, Kutini, Kobašu, Lipovljanima, Karlovcu, Kotoribi, Podravskoj Slatini, Požegi.

Brzo iza njih osnivaju se družtva diljem Hrvatske, pa je trebalo ozbiljno misliti na osnutak središnjice za križarska družtva.

Od siečnja 1930. postoji pripravni odbor središnjice, a *13. IV.*, na samu Cvjetnicu, održana je ustanovna skupština Velikog Križarskog Sestrinstva. Za voditeljicu izabrana je Marica Stanković, zamjenicu Vlasta Arnold, tajnicu Vilma Bielen, gospodaricu Marija Bielen, referenticu za prosvjetu Vika Švigir, za organizaciju Elza Nikšić, za Male Križarice Marija Iveković, odbornice Anka Nasurović, Đurđica Vitković, Lila Maksa i Emica Arnold.

U častni sud izabrane su Marica Marošević iz Zagreba, Josipa Nikšić iz Broda i Ljubica Ulman iz Vinkovaca. U revizioni odbor Slava Horvat iz Zagreba, Sofija Brajša iz Karlovca i Ljubica Venos iz Rakitovice.

Duhovničtvo VKS-a preuzeo je msgr. dr. Milan Beluhan.

Iza ustanovne skupštine VKS-a pripravlja se osnutak Okružja Križarica u Zagrebu i Šibeniku, jer su u tim biskupijama proradila prva križarička družtva, a nešto kasnije križarička će družtva procvasti na području sarajevske nadbiskupije, đakovačke biskupije i u župama ostalih hrvatskih biskupija.

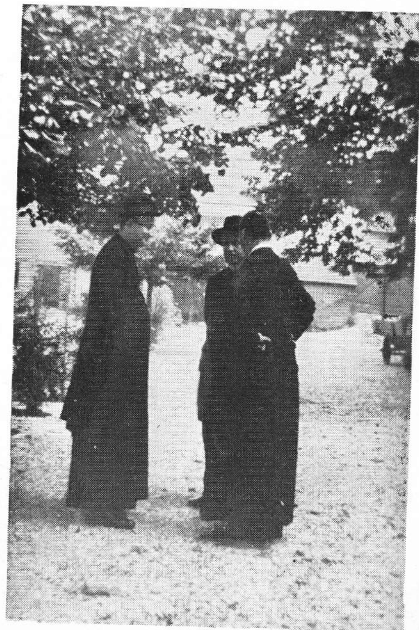
Značajnu ulogu u ovim prvim danima križaričke organizacije imalo je naše glasilo »Za vjeru i dom«. Ono je i nakon likvidacije Orlovstva uredno izlazilo i stvaralo tiesnu vezu između Zagreba i pokrajine. Već u prvom broju godine 1930. napisao je u njemu dr. Avelin Čepulić kratki, ali izcrpivi člančić o Križarstvu u svietu. To je bio prvi znak članstvu u pokrajini, da će se organizacija po Križarstvu obnoviti.

U svibnju g. 1930. slavile smo prvi Križarski dan, i tom prigodom »Za vjeru i dom« donio je članak: »Što hoćemo?«

»Što mi hoćemo?... Hoćemo mnogo izgrađenih jedinica u ženskom svietu, ženskoj katoličkoj mladeži. Pod tom izgrađenošću mislimo duboku unutarnju osobnu izgradnju, koja crpe životvorne sokove iz srdca euharističkog Kralja. Hoćemo takvu žensku mladež, čije će duše biti vjerom prožete ne samo u teoriji, već koje će u dnevnom svom životu provoditi vjerska načela podpuno dosljedno. Hoćemo žensku mladež, koja će tiesno živjeti s Bogom, koja će u neprekidnom gladu duše za vječnim vrjednotama tražiti sve ono, što taj glad gasi, ali i novu čežnju uzpiruje. To je ona bujica milosti,



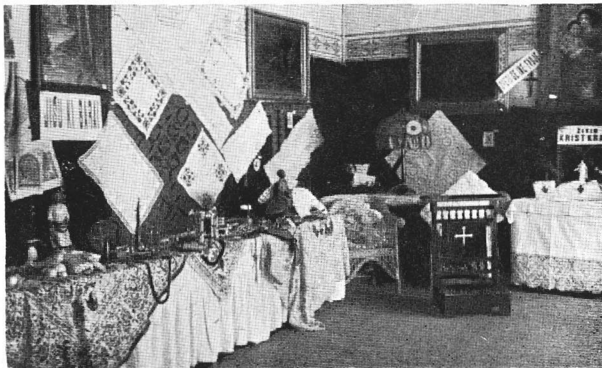
U središtu hrvatske metropole



Duhovnici viećaju



Tečaj šivanja u Zenici



Iz naših misijskih izložbi

što po sakramentima teče iz presvetog Srdca i veže neprekinutom strujom duše s Isusom. Hoćemo ženski naraštaj, koji će odbaciti varavi sjaj lažne estetike, da uroni u neizcrpivo vrelo ljepote, što ga pruža liturgija i liturgijski život. Hoćemo djevojke i žene, kojima će Kempenčeva Imitacija biti svagdanja hrana i putokaz u bilo kojem zvanju. Trebamo, hoćemo duše podpuno uronjene u Božje biće, koje će odsjevom Božje svetosti u sebi vršiti tajnu i šutljivog apostolata.« (g. 1930. br. 4-5).

U prvoj godini hrvatskog Križarstva bio je 14. i 15. VIII. Euharistijski kongres u Zagrebu. Uz kongres bila je i prva naša smotra. Prvi križarički tečaj! Prvi križarski zbor u dvorani Hrv. Sokola! Hoće li nas biti bar nešto? Ta tek je pola godine, kako radimo!

Sa željom i sa zebnjom čekale smo kongres i tečaj. Za tečaj su nam dodielili zgradu pučke škole u Varšavskoj ulici. U velike školske sobe uniele smo slamu, a i samo vodstvo je zapremilo jednu »slamnatu« sobu. Tečajki je bilo preko 100. Od toga 30 učiteljica. Do kraja tečaja slame je skoro nestalo, pa se spavalo gotovo na golom podu. Ali što je to mladim Križaricama, čija su se srdca širila od sreće i ponosa.

Na tom je tečaju don Ante Radić prvi puta govorio o tri životna pravca: brak, redovničtvo i apostolat u svietu. Sestre učiteljice imale su svoja posebna zborovanja. Sve je išlo, kako treba. Tek jedna se nezgoda desila. Oveća grupa Križarica iz Šibenika pokvarila je želudce zagrebačkim voćem i sladkišima. Morale smo dozvati Družtvo za spasavanje i odvesti ih nekoliko na Zeleni brieg. Žalost i bojazan zavladala je među tečajkama.

Ali na sve se to zaboravilo, kad je naše prvo zborovanje tako sjajno uspjelo, kad se sva naša križarska mladost našla na ponoćki kod euharistijskog Stola u crkvi sv. Katarine i kad je euhari-

stijskog Kralja pratilo zagrebačkim ulicama preko 500 Križarica i Križara.

Bili su to dani neopisivoga slavlja. »Za vjeru i dom« g. 1930. br. 9. ovako opisuje te dane slavlja:

»Selo je bilo dostojno zastupano. Gradovi su poslali svoje najbolje. Svi se staleži nađoše u skladnom jedinstvu. Duga povorka pomicala se zagrebačkim ulicama, a zanosan — Bog živi — čuo se nebrojeno puta... U katakombama izrasao je ponosan naraštaj, Božji, euharistijski naraštaj, koji je na svietlo zagrebačkih ulica iznio zastavu svoje vjere, svoje spreme za rad i žrtvu. Ništa nas nije slomilo ni uništilo.«

Da, ništa nas nije ni slomilo, ni uništilo... Prvi su koraci učinjeni smiono i sigurno. Prve su se Križarice pokazale hrabre i odvažne. A za njima, za tim prvoborkinjama, koracati će stotine i tisuće mladih djevojaka, stotine i tisuće hrvatskih Križarica, sve do naših dana.

Naš sveti brat Ivan

Nad našim prvim koracima u križaričkom organiziranju bdio je dr. Ivan Merz. Upravo smo vidljivo osjećale njegovu prisutnost i njegovu pomoć. Ivan Merz po svome kratkom životu pripada Orlovstvu, ali po ostvarenju svojih ideja pripada Križarstvu. Križarstvo je obuhvatilo sjaj i bogatstvo njegove liepe duše, njegove neizporedivo velike ličnosti.

U Križarstvu žive Ivanovi ideali. U Križarstvu govori njegova nauka. U Križarstvu je ostvareno njegovo životno djelo. U Križarstvo je uzidan on sam, naš sveti brat Ivan.

Sve najbolje, najljepše, najdublje, što i danas u Križarstvu imamo, što Križarstvo u sebi nosi i

hrvatskoj mladeži daje, sve je to Ivanovo, plod njegova rada, porod njegove duše.

I zato ne možemo dalje u prikazivanju križarskog rada, križarske borbe i križarskih uspjeha, ako se ne zaustavimo na Ivanovom liku, koji se poput diva uzdiže na razmeđu Orlovstvo-Križarstvo.

Ivanov je lik, njegovo značenje u katoličkom životu Hrvatske, u Katoličkoj Akciji Hrvatske, a napose njegov utjecaj na duše naše mladeži, nebrojeno puta osvietljen kroz 16 godina iza njegove smrti.

Mi ćemo Ivanov lik ovdje iznieti onako, kako su se ženske duše s njim sretale, kako su ženske duše s njim govorile, kako je na ženske duše djelovao i što je za njih i njihovu izgradnju značio. To su titraji nevidljivih struna tolikih znanih i neznanih ženskih duša. Kroz 16 godina su se nizali, pa neka sami govore. Neka slože dragocjen mozaik na grobu našega svetca.

Duša Ivanova

»Ti spavaš?

Dušo...

Ti, koja si bila nježna kao najtanje tkivo paukove mreže, u koju sunčana zraka unosi šare perzijskih ćilimova i nestašne boje brazilskih kolibrića?

Ti počivaš?

Dušo...

Ti, koja si u velikom zamahu duševne energije i poleta kliknula: »Ulovio bih zemlju i htio u prostor, neka jezdi i neka se razprsne...«

Ti miruješ — šutiš! Možda bdiješ, slušaš, možda me čuješ?

Dušo...

Ti, koja si plakala suzama djeteta i jecala vapajem nevinih djevojčica, što plaču rosnim kapima ljetnih jutara...

Spavaj, spavaj . . . spavaj.
Ne budi Te nitko, ne uznemiruju Te ljudi, ne kaljaju Te griesi, ne gazi Te prezir, ne tišti Te zaborav; samo malo stvorenje stoji kod Tvoga groba i jedna sitna ruka gladi sivo baršunasto lišće i tiho Ti tepa i šapćući pita: »Sjećaš li se, kako si prisluškivao šum Vrbasa, slušao pjesmu zelenih voda; kako Te tješio dah prirode, riečima koje se nisu čule; kako Te opajao miris lipa; kako Te milovala sjena visokih oraha i drhtave grančice breza; kako Te je zanosila čežnja sa visokih gorskih horizonata?«

Dušo... Jutrom Te je budilo tiho capkanje nanulica i zveket ibrika malih muslimanka na bunaru sa prozirnim zarovima i crvenim noktima. Mujezin sa vitke munare prekidao bi tišinu sumornoga dana, oro sa bosanskih vrleti zasjenjivao je Tvoje nebo, a huk ukočene sove sa mrtvim izbuljenim očima, što vrebaju sa podrtina starih kula i zaspalih dvorova, prekidao bi noćni mir, dok bi se u daljini čuo topot laganih jelećih nogu i praskanje granja, u koje se zaplitalo rogovlje...

Sjećaš li se?...

Gledao si šutljive redovnike i nieme duše, gdje ustaju noću i mole... Što si naslućivao u njihovom »Magnificatu«, što si mislio, kad si znao, da si same kopaju grobove i susrećući se šapću »Memento mori!«

Što si osjećao, kad je Tvoja glava počivala na grudima ljubavi jedinoga Boga? Što si našao u onim neizmjernim dubinama Njegove vječne mudrosti? Što si vidio u očima svoga Božanskog Prijatelja — Krista? Što si odkrio u Njegovom miru, poniznosti? Njegovoj ljubavi? Njegovom djelovanju?

Kaži nam! Kaži mi...

Ti šutiš...

Možda si već onda pjevao himne radu. Već si onda s onih prezrenih gora i bosanskih planina započeo svoj orlovski liet, već je onda na onim bogumilskim mogilama zalutalih duša nikla snaga Tvoje Katoličke Akcije.

Tko zna, možda Te je one noći, kad si čuvao rudnike, posjetio Sužanj ljubavi, zaogrnut plaštem brzih časova, metnuo svoju mekanu probodenu ruku na Tvoje rame i upravio korake Tvoje životne misije: da budeš čuvar euharistijskog blaga nebeskog rudnika, te umoran odpočineš u sjeni kapele na Mirogoju, kraj Tabernakula, kraj male Hostije... velikoga Boga.«

(»Za vjeru i dom« g. 1930. br. 4—5)

»Vrbas šumi...

I on je slušao šum njegov. On je uz obalu zelenog Vrbasa stvarao smjernice i planove svoga kasnijeg zamašnog rada u Katoličkoj Akciji. I on je uživao predvečerje bosansko i divio se ljepoti Svevišnjega...

Uz šum Vrbasa čujem sitni glasić, koji zahtieva od tate, da izvjesi barjak, jer je mamin imendan. Zlatno diete! — Duša puna pjesme!

Mladića, s bielih sunčanih bregova, što se digao iznad svagdašnjice poput orla, prikazuje druga slika — ures moga pisaćeg stola.

Vidim ga čista, biela u malenoj atmosferi bečkih vojnih akademičara.

Duša!

Kako je liepa! Vidim je, jasno je vidim! Odsieva iz dubokog oka, što u dalekoj viziji gleda borbu i žrtve — a napokon i pobjedu Katoličke Mladosti.

Duša!

Kako su riedke duše kao što bijaše njegova! Kao i dragocjeni biser.

Duša!

Duša, što proživljava krizu vjere i ćudoreda i izlazi pobjednica, ovjenčana lovorom Euharistije.

Euharistijska duša, puna svete mistike, što teži za sjajem, gdje se slavi Resurectio vječni!

Pjesnik!

Ja volim pjesnike. Više manje to su ljudi tihe boli. Bol stvara najljepše duševne produkte.

I on je pjesnik — »romantik, koji je sretan, dok vjeruje u Boga«, koji osjeća, da je »duševno najproduktivniji, kada svlada odpore ili kada trpi.«

Patnička duša, čiji je liepi život bio pun tihe ali vesele boli i pregaranja, koja uviek traži najužu »vezu s Božanstvom«.

Duša!

Vidim je u ratnim rovovima, s krunicom u ruci. Kako je liepa. U sebi nosi visinu vjere, bjelinu onih, što u Apokalipsi sliede Jaganjca.

Asketa — mistik!

Asketsko — svetačka figura s parižke univerze, obljubljeni profesor zagrebačkog sjemeništa, duša Katoličke Akcije među nama — tako mi je blizu!«

(»Za vjeru i dom« g. 1934. br. 5)

Susreti na groblju

»Nisam poznavala dra Ivana Merza. Kad sam stupila u organizaciju, njega više nije bilo među nama... Kad je god tko spomenuo njegovo ime, gotovo nehotice sam ga uviek ponavljala... Željela sam nešto više o njemu čuti, željela sam ga bliže upoznati... Jednoga dana, sasma tiho, približih se velikome križu na njegovom grobu.

»Ivane... slušajte?... Došla sam...«, odkine mi se s usana. Stala sam bojažljivo gledati u bieli križ. Činilo mi se, da me Ivan razumije i da očekuje, da ću nastaviti. Bez bojazni nastavio se intimni razgovor... Dugo, dugo govorili smo o našoj organizaciji... Liepoga sunčanog dana upoznala sam Ivana Merza na grobu sasvim.. Veselo požurih kući, noseći u duši novo poznanstvo, ali onakovo, koje se nikada ne će prekinuti, koje nikada ne će potamniti.«

(»Za vjeru i dom« g. 1937. br. 9.)

»Samo jedanput u životu mi smo se sreli. Tamo gdje vlada mir i šutnja tamnih čempresa; tamo gdje na crnoj granitnoj ploči dominira sivi križ; tamo na poljani iza arkada zagrebačkog Mirogoja, tamo je bio naš prvi susret na Dušni dan 1931. Kroz magleno jutro prodiralo je sunce i osvjetljivalo jednostavna slova na crnoj granitnoj ploči:

»Vjernom sinu Katoličke Crkve život je bio Krist, a smrt dobitak, jer je očekivao milosrđe Gospodinovo i vječni počinak na Srdcu Isusovu.«

Samo jedan niemi susret! A onda čvrsti prijateljski vez dviju duša. Jedne, što uživa plamen bezkrajnih visina i druge, što još putuje kroz maglene poljane.

Od toga prvoga susreta vjerno me prati. On Rimljanin, rimska duša, Papin čovjek, vječni student Papinih enciklika i odredbi, on homo catholicus, on naš dragi dr. Ivan Merz.«

(»Za vjeru i dom« g. 1934. br. 5.)

»Tvoje tielo je kao podnožje svetačkog oltara, gdje velike duše nalaze zanos, mala srdca utjehu, djetinje usne osmieh, pokajnici smirenje!

Oprosti — — — dušo, što gazim bieli šljunak oko Tvoga groba. Ne traži od mene cvieta. Nemam ga!

Evo grudica zemlje natopljena krvlju bosanskih ujaka i nesretne raje.«

(»Za vjeru i dom« g. 1930. br. 4—5.)

Što je Merz Križarstvu?

Nekoliko godina iza Merzove smrti provedena je u nekim križaričkim družtvima pismena anketa o najvažnijim pitanjima organizacije. Jedno je od tih pitanja glasilo: Što je Merz Križarstvu? Iznosimo samo neke odgovore na to pitanje:

»Merz je veliki skretničar u životu hrvatske katoličke mladeži.

Zviezda na obzorju Križarstva.

Svietla staza, po kojoj treba da stupa ne samo organizacija, već i svaki pojedinac. Bez njega bismo tapkali. Sad znamo, kuda se ide i kako.

Merz je divan primjer naš, najveći ideolog, svetac.

Naš genij, naš vođa.

Zaštitnik kod Otca nebeskoga.

U njemu je sadržan sav naš program.

Kod njega vidimo, da se aktivan rad dade spojiti sa dubokim duhovnim životom.

On pokazuje, kako se može u svietu služiti Bogu.

Sve dobro, što ga ima križarska organizacija, sve to ima zahvaliti dru Merzu. On joj je dao pravi duh Božji i duh Crkve. Za mene je dr. Merz ideal katoličkog inteligenta.

On je upozoravao naše vodstvo, kakova treba biti naša organizacija. On ju je stvorio. On je od mnogih Križarica, običnih katolikinja, učinio izgrađene duše. Upozorio ih je na neke stvari, koje same nisu opazile i držale važnim na pr. moda.

Merz znači ono, što znači novi svetac za jedan narod. Primjer, u koji treba da se svi ugledaju i nasljeduju ga i po čijem se zagovoru izlieva obilje milosti na one, koji mu se preporučuju u svome radu.«

Uviek s našim Ivanom

»Vječno sam u družtvu s njim. Sad mi se smieši malo drago petgodišnje diete; sad me gleda poletni mladić pun ideala i poezije, no kome je »život više od poezije«, jer »život je silno težka borba, koja traži pregaranja. Radi ove borbe ima život čovjeka višu sadržinu.«

Ali za mene je svakako najznačajniji Ivan — parižki asketa, Ivan — katolička ličnost, koja mi dnevno na pisaćem stolu govori: aut catholicus, aut nihil. Ovaj Ivan dao je posebne smjernice

mome duhovnom životu. Mnoga stranica moga dnevnika nosi njegovo ime.

Ivan — Duša!
Ivan — Vitez!
Ivan — Orao — Križar!
Ivan — redovničko — svećeničkog života!
Ivan — Homo catholicus!«

(»Za vjeru i dom« g. 1934. br. 5.)

»II. c. bio je razvikan kao najgori razred na mome zavodu. Svi su ga se nastavnici bojali. Dobri kateheta brisao je znoj sa čela na samu pomisao, da mora ići u taj razred. Šćućurio se prije sata u zbornici kao kakva velika uplašena ptica, a onda težkim i polaganim koracima ulazio u razred. Moji su kolege nosili u razred batinu, premda su bili sviestni, da čine nešto, što nije u skladu s pedagožkim propisima. A kolegice su crvenih obraza i sa suzama u očima izlazile pod satom, gdje se više nije moglo izdržati.

Meni su u tom razredu dodielili poviest ... Prvi sat je dobro prošao. Ali tad su dolazili satovi, u kojima su dječaci po starom programu manevrirali, kako bi me pokolebali u miru, kako bi me nagnali u srčbu, pa da poletim razdraženo iz razreda, a oni da triumfiraju nad svojim novim uspjehom.

I htjela sam mnogo puta da to učinim. Već sam se uzrujano dizala sa katedre, ali se u pravi čas sjetih, da je u toj sobi, upravo u toj sobi, molio u svojoj posljednjoj muci naš Merz, a njegov samrtni krevet stajao je na istom mjestu, gdje sam ja, gdje je moja školska katedra.

I tad sam se spustila tiho i tronuto, a stotinu dječjih očiju gledalo je začuđeno u me.

I svaki put kad bi Branko nemilo nečim strugao pod klupom, kad bi Ferdo jogunasto zalupio stolicom, a Vitomir iz svega glasa zafićukao, pomisao

na Merzovu blagost i strpljivost umirila me odmah.

Ja i II. c postali smo najbolji prijatelji.«

(»Za vjeru i dom« g. 1938. br. 5.)

»Ciela je ova godina bila s njim i uz njega. Od Križarskog dana pa dalje. Sve naše skupštine, odborske sjednice i obični sastanci. I naše zabave, izleti, šetnje. Naše organizacijske brige, poslovi, uspjesi i neuspjesi. Borbe i pobjede. Veselje i žalosti. On — naš dragi brat Ivan — pratio nas je na svakom koraku. Od jutra do večeri. Od crkve do kuće, pa kroz cieli dan, u svim poslovima, svim dužnostima, svim podhvatima. Poput anđela pred Izraelcima njegova je euharistijska duša neprestano lebdjela pred nama. On nam je govorio, kada smo ga posjećivale na Mirogoju. On nas je poučavao, kada smo ga u duhu gledale u crkvi, na ulici, uz stara otca, po dragim uspomenama tihog doma. Svuda smo bile uz njega, i on s nama....

A kada je žito počelo sazrievati, trebalo je još poći na veliki praznički tečaj.... Ove se godine nije moralo dugo misliti i odlučivati o kraju i mjestu. Bilo je svima jasno, da će to biti rodno mjesto našega Ivana — Banja Luka.«

(»Za vjeru i dom« g. 1938. br. 7—9.)

Velik u ljubavi

»Ima stvari tako intimnih i svojih, da je težko govoriti o njima. Ima tajna tako sladkih, da ih je nemoguće odkriti svietu.

Danas ću ipak nešto reći. Reći ću, što sam doživjela pred četiri godine, točno u dan smrti dragoga Ivana Merza.

Cvao je svibanj. Sve je cvalo, i svuda se budio život. O, kako sam toga svibnja ja prisluškivala

buđenje života drugačije nego ikada prije. Buđenje života... da, jer se i u meni tada budio život... Bog je bio dobar, i u mom tielu sazdao malo biće i ja sam toga svibnja bila sretna — u čekanju...

Ali za čas, u tren oka, kada se absolutno nije nadao nitko, moja radost pretvori se u bol, i moja sreća u križ. A moje čekanje? U bolnici, u noći, dok su munje sievale, i lievala kiša uz strašnu grmljavinu, među tuđima, kasno, ali još u d a n u o b l j e t n i c e I v a n o v e, došao je na sviet — puno, puno ranije, jedva sposoban za život — jedan mali, sićušni Ivan.

Moje prvo pitanje je bilo: koliko je sati. Bila sam sretna, da još nije prošla ponoć i da još traje Ivanov deseti svibanj.

Zatim sam mnogo tjeskobnih noći provela, i mnogo nesavršenih suza prolila, i nisam tako dugo prestala moliti Merza, dok mi jednoga dana nije poslao c r v e n u r u ž u u znak, da će moje čedo, makar onako presitno, ž i v j e t i....

Često se pitam, zašto si sve baš tako udesio, da je bilo na Tvoj dan...

Ne znam, ali jedno mi je jasno: htio si me jako upozoriti na sebe, htio si, da djetetu nadjenem Tvoje ime, ali ne samo ime, nego da i ozbiljno, do dna shvatim najveću zadaću: odgajati za nebo, rađati svetce...«

(»Za vjeru i dom« g. 1938. br. 5.)

»Već se spustio gusti sumrak, a ja još uviek stojim kod groba Ivanova. Kad najednom iza spomenika gotovo nečujno stupi preda me grobni čuvar.

— Oprostite gospođice, ali vas liepo molim, recite mi, tko je ovaj gospodin, što leži ovdje...

— N a j b o l j i č o v j e k, š t o s a m g a s u s r e l a u s v o m ž i v o t u...

— Takav odgovor još nisam dobio!

— Znači, da ste već mnoge pitali za toga gospodina?

— Da, mnoge, i već godine sabirem odgovore na upit: tko je ovaj gospodin...

— Jednom vam je došao neki svećenik i dugo je stajao kod groba. Ja mu se približim, kao i vama sada, i upitam ga ponizno: Velečastni, tko je ovaj gospodin, što ovdje leži? On me pogleda, nasmieši se i reče: Svećenik — pravi Kristov svećenik... On je tako živio, radio i trpio, premda je bio svjetovnjak, kako želi Isus, da živi, radi i trpi svaki njegov svećenik.

Neki mladić, obični radnik, kao što sam ja, kad sam ga upitao za ovog gospodina, odgovorio mi je ovako: Ovaj gospodin bio je moj najbolji prijatelj.... On me je čekao skoro svaki subote pred tvornicom, i onda smo zajedno krenuli u katoličko družtvo. Kolike sam nedjelje u družtvu s njim pristupio sv. Pričesti. To su nezaboravni časovi! Jednom sam i spavao kod njega. I jeo sam s njim kod istog stola.

Neki ga nazivaju dobrim savjetnikom, neki anđeoskim mladićem, redovnikom, svetim profesorom, dobrim i uzornim sinom, mučenikom i žrtvom...

Kad dolaze na grob mlade djevojke, one ga nazivaju svojim dragim bratom...

O nijednom pokojniku ne znam toliko, koliko o ovom... U noći kad stražim, na ovom grobu dulje se zadržim i osjećam, kao da me nešto vuče gore, gore, i tako sam sretan. Sretan sam, iako sam siromah s brojnom obitelji. Ja i moji doma zovemo pokojnika dobri doktor.....«

(»Za vjeru i dom« 1937. br. 5.)

»Veliki naš učitelju, hvala Ti!

Hvala Ti, što si nas naučio, kako se vjerno ljubi Krist.

Hvala Ti, što si nam pokazao svu slast euharistijskog blagovanja, svu vitalnu snagu božanske mane, svu ljepotu prijateljstva s dobrim Pastirom i Zaručnikom duša.

Hvala Ti, što si nas naučio gledati Krista u Njegovu mističnu Tielu, Njegovoj svetoj zaručnici, Crkvi katoličkoj.

Hvala Ti, što si nas upozorio, da ne možemo biti katolici bez ljubavi Papi, biskupima i svećenicima.

Hvala Ti, što si nam otvorio srdce za one, po kojima nam govori sam Duh Sveti.

Hvala Ti, što nam je danas jasno, da u ljubavi k njima izkazujemo ljubav i poštovanje samom Bogu i da prezirući njih, Gospoda preziremo.

Hvala Ti, što u pomazaniku Božjem gledamo ne slaba grješnika, nego drugog Krista, čovjeka jaka, koji svojom riečju saziva trojednog Boga, da Ga samo po njegovim posvećenim rukama možemo primiti u sebe.

Hvala Ti, što si nas naučio projicirati sve svoje želje i nastojanja na transcedentalno, vječno; što si nas uputio, da u Bogu smirimo nemirna svoja srdca, da neizmjernu pustoš njihovu možemo zadovoljiti samo Neizmjernim.

Za sve ovo hvala Ti!

Dobri naš prijatelju, hvala Ti!

Hvala Ti, što si nam srdca učinio širokim, da obuhvatimo u njih sve ljude, sve sestre i braću svoju, dragu domovinu i cio sviet.

Hvala Ti, što si nas oplemenio u shvaćanju onih, koji nas mrze i progone, da budemo ponizni i blagi, veseli sa sretnima i žalostni s tužnima.

Hvala Ti, što s Tobom, kao s asiškim Siromahom, pjevamo himnu radosti i zahvale za sunce i zviezde, za sitna mrava i malenu travku.

Za sve ovo hvala Ti!

Čisti naš brate, hvala Ti!

Hvala Ti, što si bio prema nam tako delikatan, i suptilan. Što si razumio sve najfinije vibracije najsitnije stanice djevojačke duše.

Hvala Ti, što si u svakoj ženi gledao sliku Najčistije. Ti si bio, liepi brate, jedan među tisućama, koji si savršeno shvatio u saobraćaju s nama, zašto je Krist baš po ženi došao na sviet. Hvala Ti, Ivane, što si iskreno poštovao sve svoje sestre, što si u svakoj od njih gledao Kristoforu, Bogorodičin nastavak.

Hvala Ti, što smo po Tebi uzljubile čistoću djevica, bjelinu Marije i Njezina Sina.

Za sve ovo hvala Ti!

Veliča duša naša Gospodina, jer nam velike stvari učini onaj, koji je moćan...

(Božji čovjek Hrvatske, predgovor)

Kroz trku dana i godina

Prvi organizacijski temelji Križarstva postavljeni su godine 1930. U sliedećim godinama organizacija se širi i produbljuje. Osnivaju se nova družtva na mjestima, gdje su nekada bila orlička družtva, a osvajaju se i mnoge nove župe, sela i gradovi.

Da se članstvo odmah u početku što solidnije izgradi, preporučuju se cieloj organizaciji tečajevi duhovnih vježbi. Neke organizira VKS za zagrebačko članstvo i članice iz provincije u Domu duhovnih vježbi na Vrhovcu, a druge organiziraju sama družtva uz pomoć domaćih dušobrižnika ili

im VKS iz Zagreba šalje svoje duhovnike, da održe duhovne vježbe. Ako duhovne vježbe u pokrajini ne mogu biti sasvim zatvorene, tad su djelomično otvorene, ali glavno je, da se duše čiste, smiruju i penju prema Bogu.

Misijski i karitativan rad neprestano se naglašuje. Već godine 1931. priređene su velike misijske izložbe u Osieku i Šibeniku. Okružja priređuju za vrieme božićnih i uzkrsnih praznika okružne tečajeve, na koje redovito dolaze delegatice VKS-a, da veza između središnjice i pojedinih pokrajina bude što čvršća, a rad jedinstven.

U godini 1932. organizacija se sve više širi u sela. Uz duhovne vježbe naglašuju se i provode, gdjegod se dade, crkveni mjesečni sastanci, na kojima duhovnici družtava govore članstvu o duhovnoj izgradnji.

Još u orlovsko vrieme počeo se unutar naših družtava slaviti Papin dan. To je Merzovo djelo. On je razpalio u srdcima naše mladeži ljubav prema Papinstvu. Križarska organizacija uvela je službeno proslave Papina dana u svoje redove.

Godine 1932. bila je prva velika proslava Papinog dana u Zagrebu. Silne mase građanstva kretale su prema starom Zagrebačkom zboru. Donje prostorije napunili su mužkarci, među njima vrlo ugledni zagrebački građani, a galeriju ženski sviet. Po prvi puta čula se javno i svečano Papinska himna, a blagi lik Pia XI. smiešio se sa pozornice prisutnicima. Taj i takav nastup značio je prodor papinske ideje u široke slojeve građanstva. Iz Zagreba ušle su proslave Papinog dana i u našu pokrajinu, a val ljubavi i povjerenja u vidljivog Krista na zemlji rasao je iz godine u godinu. Državne vlasti težko su podnosile izdizanje katoličke i hrvatske misli, pa su redovito te proslave, a napose one u Za-

grebu, praćene ne samo strogim nadzorom već i raznim izpadima i progonima gorljive policije.

I proslava nove svetkovine Krista Kralja postala je sve češća u našim redovima.

U godini 1932. izašao je životopis dra Ivana Merza od dra Dragutina Kniewalda, pa je i taj, neobično snažno pisan životopis, pridonio ne samo jačem štovanju Ivanove ličnosti već i unutarnjem produbljivanju članstva.

Te je godine bio i veliki praznički tečaj u Šibeniku za delegatice iz sviju krajeva, i odtada pa do danas svake godine priređuje organizacija takav tečaj. U godini 1932. VKS broji 52 družtva. Neka vam se ta brojka ne čini premalenom. Likvidacija Orlovstva učinila je ipak u našim redovima mnogo štete, a državne vlasti, iako nisu mogle spriečiti razvitak Križarstva, smetale su kod osnutka raznih naših jedinica u pokrajini i kod njihovoga redovitog družtvenog rada. Ne smije se zaboraviti, da su godine 1930. i dalje godine najjače diktature, i da se u svakoj katoličkoj i hrvatskoj stvari vidio antidržavni i protuzakoniti rad.

Kolika su naša družtva na redovitim sastancima bila počašćena žandarskim posjetima. Vlasti su redovito branile križarskim družtvima u pokrajini javne nastupe, nošenje znački, pa i sastanak u izvancrkvenim prostorijama, Mnogo je našega članstva bilo u to vrieme vođeno na kojekakva izpitivanja, globljeno, zatvarano. Mladim djevojkama skidali su križarske znakove, pogrđivali ih najružnijim riečima. Ali ništa nije moglo zaustaviti snažni križarski prodor, ništa umanjiti jačinu križarske misli.

Uz misijski i karitativni rad osnivaju se u godini 1933. i sekcije Za službenike oltara. Sekcije i moralno i materialno pomažu svećenike i svećenički podmladak. Mole i žrtvuju za svet hrvatski kler i novčano pomažu kojega siromašnog đaka,



Mlade radnice izrađuju okružnicu za Uzkrsnu borbu



Hoćeš li doći na uzkrsnu izpovied?



Evo ti molitva za Veliki petak!



Iza blagovanja vazmenog Janjeta

da se može lakše uzpeti na oltar Gospodnji. Najviše poticaja za osnutak te sekcije dala je pokojna uzorna članica Alba Goll, koja se sa sestrama Anticom Ostojić i Jelicom Matijević požurila, da u najranijim godinama Križarstva odleti u liepo nebo. Godina 1933. doniela nam je i naše liepe ponosne križarske zastave.

24. XII. 1934. odlukom hrvatskog metropolite dra Antuna Bauera, proglašeno je Križarstvo Katoličkom Akcijom, pa je tako službeno potvrđeno ono, što je u praksi postojalo još od osnutka Križarstva.

U godini 1935. slavile smo desetgodišnjicu središnjice SHO — VKS. Povezale smo orlovsku prošlost sa križarskom sadašnjicom. U toj jubilarnoj godini VKS broji 108 društava, a za svoj jubilej primile smo mnogo pohvalnih pisama od preuzv. gg. biskupa.

Broj društava porasao je godine 1936. na 195 društava. Na Sviećnicu 1936. umro je dobri naš brat dr. Avelin Ćepulić. Po svome radu nije bio tako povezan sa križaričkom organizacijom kao dr. Ivan Merz, ali kao njegov najbolji prijatelj i on je s nama zajedno budno čuvao Merzovu baštinu.

U godini 1937. broj se društava povećao na 238. Od prvih početaka Križarstvo je okupljalo djevojke sviju staleža i slojeva. Članice su međutim uviek bile razdieljene po staležima zato, da svaki stalež dobije ono, što mu je u dnevnom radu i apostolatu specifično potrebno. Ta dioba nikad nije škodila pravom sestrinskom odnosu među pojedinim staležima, jer je uviek bilo sastanaka, priredaba, tečajeva, manifestacija, kad su se sve članice zajedno našle.

Godine 1937. VKS je razdieljen na staležke zajednice: radničko-građansku, seljačku i đačku. Svaka je zajednica stala izdavati svoj po-

sebni mjesečni Vjestnik u kome su izlazile upute za tromjesečni rad, prilagođene djelokrugu dačkih, seljačkih i radničkih družtva. Đačka zajednica prozvala se Merzova Đ. K. Z. Te godine uvela se u križaričke redove Božićna akcija, pomoć onima, koji su u duhovnoj ili tjelesnoj biedi. Kad je ta akcija ne samo s mnogo oduševljenja primljena, već i gorljivo provedena, uvedena je i Uzkrsna borba. To je borba, da što više duša u našim obiteljima i našoj radnoj sredini obavi uzkrsnu dužnost. Taj rad nuždno je tražio, da se u križaričkim redovima postroje pionirke, i u 1937. godini učinjeni su prvi pokušaji na tom području.

Godine 1938., 1939. i 1940. možemo nazvati godinama kušnje. Kušnje su dolazile izvana, a imale smo ih i unutar križarskih redova. Bilo je časova, kad nam se činilo, da će Križarstvo nestati. Ali u najtežim danima jedno nas je tješilo. Pokret, u koji je uloženo toliko napora i žrtava, toliko suza i molitava, pokret, u koji je ukopan dr. Ivan Merz, taj pokret ne može nestati. Kad nam je najteže bilo, našle smo se kraj Merzova groba. Znale smo, da će on pomoći. Vjerovale smo, da će Križarstvo prebroditi i najteže krize i da će živjeti. I bilo je tako.

Obnovom Nezavisne Države Hrvatske došlo je i hrvatsko Križarstvo u novo razdoblje rada. 24. lipnja 1941. primljena su vodstva križarskih organizacija od Poglavnika dra Ante Pavelića. Tom zgodom rekao nam je Poglavnik i ove značajne rieči:

»*Stoga vama, koji ste ne samo formalno, nego i stvarno pokret čisto hrvatski, koji ste uzimali za zadaću raditi na tom polju, vama koji ste time zadužili narod, zapada i u budućnosti jedan veliki udio u radu oko ozdravljenja hrvatskog života i hrvatskog družtva. Ja znam, da ćete vi i u budućnosti to izvršavati u svakoj formi i budite sigurni, da ćete u meni naći ne samo prijatelja nego i suradnika.*«

Od tih poviestnih dana pa do danas hrvatsko Križarstvo još je intenzivnije radilo na vjersko-ćudorednoj obnovi hrvatskoga naroda. Ono zna, da je to njegov poziv u slobodnoj domovini. Ono zna, da je katolički rad najdragocjeniji prilog nutarnjoj izgradnji Hrvatske. Ono je uviek sliedilo rieči svoga prvoborca dra Ivana Merza:

»*Ako u crven — bieli — plavi upletemo gorući krst, Hrvatska će izpuniti svoju historijsku ulogu.*«

Tri obična slova

Jeste li ih vidjeli kadgod? Tri slova na srebrnastim značkama naših djevojčica? Tri slova na crvenom polju naših članskih znakova? Tri slova na odorama Križarica, kad ponosno stupaju u povorkama i procesijama. Tri slova: Ž. E. A.

Koliko puta su nas pitali, šta ta slova znače. Tri obična slova. Tri mala slova. A ipak, koliko ta tri slova za nas znače? Koliko nam govore? Kako dubok sadržaj u sebi nose!

Žrtva, Euharistija, Apostolat

Kako zanosno izgovaraju te rieči tisuće hrvatskih djevojaka. Kako ih pobožno šapću tolike hrvatske majke, koje su mladost svoju provele u školi križarske lozinke. Kako su ih tiesno s molitvama svojim spojile tolike hrvatske redovnice, kojima je križaričko družtvo bilo novicijat za redovnički život.

Tri obična slova... Tri neobično drage rieči... A u njima divan, uzvišen, nenadkriljivo liep program i organizacije i tolikih duša u njoj. Program, ne pun tek za neko razdoblje, za neke staleže, za neka pokoljenja, već program za sve, za čitav život pojedinih duša, za život i sadanjih i budućih pokoljenja.

Mogu li doista te tri rieči izgraditi podpuni životni plan? Izpuniti životnu zadaću? Riešiti smisao života?

Neka one same govore!

Žrtva

Žrtva je stalan pratilac čovječjeg života i rada. Bez žrtava nije stvoreno nijedno veliko djelo. Pa ni najsitnije dnevne stvari i dužnosti ne možemo mnogo puta obaviti bez žrtava. I zato govorimo o svećeničkoj žrtvi, majčinskoj žrtvi, o žrtvi zvanja, o žrtvi dužnosti.

Pa čemu onda još posebno govoriti o križarskoj žrtvi?

Križarskom žrtvom, križarskim shvaćanjem žrtve i križarskom spremnošću na žrtvu oplemenjujemo, posvećujemo svoje svagdanje žrtve.

Žrtve težkoga tvorničkoga rada.

Žrtve u oblacima kuhinjskog dima i u valovima zagušljivih mirisa.

Žrtve u životu slabo izhranjenih i zapuštenih naučnica.

Žrtve u jednoličnosti uredskog posla.

Žrtve đačkog života.

Žrtve u obitelji.

Žrtve u saobraćaju s ljudima.

Žrtve rada u javnom životu.

Sve te žrtve oplemenjuje, posvećuje, daje im novi smisao, novu unutarnju snagu naša križarska žrtva. Ona pročišćuje mladu dušu, ona izgrađuje dušu, ona daje mladoj djevojačkoj duši neobičnu nutarnju jakost.

Ali žrtva je potrebna i u našem križarskom radu. I te kako potrebna. U našem redovitom radu i na izvanrednim putevima križarskog djelovanja. Koliko naš družtveni život traži žrtava vremena! Koliko se puta treba odreći užitaka i razonode! Koliko žrtava traži križarska stega! Kakve sve žrtve mora prinositi ona članica, koja u svome zvanju, a često puta i u svojoj obitelji, hoće dosljedno provesti svoje križarsko uvjerenje! A koliko tek žrtava traži križarski apostolat!

Tko bi izmjerio sve ono vrieme, koje je naše članstvo žrtvovalo za organizaciju. Tko bi prebrojio rieči, koje su izrečene radi organizacijskog apostolata. Korake, koji su učinjeni radi organizacije. Putovanja, koja su poduzeta radi nje. Novčane žrtve, koje su u nju utrošene.

Tko bi to sve i izbrojio i izmjerio? Tko bi mogao izraditi brojitbene podatke žrtava, koje su uložene u križarski pokret, u križarsko djelo.

Malo ima pokreta i zbivanja, i u svietu i u Hrvatskoj, u koja je uloženo toliko žrtava i napora kao u Križarstvo. Vanjskih žrtava, a i onih još težih nutarnjih žrtava. Koliko odricanja, svladavanja sebe, svladavanja raznih neprilika. Onda, kad je trebalo ići protiv struje. Kad se pojedina osjećala tako sama, čudna okolini, kad nas nisu najbliži razumjeli, kad su nam oni, od kojih smo očekivale pomoć, postavljali stupice.

Svaki se čovjek po naravi buni protiv žrtava. Svako se mlado srdce nehotice opire žrtvama. Ali u Križarstvo su svojevoljno ukopane žrtve tolikih mladih života.

Po križarskoj žrtvi, kao i po svakoj žrtvi, izpravno shvaćenoj, bliži smo Kristu, sličniji Kristu. Po žrtvi zaboravljamo na sebe, prelazimo preko sebe. A što smo manje vezani uz sebe, što

manje naglašujemo sebe, što više po žrtvi brišemo slabe strane svoga »ja«, to više Krist živi u nama. Izpaćeni, prezreni, popljuvani Krist — žrtva novoga zavjeta — naša žrtva. Ako je On kao glava bio velika, najveća žrtva, tad i mi, koji smo udovi njegovi, moramo razumjeti veličinu i misterij žrtve.

Križarice su shvatile taj misterij. Na upit: Zašto se u našem geslu naglašuje žrtva, odgovaraju ovako:

»Svaka je sveta i velika stvar posvećena žrtvom. Čovjek, naviknut na žrtvu, sretan je. Nijedan neuspjeh ne smatra nesrećom, jer je naučio svladati samoga sebe, žrtvovati se.

Bez žrtava ne može se nositi križ, koji nam je Providnost namienila. A mi smo Križarice — ljubiteljice Križa — prema tome je nuždno naglašavati žrtvu i mrtvenje nas samih.

Krist je bio žrtva. Ako sam ja drugi Krist, moram i ja biti žrtva.

Po Euharistiji dolazi Bog k nama, po žrtvi mi dolazimo k njemu. Sa žrtvom se susrećemo u svakom času svakidanjeg života. Križarica treba da bude spremna na sve moguće žrtve. Ne samo na one, koje joj Bog šalje, nego i na svojevoljne.«

Euharistija

Na jednom mjestu u svome dnevniku napisao je Merz, kako katolička organizacija ima zadaću, da uništava grieh. Ako želimo izkorieniti grieh, izčupati grieh, izbaciti grieh iz najdubljih i najskrivenijih kuteva naše duše, trebamo jako, radikalno sredstvo, koje sve očišćuje, sve lieči, sve izcjeljuje u nama i u drugim dušama.

To je Bog sam. To je Krist u Euharistiji.

Krist u Euharistiji je najsigurniji Liečnik naših bolesti. Najsavršeniji Pedagog, jer se nikada ne može prevariti. Najbolji Savjetnik na sklizkim

putevima mladosti. Najtrajniji Vođa u svim plemenitim podhvatima našim. Najvjerniji Drug u križarskom apostolatu našem.

Jer Euharistija je Bog sam. Bog, koji se sakrio u Hostiji, jer ne bismo mogli podnieti Njegova sjaja. Kristovo čovječtvo pod prilikama kruha i vina i Kristovo Božanstvo, nedjeljivo i jedno sa osobom Otčevom i Duhom Svetim.

I zato je Euharistija početna i završna točka križarskog rada. Bez Euharistije ništa, sa Euharistijom sve.

U Euharistiji je čvrstoća naših redova, jakost naše ideologije, tajna naših uspjeha, životna snaga našega obstanka. Svaka stvar izbliedi i izgubi svoj čar, svoju aktuelnost. Pa i pokreti i organizacije podvrženi su tome. I oni bliede i nestaju. Kod Križarstva nije tako. Ono jednako oduševljava duše kao i u godinama osnutka. To je djelovanje Euharistije... Moć Euharistije... Blagoslov Euharistije.

Križarstvo je uvelo euharistijsku obnovu u hrvatsku mladež. Mjesečna sv. Pričest, koja se uobičajila u križarskim redovima, znači najveću duhovnu revoluciju u Hrvatskoj. Znači, da se od godine 1930. do danas nepregledne povorke hrvatske mladosti hrane Euharistijom i unose euharistijskog Krista u naše domove, tvornice, radionice, škole, urede. I da su te povorke hrvatske mladeži preporodile obitelji, župe, čitava mjesta.

Da, Euharistija je ona, koja daje plodnost našim akcijama, prodornost našim nastojanjima, privlačivost i pojedinim ličnostima u našoj organizaciji kao i čitavoj organizaciji. Merz je bio tako privlačiv, tako bliz svima, jer je bio čovjek Euharistije.

Na upit: Zašto je Euharistija u našem geslu, odgovaraju Križarice:

»Bez Euharistije se ne može zamisliti pravi duhovni život, a kamoli ostvariti one ideje, koje prožimaju duh naše organizacije.

Zato, jer Križarica treba da je drugi Krist. U njoj se Krist objavljuje svietu, koji ga je izgubio.

Euharistija je u našem geslu, jer bez nje uobće ne bi bilo križarskog gesla.

Križarstvo je strogo crkvena organizacija. Kao takvoj mora da joj je najuzvišeniji cilj štovanje najvećeg crkvenog poklada — Euharistije. Bez Euharistije i njezine pomoći naše je nastojanje jalovo i ono nikad ne će donieti ploda.«

Apostolat

Zašto apostolat?

»To je zvanje naše. Iza osobnog posvećenja jedino potrebno.

Tko Krista posjeduje, ne može biti egoista, ne može da Ga zadrži za sebe. On će Ga htjeti dati i drugima.«

Tako misle Križarice. Jest, svaka Križarica mora biti apostol. Svaka članica, svaka odbornica, svaka pionirka, svaka Mala Križarica.

To smo dužne iz ljubavi prema Bogu.

To smo dužne iz ljubavi prema bližnjemu.

To je naša obaveza po krstu. Po krstu smo postale udovi Tiela Kristovog. U svima nama teče ista krv. Dane su nam jednake milosti. Odkupljene smo jednakom cienom. Pa ako jedan od udova obamre, zar ga nije drugi dužan oživjeti? Ako jedan ne prima hrane, zar ga drugi ne mora hraniti? Ako je jedan bolestan i ranjen, zar ga ne će i ne mora drugi liečiti?

Apostolat je naša dužnost po sakramentu potvrde. Po tom smo sakramentu postale vojnici Kristovi. Vojnik se ne bori za sebe, već za druge. I po sakramentu potvrde primile smo jakost Duha Svetoga ne samo za sebe, već i za druge... Da poučimo svakoga, tko je u mraku... Da dignemo svakoga, tko je u biedi... Da privedemo Bogu one, koji daleko od Njega lutaju.

Križarice su i apostolat svoj duboko shvatile. One vrše apostolat primjera u svojoj okolini, u sredini u kojoj se kreću, gdje su zaposlene. To je tihi, ali sigurni apostolat. Kadgod sigurniji od najljepših rieči i najglasnijih propoviedi.

Uz apostolat primjera provodi se i apostolat rieči. Tu je borba protiv psovke, protiv nećudoređa, Uzkrsna borba. Apostolat rieči obuhvatio je vrlo široko područje. Od obazrivih opomena do žestokih savjeta i ukora.

I apostolat djela križarske mladeži je veoma mnogostruk. Tko bi ga izbrojio. Čitave bi se knjige mogle napisati o njemu.

Žrtva, Euharistija, Apostolat! Naša lozinka!

To je naša plemićka povelja! To je naš plemićki list! List naše slobode! Naše odlikovanje. Baština jednoga svetca. Jer Merz je odabrao tu lozinku.

Tri obična slova... Tri mala slova... Jesu li kadra izpuniti čitav jedan život?

I izpunila su. Ne jedan, već tisuće mladih života u Hrvatskoj.

Djevojče s bojnom zastavom

To je sv. Ivana Arška, djevica Orleanska, zaštitnica hrvatskih Križarica. Koliko smo puta gledale njezinu sliku u družtvenim prostorijama našim. I u gradu i na selu. U priprostim i skupocjenim okvirima. Ali svagdje se smiešio njezin ljubki djevojački lik, u kacigi i gvoždu, s bojnom zastavom, na koju su utkani bieli ljiljani.

Mala francuska pastirica, rođena 6. I. 1412. u Domrèmyu, ubavom seocu Francuzke, postala je spasiteljicom svoje domovine.

Neuko i nepismeno djevojče ponielo se poput najizkusnijeg vojskovođe.

Skromna i jednostavna kršćanska duša pokazala je neslućeni heroizam u službi Bogu i bližnjemu.

Slabo i nježno biće izgorjelo je na lomači za svoje uvjerenje, za istinu i pravdu.

Sv. Ivana je neobična djevojka, neobična svetica. Bog joj je dao zadaću, koju On redovito ne namjenjuje ženskom biću. »Ljepota je Kraljeve kćeri iznutra.« A Ivanin lik, iako velik i bogat iznutra, i izvana sja neobičnim pozivom i neobičnim djelima.

I upravo njezina vanjska djela: spremno odazivanje nebeskim glasovima, bieg iz roditeljske kuće, susret sa kraljem Karlom VII., bitka kod Orleansa, krunitba kralja u Reimsu, sve nas to neobično začuđuje, iznenađuje, zadivljuje.

Zašto smo baš nju izabrale za zaštitnicu?

Liturgija blagdana sv. Ivane 30. V. ovako govori: »Bože, koji si čudesno potaknuo sv. Ivanu, da bude na braniku vjere i domovine, podaj, molimo Te, po njezinom zagovoru, da Tvoja Crkva svlada sve zasjede i uživa vječni mir.«

Evo odgovora, zašto smo sv. Ivanu izabrale za zaštitnicu. Bog je Ivanu čudesno potaknuo. Pozvao ju je glasno i rječito. I nije trpio oklievanja. Tražio ju je svu. Cielu njezinu dušu, snagu, mladost. Izabrao ju je između tisuća. Između milijuna francuzkih djevojaka, koje su blistale bistrinom, ljubkošću, sposobnošću. Ali On je izabrao baš nju.

Zar vam se ne čini, da i u pozivu svake od nas ima nešto slično. U našem osobnom pozivu i u pozivu sviju hrvatskih Križarica.

Zar nije i nas Gospodin pozvao čudesno? Ne tako glasno kao sv. Ivanu, ali pozvao nas je nutarnjim, tihim i čudesnim glasovima. Tako tihim, jedva primjetljivim, a opet tako jasnim i razgovjetnim. Glasovima, kojima se nije moglo oglušiti. I odlikovao nas je svojim pozivom, kad nas je izabrao između tisuću hrvatskih djevojaka, da kao sv. Ivana budemo na braniku vjere i domovine.

O misiji sv. Ivane i misiji svake Orlice i Križarice mnogo je govorio i pisao dr. Merz. Njegovim se mislima i služimo u daljnjem prikazivanju života naše sv. zaštitnice.

Ivana je vojnik vjere i domovine. To je neobična zadaća za ženu, koja je pozvana na tihi rad, na rad u obitelji. Ali u izvanrednim vremenima povjerava Bog i ženi izvanredne zadaće. A zar nisu današnja vremena izvanredna? I zar nije upravo Križaricama povjerio Gospodin, da budu u ovim težkim vremenima na braniku vjere i domovine.

Ivana je u svojoj izvanrednoj težkoj ulozi ostala uviek žena. Prema svojim vojnicima vrši ulogu duhovne majke. Brine se za njihov vjerski odgoj, organizira propoviedi za njih, preporučuje, da se izpoviedaju i pričešćuju. Uz vjerski apostolat ona vrši među njima i ćudoredni apostolat. Zabranila je hazardne igre, borila se protiv kletve, uklonila razpuštene žene, koje su išle za vojskom.

Zar nije na sve to pozvana i Križarica? Zar i ona ne mora u svojoj misiji ostati uviek žena i duhovna majka prema svima. Onda kad kori, i onda kad primjerom svojim propovieda. Onda kad savjetuje, i onda kad se bori protiv zla u dušama.

Sv. Ivana bila je na poseban način odana Crkvi. U svome domu, u svome javnom djelovanju, pa i onda, kad su je odpali sinovi Crkve odsudili na smrt. I onda, kad je bila sama, ostavljena od sviju, čak i od nebeskih glasova.

I Križarica mora biti odana Crkvi. Mora ljubiti Papu. Mora uviek vjerno surađivati sa svećenicima.

Sv. Ivana je uzor pravoga rodoljublja. I Križarica ljubi svoju domovinu. Ljubi je vrhunaravnom ljubavlju, ljubi je u Bogu, u Kristu Gospodinu.

Sv. Ivana spaljena je na lomači *30. V. 1431.* Častnom je proglašena 1891., blaženom 1909, a svetom 1920. Štovanje sv. Ivane u Hrvatskoj nije veliko, ali zato katolička Francuzka kleči pred njom. Za zaštitnicu su je uzele organizacije ženske Katoličke Akcije u mnogim zemljama. I mala Hrvatska pridružila se tome. Od prvih dana Orlovstva pa do danas častimo je kao zaštitnicu. Vojnička organizacija mora imati vojničku zaštitnicu. Junakinje Kristove, hrvatske Križarice, predvodi hrabro djevojče s bojnom zastavom i križem u ruci.

Nepoznata ruka napisala je u »Za vjeru i dom« g. 1931. br. 6—7. neobično liepe pohvale u čast sv. Ivane. Evo ih, da uzplamte žar mladih križaričkih srdaca prema svetoj zaštitnici našoj.

Sv. Ivano Arška, biela bjelcata kao ljiljan u dolinama,
Sv. Ivano Arška, tako marljiva i radišna u poljskim poslovima,
Sv. Ivano Arška, tako gorljiva i pobožna u molitvama,
Sv. Ivana Arška, prava kćeri Božja,
Sv. Ivano Arška, koja si toliko ljubila Gospu,
Sv. Ivano Arška, koja si nalazila sve svoje milje u Euharistiji,
Sv. Ivano Arška, ratnice samilostna srdca,
Sv. Ivano Arška, ponizna u pobjedi i slavlju,
Sv. Ivano Arška, puna pouzdanja u protivštinama,
Sv. Ivano Arška, mudra i pobjedonosna protiv zasjeda nevjernika i bezdušnika,
Sv. Ivano Arška, uviek strpljiva za vrieme tamnovanja,
Sv. Ivano Arška, vjerna do mučeničtva,

Sv. Ivano Arška, poslušna nebeskim glasovima,
Sv. Ivano Arška, istinski odana Crkvi,
Sv. Ivano Arška, uviek podložna volji Božjoj,
m o l i z a n a s !

Najveće svetinje

Znak

Kad se u ravnoj Slavoniji iza večernjice djevojke uhvate u kolo, i kad se kolo lagano zanjiše, iz djevojačkih grla izvija se jedna neobična pjesma. Jednostavna i mirna kao slavonske ravni, a topla i zanosna kao klasovi žita.

»Križarica bila sam i bit ću,
Svoju značku do smrti nosit ću.«

Jeste li čuli tu pjesmu? Ne pjeva se ona danas samo u Slavoniji. Možete je čuti svagdje, gdje živi križarički rod.

I jest križarički znak i drag i svet. Drag je, jer je simbol Križarstva, križarske misli, križarskog opredjeljenja, križarskog programa. Svet je, jer nam ga je svećenik dao kod Božjega oltara.

U sjaju voštanica, uz pjevanje crkvenih pjesama, pred Svetohraništem, primaju Križarice svoje znakove. Tiho kucaju mlada srdca, svečano zvone rieči zavjere, a tad se svećenik okreće k oltaru, da blagoslovi znakove.

»Posveti, Gospodine, Isuse Kriste, ove znakove muke Tvoje, da budu neprijateljima Tvojim zapreka, a onima, koji vjeruju u Te, postanu vječita pobjedonosna zastava. Koji živiš i kraljuješ u vieke vjekova. Amen.«

Kako si goruće molila u taj čas! Molila si, da Gospodin primi Tvoju zavjeru, a molila si, da punina Božjega blagoslova siđe na Tvoj dragi znak, na znakove Tvojih susestara.

A tada je svećenik Tvojoj predsjednici predao znakove, a ona Ti ga je prikopčala uz rieči:

»Primi, sestro, znak, koji nam pokazuje put do pobjede.«

Taj dan bio Ti je uz dan prve sv. Pričesti i dan sv. potvrde sigurno najljepši. Ganuta do suza spustila si se na koljena, da primiš još blagoslov sa Presvetim. A tad u život, u borbu do pobjede! Sa dragim i svetim znakom na grudima!

Možda ga već nosiš dvie, tri, pet godina? Možda ga nosiš od osnutka Križarstva? Možda si ga primila tek nedavno? Ili ćeš ga možda primiti za koji mjesec?

Kakogod bilo, čuvaj ga, voli ga, ne zataji ga nikada! Jer tko ga zataji, zatajuje zapravo sebe i ono najbolje, najsvetije, Božje u sebi.

»Križarica bila sam i bit ću,
Svoju značku do smrti nosit ću«.

Zastava

»Ima ih već mnogo. Plave se kao latice različka u razcvalom žitu. I crvene kao makove glavice sred livadnog zelenila. Veselo lepršaju na ramenima čiste katoličke mladeži. Zagledavaju se na okna seljačkih kućica i zovu kovrčaste glavice, koje ih s udivljenjem promatraju. Kucaju na srdca gradske mladeži i kao da govore: Dođite! Zar ne vidite tko smo? Križ se bjelasa s naših modrih i crvenih polja, obasjan svjetlucavim bojnim kopljem. Mi smo barjaci Kristove čete! Mi smo zastave vojske nebeskoga Kralja!«

Tako je zabilježeno u »Za vjeru i dom« g. 1933. br. 10. To je godina, kad je Križarstvo dobilo svoje zastave. I od onda do danas križarske se zastave množe.

Na križarskim sletovima, zborovanjima, kongresima, vide se šume križarskih zastava. Nosi ih

građanka uz seljakinju, radnica uz učenicu. A za njima stupaju smjelim koracima sve one, koje Boga nose u duši.

Sjećaš li se dana, kad si prvi puta stupala pod našom zastavom? Zar Ti nije taj cieli dan bio vedar, sunčan, liep? A sjećaš li se dana, kad si položila izpruženu ruku na križarsku zastavu i pred euharistijskim Bogom, Njegovim svećenikom, pred svim sestrama i pred cielom crkvom rekla:

»U vjernosti neka mi Bog pomogne!«

Koliko su naše zastave stvorile odluka u mladim dušama! Koliko su plemenitih osjećaja probudile! Kolikim su zanosom napunile tolika mlada srdca!

Koliko su se puta prignule pred Presvetim! Koliko su puta pozdravile Gospu!

A koliko su puta naše zastave pratile križarske vjerenice do Božjega oltara! Koliko puta su naše zastave sa crnom vrpcom lepršale na sprovodima Križarica!

»Svete križarske zastave! Dignite se smjelo! Prvi vaš pozdrav euharistijskom Kralju! On vas je s oltara naših blagoslovio. Drugi Namjestniku Njegovom Sv. Otcu Papi. On vas je na srdce svoje privinuo. Treći domovini našoj Hrvatskoj! Ona vas je nepobjedivima nazvala. Prolazite i dalje kroz sela i gradove naše. I budite, zovite, vrstajte u svoje redove sve, koji su vriedni da stupe u četu Krista Kralja!«

Pozdrav

Mnogo puta ste ga čuli. Glasni, zanosni: *Bog živi!* U kući, u družtvenim prostorijama, na ulici, kraj crkve, uviek i uviek se čuje topli i srdačni Bog živi!

Bog živi!

Jesmo li se zamislile, što taj pozdrav znači? Drag je, neobično drag, ali jesmo li se zaduble u njegovo značenje, u njegov sadržaj.

Bog živi! Neka Bog živi u dušama! U Tvojoj, u mojoj, u svima. Neka bude uviek u dušama prisutan! Neka bude u nama sa svojim milostima i svojom ljubavlju.

Ima li ljepše želje? Dubljeg značenja? Veće ljubavi?

Bog živi!

Da, Bog živi, djevojčice naša, koja se još igraš prašinom kraj puta i veselo nas pozdravljaš. Neka Bog živi u Tvojoj duši!

Bog živi, mala djevojko, koja tjeraš ovce na zelene pašnjake. Neka Bog raste u Tvojoj duši!

Bog živi, dobra naučnice, koja brzaš jutrom ulicama velikoga grada, da na vrieme stigneš na posao. Neka Bog čuva danas i uviek Tvoju dušu!

Bog živi, sestro radnice, koja žuriš u tvornicu, gdje Te čeka buka strojeva i dugi naporni rad. Neka Bog ojača Tvoju dušu!

Bog živi, draga činovnice! I Ti žuriš u ured na tvoj nezanimivi i dosadni dnevni rad. Neka Ti Bog dade danas mnogo strpljivosti!

Bog živi, kućna pomoćnice, koja već u najranijim jutarnjim satovima nosiš velike košare sa trga. Neka Ti Bog pomogne u poslu!

Bog živi, marljiva naša učenice! Još nije odkucalo osam sati, pa ne brzaj tako. Neka Te Bog prosvietli u školi!

Bog živi, studentice, intelektualko! Neka Bog dade, da svoje zvanje upotriebiš na dobro svoje i drugih!

Bog živi, nježna majko sa sitnom nejačadi! Neka Bog bude uviek u Tvojoj duši i u dušama Tvojih najmilijih!

Bog živi, skromna redovnice, koja si na spomen-sličice Tvoga redovničkog oblačenja sta-



I uspomene smo dobile



Gošće smo nahranile, a sad malo i nama



Naš mili bački suncokret



Međumurje naše malo, zeleno

vila križarski znak. Neka Bog po znaku križa prožme čitavo Tvoje djelovanje!

Bog živi, sieda starice, koja svojim unučićima šivaš križarske košuljice, a unukama vežeš crvene križarske vrpce. Neka Bog razveseli breme Tvoje starosti!

Bog živi, poštovani križarski duhovniče! Pozdravljamo Te s najljepšim pozdravom katoličke hrvatske mladeži. Tebe, koji nas hraniš evanđeoskom naukom i Kruhom Neba. Tebe, preko čijih ruku dolazi blagoslov Božji na naše znakove, na naše zastave, u naše duše.

Bog živi, katolička Crkvo, majko ljubljena naša!

Bog živi, domovino Hrvatska, najdraža zemljo pod zviezdama!

Bog živi!
Tri puta Bog živi!
Uviek Bog živi!

Himna

Kako si bila iznenađena, sestro, kad si je prvi puta čula na križarskom sastanku. Našu živahnu, sadržajnu himnu.

Zastave gore, križarski rode,
Za vjeru svetu napried u boj!
Križevi bieli neka nas vode,
Iz mladih grudi nek jekne poj«.

Na drugi sastanak nosila si papir i olovku, da zabilježiš rieči himne i da je naučiš što prije. Tvoja okretna ruka bilježila je žurno drugu kiticu:

»Lugovi šumeć prigiblju glave,
Urliče burnih vihora bies,
A Križar gleda u vis bez strave,
Ne plaši njega gromova tries.«

I dalje redom. A kad si prvi puta pjevala himnu s ostalim članicama, činilo Ti se, kao da si iznad zemlje. Zar se ne ganeš u duši i danas svaki puta, kad iznova čuješ našu himnu? Kad čuješ stihove:

»Jakošću mladom, kreposti nadom
Cvjetna budućnost rodu smo svom,
Radosti puni, znojem i radom,
Slavu na stari skupljajmo dom.«

A kako je tek divno, kad križarska glasba zasvira prve tonove naše himne. I kad uz njezine zvukove stupaš po ulicama Tvoga grada ili Tvoga sela, u hram Božji, na mjesto zborovanja, ili u Križarski dom. Usta šute, ali duša Ti se u tišini razpjeva:

»Hrvatska mati srdcem junaka,
Ljubi te kršni Križar, tvoj sin,
Za krst i narod volja nam jaka,
Spremni smo sveđ na junački čin.«

Ima s glasbenog, s literarnog gledišta ljepših himna od naše. Ali nema nam draže, jer je u zvukove te himne, u sadržaj te himne, ukopana mladost naša, mladost tolikih hrvatskih pokoljenja.

»Božjemu suncu dignimo srdca,
Vječita ljubav doziva nas,
S visa nebeskog križarska sila
Ubit će krivdu, donieti spas.

Ne, za nas uz »Liepu našu« nema ljepše himne od križarske. Znam jednu Križaricu, koja ju je umirući pjevala. Uz rieči križarske himne gasio se jedan mladi život, da nastavi na zemlji nedovršenu himnu u vječnosti, pred Božjim Licem.

»Zastave gore, križarski rode!

Podpuna katolikinja

Već nekoliko puta spominjali smo anketu, koja je provedena u redovima Križarica. Među ostalim postavljeno je i pitanje: Kakva mora biti Križarica. Evo nekoliko odgovora:

»Uzor katolikinja, kćerka, sestra i buduća majka. Treba da najprije izgradi i usavrši sebe i onda nastoji, da to postigne i kod drugih.

Podpuno duhovno izgrađena osoba. Mora u prvom redu dobro poznavati katekizam i sve ostale vjerske istine, jer samo, ako dobro pozna vjerske istine, može raditi na spas duša.

Dobra katolikinja životom. Mora imati smisla za žrtvu i samozataju, mora biti ponizna, strpljiva, ljubiteljica siromaha, misija, širiteljica dobre štampe, široka srdca za svako dobro djelo.

Duhovno, moralno i intelektualno izgrađena ličnost, koja će raditi svagdje po križarskom uvjerenju.

Onaj, tko gleda pravu Križaricu, morao bi dobiti uvjerenje, da život po kršćanskim načelima nije nemoguć i nesuvremen, već naprotiv, da je svaki život, koji nije kršćanski, prazan, promašen i nesuvremen.

Križarica bi trebala biti onakva, kakav je bio naš prvi Orao — Križar dr. Ivan Merz. A biti kao Merz znači: Ja živim, ali ne više ja, već Krist u meni.«

Tako o svome pozivu sude same Križarice. A k ovim izpravnim i iskrenim zapažanjima Križarica dodajemo još neke iz našega glasila.

»Mi počinjemo svoj rad unutra, u duši. Da tu dušu preobrazimo podpunoma. Da uklonimo grieh iz naše organizacije, kako bi to pokojni Merz rekao. Da sazidamo Kraljevstvo Božje u srdcima ljudskim. To smo mi. To je naš plan, naša zadaća, naša nauka.« (»Za vjeru i dom« g. 1933. br. 2.)

»Naša organizacija ne odgaja mladež, koja će svoje vjersko osvjedočenje pokazivati samo u sakristijama i crkvama, već uviek i svagdje: u svojoj kući, u službi, na ulici, u svakoj javnoj prigodi.«

(»Za vjeru i dom« g. 1932. br. 4—5.)

Ili još snažnije o tome govori »Za vjeru i dom« g. 1933. br. 5.:

»Naše su organizacije škola, iz koje moraju izaći podpuni katolici. Ako igdje, ovdje se mogu primieniti rieči Spasiteljeve: Nisam donio mir, nego mač. Mi ćemo radikalno izčupati, iztrgati, izsjeći iz duša naših sve ono, što se ne može složiti s nazivom podpuna katolikinja. I makar to tražilo velikih žrtava, makar nas to osjetljivo bolilo. To je naš križarski pokret. S tim programom rastemo i padamo. Ili ćemo ga provesti do sitnica, ili nas ne će biti. Ili će naša organizacija biti skup podpunih katolikinja, ili je ne treba.«

Iz ovoga se vidi, da je križarička organizacija u prvome redu odgojna organizacija. Cilj je njezin preporod društva u Kristu, ali taj cilj mogu ostvariti samo izgrađene katoličke duše, samo podpune katolikinje.

U križaričku organizaciju stupaju djevojčice od 6—15 godina i djevojke od 15—30 godina. U našoj se odgojnoj školi nalaze djevojčice iz pučke škole, djevojčice u prelaznoj dobi, djevojke u prvim godinama iza prelazne dobe, djevojke u zrelom djevojačtvu i one, koje već iz toga djevojačtva izlaze. I u svim tim životnim razdobljima križarička organizacija mora spremati podpune katolikinje, mora davati temeljiti vjerski odgoj.

Taj se vjerski odgoj sastoji u prvom redu u izgradnji katoličkog svjetovnog nazora. Uviek i svagdje katolički misliti. Uviek i svagdje katolički prosuđivati. Uviek i svagdje katolički nastupati. Nije to lako. Pogotovo to nije

lako za mlado biće. To mnogo puta znači, da treba ići protiv struje. To znači mnogo puta biti sam. Sama sa svojim katoličkim gledanjem u uredu, u radionici, u tvornici, u školi. Sama sa svojim katoličkim mišljenjem među svojim drugaricama, svojim vršnjakinjama. Sama čak i često puta u svojoj kući, u svojoj obitelji.

Katolički svjetovni nazor stiče naša Križarica na sastancima, predavanjima, tečajevima, tiskom, anketama, razgovorima. Ali još više crkvenim sastancima, nagovorima, vjerskim predavanjima, duhovnim vježbama i duhovnim obnovama, razgovorima s duhovnikom družtva ili osobnim duhovnikom, koji se svima preporučuje. Tko bi izbrojio duhovna predavanja, crkvene sastanke, duhovne vježbe i duhovne obnove, koje su Križarice upriličile za sebe ili organizirale za druge. Brojitbeni podatci u tom pravcu bili bi značajni prilog ne samo vjerskoga rada križaričke organizacije, već i djelovanja Crkve među hrvatskom mladeži.

Sve je to škola za oblikovanje podpune katolikinje. Škola za odgoj radikalnih katolikinja. Škola, iz koje izlaze katoličke djevojke, koje znadu, koji su katolički ideali, koje poznaju katoličku nauku, koje sve gledaju katoličkim očima.

»Kad ne bi tražile podpuni katolički radikalizam od sviju članica, ili kad bi dozvolile bar malo paktiranje, bar sitne kompromise s duhom vremena, tad bi nas, naravno, bilo više. Ali mi hoćemo u našim i po našim članicama čisti nepatvoreni bezkompromisni katolicizam svagdje. I zato za nas vriedi krilatica: Ne kao ostale! Ne ćemo biti kao ostale!«

(»Za vjeru i dom« g. 1933. br. 9.)

Ali za katolički život nisu dosta samo načela, već treba ta načela provesti u djelo. Tko hoće uviek katolički misliti, tko hoće uviek katolički

nastupati, taj mora znati moliti. Molitva je naš razgovor s Bogom. Molitva je naša najintimnija veza s Najsvetijim. Molitva su stepenice, koje nas vode do gledanja i posjedovanja Trojstva.

Podpuni katolik mora znati moliti. Katolički radikalac mora imati katolička koljena. Križarica, ako hoće biti prava katolikinja, ako hoće na druge katolički djelovati, mora moliti, mnogo moliti.

Krist je mnogo molio. Često se povukao u osamu, da se po molitvi sav preda svome nebeskom Otcu. Život Gospin nije bio ništa drugo nego tiha neprekidna molitva. Anđeli Božji neprestano kleče pred Licem Božjim u molitvi. I svetci su mnogo molili. I djevice, i mučenici, i učitelji Crkve, i apostoli, i svete majke i udovice, i izpovjednici, sve su to nepregledne povorke molitelja. I naš je Merz mnogo molio. I Križarice moraju mnogo moliti. Radi vlastite izgradnje i radi apostolata.

Pa one to i čine. Bez straha da će ih netko izsmijati. Bez bojazni, da će ih netko prezreti. Bez plašljivosti, što će njihova okolina reći.

Križarska mladost moli svoje redovite dnevne molitve: jutarnju i večernju molitvu, molitvu prije i poslije jela, Pozdrav Anđeoski. Ona moli, kad je u potrebi, moli kad zahvaljuje za primljene darove, moli kad treba izvršiti koje apostolsko djelo, moli jer zna, da se molitvom Bog slavi.

Ona moli i za svoje najbliže, moli za biedne, siromašne, nevoljne.

Moli za obitelji, u koje treba vratiti mir. Moli za srdca, koja su nemirna, jer ih nije Bog izpunio.

Moli za misije, za svećenički podmladak, za sveti kler.

Moli za Crkvu, moli za domovinu.

Sve štogod Križarice proživljuju, poduzimlju, izvode, za sve mole. Kad se dvie Križarice rastaju, redovito čujete: »Moli za me! Sjeti me se

u molitvi!« Ili: »Preporučam Ti u molitve našu organizaciju. Uključi u svoje molitve dušu, za koju se borim.«

Tako čine Križarice. A one zrelije upućuju se i u razmatranje, čitanje duhovnog štiva, u posebno izpitivanje savjesti, a sve uz želju, da duboki duhovni život dade njihovim dušama mir, a krila pravoga poleta njihovom apostolatu.

Po križaričkoj organizaciji sigurno se molitveni život hrvatske mladosti pojačao. I nije li možda upravo ta kita molitava doniela mnogo puta Božji blagoslov Hrvatskoj ili odvratila desnicu Otčeve srčbe?

Podpuna katolikinja mora biti euharistijska duša. O važnosti Euharistije u životu mladeži govorili smo već, pa ne ćemo ovdje to ponovno napominjati. Samo iztičemo, da je naša mladež shvatila važnost Euharistije u životu mladog čovjeka, u životu organizacije, u apostolatu. I zato često kleči pred pričestnom klupom. A iza nje toliki vjernici, koje je euharistijski žar križaričke mladeži doveo k oltaru.

A osim propisane mjesečne sv. Pričesti mnoge se Križarice pričešćuju svake nedjelje, a vrlo mnogo njih i svaki dan. Vjenčić sv. Pričesti uobičajena je stvar u našim redovima. Svaki mjesec je i zajednička sv. Pričest na posebnu nakanu ili organizacije ili Crkve.

Neka jedno naše družtvo samo izpriča svoj euharistijski život.

Hrv. Mitrovica g. 1936.

»Duhovni život naših članica je, hvala Bogu, dobar. Osim zajedničkih sv. Pričesti pristupaju naše članice češće, a neke i dnevno Stolu Gospodnjemu. Te sv. Pričesti obično prikazujemo na 4 nakane: Za našu organizaciju i križarski pokret, za službenike oltara, za misije i za naše prostorije. Na Križarski dan 13. IX. prikazale smo zajedničku sv. Pričest na nakanu, da Presveto Srdce Isusovo izlije obilje svojih milosti na naš cieli dragi

križarski pokret te smo odmah započele i devetnicu na tu nakanu. Na našim mjesečnim adoracijama molimo uviek 5 Otčenaša za službenike oltara. Osim toga smo izmjenično adorirale na pokladni utorak i na Malu Gospu.«

Kako je euharistijski žar Križarica velik dokazuje pismo iz Sunje g. 1933.

Kad želimo nedjeljom biti kod sv. Mise, sv. Pričesti i na sastanku i još na kakvoj probi, moramo sobom uzeti zajutrak i ručak. Cieli dan nas nema kod kuće. A sve te naše sladke dužnosti obavljamo u hladnoj sobi. Mila nam je, jer je u blizini Svetohraništa...

A takvi glasovi dolaze i iz drugih mjesta. Na svome apostolskom putu po sjevernoj Dalmaciji Antica Ostojić išla je i kilometrima daleko, u središte župe, samo da se pričesti, a onda se opet vraćala u mjesto, na koje ju je još vezao posao.

Znam Križaricu, koja je putovala morem i ostala sred najveće bure natašte, samo da se može pričestiti. A druga je putovala od ranoga jutra po najvećoj sparini, da se još oko 12 sati pričesti.

Doista Krist u Euharistiji našao je u Križaricama vjerne pratilice i klanjalice. One Ga posjećuju u zapuštenim crkvama. One Mu se klanjaju kod javnih crkvenih svečanosti. One Ga prate u procesijama. One siplju cvieće na Tielovo pred Njegovom bielom pojavom. One ukrašuju Njegove oltare. One vezu zastoriće za vratašca Tabernakula. One bielom svilom oblažu ponutricu njegovu.

Križarice! Tjelesna straža Krista Kralja!

Da našu mladež sasvim približimo oltaru, Kristu — Nekrvnoj Žrtvi i Kristu — euharistijskom Zatočeniku, to od prvih početaka organizacije budimo u našim članicama smisao za liturgiju. Želimo, da sv. Misa bude središte dana svake Križarice. Ili bar da nedjeljna i blagdanska Misa bude za Križaricu doživljaj.

U organizacijama drže se često liturgijska predavanja. Na jednom prazničkom tečaju razpravljalo se samo o liturgijskim pitanjima, a na svakom tečaju bar je po koje predavanje iz područja liturgije. Veliki broj članica ima Misal i prati sv. Misu po njemu. U nedjeljama, kad su zajedničke sv. Pričest, te u drugim svečanim zgodama. sv. Misa se recitira. Liturgijsko slušanje sv. Mise nastojale su Križarice uvesti i u svoju okolinu. U jednoj su župi naše Križarice nedjeljom razastrle po klupama male knjižice Sv. Misa ili Život s Crkvom. Križarice su sv. Misu recitirale, a ostali vjernici i nehotice su zavirivali u priložene knjižice, da vide, kako bi to išlo. Za kratko vrieme župa se naučila recitirati.

Evo što o recitiranju Mise pišu sestre iz Šibenika g. 1941.

»Recitiranje sv. Mise, koje smo dosada provodile dvaputa mjesečno, nastojat ćemo što bolje izvježbati i naučiti sve članice. Naročitu pažnju posvetiti ćemo shvaćanju sv. Mise. Moramo dati dobar primjer svojim neorganiziranim drugaricama, da i one shvate vriednost sv. Mise te je s pažnjom slušaju.«

Da nanižemo još rieči sestara iz Novalje iz g. 1937. nakon duhovnih vježbi.

Duhovne vježbe održalo je naših 16 članica. Ta tri dana, odieljene od svieta, slušale smo divnu nauku Kristovu. Bilo nam je tako liepo, da mo zaboravile što se zbiva u svietu. Nemamo rieči, kojima bi mogle izreći svoju sreću za vrieme duhovnih vježbi. Vrieme nam je brzo prolazilo. Na završetku mogle smo se samo pitati, zašto je tako brzo prošlo i zašto moramo otići iz mjesta tišine.«

U tišini se izgrađuju podpune katolikinje. I kad izgrađene uđu u vrevu života, među svoje drugarice, u svoju radnu sredinu, tad imadu što kazati.

Samo podpune katolikinje mogu danas nešto kazati.

Polovičnjaci, katolički kržljavci, ne govore danas ništa.

Filia Petri

Taj naziv dao je našoj djevojci dr. Merz. Svaka Križarica treba da je »F i l i a P e t r i!« Kći Petrova! Kći apostolskog prvaka! Kći Crkve!

Ona je Petrova po velikoj vjeri u instituciju Papinstva. Po neograničenom pouzdanju u misiju Papinstva. Po podpunom posluhu direktivama Papinstva. Po žarkoj ljubavi prema Kristu, utjelovljenom u Papinstvu.

Križarica zna, da je institucija Papinstva božansko djelo. Ona zna, da je Papinstvu Krist povjerio vodstvo i spas duša. Ona zna, da u Papinstvu živi Krist i da po njemu ljubi samoga Krista. Ona zna, da kad sluša Crkvu, sluša samoga Krista.

»I mi se divimo moralnoj veličini Papinstva. I mi razumijemo značenje Papinstva u životu naroda, ulogu Papinstva u izgradnji kulture čitavog čovječanstva. I mi se klanjamo papinskim enciklikama i zalažemo se za provedbu njihovu u svietu. Ali to još nije sve. Ovako se može Papinstvu diviti i svaki inovjerac. Vriednost Papinstva može lako priznati i svaki samo malo objektivan bezvjerac. Za nas je Crkva i Papinstvo još više, mnogo više. Crkva je prošireni Krist, mistično Tielo Kristovo, čiji smo svi udovi, a Papa je vidljiva glava Kristove Crkve, vidljivi Krist na zemlji.

I zato mi Papinstvo ljubimo, kao što ljubimo samoga Krista. I zato smo mu svom dušom odane, kao što smo odane samome Kristu. I zato je Papa za nas najveći auktoritet, jer sam Krist govori po njemu i preko njega.

Ali ta naša ljubav, odanost i poštivanje papinskog i crkvenog auktoriteta nije za nas nešto maglovito, nešto u zraku, već odanost, vjernost i posluh uviek i svagdje.

Mi gledamo u Papi Krista, ne samo kad nešto nalaže, već kad i samo savjetuje. Mi gledamo

Krista u Crkvi ne samo onda, kad nam daje direktive u pitanju vjere i morala, već i onda, kad nam zacrtava smjernice za naš obični svagdanji život, život čovjeka i život obitelji. Mi gledamo Krista i u svakom drugom crkvenom predstavniku, jer Krist govori i preko njih. Darovi Papinstva dani su u najvećoj mjeri Petrovom nasljedniku, ali Duh je Sveti sašao nad sve apostole. I zato ne ljubi Papu onaj, tko prezire biskupe. Nema papinskog duha onaj, tko prezire biskupe. Nema papinskog duha onaj, tko ne sluša svoju prvu zakonitu crkvenu vlast.«

(»Za vjeru i dom« 1938. br. 2.)

To je bilo naše gledanje od prvih dana naše organizacije. To je gledanje mladeži, koja je u prvim godinama svoga života prozvana papinskom, rimskom mladeži.

Papinski duh u srdcima naše mladeži postizava se c j e l o k u p n i m k r i ž a r s k i m o d g o j e m. Na redovitim sastancima obrađuje se značenje i važnost Papinstva, poviest Papinstva, utjecaj Papa na razna područja u životu naroda i čovječanstva, a napose na kulturu i socialne odnose. Posebno pažnjom proučava se utjecaj Papinstva na hrvatski narod, na njegov vjerski, prosvjetni, družtvovni, pa i politički život. S velikom ozbiljnošću proučavaju se papinske okružnice i enciklike. Tako se u posljednje vrieme temeljito proučila enciklika Casti conubii i socialne enciklike Leona XIII. i Pia XI. Pa i svaki govor, svaka rieč Sv. Otca odmah je zapažena u našim redovima, prevodi se iz Osservatore Romano ili kojega drugog lista i svestrano tumači.

Uz pojavu Papinstva proučava se na našim sastancima i tečajevima i pitanje Crkve. Njezino božansko podrietlo, njezina obilježja, njezino poslanje, njezino uztrojstvo. O svim tim pitanjima

mora Križarica, podpuna katolikinja, »Filia Petri«, imati izpravan katolički stav.

Uz ove sasvim načelne stvari križarička organizacija uči Križaricu ljubiti Crkvu, ljubiti Papinstvo, ljubiti Sv. Otca najnježnijom, najdubljom ljubavlju. Onako, kako je Papinstvo ljubio borac za papinski duh u Hrvatskoj dr. Ivan Merz.

Mnogi su se čudili, kako su se mlade djevojke mogle oduševiti za tako sažetu, katolički radikalnu ideologiju kao što je križarska. I kako su mogle prema njoj udesiti svoje mladenačko gledanje i svoj život, pa i u onim pitanjima, u kojima se mladost tako težko prilagođuje stopostotnom katoličkom gledanju, kao na pr. u pitanju mode, plesa, koedukacije. To je papinski duh, kakvoga nam je Merz namro, to je Merzova baština, Merzovo životno djelo.

Križarica — »Filia Petri!« Taj naziv uključuje u sebi ne samo ljubav i privrženost Papinstvu, već i ljubav i posluh prema onome, tko Sv. Otca zastupa u jednoj biskupiji, ljubav prema b i s k u p u. Križarstvo se u svome radu uviek držalo one: Nihil sine episcopo. Ništa bez biskupa. I u svome četrnaestgodišnjem životu Križarstvo je uviek stajalo uz svoje biskupe, ali je i od njih primilo mnogo priznanja i poticaja za daljnji rad.

Križarica — »Filia Petri!« Taj naziv uključuje i privrženost prema ž u p n i k u. Križarice mu spremno pomažu u svim župskim akcijama. One surađuju s njime, gdjegod ih treba. One su kvasac katoličkog preporoda župe. Mnogi su to župnici priznali i priznavaju. Mnogi župnici križarsku mladež nazivaju svojim prvim pomoćnicima, svojim kapelanima.

Križarica — »Filia Petri!« Taj naziv uključuje i poseban stav prema d u h o v n i k u družtva. Za Križaricu je duhovnik družtva zastupnik Crkve. On je propovjednik njezine nauke. On je djelitelj

najvećega blaga Crkve — sakramenata. On je odgajatelj katoličke savjesti. On je anđeo čuvar naše mladeži. On je brižan otac povjerenih duša. I zato ga naše članstvo susreće uviek s dubokim poštovanjem, povjerenjem i zahvalnošću. Križarstvo je uviek davalo svećeniku u organizaciji ono mjesto, kako to traže načela Katoličke Akcije. Ni drug, ni odbornik, već zastupnik Crkve. Zastupnik Krista Gospodina.

Svu svoju ljubav prema Crkvi i Papinstvu zasvjedočila je naša mladež i vanjskim načinom prigodom priređivanja proslava Papinog dana. Baš pod uplivom Križarstva zaredale su te proslave gradovima i selima hrvatskim.

Hoćete li čuti nekoliko primjera, kako je naša mladež proslavila Papin dan? Evo ih!

B u g o j n o g. 1934.

»Divan je dan 11. II. Nedjelja je. I dok poganska svjetina sniva umorna od plesa karnevalske noći, stupa Papina garda — naše Križarice — k žrtveniku, a u dušama im pjesma, sunce i bjelina. Idu i mole sa svećenikom divni »Introibo ad Deum qui laetificat juventutem meam.« Primaju Križarice u mlada srdca bieloga Kralja i prikazuju ga Bogu za bieloga Starca u Vatikanskim vrtovima, za Sv. Otca Papu Pia XI.

Topla rieč župnika fra Emila Miličevića oduševljeva našu katoličku elitu za Namjestnika Kristova na zemlji, a iz mladih se grla ori oduševljeno bugojanskom crkvom »Jekni pjesmo, širom svieta« pa veličanstveni »Hoćemo Boga«. Da, djeca Božja hoće Boga, a suhe grane strše u prazninu, dok ih orkan ne skrši, jer nemaju oslon u Bogu.

18. je veljače. Dan siv — oblačan. Papina garda okupila se, da i vanjskim načinom proslavi dan svoga Otca. I gle! Dolazi publika, da prisustvuje akademiji u slavu Sv. Otca Pape. Neočekivano posjećeno. Publika vanredno zadovoljna... Program pun topline, skroman i jednostavan, bio je izveden u prostorijama zabavišta čč. ss. milosrdnica.

Donosim točke ove akademije:

1. Iz brošure »Papa Pio XI.« od preuzv. dra Iv. Ev. Šarića čitala s. Tinka Visković.

2. Uz pratnju harmonija odpjevale su članice i Male Križarice Papinu himnu s puno oduševljenja.

3. »Pozdrav Sv. Otcu« deklamirala je zvonkim glasom Mala Križarica Mara Gavranović.

4. »Molitva za Sv. Otca Papu« simboličku gimnastičku vježbu izvele su 3 Male Križarice.

5. »Bielom Starcu« deklamirale su Slavica Jurišić i Mira Palčić.

6. Igrokaz »Isus prijatelj malenih« od Tete Mire odigrale su Križarice s mnogo života. Sv. Tereziju odigrala je voditeljica Malih Križarica Ana Pleić, a sv. Ivanu od Arka predsjednica KS Bosiljka Jurišić.

Akademija je svršila pjesmom »Hoćemo Boga« uz burni pljesak publike, koja je bila razdragana.«

K o t o r i b a g. 1935.

»17. veljače imale smo proslavu Papinog dana. Kako nam prilike niesu dale, da priredimo javnu priredbu, to smo se morale zadovoljiti s proslavom u tišini.

Ujutro smo imale zajedničku sv. Misu i sv. Pričest. Vlč. duhovnik održao je vrlo liepu propovied o značenju toga dana. Naš zbor je pjevao Misu od Vilka Novaka. Poslije sv. Mise zapjevale smo »Tebe Boga hvalimo!«

Prošlo je podne, i približava se 1 sat. Vidi se užurbanost Križara i Križarica, a za njima ne zaostaju naše vriedne sestre starješice. Svi idu na zajednički sastanak. Sa svih strana dolaze, i čuje se samo Bog živi!

Tišina je... Sastanak počinje... Molitva... Sve je tiho, čuje se svaki dah. Brat zamjenik vođe pozdravlja sve prisutne i čita dnevni red. Sliedi deklamacija »Himna Piu XI.« Vrlo ju je liepo deklamirao Đuro Škoda. S. Dora Balog održala je predavanje: »Naš Papa Pio XI.« Svi s najvećom pažnjom prate. Poslije je s. zamjenica voditeljice vrlo liepo izvela deklamaciju »Stiena Crkve«.

Sliedi predavanje brata vođe Križara Vojvode Stjepana »Papa i Hrvati«. Brat Ivan Matoš deklamirao je »Pio XI.«, a vlč. duhovnik govorio je o Katoličkoj Akciji.

Iza toga smo pjevali naše križarske pjesme i završili sastanak. Iz stotinu srdaca vinula se molitva pred Svevišnjega, da nam poživi dobrog Otca kroz mnogo još sretnih i blagoslovljenih godina.«

M u r t e r g. 1936.

»Ove godine na svečan način proslavile smo Papin dan. Javno smo pokazale, koliko ljubimo sv. Otca i našu sv. Crkvu.

Uoči Papina dana bila je iluminirana glavica Sv. Roka. Tu razsvjetu priredili su braća Križari, a trošak smo snosili polovično.

U nedjelju ujutro pristupile smo sv. Pričesti, koju smo namienile za Sv. Otca.

Navečer smo priredile uspjelu priredbu. To je bila prva akademija, odkada postoji naše družtvo. Pozornica je bila divno okićena. Na pozadini slika Sv. Otca i njegova zastava.

Akademija je sliedila ovim redom: Najprije smo odpjevale Sokolovu Papinu himnu. Zatim je vlč. župnik održao poučno i potresno predavanje »Odnos Papa prema našem narodu.« Da je ovo predavanje bilo liepo, dosta je iztaknuti suze, koje su mnogima navrle na oči. Treća točka bila je Šarićev »Himan Piu XI.« koji je s puno razumievanja izrekla s. Neda Ježina. Sliedila je drama »Nađena kći«. Ovu dramu naše su diletantice odigrale na najveće zadovoljstvo i divljenje svih prisutnih. Po cieloj dvorani je bilo plača zbog žalostne sudbine Virginije. Naše su sestre pokazale time, što mogu organizirane seljačke djevojke. Iza drame odpjevale smo križarsku himnu, i time je akademija bila dovršena na podpuno zadovoljstvo svih prisutnih. — Diljem naše hrvatske domovine pozdravljamo sve sa gromkim Bog živi!«

A kako su Križarice proživjele susret sa Sv. Otcem? I to su one zabilježile. M a r i j a H e r c i g o n j a iz Zagreba poklonila se Piu XI. g. 1933.

»Kad smo došli u Rim, bilo nam je prvo pitanje, kad ćemo Sv. Otcu... I došao je taj dan. Uzbuđeni krenuli smo u Vatikan. Uzpinjali smo se stubama puni sreće, kao djeca koja idu pred otca, koji je bio daleko, a sad nas zove, da nas vidi, da nas umiri.

Dugo smo čekali... Najednom pojavio se On dostojanstveno na vratima. Sve oči bile su uprte u nj, i u prvi čas kao da smo zaniemili. Nečiji glas »Živio Papa« probudio nas je, i sad je nastalo klicanje, kojim smo htjeli izkazati svu svoju odanost prema Otcu kršćanstva. Mirni i blagi pogled Starca zaokružio je po nama. Smiešak njegovih usana kao da nam je govorio, da mu je drago, što smo kod njega. Sve je ljubezno i s puno ljubavi gledao. Pošao je od jednoga do drugoga i svakom pružio ruku na poljubac. Neobično me se dojmilo, kad sam vidjela, da mi se približava On, Papa, jedini na svietu, i da mu smijem poljubiti ruku. Oduševljeni i vesela

srdca zapjevali smo pred njim našu liepu pjesmu »Zdravo Djevo!« Akordi drage pjesme brujali su Vatikanom. Kad je pjesma svršila, i kad se sve utihnulo, počeo je dragi Starac svoj govor. Sve oči bile su uprte u njega. Htjeli smo zapamtiti svaku njegovu rieč... A On nas je pozdravljao. Pozdravljao nas je kao dragu i milu braću i sestre iz drage Hrvatske. Spomenuo je, da se veseli, što smo došli u Rim, sada u ovoj svetoj godini, te se tako odazvali njegovoj želji. Veseli se, da smo došli obaviti oprost ovdje na tolikim grobovima mučenika. Ovdje neka prikupimo snagu i neka je ponesemo domu svome. I blagoslov neka ponesemo svima našima. Napose je pozdravio Križarice i Križare, kojima se osobito raduje. Neka prigrlimo križ, koji je jedina nada...

Tako i još dugo i liepo govorio nam je, a mi smo ga zapanjeno slušali... Pozdravio je još jednom sve i tada se digao, da pođe dalje, da obiđe i drugu svoju djecu. Sada smo ponovno vikali »Živio Papa!« Izgledalo je, kao da ne ćemo ni prestati. Na naše pozdrave okrenuo se k nama tri puta i malo popostao, kao da mu je bilo težko otići... To su bili časovi, koji se ne zaboravljaju tako brzo, zapravo nikad...« (»Za vjeru i dom« g. 1933. br. 9).

A n k a M a g d i ć iz Ogulina vidjela je Sv. Otca Pia XII. g. 1942. Ona to ovako opisuje:

»Moja ga je mašta toliko puta gledala blaga i dobra, a sada još nekoliko minuta i vidjet ću ga stvarno. Moje će oči obuhvatiti Njegovu bielu i vitku pojavu, a duša će se naslađivati milinom njegova pogleda i odrazom svetosti. I došao je među nas. Dvoranom je zavladao svečani muk. Vječni grad Rim prisluškuje, da čuje, kakav će biti susret između nas i njega, između mlade Hrvatske, nasljednice stare i slavne prošlosti »Predziđa kršćanstva« i Njega, s kojim smo iz davnih vremena vezani vjernošću, ljubavlju i odanošću. Duboko proživljujem ove časove i kao Hrvatica i kao Križarica. Biela svetačka pojava prolazi dvoranom lagano i dostojanstveno. Kod svakog se zaustavlja. Svatko proživljuje susret s njim na svoj način. Riečju, pogledom, šutnjom izpituje Otac kršćanstva naša srdca. Osjećaji, koji su obuzimali moju dušu, odgojenu u sjeni njegova lika, a sada tako bliza Namjestnika Kristova, sasvim su okupili sve moje biće. Sva okolina je izčeznula, i moje su oči gledale samo bieli lik Anđeoskog Pastira. I kad su se na čas naše oči srele, osjetila sam Krista u njima, i to je bilo tako divno, kao da



Nadbiskup dolazi na tečaj



Što ćemo kupiti na Baščaršiji?



Mi smo prve na cilju



Vožnja Jadranom

je djelak njegove vječne ljubavi sašao u dušu njegovog malog nemirnog janjeta. Da, janjeta, koje znade često, premda samo i na čas, skrenuti s puta i hraniti se na trnju života, a koje je sada blizu svoga Pastira, koji nježnom brigom ravna i upravlja koracima milijuna.«

(»Za vjeru i dom« g. 1942. br. 6).

Tako govore križaričke duše. Da li još uviek neobično zvuči naslov »Filia Petri?«

Ne, Merz je dobro znao, kome ga daje.

Neokaljana mladost

Križarstvo želi čistu, neokaljanu mladost. Čistu, neokaljanu žensku mladež. »Kako je liep čist naraštaj u sjajnosti svojoj!« Davno je to rečeno, ali ta rečenica nosi u sebi vječnu vriednost. Kako je liepo čisto dječje oko! A kako je tek divno čisto djevojačko oko! Pogotovo, kad se u njemu zrcali sviestna, ponosna čistoća. Čistoća, koja nije samo odraz bezazlenosti onih godina, kad još ništa nije moglo okaljati bieli ljiljan čistoće, već čistoća, koja je sasvim sviestna, čistoća, stečena prvom borbom i prvim pobjedama.

Križarstvo čuva čistoću naše mladeži. Križarstvo joj pomaže u borbi za čistoću. Križarstvo je upućuje, kako će čistoću sačuvati. Sva odgojna nastojanja Križarstva idu za tim, da hrvatska mladež bude Božja mladež. A to je nemoguće, ako ta mladež nije čista, ako nije netaknuta, ako nije neokaljana.

Križarička organizacija bori se svom snagom za čistoću hrvatske ženske mladeži. Čistoća je najveći dragulj na duši djevojke. Čista djevojka može se svojim mladenačkim zanosom vinuti do zviezda. Čista djevojka lako i upoznaje i ljubi Boga. Čista djevojka spremna je na žrtve za ve-

like križarske ideale. Čista djevojka razumije veliku životnu misiju, koju je Bog ženi i djevojci namienio.

Mnogoj mladoj neizkusnoj djevojci čine se neke stranice križaričkog odgoja težke, prestroge, čak možda i nesuvremene, zastarjele. Pa ipak one su najjači štit neokaljanosti mladih života, mladih bića, mladih djevojačkih duša. Najjači štit onoga najdubljega, najljepšega, najsvetijega u duši svake djevojke. Onoga, po čemu svaka djevojka i svaka žena sliči Gospi, po čemu je njezina sestra.

Upravo je zato križarička organizacija dala svojim članicama upute, kakav stav da zauzmu prema mnogim pojavama dnevnog života. Pođimo redom!

Čitanje

Ti čitaš, mnogo čitaš, je li! Pa naravno, u Tvojim godinama svaka djevojka mnogo čita. Jedne čitaju radi naobrazbe, druge iz školskih dužnosti, a treće radi razonode. Dakako, malo ih je koje čitaju iz prvog razloga. Iz drugog razloga čita se više, iz trećega najviše. Je li da je tako?

U Tvojim godinama vrlo se malo čitaju naučne ili poučne stvari. To su tek izuzetci. Mlade djevojke najviše čitaju romane. Nismo mi protiv romana! Nikako! Ima liepih, sadržajnih romana. Ali pogledajmo naslove romana u rukama naših djevojaka! Ili zavirimo u njih, pa ćemo vidjeti, da se čitaju gotovo izključivo ljubavni romani. Ali ne oni, u kojima se ljubav prikazuje na ozbiljan način, već ljubav u najgorem smislu. Nedozvoljeni odnosi, sumnjiva prijateljstva, bračne razmirice, razstave, preljubi i kojekakve pikanterije.

Zašto se čitaju takve stvari?

Iz straha, da ne bi djevojci u uredu, u školi, u radionici tkogod kazao, da je nesuvremena, nemoderna. Iz želje, da u romanima nađe uzor, prema kojemu će udesiti svoj život. A najviše iz znatiželje.

Kadgod je to obična djevojačka znatiželjnost. A kadgod je znatiželja, u koju se pomiešalo i mnogo niže osjetne naravi. S tim se mora računati, draga djevojko! Nitko nije od nje prost, pa makar Ti duša ne znam kako letjela k zviezdama i čeznula za bielim ljiljanima. Kadgod je to i sasvim seksualna znatiželja. Samo mi to ne ćemo priznati. Ili ne znamo dobro razglobiti pojave svoje duše.

Ima djevojaka, ima dobrih djevojaka, pa i Križarica, koje tvrde, da knjiga na njih nikako ne djeluje. Pa ni najgora knjiga. Koliko puta se takve izjave čuju iz djevojačkih usta. »Čitam sve, što mi dođe pod ruku, pa ništa!« — »Tvrda sam kao kamen. Nijednu suzu ne izpustim kod najganutljivijih stvari.« — »Smijem se na ljubavne gluposti i ništa više.« — »Makar čitala najgore stvari ne mienjam se u duši.«

A je li to baš tako, draga djevojko?

Zar loše knjige ne prljaju našu fantaziju? Zar je duša nakon pročitane loše knjige tako mirna kao i prije? Zar nam ne dolaze napasti? Možda im se hrabro opiremo, ali one su tu, uviek spremne, da nas zaskoče.

Tko to ne priznaje, ne pozna sam svoje duše i psiholožkih zakona, od kojih nije nitko izuzet. Ili zar djevojke, koje redovito čitaju glupe i sentimentalne romane, ne postaju i same sentimentalne? Nesređene, fantastične, čudne djevojke. Zar takvi romani ne guše u mladoj duši katoličko gledanje i katoličke vidike? Zar ne prigušuju katolička načela u ocjenjivanju moralnog čina?

Koliko je puta nemoralno u romanu prikazano kao moralno. Najgori činovi prikazani su kao krepost. Ono što se mora osuditi, prikazano je tako, da u čitateljici ne pobuđuje osuđivanje, već sućut i suze.

Ili, ako je već koja naša djevojka i tvrđe duševne konstrukcije, može li garantirati, da loša knjiga ne će uobće probiti njezinu tvrdoću? Da ne će djelovati polagano, ali odlučno. Svaki otrov ne djeluje jednako. Mnogi djeluje polagano, ali ipak smrtonosno.

I Ivka je mislila, da je tvrde duševne građe. Naša vesela, duhovita Ivka. I ništa je nije moglo u tome njezinom sudu pokolebati.

— Sestro Marice, pa zar vi doista mislite, da mene mogu knjige pokvariti? To me onda ne poznate!

— Ali, Ivka, tko ti jamči, da si ti baš tako jaka?

— Ja! Ja se svemu smijem! Svemu se izrugujem! O mene se sve odbija.

— Ivka, ne valja ti to! Ne poznaš građu svoje vlastite duše. Opeći ćeš se!

Ivka se smijala širokim pustopašnim smiehom i nastavila s čitanjem bilo čega. Svršetak? Takav, kakav sam prorekla.

Izostala je iz organizacije. Počela je zanemarivati nedjeljnu Misu, sakramente. Doživjela je nekoliko brodoloma. — A život je tekao dalje...

I danas kadgod sretnem Ivku. Iz živih, nekad tako vedrih i radostnih očiju, viri joj prerana zrelost, zasićenost. umor. Iz njezinih rieči razabirem, da je sita svega, da je pila iz pune čaše života, i da joj se život ogadio.

— Ivka, dieliš li još ono mišljenje o čitanju od prije nekoliko godina?

— Ne, zle knjige su otrov, pravi otrov, ali sad je već sve svejedno...

Pa šta da onda Križarica radi?

Križarica ne čita knjige protiv vjere i ćudoređa. Ne čita knjige, koje su na indeksu.

Križarica ne čita knjige, koje su joj osobno pogibeljne.

Ona čita knjige, koje joj daju pobude u vjerskom životu, koje su joj potrebne za vjernije vršenje zvanja, koje joj pružaju plemenitu zabavu.

Kod svake sumnjive knjige Križarica pita za savjet svećenika ili stariju katolički izgrađenu osobu.

Slikokaz

Slikokaz je vrlo važna kulturna tekovina. Protiv slikokaza u načelu ne može biti nitko. Slikopisom se mogu prikazati daleki i nepoznati krajevi, ljepote naše domovine, razna poviestna doba, prošlost našega naroda, dirljive i duboke ljudske drame, svetost obiteljskog ognjišta, ljubav majčina.

Ali u slikokazu se prikazuju i umorstva, pokušaji ubojstva, zavođenje, pijanstvo, preljub. A sve je to odjeveno u liepe slike, u muziku, u otmjena odiela. Sve je to poljepšano liepim očima kakve mlade glumice i skladnom pojavom kojega glumca. Sve je to obučeno u tajanstvenost tame.

Ako smo za čitanje rekli, da sugestivno djeluje na mladu dušu, kako tek na mladu dušu djeluje slikokaz. Ta tu djeluju i slike i muzika i glumačke pojave. Radnja se odvija pred našim očima mnogo uvjerljivije nego u knjigama. Glavni junaci govore, pjevaju, kreću se, plaču i smiju se. Čujemo uzklike njihove radosti. Slušamo njihove jecaje. Gledamo suze na njihovom licu ili tiho veselje na nasmiešenim obrazima. Pa da to onda ne djeluje na čovjeka, na mlado biće! Zašto publika u slikokazu plače, kad glavni junak stradava? Ili zar ne plješču, kad glavna junakinja pobjeđuje sve zapreke i sretno dolazi k cilju? Cieli put do kuće priča se samo o sadržaju slikopisa. O glumcima i glumicama. O haljinama i drugim pojedinostima. A onda se o tom slikopisu cielu noć sniva,

da se ujutro u poslu, u školi, opet povede razgovor o njemu.

Pa je li onda svejedno kakve slikokaze mladež gleda? Danas su slikokazi puniji nego ikada. Svaki se novi komad mora vidjeti. Svakoj se matineji mora prisustvovati. Napose učenice. Iza školske nedjeljne Mise ravno u slikokaz. Pa makar baš bio u to vrieme križarički sastanak. A ostale djevojke, pa i naše članice, pohađaju slikokaz obično navečer, poslije posla ili u nedjeljno poslije podne.

Mora li to baš tako biti? Mora li Križarica biti na svakom novom komadu? Mora li za slikokaz dati i posljednju kunu?

Zar ne bi mogla koristnije upotriebiti vrieme? Zar ne bi to vrieme mogla provesti u apostolatu? U karitativnom radu? U čitanju dobrih knjiga? U šetnji u prirodi?

Ne, nismo mi protiv toga, da naše Križarice, od vremena do vremena, idu u slikokaz. Ali neka im to ne prieđe u strast. Neka ih to ne zarobi kao većinu naše ženske mladeži. To vriedi, ako su komadi i sasvim dobri.

A što da tek kažemo o lošim komadima? Oni prljaju fantaziju još strašnije od knjiga. Oni unose u mladu dušu neozbiljno shvaćanje života Zašto ima danas sve manje čistih dječjih očiju? Jer ih majke već u najranijoj dobi vode u slikokaz na komade za odrasle i na prljave komade. Zašto ima sve manje bistrih djevojačkih očiju? Jer im je mrak slikokaznih dvorana i sadržaj drama na slikopisnom platnu oteo ljepotu i sjaj.

Pa koje onda slikopise smije Križarica gledati?

Samo one, koji služi kulturi uma i srdca, koji proširuju znanje i bude u njoj plemenita čuvstva. Ona ne ide u slikokaz prečesto, a kad ide, ići će s majkom ili s prijateljicom, a nikad u mužkom družtvu. Nikad ne će dozvoliti, da joj kakav mladić slikokaz plaća, jer to njezin djevojački ponos ne dozvoljava.

Što smo rekli o slikokazu vriedi s malom razlikom i za kazalište. Iako je na umjetničkoj ljestvici kazalište daleko nad slikokazom, i tu Križarica bira komade prema svojoj dobi i obćoj spremi. Kad ne zna riešiti, da li je jedan komad za nju ili ne, a to isto vriedi i za slikokaz, ona pita izkusne starije osobe.

Jednoga proljetnog dana pošla je oveća grupa Križarica u kazalište. Naslov je kazalištnog komada odgovarao jednom slikokaznom komadu, koji je bio i pristojan i liep.

Smjestile su se u kazalištu kroz čitav jedan red, toliko ih je bilo. Predstava poče. Već iza nekoliko časaka bilo im je sasvim jasno, da su se prevarile. Komad je bio sasvim drugoga sadržaja nego su mislile. Neke slike iz uličnog života. Jedna slobodnija od druge. Jedna prostija od druge. Prosti izrazi, proste kretnje.

Što sad? Da izađemo? Možda će se ipak kasnije popraviti! Što će ljudi reći, ako sad izađemo? Ne možemo narušivati tišinu!

Ali na pozornici je bivalo sve gore. Sve mastniji izrazi. Sve nepristojnije scene. I konačno mrak, iz kojega se čulo neko živinsko gušenje.

— Idemo!

— Da, idemo!

— Tu nam nije mjesto! .. I skupina se Križarica digla, da izađe.

— No, to su neke guske! Po što su i došle u kazalište? Ili su glupe provincialke ili ližu oltare...

Tako su im dobacivali. A one su smiono digle glavu. I žena kod garderobe ih zapita:

— Zar vam se ne sviđa komad?

— Ne!

— Čudan ukus! Pa to se cielom Zagrebu sviđa.

— Mi imamo svoj ukus.

— Kakav je to ukus?
— Katolički!
— Zar taj još postoji?
— Eto, vidite da postoji, pa i kod mladih djevojaka...

*

I Lucija je pokazala, da ima svoj ukus, katolički ukus, križarski ukus. Iako je mislila, da ga mora koji puta žrtvovati za volju kućnoga mira, ipak je on progovorio na vrieme.

Lucija je često išla u kino s roditeljima. I nedavno je išla s bratom. Roditelji su neki, mnogo oglašeni slikopis, već prije vidjeli i proglasili ga dobrim.

Ali komad je bio doista loš. Sasvim loš. Lucijini roditelji nisu imali katolički ukus. Uostalom, oni misle, da treba sve vidjeti i da to ništa ne škodi.

— Sestro Marice, bilo me je tako stid, što sam pošla na taj komad. Kad sam izlazila iz slikokaza, bojala sam se, da me tko poznati ne vidi. Najednom opazim nadpis: Mladeži izpod 16 godina zabranjeno. — Zapeklo me u duši. Navršila sam 16 godina tek nedavno, a brat nema ni 15.

— Pa što si odlučila iza toga?
— Rekla sam svojima, da više ne idem u slikokaz.
— A oni?
— Prietili su mi ćuškama. No neka me i izćuškaju. Ja imam svoj katolički, svoj križarski ukus i ne prodajem ga više. Pa ni za maminu volju!

*

A sad samo još jedan primjer, da vidite, kako se križarska mladež može oprieti zlu, dolazilo ono ne znam u kojem obliku.

Neki pokvareni tipovi dovukli su jednom u Zagreb poznatu svjetsku plesačicu Jozefinu Becker. Plesačica je nastupala u jednom zagrebačkom slikokazu u najogavnijim kostimima, ili još bolje bez kostima. Slikokaz se punio iz dana u dan, iako su ciene bile visoke.

Ne znam, u čijoj se duši pojavila misao, da treba svakako spriečiti dalnje prikazivanje. Ali misao se svidjela svima, i učinjen je pravi ratni plan.

Križari će kupiti karte i ući u dvoranu. Križarice će ostati vani i upasti, kad bude trebalo.

Nastup je počeo. Križari su već prije prosuli dvoranom bombice za kihanje. A kad je divljenje obćinstva bilo najveće, kad je nastup Jozefine Becker najviše škakljao senzualnost zagrebačke plutokracije, jedan je Križar uzviknuo: »Fuj! Sramota za Zagreb, da takvoga šta gleda! Zar je to naša hiljadugodišnja kultura?«

U taj čas nastalo je zviždanje s fućkalicama, koje su Križari sa sobom ponieli, a mi smo izvana htjele provaliti u slikokaz. Vrata su međutim bila zatvorena, i dr. Avelin Ćepulić je uzalud udarao po njima.

Buka izvana, zviždaljke i glasni povici iznutra, učinili su svoje. Predstava je bila prekinuta, i Jozefina Becker se više nije pokazala u Zagrebu.

Eto, tako naša mladež čuva i svoje duše i duše drugih!

Korzo

Smije li Križarica ići na korzo? Taj se upit često čuje s ustiju Križarica.

A što je zapravo korzo? Obična prašna ulica, koja postaje još prašnija, kad za vrieme šetnje stotine i stotine nogu prođu kroz nju.

Kakav oveći trg, koji bi bio ugodan, kad ne bi po njemu šetalo toliko ljudi, te jedan drugome staje na noge.

Ili kakav liepi park, u kome mladež zaboravi na sav čar zelenila i cvieća, jer je zaokupljena drugim mislima.

A kakve su to misli? Kakvi razgovori? I zašto djevojke idu na korzo?

Da vide nekoga i da budu viđene. Da zapale nečije srdce svojim pogledima. Da steknu obožavatelja. Da nađu svog viteza. Ne ozbiljnog životnog druga, već udvarača, dečka.

Zar se baš zato, samo zato ide na korzo? Da, može se na korzo ići iz običaja. Može se ići iz razonode. Iz želje za novostima. Iz znatiželje. Zato jer i druge mlade djevojke idu na korzo. Ali najviše se ipak ide iz flirta i koketerije.

Ne tvrdimo mi, da svaka šetnja kroz korzo mora značiti flirt i koketeriju. Ali djevojka, koja ide trajno na korzo, prije ili kasnije napuni se atmosferom korza, postaje površna, neozbiljna, prazna.

A praznih djevojaka imamo na žalost dosta. Mi hoćemo zdrav, vedar, ozbiljan djevojački sviet. Zato, Križarice nemoj ići na korzo! Ni iz znatiželje! Ni iz običaja!

Ti na korzo ne spadaš!

Šlageri

Pa zar i šlagere ne smijemo pjevati?... Jesi li se interesirala kod glasbenih krugova, koliko šlageri sa glasbene strane vriede? Vrlo ih malo ima, koji mogu podnieti strogu glasbenu kritiku. Šlageri su oponašanje nekih crnačkih i amerikanskih plesova. Pa to da pjevaju naše djevojke kraj tolikih naših krasnih melodija? Time da kvare svoj djevojački ukus? Da daju prednost na pô divljačkim motivima pred biserjem naše narodne umjetnosti?

A sadržaj šlagera? Zar se nisi crvenila, kad si prvi puta čula rieči mnogih šlagera? A poslije si se naučila na njih. I nije te više bilo stid. Svi te šlagere pjevaju. I nitko ne vidi u njima ništa zla.

To je baš ono, što se mi često priučimo na mnogo toga, na što se ne bi smjeli priučiti. Da nam ono, protiv čega se u početku bunimo, postaje sasvim obično i razumljivo.

Smije li kod katoličke djevojke, kod Križarice biti tako? Odgovorite same! I ne varajmo se kod tvrdnje: »Pjevam šlagere samo radi melodije. Ne pazim na sadržaj.« Ne, to ne može biti! Tko to tvrdi, taj ne pozna tkiva ljudske duše. Kao što razbludna glasba budi najniže u čovjeku, tako i razbludne rieči, bar pomalo, kidaju čistoću duše, otimaju joj prvotnu bjelinu i sjaj i stvaraju u njoj niža, osjetna raspoloženja.

Koliko sam takvih razpoloženja gledala u životu! I u očima djevojačkim! I u kretnjama djevojačkim! I u dušama djevojačkim!

Križarice, ako želiš biti čista, ne pjevaj šlagere! Nikad i nigdje!

Želiš li sačuvati svoju mladost neokaljanom, budno bdij nad njom i bježi od svega, što bi je moglo povriediti, zaprljati, uništiti.

Moda

Moda je najveći diktator na zemlji. Najstrašniji tiranin pod suncem, napose tiranin ženskoga svieta. Ti otvaraš od čuda oči i ne vjeruješ, je li? Pa ipak, što sve moda od nas žena traži? Naravno, mi to u brzini vremena i događaja ni ne zapažamo pravo. Ali dozvolite, da samo malo razčlanim, šta sve moda od nas zahtieva.

Suknje su nam jednom tako duge, da njima upravo čistimo ulicu, a drugi puta ne dosižu ni do koljena. Zimi nosimo najprozirnije čarape, a ljeti krzno oko vrata. Cipele su nam čas šiljaste, da jedva hodamo, a drugi puta kao čunjevi. Kosa

jednom kao u dječaka, a drugi puta frizure »na tri kata.« Jednom radi vitkoće uzimamo razna sredstva za mršavljenje, drugi puta navlačimo što više tkanina, da izgledamo punije.

To je samo nešto iz područja svemoćne mode. Samo nešto o hirovitosti njezinog veličanstva mode. O tome bi se dalo mnogo, vrlo mnogo govoriti. No dosta je i ovo za djevojku, koja misli.

Jesmo li mi protiv mode? Ne! Čovjek se mora držati bar donekle mode, jer je inače smiešan. Po staroj modi se svakako ne ćemo odievati. A najmanje će to činiti Križarica. Ona mora i vanjštinom dati izgled suvremene djevojke. Ona će se odievati prema modi, koja je uobičajena. Ali iz te suvremene mode, nove mode, ona će uzimati samo ono, što je čedno.

Zašto odielo mora biti čedno?

Zašto pokrivamo tielo?

Jer nas odielo š t i t i o d z i m e i v r e m e n s k i h n e p o g o d a. To svi razumijemo.

Jer je odielo u k r a s t i e l a. Ne zvuči li to malo poganski? Ne, ako to ukrašivanje nije pretjerano. Bog, vječna Ljepota, dao nam je svima smisao za ljepotu. Za ljepotu u prirodi, na čovjeku, u rukotvorinama čovjeka, u duševnim produktima. Svatko po naravi voli i liepo odielo, i skladan šešir, i uredne cipele, i dotjeranu kosu. I na sebi i na drugima. Onaj, tko nema oka ni smisla za to, vjerojatno je to u sebi zapustio, zanemario, pustio, da u njemu zakržlja jedan veliki Božji dar. Treba se liepo odievati. Napose je sasvim naravno, da se mlada djevojka liepo odieva. Ali ne smije se tu pretjerati. Za volju liepog odiela upropastiti kuću. Ne imati socialnog osjećaja prema drugima. Svu svoju pažnju svoditi samo na odielo. To znači biti površan. Praviti iz sebe napirlitanu lutkicu. A koliko ih još uviek ima!... Križarica ne smije biti takva.

Ali odielom š t i t i m o i d u š u b l i ž n j e g a. Što to znači? Kakav je to jezik?... Vrlo jednostavan!

Ti se sjećaš prvih ljudi u raju zemaljskom nakon grieha. Postidješe se jedan drugoga, jer su opazili, da su goli. I tad im sam Gospodin načini odielo iz lišća. Razumiješ li sada? Mi nismo anđeli, mi smo ljudi, sastavljeni od duše i tiela. Zakoni tiela znadu biti vrlo nasilni. Posljedice iztočnog grieha svi nosimo, a među tim posljedicama je i nerazmjer između tjelesnih i duševnih moći. Žalac u puti, anđeo sotonin, kako kaže sv. Pavao, ćuška nas neprestano. Tko to ne priznaje, taj laže. Ili nije normalan. Istina je, djevojka redovito nižu čovječju narav lakše svladava. Ali Ti moraš znati, da na svietu ne postoje samo djevojke. Na svietu su i mladići, mužkarci. Njihova se niža narav teže sputava, a lakše razdražuje. A razdražuje se i nečednim ženskim odielom.

Ti to ne vjeruješ! Pogledaj na cesti bezposlene mladiće. I prisluškuj razgovore i primjetbe, kad kraj njih prolazi napirlitana gospojica, u sapetom odielu, napola obučena. Zar se nisi mnogo puta zacrvenila slušajući te primjetbe? I zgražala si se nad pokvarenošću mladića. A tko je kriv mnogo puta, da su mladići takvi? Žene i djevojke svojim nečednim odielom. One razdražuju nižu narav mužkaraca. Izazivlju osjetne misli. Razpaljuju njihove strasti. Istina, mogu to one činiti i nehotice, nesviestno, ne misleći ni na što, ali katoličke djevojke i žene ne smiju ići kroz sviet zavezanih očiju, ne smiju oči zatvarati ni pred kojim problemom. Glasovita liečnica Elizabeta Gnauck-Kühne napisala je jednom: »Djevojke, smilujte se dušama, koje su odkupljene krvlju Kristovom.« Da, smilujte se dušama mladića! Mnogi od njih, koji je bio određen, da bude nježan zaručnik, vjeran životni drug, dobar otac brojne djece, postao je

obična protuha, razsipnik, propalica, ženskar, jer ga je pokvarila, jer je u njemu sve najbolje ugušila nečedna ženska moda. Moda, za koju veli gđa Gnauck-Kühne, da je odurna trgovina mesa.

Dakle, odielo mora biti štit protiv neurednih strasti. To je njegova socialna funkcija. A kad ono nije takav štit? Kad ističe dielove tiela, mjesto da ih pokriva, kad je prekratko, od prozirnog materiala, s prekratkim rukavima, s prevelikim izrezom oko vrata, bez čarapa ili u preprozirnim čarapama.

Ne zaboravi! Odielo može biti dosta dugo, s pristojno dugim rukavima, od neprozirnog materiala, bez izreza, pa ipak nije pristojno. Kada? Onda kad je tiesno. Čak Sv. Otac u svome govoru rimskim ženama g. 1941. morao je primjetiti: »Odiela su takva i tako krojena, da više ističu ono, što bi imala pokrivati.« U to se napose treba zamisliti!

Ali djevojka se odieva čedno ne samo radi drugih, već i radi svoga vlastitog dostojanstva. Nečedno odielo ruši dostojanstvo žene. Prenosi pažnju iz duše na tielo. S duhovno na osjetno. S vječnog na kratkotrajno. Ubija u ženi dio Marijine ljepote i bjeline.

O tome je krasno pisao i govorio naš Merz. Uobće čitavu borbu protiv nečedne mode unutar naših redova počeo je zapravo dr. Merz. On je to smatrao jednim od svojih najvećih životnih zadataka. Neprestano je proučavao to pitanje, iztraživao kako je u drugim katoličkim zemljama, tražio crkvene smjernice u tom pravcu. Gotovo svaki dan donio bi nam okružnicu kojega katoličkog biskupa o modi, govor Sv. Otca o tom pitanju i dokumente, kako se druge katoličke ženske organizacije bore protiv nečedne mode. Evo što o tome

pitanju piše dr. Merz u »Za vjeru i dom« g. 1930. br. 4—5. Članak je izašao dvie godine iza njegove smrti.

»Ništa na svietu nema ljepšega od ljudske duše, koja je zaodjenuta u ruho Kristove nevinosti i Kristovog sjaja. Pa ipak se to izvana na čovjeku ne vidi. A zašto, pitate me, zašto se to uobće mora izvana vidjeti? Dosta je, da je duša zaogrnuta blistavom odjećom Kristovom, a sve ostalo je sporedno. No možda vaše mišljenje nije posve izpravno! Možda je i sam tjelesni život vrlo važan za život nevidljive duše! Nije vanjski sviet bez veze s nevidljivim svietom duše! Prvi su ljudi izgubili blistavo ruho Milosti posvećujuće, i golotinja njihove duše kao da se odrazivala na njihovu tielu. A da se ne vidi, da im je duša gola i ranjena, oni samo pokrivaju svoje tielo, a i sam Tvorac im pomaže kod toga. Zar nas dakle naše pokriveno tielo ne upućuje na to, da i naša duša mora da je nečim pokrivena? Zar nije istinita misao kršćanske mudrosti, da tjelesnim sredstvima dovodimo do duševnog svieta. (Sv. Toma III. 261, a 1)? Ako dakle naše tielo pokrivamo, zar na taj način svemu svietu ne izpoviedamo. da čvrsto vjerujemo, da i naša duša treba da je Milošću zaodjenuta? Da, ako naše tielo liepo i čedno odievamo, postajemo apostolima svetoga Krštenja, propoviedamo, da se po svetom Krštenju naša gola izranjena duša obukla blistavom i divnom odjećom Krista i to upravo onako, kao što se naše golo i od pohote izranjeno tielo zaogrnulo liepim i čednim odjećama.

Ta to je i u duhu svete Crkve! To hoće život i osjećanje sa svetom Crkvom! I ona nas vidljivim sredstvima vodi u nevidljivi sviet! Za čim drugim napokon teži sveta liturgija? I ona svojom skladnom i koralnom glasbom, svojim slikovitim crkvenim ruhom, miomirisima svoga tamjana hoće da pomoću sjetila dušu digne k Bogu i sjedini s Isusom!...

Ako vanjskim i nevidljivim sredstvima možemo postati apostolima duhovnih istina, zašto to ne bismo postali? Zašto da naša ukusna i čedna nošnja ne bude slikom prikladne i liepe odjeće, u koju nas je Bog obukao svetim Krštenjem. Tako činimo radi Isusa i radi nas samih! A zar da ne mislimo malo na naše sestre i na našu braću? Mnogi lutaju svietom i traže Isusa i ne mogu da ga nađu. Možda Isus hoće, da ga zalutali nađu upravo na vama; da Njegovo obličje pronađu i odkriju na vašoj čednoj i ukusnoj nošnji? Zašto ne biste propoviedale, da se tako odievamo upravo »radi krotkosti i čednosti Kristove« (II. Kor. 10, 1.), koji je zaodjenuo našu

dušu? Zašto ne biste svojom liepom nošnjom svemu svietu izpoviedale, da je naša duša po svetom Krštenju zaogrnuta onim, koji je »sjaj slave« Otčeve (Hebr. 1, 3)?

Zar apostolat čedne i liepe nošnje nije za kršćansku djevojku važan apostolat? Ovaj odgovara ženskoj naravi i što na tom području mužkarac ne će moći da učini, tu je upravo ženi otvoreno široko polje rada.«

Još prije, godine 1925., nakon povratka s hodočašća iz Rima piše Merz ovako:

»Jeste li ikad dulje promatrale sliku naše nebeske kraljice? Znate li na koga mislim? Na malu sv. Tereziju od Djeteta Isusa... Vjekovi će promatrati njezino anđeosko lice i ne će ga se moći da nagledaju... A šta mislite, da je njena ruka odkrivena i to samo do lakta? Sav taj nadnaravni čar pada... Ćutiš, da nas pogled na tu ruku, makar to bila ruka svetice, ne vodi tako neizravno u duhovno carstvo Milosti...

Vi ste Orlice! Vi radite u Katoličkoj Akciji... Vrhovni vojskovođa naše vojske je Papa, a zatim dolaze biskupi. Oni su već rekli svoju. Rukavi izpod lakta!... Misijska izložba, koja je tako očitá manifestacija triumfa duha nad materijom, upućuje na radikalni modni apostolat. Kad su tolike djevice mogle na dan svojih zaruka predati svoj život Kristu i umrieti mučeničkom smrću, zar da smo mi tako malodušne, da za ljubav Krista, koji govori preko Petra i biskupa, ne bismo mogle pridonieti žrtvicu od dva centimetra sukna.«

Upravo pod utjecajem Merzovim počela je već g. 1926. žilava borba hrvatskih Orlica, a kasnije Križarica protiv nečedne nošnje. Još g. 1926. na tečaju u Zagrebu stvorene su rezolucije: Suknja bar preko koljena, rukavi preko lakta, odielo ni prozirno, ni tiesno. Čarape ne u boji kože. Ovome se kasnije nadodalo — uviek duge čarape, a nikad prozirne.

Je li Merz bio prestrog u pitanju mode? Da li je njegovo mišljenje i danas održivo?

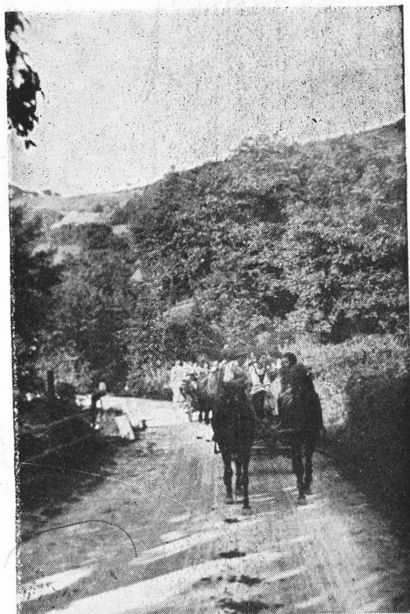
Merz nije u pitanju mode ni iznio, ni zastupao ništa svoga. On je tražio samo ono, što Crkva želi od ženskog svieta. U korizmenoj propoviedi rimskim župnicima g. 1926. rekao je Sv. Otac ovo:



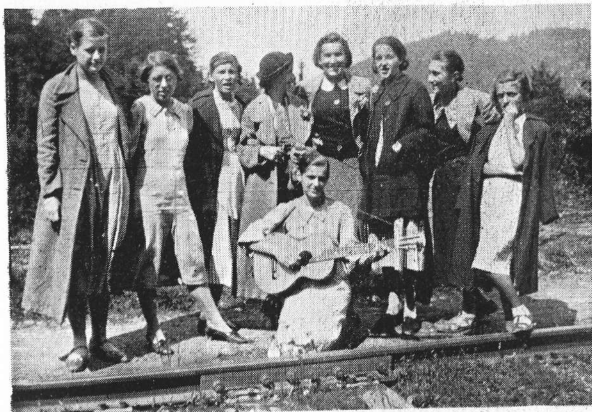
Lakim čamcem do izvora Bosne



Kako je divno pod splitskim palmama!



Kola su lagano vozila



Da se razveselimo pjesmom i svirkom

»Propovjednici i župnici nikad ne će dosta glasno podići svoj glas protiv ove profanacije ljudskog tiela, koje je Božji hram, tako, da se mnogih, ovako obučenih, Krist mora samo stidjeti.«

Koliko je puta Crkva digla svoj glas protiv nečedne ženske mode. I pojedini biskupi i sv. Otac. A Crkva se kraj toliko gorućih pitanja sadašnjice sigurno ne bi uplitala u modu, da nema za to ozbiljne i težke razloge. Uostalom, pravo je rekla neka katolička djevojka: »Doista žalostno, da smo se mi katolikinje uobće dale tako daleko zavesti nečednom modom, te smo prisilile Crkvu i biskupe, da nam propisuju, kako ćemo se odievati.«

Jest, C r k v a o d r e đ u j e, kako će se žene i djevojke odievati, kad mi žene same nismo znale urediti tu stvar. Koliko je strogih uputa dala Crkva u tom pravcu. Spomenimo samo jednu iz g. 1930., što ju je proglasila S v. K o n g r e g a c i j a K o n c i l a po nalogu sv. Otca Pia XI.:

»1. Župnici i propovjednici, kadgod im se pruži zgoda, prema onim riečima apostola Pavla (II. Tim. 3, 2), neka nastoje i uztrajno traže, pokaraju, zapriete, mole i potiču, da žene nose odiela, koja odišu čednošću, te su uresom i zaštitom kreposti. Neka opominju roditelje, da kćerkama ne dozvoljavaju nositi nepristojna odiela.

2. Roditelji, sviestni svoje težke dužnosti, koja ih veže, da se u prvom redu brinu za vjerski i ćudoredni odgoj svoga poroda, neka osobito uznastoje, da im se djevojčice već u najranijoj mladosti temeljito pouče u kršćanskom nauku. A i sami neka svim marom, riečju i primjerom u njihovim dušama njeguju i goje ljubav prema kreposti čednosti i čistoće. K tome sliedeći primjer sv. Obitelji neka nastoje, da svoju obitelj tako urede i upravljaju, da svi članovi njezini sred domaćih zidova nađu uzrok i poticaj, da ljube i čuvaju čednost.

3. Roditelji neka kćerke odvraćaju od javnih vježbi i gimnastičkih natjecanja. A ako su prisiljene, da u njima sudjeluju, neka se pobrinu, da im odjeća bude sasvim pristojna. Neka im nikada ne dozvole nositi nepristojno odielo.

4. Upraviteljice zavoda i učiteljice škola neka svojski porade, da dušu djevojčica zadoje ljubavlju prema čed-

nosti tako, te se ove uspješno i stvarno predobiju za čednu nošnju.

5. Upraviteljice i učiteljice neka ne pripuste u zavode i škole djevojčice, pa niti njihove majke, koje su odjevene u manje pristojna odiela.

6. Redovnice neka u skladu s pismom izdanim od Svete Kongregacije za redovnike 23. kolovoza g. 1928. ne primaju u svoje zavode, škole, oratorije, zabavišta djevojčice, koje se ne drže kršćanskog načina odievanja. A ako su ih već primile, ne drže li se toga kršćanskog načina odievanja, neka ih ne trpe. Suviše pak neka pri odgoju gojenica s osobitim marom uznastoje, da se u njihovom srdcu duboko ukorieni ljubav prema svetom stidu i kršćanskoj sramežljivosti.

7. Neka se ustanove i promiču ženska udruženja sa svrhom, da savjetom, primjerom i djelom spriječe takvu nošnju, koja se ne podudara s kršćanskom čednošću, te da istodobno unapređuju čistoću u nošnji te čednost i pristojnost, u odievanju.

8. U pobožna ženska udruženja neka se ne primaju one žene i djevojke, koje se nepristojno odievaju. Jesu li već primljene, te bi se kasnije u tom pogledu ogriešile i opomenute ne bi se popravile, neka se odstrane.

9. Djevojčicama i ženama, koje su nepristojno odjevene, neka se uzkrati sv. Pričest te neka ih se ne pripusti za kume kod krštenja i potvrde. Pače, prema prilikama, neka im se zabrani i ulazak u crkvu.

10. Kroz godinu, kad dođu svetkovine, koje posebice pružaju zgodu, da se preporuči kršćanska čednost, osobito na blagdane Bl. D. Marije, neka župnici i svećenici, koji kao upravitelji i duhovnici vode razna pobožna udruženja i katolička družtva, ne propuste a da prikladnim govorom opomenu i potaknu djevojke i žene na kršćanski način odievanja. Na blagdan Bezgrješnog Začeća Bl. Dj. Marije neka se ne propusti, kad je to moguće, da se puku dadu zgodne opomene u svečanoj propoviedi.«

Što imaš na ovo reći, sestro! Na ovu ozbiljnu rieč Crkve! Ništa, nego slušati, ako želiš biti dobro diete Crkve. I prava Merzova sljedbenica. I prava Križarica.

Ti ipak još mrmljaš i prigovaraš! Kao da Te čujem, gdje pitaš: Zašto da se pažljivo i upravo prečedno odievam radi dečki? Pa ja ih i ne gledam. Neka ne gledaju ni oni u mene... Lako Ti to govoriš, ali u modi je ipak sve udešeno radi njih, makar Ti to htjela ili ne htjela. I zato ne možeš

zbaciti svu odgovornost za sebe. Pazi, čovjek nije sam na svietu. On je socialno biće, pa ima prema tome i socialnu odgovornost. I moda ima svoju socialnu misiju i socialnu odgovornost.

Ili, čujem Te, kako tvrdiš, da ne ćeš biti stari žurnal. To i ne moraš. To nitko od Tebe ne traži. Ni Crkva, ni križarička organizacija. Odievaj se ukusno, suvremeno, a ako iz suvremene mode izbaciš samo ono, što je nečedno, ne ćeš zato biti stari žurnal, već naprotiv novi model, privlačiv za svakoga, koji ima pravi kršćanski ukus.

Ili možda misliš, da se ne ćeš udati, ako se čedno odievaš. Zapamti, da se čestitom mužkarcu, pogotovo onda, kad si bira životnu družicu, više sviđa skromna, čedna, jednostavna djevojka od napirlitane namiguše. Uostalom, ako bi Te netko uzeo samo radi Tvojih pretjerano suvremenih haljina, onda bolje, da se ne udaš, jer u tom braku ne će kraljevati trajna sreća.

Mnogo puta čujemo naše Križarice, gdje se izpričavaju na svoju majku. — »Mama ne da, da nosim dulju haljinu.« — »Mama hoće, da nosim kratke rukave.« »Mama mi ne da, da nosim čarape.« — Znam, da ima takovih slučajeva. I da ih čak mnogo ima. Ali zašto Ti u svim drugim stvarima ratuješ sa svojom majkom? I ratuješ i odnosiš pobjedu. To je uviek, kad treba ići u slikokaz. Kad tražiš novaca za kakvu knjigu. Kad šetnja mora dulje trajati, nego to majka misli. Šta Ti u takvoj borbi sve ne pomaže? I dokazi, i uvjeravanje, i suze. Samo u pitanju mode ne moljakaš i ne tražiš ništa, jer Ti majčin stav odgovara, jer je baš po Tvojoj volji. Priznaj, da je tako!

Čuj, što o modi sude Tvoje drugarice. Donosimo ove misli iz prije spomenute ankete.

»Križarica može da se odieva po modi, ali po onoj, koja štiti čednost i ljepotu.

Ako je prava Križarica, naći će i u najnovijoj modi samo ono, što je liepo i čedno.

Križarica će uviek gledati, da njezino odievanje bude u skladu s odredbama katoličke Crkve.

Upadno odievanje, kratki rukavi, veliki izrez i prozirna tkanina izazivlju poglede, kod kojih se poštena djevojka crveni.

Križarica ne treba da bude hipermoderna, da u svim nastranostima sliedi modu. Ona može biti i pristojna i moderna. Dugi rukavi, pristojan kroj i pristojna tkanina ne smetaju haljini, da bude suvremena.

Ne tražimo od Križarica, da se oblače po modi svojih baka i prabaka. Ne, neka budu i moderne, ali bezuvjetno čedne i po želji Crkve.

Loša, nečedna moda izvor je grieha nečistoće, a Križarica mora čuvati ne samo svoj, već i tuđi bieli lier.«

Tako govore Križarice! Upoznaj, da si Ti, baš Ti pozvana, da budeš apostol čedne i pristojne mode. I da si pozvana, da svojom čednom modom čuvaš duše. I da svojim čednim odienom modom čuvaš duše. I da svojim čednim odievanjem zadovoljuješ za griehe onih, koje su svojim nečednim odielima uzrokom mnogobrojnih grieha.

Kad govorimo o apostolatu mode, tad moramo spomenuti i apostolat pristojnog sjedenja. Da! Na sramotu ženskih redova! Pogledajte, kako danas žene i djevojke sjede na šetalištima, u munjovozu, na predavanjima, u radionicama, na sastancima, pa i na križarskim, čak i u crkvama. Suknja ne pokriva koljeno, već se odmaknula daleko iznad koljena. Kadgod čak toliko, da se vidi i rublje. Nekada su majke pokrivale koljena trogodišnjim djevočicama, a danas ih odkrivaju odrasle djevojke, žene i majke. I one s boljim odgojem, i praktične katolikinje, i čak Križarice. Hoćemo li i opet tvrditi, da se to sasvim

slaže s radikalnim katolicizmom, sa ženskim dostojanstvom, s uzvišenom misijom, koju je Bog ženi dao? Možemo li to tvrditi?

Suknje preko koljena uviek, pa i kod sjedenja!

Neka naše drage seljačke sestre ne misle, da se glede mode ne bi i njima štošta dalo reći. I kod njih se sve više uvodi gradski drač i korov. Pogotovo tamo, gdje nema narodne nošnje, ili ona izčezava. Sve modne gluposti grada prodiru i u sela. Križarice na selima moraju biti brana toj poplavi, a ne da one podliežu prve poplavi gradske kaljuže.

A drugdje opet, pa i tamo gdje se još nosi narodno odielo, previše djevojke traže od svojih roditelja. Za svaki veći blagdan novo ruho. Inače ne idu u crkvu. Inače se ne pokazuju pred svietom. Traže od roditelja novo ruho, pa makar najnuždnije stvari iz kuće morale na prodaju. Pa makar se i zemlja prodavala, ako je više kćeri. Pa makar se u kući slabo jelo. I s takvim se običajima treba boriti. I takvu seljačku modu i običaje treba odsuditi. I na selima moraju Križarice biti nositeljice čedne mode. I na selima se moraju boriti protiv luksusa. I selo mora razumjeti potrebu kršćanske jednostavnosti i pravoga kršćanskoga ukusa.

A što da Križarica misli o bojadisanju lica i kose, o crvenilu na usnama i noktima? Neka Križarice same o tome govore!

»Na žalost ima još danas mnogo žena, kojima je to ideal. Žalim svaku ženu, koja u današnje doba misli na takav luksus. Od toga nema koristi nikakve, ali ima mnogo štete. Žena, koja ima čitav sloj crvenila na usnama i sva je naprašena, nema ni stida ni ponosa. Mislim, da je i gospoda ne poštuju.

Šminkanje ne odobravam i ustajem protiv svake žene, koja tako zavodi mužkarce. Žena time

sebe ponizuje. Igra ulogu prazne lutke. Osobito to zamjeravam intelektualkama.

Odurno je i strašljivo sastati se u noći s takvom osobom pri svietlu. To su utjelovljene nakaze.

Ovako dotjerivanje pristaje samo ženama iz polusvieta, a ne Križarici, koja hoće, da Krist i njegovo Evanđelje zavladaju svietom.«

Ozbiljna i razborita Ines stala se najednom mazati. Što je to? Što joj je došlo? Hoću li je upozoriti, da to nije u redu? Ipak sam pričekala još, da vidim, nije li to slučajni i prolazni hir. Ali nije bio! Kako je teško obračunavati s takvim stvarima!

— Ines, zašto se mažeš?

— Volja me je!

— Ti znaš, da se organizacija bori protiv toga, pa kako to onda opravdavaš u svojoj križarskoj savjesti?

Ines se samo smijala. Drugi dan bio je rub crvenila na usnama još veći i napadniji. Ali, pustila sam ipak, da vidim što će vrieme učiniti.

No Ines je došla namazanih usana i na zajedničku sv. Pričest.

— Ines, to ne ide! To je sramota za običnu vjernicu, a kamoli za Križaricu.

Ines se uvriedi i ode ravno iz crkve. Viđevala sam je kasnije vrlo često. Odielo, frizura, lice, cipele, sve je na njoj vikalo, i izazivalo svačije poglede. Kad me je opazila, digla je prkosno glavu. Dok druge bivše članice i dalje srdačno pozdravljaju, Ines je gledala na drugu stranu.

O Ines! Stani! Ne boj se! Ne ljutim se na te! Neka te anđeli čuvaju, ako se ti sama ne znaš... Zar misliš, da će ti mračni mužki pogledi, koji te prate, donieti sreću?...

*

Znam, vi bi htjele još nekoliko primjera o modi. Da znate, kako mi je o modi već teško govoriti, a još teže pisati. Koliko sam puta o njoj govorila! Koliko pisala! A koliko puta uredovala! Rukavi su se produljivali prije procesije na samom sabiralištu. Inače se moralo iz nje! I suknje su se produljivale! Mnogo su puta članice govorile, da nemaju materiala za produljivanje, ali se uzpostavilo, da je rub na suknji neobično širok ili da je suknja podvinuta oko pasa.

Koliko su se puta članice, koje nisu bile obučene, kako treba, sakrivale preda mnom. Bježale su u kućne veže ili su se okrenule prema dućanu, da ih ne uočim. A na V. K. S. su dolazile obučene, kako treba, pa neka sestra Marica misli, da je sve u redu.

Ali pustimo sve to! Izpričat ću vam iz naše žilave borbe protiv nastranosti u modi samo dvie stvari.

Jednu mi je pričala Ljubica iz Nove Gradiške. Njih nekoliko pošle su u nedjeljno poslije podne u susjedno selo, da osnuju Križarice. Obukle su se baš putnički. Neke lagane ljetne haljinice, kratke i vrlo kratkih rukava, i sandale na bosu nogu.

Djevojke su ih čekale. Poslije blagoslova bit će prvi sastanak. Govoriti će Ljubica.

I bilo je tako. Ljubica je govorila liepo, oduševljeno. Ali djevojke su ukočeno gledale i ništa više. Ni jedna iskra oduševljenja. Ni jedna rieč potvrđivanja... Ljubica je svršila svoj govor.

— Što imate na ovo izlaganje reći, sestre?

— Ništa!

— Kako ništa? Da li ste me razumjele? Slažete li se s time?

— Da, slažemo se, ali jedno ne razumijemo!

— Što? Kaži slobodno!

— Kako se vaše odielo slaže s onim, što ste govorili?

Ljubici je bilo dosta. I ostalima. Ta je opazka djelovala jače od svih govora i članaka, od svih savjeta i okružnica V. K. S-a.

To je jedna zgoda. A drugu mi nije trebalo pričati, jer sam je sama vidjela.

Jednoga dana ušla sam u Nevenkin salon. To vam je križarički šivaći salon. Mala prostorija bila je puna djevojaka, a svaka s velikim omotom u ruci. Bile su tu Melita, Blanka, Marija, Ankica, Ivančica i druge. Doniele su svoje haljine, koje nisu bile po križarskoj modi. Neka ih Nevenka popravi.

— Šta ti je rekla mama, kad si se odlučila na taj korak, pitala sam Melitu.

— Nije pravo ni vidjela, što vučem sa sobom, a kad haljine donesem opet kući, što može!

— A kako je kod tebe bilo, Marijo!

— Ja nisam još u svemu uspjela! Danas sam doniela tek jednu haljinu, a drugi puta ću ostalo. Mislim, da je taj put za moju mamu najzgodniji.

— A tvoja mama, Blanka?

— Mrmljala je u početku, govorila je, da sam poludila, ali na koncu je ušutjela.

I druge su međutim nadolazile i pripoviedale isto. Nevenkin je salon imao tjedan dana posla, dok je sve haljine uredio.

Evo, Križarice, to su sudovi, to je rad, to je nastojanje Tvojih susestara. Da li Ti se sviđaju? Hoćeš li i Ti za njima? Hoćeš li u povorku mudrih djevica, koje sliede Mariju, ili onih ludih djevojaka, kojima se svjetiljke ugasiše.

Ali što Te to pitam! Ta Ti si već izabrala put! Za Marijom! Za Marijom!

Ples

Mi ne kanimo ovdje obširno razpravljati o plesu. Sigurno je, da je ples izražaj čovječje radosti. Da plešu svi narodi. I divlji i civilizirani. Da je ples umjetnost i da sam po sebi nije zao. U svojoj knjižici »*Katolici i novi plesovi*« tvrdi dr. Merz: »Ples postaje u toliko loš, ukoliko se stavlja u službu neurednim strastima.« (Str. 8).

Crkveni otci odgovarali su vjernike od plesa. Zašto? Jer ples, iako nije sam po sebi griešan, može vrlo lako postati prigoda za grieh. A kršćanin se pomno čuva svake takove prigode. I zato u staro kršćansko doba »novi obraćenici, da pokažu, kako nemaju više ništa zajedničko s poganstvom i njegovim običajima, prestali su plesati.« (Isto, str. 9.).

Sv. Franjo Saleški daje ovakove naputke Filotei: »Ako te koja okolnost, iz koje se ne možeš ni najboljom voljom osloboditi, prisili da ideš na ples, pazi, da ti ples bude kako treba udešen. A kako mora da bude udešen? Mora da je pun 1. čednosti, 2. dostojanstva, 3. da je s dobrom nakanom. Pleši 4. malo i 5. riedko, jer ako činiš drugčije, onda ti prieti opasnost, da zavoliš ples... Ovakove zabave 1. raztresaju duh pobožnosti; po njima 2. oslabe sile, 3. ohladni ljubav i 4. budi se u duši stotinu vrsta zločestih nagnuća; stoga se njima treba služiti velikom razboritošću.« (str. 11.).

Da ples ne bude grieh, prigoda na grieh, ni nikakvo sjetilno zadovoljavanje, ne smije dati priliku »nijednoj nepristojnoj kretnji, nijednom previše slobodnom doticanju, nijednom odviše intimnom zbliženju između odraslih osoba raznoga spola, nijednom ružnom stavu, nijednom obuhvatanju,

nijednom g r l j e n j u, koje podražuje sjetilne strasti.« (str. 12.).

Dakako, da treba još napose iztaknuti, da odielo plesačica mora biti čedno i pristojno. To su pravila za stare plesove. Pa i od njih odgovaraju razboriti svećenici mlade duše, pogotovo od plesova u noći, od maskiranih plesova i neprestanog plesanja s jednom osobom.

A što da tek reknemo o modernim plesovima? O plesovima, koje danas viđamo u plesnim salonima, u malim pokrajinskim dvoranama i zagušljivim krčmama?

Danas malo tko pazi na zakone pristojnosti kod plesa. Danas nema sv. Franje Saleškog, da daje upute mladim djevojkama prije plesa. Danas djevojke dolaze na plesove same, a kući ih prate kavaliri u rano jutro. Kavaliri, koje je noć, muzika, alkohol, razbludna atmosfera učinila neprisebnima, poludivljima.

A kretnje i način plesanja kod zabranjenih plesova? »Ovi su plesovi znak moralnog boljševizma.« (str. 18.). Unose neurednost u mišljenje plesača, zablude u prosuđivanje, odtupljuju volju, izazivaju prevlast nižih nagona. Papa Benedikt XV. govorio je o plesovima, »koji su došli nedavno iz barbarskih krajeva u modu elegantnih ljudi i od kojih se ne može naći ništa zgodnije, što bi poništilo svaki stid.« (str. 19.).

Jedan svjetski plesač označio je moderne plesove ovako: tango, nečist; fox-tratt, ciničan; jazz, grub; schottich i espagnole, izazovan; schimmy i blue, tup i trzav.

Parižki biskup Dubois rekao je, »da ti plesovi ne tvore samo bližu prigodu grieha, već su sami po sebi grieh.« (str. 20.). Sami su po sebi grieh, jer su plesač i plesačica u tiesnoj blizini, jer su koraci nepristojni i jer ih prati nečednost golotinje.

Biskupi pojedinih biskupija osudili su suvremene plesove poimence i izdali stroge naredbe roditeljima i odgajateljima. Evo ih nekoliko.

»Osuđujemo, kaže kardinal nadbiskup parižki, ples stranoga podrietla, poznat pod imenom t a n g o, koji je po svojoj naravi bezsraman i vrieđa ćudoređe. Kršćani ga po savjesti ne smiju plesati.

T a n g o, kada se izvodi po svojim posebnim pravilima, veli msgr. Chollet, nadbiskup u Cabrai-a, jest ples, koji je do temelja opasan za ćudoređe . . . Stalo nam je do toga, da na taj običaj svratimo pažnju kršćanskih obitelji, koje pod nikojim uvjetom ne će kod njega sudjelovati, niti će mu otvoriti svojih salona. Upozoravamo također izpovjednike, koji će svom odlučnošću vojevati proti jednom od najmoćnijih razarača francuzkog ćudoređa.« (str. 21.).

»35. poglavlje crkvenih naredaba biskupije u Quebecu (Kanada) donosi sliedeću odluku: Osuđujemo plesove kao t a n g o, f o x - t r o t t, t u r k e y - t r o t t, c a m e l - t r o t t, s c h i m m y, o n e s t e p, c h e c k - t o c h e k, t w o - s t e p, i druge iste vrste, kojega mu drago bili imena, koji su sami po sebi bestidni; i također plesove, koji se plešu bestidno kao v a l c e r, p o l k a, koji se danas obično na bestidan način plešu. Odlučno ih osuđujemo kao bliže prilike grieha i izričito ih zabranjujemo u cieloj našoj biskupiji, tako da onaj, neka nas od toga Bog očuvao, koji bi se usudio, da u njima sudjeluje, ili bi dopustio, da se plešu u njegovoj kući, taj bi učinio težki grieh neposlušnosti.«

Godine 1923. austrijski su biskupi zabranili: onestep, fox trott, tango, schimmy. Biskupi vele, da je plesanje tih plesova nespojivo s kršćanstvom, težki grieh i težka sablazan te nalažu izpovjedni-

cima, da uzkrate odriješenje majkama, koje dozvoljavaju kćerima polazak ovih plesova.« (str. 22.).

No biskupi ne brane samo nove plesove poimence, već brane sve plesove, bili to plesovi sadašnjice ili budućnosti, zvali se oni ne znam kojim imenom, ako u njima dolaze stavovi: lice uz lice, prsa uz prsa, noge među nogama.

Biskupske zabrane mogu vezati pod grieh. »Ako su vam nepoznate zabrane, ili ako se nalazite u zemlji, gdje ne postoje takve zabrane, vi plešući ne počinjate grieh protiv poslušnosti, a možda ne griešite ni proti čistoći. No možete li tvrditi, da ne griešite proti ljubavi!?« (str. 25.). Zašto proti ljubavi? Zato, jer ako moda ima socialnu misiju, onda i kod plesa treba paziti ne samo na sebe, već i na dušu plesača. Ako Ti ne griešiš, može se dogoditi, da grieši tvoj plesač. A Ti moraš i o tome voditi računa.

Mnogo puta čuje se iz katoličkih usta, od katoličkih djevojaka: »Svaki se ples može pristojno plesati. To ovisi o plesačima.« Prema ovome svi plesovi, pa i tango, mogli bi se plesati u pristojnom obliku, kao što se valcer i polka mogu plesati u nepristojnom. Ali biskupi brane moderne plesove i u blažem, pristojnijem obliku. Evo što navodi o tome dr. Merz u toliko već puta spomenutoj knjižici.

»Neka se pripitomi, veli msgr. Charost, ako se može, ovaj divljački kalem modernih plesova i neka se njegova prirođena bezstidnost manje ili više vještački popravi. Čim sretne koju srodnu ćud, uza sve preudesbe, poprimit će ipak svoju vatru i svoj prirođeni bies. On je otrov poganske putenosti, koji prodire u onaj socialni organizam, što ga je uobličilo sedamnaest vjekova kršćanskog spiritualizma i moralnog dostojanstva. On je više od pobune, on je u svojoj bitnosti i po svojoj

težnji a n a r h i j a n a j n i ž i h n a g o n a; on odbacuje stid i disciplinu.«

»Vi znate, što sudi vaš biskup o ovim p r i s t o j n i m p r e u d e s b a m a. Da se izbjegne osudi, nije dozvoljeno podmuklo se uticati onom, što sam čuo, da se nazivlje pristojnom interpretacijom tih nepristojnih igranki. To je samo tašti pokušaj, da se uzmognu uvesti u kršćansko družtvo. Izkustva nam i priznanja iskrenih ljudi iz svieta dozvoljavaju tvrdnju, da su ove p r e u d e s b e nesposobne da ponište kod čuvstvene mladeži, u kojoj bukti život, prirođeno bezsramno obilježje ovih tuđinskih zabava.« (msgr. Quilliet). Isto je mišljenje izrekao glasoviti romanopisac i poznavalac suvremenog družtva Paul Bourget: »Ovi posebni plesovi, stvoreni u svojim rodnim zemljama poradi posebne svrhe, ne mogu biti posve oslobođeni od svojih prvih nedostataka i u njima je sklonost, da se p r i j e i l i k a s n i j e p o v r a t e s v o j o j p r v o t n o j n a r a v i, t. j. da postanu nećudoredni.«

»I njemački su biskupi zabranili te pristojne interpretacije«: Katolički se krugovi moraju kod njegovanja družtvenosti i gostoprimstva povratiti staroj jednostavnosti i čednosti. Razvratnost se i pijančevanja svake vrsti ne dadu spojiti s katoličkim naziranjem. Moderni plesovi, koji — jer su skoro svi najgoreg podrietla — ugrožavaju stidljivost i čednost, ne smiju se podnositi u nikakvu, p a n i u t a k o z v a n o m p r o f i n j e n o m o b l i k u.« (str. 26., 27.).

A sad čuj, što o današnjem plesu sude Tvoje sestre Križarice. Dosada si slušala rieč Crkve, a sad čuj njihovu rieč.

145 Križarica odgovaralo je na anketu o plesu. Na prvo pitanje — *Zašto ne volim ples* — evo nekoliko odgovora:

»Ples je nepristojan. Odvratan je i nećudoredan. — Poguban za dušu i tielo. — Škodi zdravlju. — Dušu ostavlja praznom. — Ništa se dobro ne nauči na plesu. — Ne bih mogla učiti da plešem. — Glup mi je i mrzak. — Ples mi se čini smiešan. — Ples je smiešno vrtenje.«

Tako odgovara 68% djevojaka.

Na drugo pitanje — *Što mislim o načinu današnjeg plesa* — odgovaraju ovako:

»Ples je prost. — Današnji je ples seksualno razdraživanje. On je izgubio vriednost kao umjetnost. — Ples je igranje nečednih kretnja i kvarenje savjesti. — Izaziva čudne osjećaje i pobuđuje strasti. — Današnji plesovi u dvoje su kuga i za starije djevojke, a kamoli za mlađariju. — Ples je uviek neodgojno djelovao. Nikada nije odgajao prave karaktere. — Većina plesova uobće nije ples, nego natezanje. — Nepristojan je u razkošnim salonima, kao i skromnim provincijskim prostorijama. Može izpasti i kao svinjarija. — Današnji način plesa ide za tim, da ojača senzualnost. Često se uobće ne pleše radi plesa, nego iz erotičkih motiva. — U plesu ima nešto poganskoga. — Opasan je radi sanjarske glasbe. — Današnji je ples izživljavanje. — Zgadio mi se podpuno.

Na plesu su djevojke kao figure. — Ples je kriv, da je današnji djevojački sviet tako neozbiljan. — Djevojke su izložene kojekakovim tipovima. Često mislim, šta bi majka rekla svojoj kćerki, da je u plesnoj pozi vidi pred kućom ili gdje drugdje; volim liepi ples, ali pošto je to riedkost, to radije izpuštam i taj riedki časak zabave poradi sati srčbe i gnušanja.«

Na ove iskrene odgovore nastavlja naš »Za vjeru i dom«:

»68% je veliki broj. Ima li onda križarička organizacija pravo, da se bori protiv plesa? I zar ćeš

Ti plesati i dalje, iako 68% Tvojih sestara osuđuje ples, truje na plesu svoje duše, a neke priznaju, da grieše, ili su bar u blizini grieha? Ti tvrdiš, da Te ples ne smućuje. A zar Ti onih 68% Tvojih sestara ne govori, da bi trebala prestati s plesom poradi njih. Poradi svih onih djevojaka, a da o plesačima i ne govorimo, koje ples smućuje i uznemiruje, u grieh dovodi, iako si Ti za sebe uvjerena, da Ti ples ne škodi.« (g. 1938. br. 11, 12.).

Na pitanje — *Bi li mogla iza plesa mirne savjesti ići istog jutra, kad svrši ples, sv. Pričesti bez izpoviedi* — 75 Križarica odgovorilo je sa »ne«, 47 sa »da«, 15 sa »kako kada«, a 8 ih nije odgovorilo na to pitanje.

»Morala bih ići prije sv. Pričesti na izpovied, jer se na plesu djevojke svašta razgovaraju. — Na plesu se svašta događa: prostota, nemoral. — Kod plesa mi dolaze napamet nečiste misli i želje. — Imam nešto nečista, što tereti dušu. — Bojala bih se, da sam zlo djelovala na onoga, s kime sam plesala. — Kad mi se plesač previše približi, to izazivlje u meni nečiste misli.«

Nakon ovih odgovora naš »Za vjeru i dom« ovako proslieđuje:

»A što će na ove odgovore kazati one, koje na postavljeno pitanje odgovaraju sa »da«. Znam, reći će, da se takve misli nisu nikad pojavile u njihovoj duši. Vjerujem, da to može biti. I da djevojka s plesa ode s posve netaknutom dušom. No gdje je garancija, da će to tako uviek biti? I ne će li jednom duša ipak doći u pogibelj, da se okalja, ili da izgubi svoju kristalnu prozirnost i sniežnu bjelinu.

Jednom su pokojnom dru Ivanu Merzu isto tako dokazivali, da se kod plesa, mješovitog kupanja i sličnih stvari ne mora sagriešiti. A on je ozbiljno odgovorio: »Da, uviek se ne grieši, ali se lopta s grješnim mislima.« A na čuđenje prisutnih obrazložio je to ovako: »Neuredne misli kod zdravih i normalnih ljudi redovito dolaze. Katolička djevojka i katolički mladić ih, doduše, odbijaju, ali one se opet vraćaju. Eto, što znači loptanje s neurednim mis-

lima. A tko može garantirati, da će to loptanje uviek dobro izpasti?«

Budimo iskrene same sebi i odvažno pogledajmo u svoju dušu. Ples nije nikada nikoga opametio, popravio, naobrazio. Naprotiv, on sam po sebi raztresuje, uznemiruje, onesposobljuje za ozbiljan rad. Pravo ima ona Tvoja drugarica, koja priznaje, da ples u djevojkama pobuđuje taštinu. Ili: Djevojke plešu, da pokažu svoje haljine i da im se drugi dive. Cieli dan, cieli mjesec, ciela plesna sezona prolazi djevojkama samo u brizi na ples. Jedna Tvoja drugarica sa školskih klupa piše: Djevojke samo misle, kako će ići u plesnu školu i na plesni vjenčić. U školi se neprestano dogovaraju, kakve će haljine imati za ples, s kim će plesati i gdje će biti kakva čajanka.

Mi danas toliko govorimo, kako sviet, naš narod, naše obitelji treba spasiti. No hoće li spas doći preko ovako neozbiljnog, raztresenog i lakoumnog ženskog naraštaja? Da li je uobće moguće zamisliti jednu snažnu apostolsku djelatnost kod djevojaka, koje plešu? .... Ako si doista iskrena, morat ćeš odgovoriti sa ne.

A Tvoj će upliv na druge, Tvoj apostolat, Tvoje katoličko djelovanje, i Tvoj udio u izgradnji Kraljevstva Kristova u hrvatskom narodu biti još manji, nikakav, ako se Ti, kako Merz kaže, loptaš s neurednim mislima, ako Ti nije stalo, da sačuvaš kristalnu čistoću i ne brineš se, da uviek možeš podpuno čistog srdca ući u svetinju nad svetinjama.

Križarice biraj! Odluči! Ili — ili! Ili ćemo biti čista katolička Kristova vojska, ili nas ne treba. (g. 1938. br. 11, 12.).

Još g. 1926. odlučile su hrvatske Orlice, da neće plesati ništa osim čednih narodnih kola. Taj se je zaključak toliko puta ponavljao na tečajevima i u drugim svečanim zgodama i u orličkoj i u križaričkoj organizaciji. Pa zar ćemo o petnaestgodišnjici Merzove smrti oboriti zaključak, za koji se Merz tako zalagao. I još u ova težka ratna vremena, kad u svakom času toliki životi padaju?

Ne, ne ćemo! Nikada i ni za što!

Smije li ipak Križarica polaziti plesnu školu? Majka je tjera. Naučit će se finom ponašanju

i otmjenosti. Polazit će plesnu školu, samo da postane gibiva i elastična, a na zabave ne će ići.

Može li to baš tako biti? Ne poznam nijedne djevojke, koja nakon plesne škole nije polazila zabave. Ta plesna škola jest uvod u zabave. I nitko ne polazi plesnu školu radi same gibivosti i elastičnosti, već zato, da može tu gibivost i elastičnost pokazati pred nekim; u plesnoj dvorani, pred mladim ljudima, pred udvaračima. A majke? Istina je, da majke mnogo puta tjeraju kćeri u plesnu školu, ali tu vriedi ona opazka, koju smo već iztakli kod mode. Kako to, da je kći baš u tim stvarima tako slaba i popustljiva prema majci?

Ne, Križarica ne pleše!

»Plesati? Zašto bih plesala? Blažena Djevica nije nikada plesala«, piše nam jedna Varaždinka. A jedna iz Novalje tvrdi: »Kod nas ne pleše nitko. Ne plešem, jer držim do moga križa, do moje križarske časti.«

Tako govore Križarice!

Jedna nam seljačka sestra iz Dalmacije piše: »Uviek me čudi, a više puta i buni, da naši konvikti priređuju za svoje učenice ples. S jednom sam osobom razgovarala o plesu, a ona se branila, da ples nije zlo, jer kad bi bilo zlo, častne sestre ga ne bi dozvoljavale.«

Da i tu ne bude zabune, bilježimo naredbu biskupa iz Linza od 9. VIII. 1924., koju je upravio svim zavodima častnih sestara: »Isto se tako zabranjuje obdržavanje i priređivanje plesnih tečajeva u zavodima, kojima upravljaju redovnice.«

A onda još jedno! Kako ćemo se držati na križarskim priredbama? Hoće li i one, radi druge publike, završiti zabavom, plesom? I na to se pitanje odgovaralo u anketi. Od 145 Križarica, koje su u anketi sudjelovale, 92 su odgovorile sa »ne«, 41 sa »da«, a 12 »samo s pristojnim plesovima.«

Zašto ne?
»Jer sve ono idealno, što se stekne na programu, ples iza programa razruši.« A druga jedna još energičnije nastupa: »Nije se trebalo ni postaviti pitanje, da li mogu križarske proslave završiti plesom. One se m o r a j u prirediti bez plesa.«

Ti odgovori su sasvim u skladu s onim, što je o križarskim priredbama mislio dr. Merz.

U pismu gđici X piše on ovako:

»Izkustvo je pokazalo, da naše veće priredbe loše svršavaju. Ako naši sletovi imadu apostolsku svrhu, to ne smiju završiti narodnom veselicom. Time se sav blagotvorni učinak, za kojim idemo, razvodni. Moje je mišljenje, da se sve ove javne i veće produkcije imadu završiti kakvom teoforičkom procesijom ili procesijom sa sviećama ili pjevanjem Tebe Boga hvalimo. U Rimu je tako u Coloseju završio Narodni kongres mladeži i ostavio je u dušama svih neizrecivo liepe dojmove.«
(»Božji čovjek Hrvatske«, str. 54.).

U smjernicama SHO (HOS-a) o stvaranju kršćanskih običaja još je to potanje obradio.

»Neka se akademije i javni nastupi nikad ne završe veselicom. Time se izbriše ili oslabi idejni dojam te katoličke manifestacije, za kojim se u prvom redu ide, a skreće se onim putem, kojim idu protukatoličke, interkonfesionalne i indiferentne organizacije.

Kao zadnja točka akademija, javnih nastupa i drugih javnih priredbi neka se redovno uvrsti nešto svečanijega, što ostavlja dublji i trajni dojam kod gledalaca. Osobito naši javni nastupi neka se redovno završe pjevanjem: »Hoćemo Boga«, »Orlovske himne«, »Liepe naše«, a naročito svečane priredbe i s pjevanjem »Vjerujem« ili »Tebe Boga hvalimo.« Time je svršena ciela priredba i ne smije da bude neslužbenog diela, kod kojega je, kako je izkustvo kod nas dokazalo, težko držati

disciplinu, već i stoga, što se među naše članstvo lako umiešaju nepoćudni elementi, koji onda počinju davati neorlovski ton cielom razpoloženju ovoga neslužbenog diela i tako znatno oslabe idejni dojam službene javne priredbe, za kojim se išlo.«

Za naša družtva mora biti mjerodavno i ono, što je za katoličke priredbe odredio preuzv. nadbiskup zagrebački i hrvatski metropolita d r. A l o j z i j e S t e p i n a c.

»A) Čedna, oplemenjena i liepa narodna kola neka se dopuštaju svuda. Ona neka postanu redovne igre naših zabavnih priredaba.

B) U mjestima, gdje dosada nije bilo običaja da mladež pleše ni t. zv. starinske plesove (valcer, polku, kvadrilu i t. d.), neka se suzbija uvađanje tih plesova u narod, a posebno u naša katolička družtva.

C) U mjestima, gdje su ti starinski plesovi razšireni, posebno na selima, gdje su oni postali, makar i loš narodni običaj, treba sve uložiti, da se ti plesovi plešu pristojno i samo u prisutnosti starijih. Duhovnici će sustavno uz pomoć uzgojenih katoličkih svjetovnjaka raditi, da se i ovi plesovi polako iztisnu, i da zabave naše mladeži budu u novom stilu, bez plesova u dvoje, ma i starinskih, samo uz oplemenjena narodna kola i igre. — Duhovnici svih katoličkih družtava u mjestima, gdje su uzgojnim sredstvima i uplivom na mladež postigli toliko spoznanja i zrelosti, da to ne će škoditi našim družtvima, dogovorno mogu za cielo. mjesto, odnosno kraj, dokinuti uobće i ovakove starinske plesove, istovremeno za sva katolička družtva.

D) Moderni plesovi i starinski plesovi, plesani nečedno, ne mogu se uobće u našim družtvima nikada dopustiti.

E) Ovih načela imadu se držati članovi naših organizacija ne samo kod zabava u vlastitom družtvu, nego i onda, ako polaze na priredbe drugih družtava.

F) Istih načela neka se drži i druga publika na priredbama katoličkih družtava.«

Križarica sluša glas Crkve ne samo onda, kad joj to godi, nego i onda, kad Crkva traži od nje stanovite žrtve. Prava Križarica ne pleše. Prava Križarica ne ide u plesnu školu. Prave Križarice

budno bdiju, da križarske priredbe budu kako treba.

Kad se jedna Orlica tužila Merzu, da će borba protiv plesa biti težka, jer Orlovi tu borbu ne shvaćaju, odgovorio joj je on:

»Slobodno se sprijateljite s mišlju, da će Orlice biti u ćudorednom pogledu korektnije od Orlova (moderni plesovi i t. d.) i u tom pogledu može vam lebditi pred očima misao sv. Pavla: Žena vjerna posvećuje muža nevjerna. I ako se tu ne može govoriti o nevjeri u doslovnom značenju, ipak Orlice treba da vrše etički utjecaj na Orlove. Zašto bi Orlice klipsale za Orlovima, zašto se u njima ne bi uzgajao ponos i sviest, da one u saobraćaju moraju biti aktivni faktor pridizanja, a ne pasivnog klipsanja za mužkarcima. Ako vas je izkustvo uvjerilo, da Orlovi nisu tako radikalni u tim pitanjima plesa i slično, to tom realnom činjenicom valja računati i u Orlicama još većma uzgajati tu sviest, da one moraju biti i prema Orlovima nositeljicama toga radikalizma. Orlove će to možda izprva malo upeći, ali je uviek bolje, da je neki mali razboriti borbeni stav između naših dviju organizacija i njezina članstva, nego li tiesno prijateljstvo!«

Zamislimo se i danas u to!

A p o k l a d n e z a b a v e? Zar mi nemamo pravo, da se proveselimo, zabavimo? — Imamo! Još više nego ostali. Ali takve pokladne vesele priredbe najbolje, da si djevojke priređe same. A ako se za javnost udesi kakva priredba, i onda Križarica nikad ni ne dolazi ni ne odlazi s nje bez pratnje roditelja. Točke programa neka budu vesele, ali pristojne. Iza programa nema plesa. Ne prodaje se alkohol, ne razbijaju se čaše. Šaljiva pošta mora proći kroz cenzuru. Maske nemaju pristup, i sve se svršava najkasnije do ponoći.

Da, i u časovima veselja i zabave treba se držati križarski, treba razviti svoj posebni križarski stil.

Ali Ti bi htjela i ovdje nekoliko primjera, kako su se Križarice odricale plesa! I kako su družtva odgovarala na stroge križarske propise o plesu! One Križarice i ona družtva, koja nisu nikako htjela računati s onih 68% članstva, koje je protiv plesa.

Jedne zime bila sam u velikom podravskom selu Virju. Ono je na glasu sa svoje veličine, sa svoga bogatstva i sa mahnitog plesa. Ciela Podravina pleše. Pleše se i u jeseni i u zimi i na proljeće. U gostionama, u kućama, u dvoranama, na putevima. Kad plesna sezona dođe, plesni orkan zahvati sve, obavije sve, poruši sve. Tu nema više razuma, razboritog suđenja. Noge se same okreću, a u ušima neprestano odzvanja plesna muzika.

I tad se mladež vrti divlje, strastveno, do u kasnu noć, do jutra. Naravno, i nepristojne se šale čuju, ali tko bi za to mario! I mužka se mladež opija, no ništa za to! Za djevojačku čast ne mari nitko! Ta nije ni skupa! Pa to i nije takav grieh, ako se momci i djevojke sred plesa ljube i navlače tako, da bude i poderanih odiela i razčupanih glava.

A Križarice nisu bile skoro ništa bolje od ostalih djevojaka. I one su plesale. Razgovarala sam s njima sasvim otvoreno. Priznale su zle posljedice plesa. Čestitost ženskoga svieta sve je manja. Neodgojene djece, raztrovanih obitelji sve više. Ali što se može? Djevojke se ne će udati, ako ne plešu.

Kroz tri dana tečaja neprestano sam se svraćala na to pitanje. Pustila sam, da one govore. A govorila sam i ja. Merzovim riečima i Merzovim izvodima. I mnogo sam molila.

Posljednji dan, na završetku tečaja, prignula sam se strastvenoj plesačici, koja je prvi dan najviše galamila, ali je do konca tečaja ušutjela sasvim.

— Marice, hoćeš li biti dobra? — Ona je odmah shvatila na što ciljam.

— Hoću!

— Marice, kako dugo?

— Zauviek!

— Doista?

— Doista!

— Marice!... I moja se ruka nehotice digla, da pomiluje plave pletenice.

Ali nije svagdje išlo tako lako kao u Virju. Bilo je i ljutih borba i okršaja. Kad savjet nije koristio, prišlo se kaznama. Najprije je V. K. S. zabranio družtvima, koja se nisu okanila plesa, svako nastupanje i javne priredbe. Na ovakvu kaznu ozbiljnije članice su se ipak trgle, a one tvrdoglave su redovito izostale. A kadgod su odpala i ciela družtva. Boljelo je to, ali moralo se tako. Da se načela održe, potrebna je mnogo puta i koja težka operacija.

Ne znam, koja je operacija bila teža. Da li ona, kad se moralo amputirati cielo družtvo, ili kad se morala ukloniti koja članica.

I u mojoj blizini rasla je strastvena plesačica. Mala Mira. Do osamnaeste godine nije marila za ples, ali iza osamnaeste nije bilo plesa, čajanke, kućne ili javne zabave, na kojoj Mira nije bila. Mira se često, bar svake nedjelje pričešćivala. A sad je nakon neprospavane noći išla na posljednju nedjeljnu Misu ili ju je uobće prespavala.

Nikad je nisam korila za to. Čak joj nisam rekla ni rieči. Znala sam, da u toj duši još nešto nije dozorilo, a kad dozori, da će se sama trgnuti i dići. Tek od vremena do vremena zavirila sam u nje-

zine oči, da vidim, šta se u njima krije. Zadovoljstvo ili nemir? Vedrina ili tama?

Mira nije nikad izdržala moj pogled. Oborila je oči i porumenila u licu.

Jednih praznika pošla je Mira na veliki godišnji križarički tečaj. Nakon duhovnih vježbi zvala me je jednoga poslije podneva.

— Sestro Marice, imam vam nešto kazati.

— Što?

— Nešto u četiri oka!

— Evo me!

— Sestro Marice, ne ću više plesati. Progledala sam! Vi se ne ćete trebati više žalostiti. I sasvim ću se posvetiti radu za duše.

Primila sam je za ruke. I ne znam, čije su se suze u očima više caklile na žarkom južnom suncu....

Ali nisu samo pojedine duše bile pobjednice u borbi protiv plesa. Pobjeđivala su i čitava družtva.

Oveće mjesto na strmini nad morem... Odavno se poznamo, još iz orlovskih vremena. Ples u dvoje i nije baš razširen, ali se mnogo plešu neka doista nečedna narodna kola. A Križarice? Sastadoše se, dogovoriše i u nedjelju će provesti svoj plan.

Iza večernjice uhvate se one u kolo oko crkve, u svoje staro narodno kolo, ali nečednih kretnji nema. Sve je to izpušteno, pa ipak se dade liepo plesati.

Ostale djevojke gledaju u čudu, a još se više čude momci. No konačno se i njima to svidi, pa pomalo ulaze u kolo i oni, i danas je po Križaricama nestalo u mjestu nečednih kola....

Mali gradić bieli se na pospanom zatonu morskome. Pokladna je zabava, ali u plesnoj dvorani nema živahnosti. Mužke omladine sabralo se mnogo, ali plesačica nema. Gotovo sve djevojke u mjestu Križarice su i ne će da plešu. Priređivači

plesa ljute se, psuju, ali što mogu! Zabava se prekida, mladići razočarani odilaze kućama.

I kad se to još u nekoliko navrata ponovilo, plesne su zabave u mjestu ukinute.

A u jednome gradiću na otoku zaprietiše se momci Križaricama »Ako ne ćete plesati, mi se ne ćemo ženiti s vama!« Djevojke su neustrašivo odgovorile: »Ako nas hoćete takve kakve jesmo, dobro, ako ne, i opet dobro.«

Momci šute, a u dušama se dive. Jest, u križaričkim redovima izrasao je divan ženski naraštaj! To će biti žene! To će biti majke!

I to su pobjede! Pobjede Marijine djece! I Merzovih učenica!

Da li zajednički odgoj?

Zajednički odgoj ženske i mužke mladeži? Može li se to spojiti s odgojnim ciljevima naše organizacije? I kakva je bila praksa u orlovsko doba, a kakva danas?

Uviek jednaka. Mužka se mladež odgaja u svojim organizacijama, a ženska u svojima. Podpuno odieljeno. O tome odieljenom odgoju naše mladeži ovako piše dr. Merz u svojim spomenutim smjernicama:

»O zajedničtvu mužke i ženske mladeži pišu biskupi ilirske provincije, a među njima biskup Mahnić: Hoćemo prije svega, da se u katoličkom omladinskim udruženjima zaprieči svako upoznavanje ili zajedničtvo mladića i djevojaka. Nadalje veli biskup Mahnić u svojoj mariborskoj poslanici, da je idejna veza organizacija katoličkih učenika s organizacijama katoličkih učenica posvema dovoljna, pa zato želi, da se katoličke organizirane učenice u svojim posebnim organizacijama pripravljaju za svoj poziv. Presv. biskup Marušić

hvali one katoličke organizacije, koje imadu po spolovima odieljene organizacije, odieljene sastanke, odieljena odgojna glasila, odieljene redovite akademije, nastupe i sletove, odieljeno putovanje i odieljeno se zabavlja.«

Tih smo se direktiva uviek držale. I zato kod nas nije bilo zajedničkih sastanaka, predavanja i tečajeva. Ne samo iz straha, da se mladež prerano ne upozna, ne zaljubi i kraj toga i duševno ne zakržlja, već i zato, jer su potrebe ženske naravi i ženske organizacije sasvim drugačije. Krivo je mišljenje, da se mužkoj i ženskoj mladeži mogu održati sasvim ista predavanja, sasvim jednaki tečajevi. Iako su konačni ciljevi organizacija isti, ipak u samoj naravi ženske mladeži i u njihovom životnom cilju ima toliko sasvim ženskih, sasvim specifičnih crta, da razboriti uzgajatelj mora s time računati i kod predavanja, i kod sastanaka, i kod tečajeva i u cjelokupnom odgojnom svome radu. Djevojka ne smije biti kopija mladića, jer to Bog nije htio. Ona ne smije oponašati mladića ni u svojoj moralnoj, ni intelektualnoj izgradnji, jer to nije u Stvoriteljevom planu. Ona mora biti prava djevojka, prava žena, kao što i mladić mora biti pravi mladić, muž, čovjek. Svako miešanje i izjednačivanje bilo duševnih osebina, bilo životnih zadataka, bilo vanjskih manifestacija ženske i mužke mladeži znači diranje u one razlike, u one duševne osebine, u one životne zadatke, koje je sam Bog postavio.

Upravo radi toga razloga Crkva je bila uviek protiv zajedničkog odgajanja. Protiv koedukacije, u školi i u organizacijama. Obitelj je jedina stanica, gdje se može žensko i mužko zajednički odgajati bez štete za duševni razvitak jedne ili druge strane. Zašto? Jer je obitelj Bog tako uredio, da se u roditeljima sastaju sve specifične osebine

mužkoga i ženskoga spola, pa je zato njihovo predavanje mlađima razumljivo, jednostavno i naravno. Ali naglašujemo, samo obitelj ima tu sposobnost. Sve drugo su nevaljane patvorine, nezreli pokušaji unapried osuđeni na neuspjeh. U javnom životu Hrvatske ta je pojava ocienjena kako treba, i zato je načelo našega školstva, bar za budućnost, odieljene škole. Ženske škole sa ženskim nastavnicama i posebnim nastavnim programom.

No dakako, da je i onaj prvi razlog odlučivao kod odluke o odieljenom uzgoju. Mladež, ako je zajedno, redovito se međusobno zaljubljuje. I to u najranijim godinama. Radi toga nastaje u njoj neko psihičko kočenje. Ta zaljubljena stanja hrane samo osjećajnost mladića ili mladih djevojaka, a intelektualna strana njihova, snaga volje, sasvim otupljuje, zahiri. Znade Crkva dobro, zašto ne valja koedukacija. I koje joj je krivo korienje i koji su joj nezreli plodovi. I zato se kao najbolja, najizkusnija majka zalagala uviek, a zalaže i danas za odieljeni odgoj. Podpuno odieljeni!

Evo, to su razlozi, radi kojih je Orlovstvo i Križarstvo uviek energično tražilo odieljene sastanke, odieljene tečajeve, odieljene izlete, odieljena putovanja.

Na izlete idu Križarice same! Sa svojim majkama i duhovnikom! Na putovanja isto tako! Ako na kakav kongres ili manifestaciju putuju Križari i Križarice, tad su u odieljenim vagonima ili kupejima.

Križarstvo ne voli ni mješovitih pjevačkih zborova. A još manje predstava s mješovitim ulogama. Istina je, mješoviti zborovi ljepše pjevaju. Predstave s mješovitim ulogama bliže su životu, realnije. Ali Križarstvo žrtvuje ono, što je umjetnički jače, snažnije, samo da ostane vjerno načelu: odieljeni odgoj.

Mnogi se čude, što branimo mješovite uloge. Šta se tu može dogoditi? Ništa! Ta naše su priredbe javne! Da, ali ne radi se tu samo o nastupu na pozornici. Radi se o nizu pokusa, koji se održavaju obično na večer. Pa što onda? Zar nije svećenik redovito kraj mladeži?... A je li svećenik s mladeži i na putu kući u kasnim večernjim satima? I može li njegova prisutnost spriečiti rano zaljubljivanje među mlađahnim glumcima ili čudnu, neozbiljnu, bolestnu atmosferu, koja nastaje i mora nastati, kad se mladež obojega spola nađe zajedno.

Merz je imao pravo. Ne ćemo mješovitih uloga u našim redovima. Mi smo protiv njih, jer smo Merzovi učenici, Merzovi sljedbenici.

Merz se ne oduševljava ni za redovite zajedničke priredbe. U svojim smjernicama govori on ovako:

»Redovno priređuju Orlovi svoju zasebnu akademiju, a zasebnu Orlice. — Razumije se, da ova načela ne prieče, da prigodom riedkih, obćih, katoličkih, narodnih, pokrajinskih, diecezanskih, župnih manifestacija u sporazumu s duhovnikom priređe sletove i akademije, koje se doduše obdržavaju na istom mjestu, ali ipak imadu odieljen karakter.« (Biskup dr. Marušić HOS-u 7. VII. 1926.).

A što da kažemo o kupanju? Samo se kupaj, ako Ti je potrebno za zdravlje. Ako se hoćeš u vodi malo proveseliti, odmoriti! Ako se želiš, navlažena valovima rieke ili mora, prosunčati. Ali nikad se ne kupaj u mužkom društvu! Uviek u odieljenom prostoru, u odieljenom kupalištu.

Kupališta su danas postala mjesta za upoznavanje. Za koketeriju, flirt. Danas se malo tko i kupa radi zdravlja. To je mjesto, gdje je danas erotika progovorila glasnije nego igdje i nego ikada. Ti ne vjeruješ! Pogledaj današnje kupaće kostime! I kod mužkih i kod ženskih. Više se ljudsko tielo ne može ogoliti. Još može jedino biti sasvim bez

odiela. Pa da to ne djeluje na razbuktalu fantaziju, na mladenačku krv? To Ti nekom drugom dokazuj! Ili možda nisi nikad bila na kupalištu? Tad pogledaj slikopisne slike s plaže! Po gledaj plažu na našoj Savi! Pogledaj naša morska kupališta! Zar su badava naši biskupi morali izdavati pastirska pisma, da se naše obale obrane od razvratnih stranaca? Od polugolih kupačica, koje su iz kupališta dolazile i u mjesto, čak i u crkvu. Od divljačkih plesova na našoj obali. Od javnog bluda. I redarstvo je moralo uredovati. I našlo je mnogo puta obilan plien.

Čista djevojka, Križarica, ne će se nikada kupati na javnim, neodieljenim kupalištima. Niti u mužkom družtvu. Jer čemu da se ona, kako bi rekao Merz, lopta s kojekakvim sklizkim mislima, od straha da na njih ne pristane. A zašto bi se loptala, kad je stvorena za više, za neizmjerne visove, za sunčane visove.

Dapače, Križarice će kao družtvo poduzeti sve potrebne korake kod vlasti, da se mjestna kupališta odiele i da se na njima spriečí nemoral. Križarice moraju biti čuvarice ćudoređa. Pa i onda, kad ih to mnogo stoji. Sa svom energijom mladosti. Sa svim dostojanstvom sestara Marijinih.

Križarica će paziti na svoj kupaći kostim i onda, kad je sama ili u ženskom družtvu. Ne mora on sizati preko koljena i imati rukave do lakta. Nismo mi zato. Ali neka ne bude ni od nekoliko centimetara oko bokova i od neke krpice izpod vrata. Križarica je uviek sestra Marijina, pa na to mora misliti i onda, kad se prepušta ljetnim radostima.

A kako je Merz gledao na gimnastiku, žensku gimnastiku? Merz se mnogo time bavio, jer se u orličkoj organizaciji gimnastika njegovala.

Merz odobrava gimnastiku, kojoj je svrha jačanje tiela, zdravlje, porast stege, jačanje volje.

Dakako, da i ženska gimnastika mora imati svoje specifično žensko obilježje. Zato preporuča vježbe u disanju, razne igre, narodna kola, proučavanje narodnih običaja, jednostavne i skladne proste vježbe te izbor iz ritmike.

Oštro se obara na onu ritmiku, kojoj je svrha kult tiela. Bori se protiv gimnastike u kupaćem kostimu, jer guši stidljivost žene. Prema enciklici o uzgoju mladeži bori se protiv ženskih javnih vježbi, jer takove vježbe bude kod gledalaca erotska čuvstva, a ženu iznutra kvare i pomužkarčuju. Tako je Merz govorio pred 15 godina.

A što bi Merz danas rekao, kad bi vidio u hlačama tolike skijašice, tolike djevojke na dvokolici? Što bi rekao, kad bi vidio, kako djevojke u hlačama prolaze po ulicama u po biela dana? Kad bi vidio naše hazenašice? Njihov trener bar je u dugim hlačama, a one u hlačicama od nekoliko centimetara? Što bi rekao kad bi vidio naše rekoderke u plivanju, tenisu, atletici? Što bi rekao?

Ne znam! Ali jedno znam. Hrvatski narod ne će obnoviti ni skijašice, ni hazenašice, ni rekorderke na plivačkim utakmicama, ni prvakinje u tenisu, ni pobjednice u atletici, već one djevojke, žene i majke, kojima na čelu sja zviezda Marijine čistoće, Marijine dobrote, Marijine svetosti.

Samo te i takve obnoviti će Hrvatsku!

Spasiti Hrvatsku!

Djevojačko srdce

I konačno smo došle do onoga najintimnijega, najskrivenijega u Tebi, do Tvoga srdca, draga Križarice. Do njegovih pokreta, do njegovih vibracija, do njegovog života.

Možda će koja od Vas prezrivo manuti rukom. I još prezrivije se nasmiešiti. Srdce! Kakvo srdce? Ono kod mene ne znači ništa. Držim ga čvrsto u rukama i ne bojim ga se. Ono je poslušno i mirno. Pa uostalom! Što je srdce? Jedan običan mišić. Razum, volja, to je nešto, a ne srdce!

Tako sigurno misle neke među Vama. A druge ne dižu tako prpošno glavu. I ne zaklinju se na svoj razum. Možda već naslućuju nemirne vibracije svoga srdca. Trzave pokrete njegove. I već se plaše svoga vlastitog srdca. Ta bilo je tako dugo mirno, sasvim mirno, a sad kao da se probudilo. Kako će svršiti ta borba s vlastitim srdcem? Tko će biti pobjednik? Tko pobieđeni?

A trećima je već srdce sasvim nemirno poskočilo, i one možda ni ne naslućuju, kako je zagospodarilo u njima. Ni ne slute, kakvog tiranina nose u sebi.

Da, to srdce, koje znade biti neizrecivo veliko u ljubavi, u praštanju, u brizi za druge, u predanju, u žrtvi, to srdce koje može bregove dići i jaruge izravnati, na kome je toliko toga sagrađeno u obiteljima, u narodu, u svietu, to srdce može biti nesnosni tiranin, diktator. Može biti sliepo, maleno, uzko. Može biti nerazborito, divlje. Može mnogo toga porušiti, pokvariti, uništiti, slomiti u nama i u drugima, ako ne pazimo na nj, ako ne držimo njegove uzde, ako pustimo, da hara po svojoj volji.

Kako to? Zašto to? Zašto to ljudsko srdce toliko znači? I zašto mu je Bog dao toliku moć? Zašto, je dozvolio, da tako glasno govori?

Šesti je dan stvaranja. Posljednji dan. Iz Božje ruke upravo je izašao prvi čovjek — Adam. Kako mu se divan činio ovaj sviet! Kako se u njemu divio svemoćnoj Božjoj ruci! Kako je bio sretan i blažen! Bog mu je bio tako blizu. Ništa se još

nije postavilo između Adama i vječnoga, neizmjernog Boga.

Pa ipak! Adamovo srdce nije bilo sasvim zadovoljno. Čeznulo je za sličnim bićem. Za bićem, kojemu će se moći podpuno povjeriti, koje će ga sasvim shvatiti, koje će se srdcem za njega privezati, s kojim će se zajedno diviti i Bogu i svemu što je Bog stvorio.

I tad stvori Bog Evu. Eva je srdce Adamovo. Eva je srdce čovječanstva, jer je bila prva majka, prva nositeljica i čuvarica djeteta.

Bog je htio, da se ljudska srdca sretnu, sastanu, i da po spoju tih srdaca stanu kucati nova mala srdca.

Vidiš, da je srdce ipak važno. Bog je stvorio Evu, drugaricu, za kojom je Adam tako čeznuo. Po Adamu i Evi stvorio je i zakon davanja života novim bićima na zemlji.

Prva žena bila je majka. Rieč Eva i znači majka živih. Majka mnogih. U majčinstvu je snaga, moć, čast i dostojanstvo žene. I svi se snovi djevojački kreću oko toga. Sve želje djevojačkog srdca. Svi planovi djevojačke duše. Sve čežnje mladosti njezine.

Već mala djevojčica nosi to nesviestno u sebi, kad posiže za lutkicama. Svejedno, bila to velika, liepa lutka iz bogatog dućana, ili lutka od krpica, koju je napravila sirotica majka. Nagon je tu, čežnja je tu.

Kasnije se taj nagon u djevojčici pojača, kad gleda i promatra svoju majku i njezin rad. Još je jači, kad djevojčica spozna, da je nešto drugo od dječaka. Još jači, kad kao odrasla, zrela djevojka skriva u svojoj duši želju, da nekoga ljubi, da se za njega žrtvuje, da za nekoga živi, da na svojim koljenima njiše svoj porod.

Je li to grieh? Je li ta čežnja nesavršena? Nešto, što bi trebalo iz duše izrezati, izbaciti?

Ne! To su sveti osjećaji. Bog ih je stavio u dušu, u srdce žene. Iza svećeničke službe, majčinska je najsvetija. Iza Tabernakula najsvetije je materino krilo.

I Ti već možda nosiš u duši sliku čovjeka, kojega bi mogla ljubiti, koji će tebe ljubiti i s kojim bi htjela saviti obiteljsko gniezdo. Još ga i ne poznaš, ne znaš kako izgleda, ali sanjariš o njemu. Gledaš njegovu pojavu, njegovu dušu, njegove vrline i sebe promatraš kraj njega. Duša Ti čezne za tim bićem, za ljubavlju.

Je li to grješno? Je li to nedostojno katoličke djevojke, Križarice? Ti titraji Tvoje duše i Tvoga srdca?

Ne, nisu ti titraji grješni. Sve je to u redu, sve je to čisto i pred Tvojom savješću i pred očima Božjim. Svi ti Tvoji planovi u skladu su s onim, što Bog od Tebe hoće, što hoće od većine ženskog svieta.

Ali što ne bi bilo u redu? Kad pokreti Tvoga srdca ne bi bili opravdani, razboriti, katolički, križarski?

Onda, kad bi Ti to prerano posve izpunjavalo dušu. Kad bi se prerano Tvoje srdce privezalo za nekoga. Dok si premlada. Dok si još u školi. Dok još nisi svršila nauk ni zanat. Dok još nisi ni duševno ni tjelesno zrela za terete materinstva.

Zašto? Jer zaljubljena djevojčica nije sposobna za ozbiljan posao. Ne ćeš moći ni učiti ni raditi. Tvoje djevojačtvo ne će se moći ni razviti kako treba, ako se već kao napola diete dadeš terorizirati od srdca. Jer ćeš postati duševni kržljavac, zaostalo čeljade. Jer će se Tvoja duševnost razvijati samo u jednom pravcu, samo u nabujalosti osjećaja, a sve ostalo će zahiriti.

P r e r a n e l j u b a v i n i k u d n e v o d e. Prerane ljubavi ne svršavaju brakom. Ti to ne vjeruješ! Pitaj starije! Mogla bih Ti nabrojiti sto-



Mi smo djeca vesela



Na tečaju se ruča u prirodi



Na tragovima hrvatske prošlosti



Mi Gorani nosimo smiek u dušama

tine primjera, koje znam iz života i iz organizacije, gdje su, ovakve prerane ljubavi svršile ne brakom, već katastrofom, žalošću, bolešću, tuberkulozom, živčanim slomom. Jer žensko biće uviek stvari srdca jače proživljuje, više svoje duše u to ulaže, pa su i razočaranja veća. Kad bi netko slagao brojidbene podatke, koliko preranih ljubavi završi pred oltarom, rezultat bi bio vrlo malen, zaključna brojka vrlo nizka.

No možda ćeš reći: Pa ja znam, da se ne ću udati za onoga, s kim se u rano svoje proljeće sretnem. Ali to moje srdce traži. Hoću biti ljubljena! Hoću da netko za me živi! Da me netko osvaja! Da se netko za me bori. Sve djevojčice imaju danas dečka. I ja hoću imati dečka!

Ali pazi! Ljubav nije stvar za igru. Ljubav je sveta stvar. Ona se ne prosipa, ne prodaje, ne mienja. Ona ima samo jednu svrhu: sklapanje zakonitog braka i rađanje novih bića, novih građana domovine i neba.

Križarica ne smije biti lakoumna. Za njune postoji flirt, koketerija; igranje sa svojim i tuđim srdcem; kvarenje, karikiranje svoga ili tuđeg srdca; kvarenje svega onoga nježnoga, velikoga, svetoga, što je Bog u ženskom srdcu stvorio.

I zato moramo odlučno reći našim djevojčicama i djevojkama:

Napolje s upoznavanjem na ulici, korzu, šetalištu!

Napolje s napadnim i namještenim ponašanjem. Križarica ne može biti koketa!

Napolje sa šetnjama s mladićem, napose sa šetnjama po mračnim i zakučastim mjestima. Sa šetnjama po šumama i planinama.

Napolje s krokodilskim suzama i glupim scenama.

Napolje s ganutljivim i otrcanim pismima, koja mirišu po prepisivanju iz ljubavnih listara.

Napolje sa svim tim! Imati dečka, to nije nikakva umjetnost. Ali nemati dečka, već čuvati svoju dušu za onoga, koji će Ti kao životni drug biti prva i jedina ljubav i Ti njemu prva i jedina, to je umjetnost. Božja umjetnost!

Ne, Križarica ne će ciepati svoje srdce. Ni uništavati svoju dušu. Ni kvariti svoje najbolje osebine. Ni kaljati svoju djevojačku i križarsku čast. Ona ne će biti za fićfiriće glupa guska. Ni igračka za lakoumnike. Ni prazna glava za ozbiljna čovjeka.

Ona će biti uviek ponosna, čista. Ne će dovoditi sebe ni druge u opasnost strasti i opasnost grieha. Uostalom, to joj je i najbolje jamstvo, da će se sretno udati. Čestite djevojke svatko traži. Na ižmikani limun, na djevojku, čija je mladost protekla u lovljenju dečki, u dieljenju srdca, nitko se i ne obazire. S ozbiljnim nakanama ne!

Dozvoli, da Ti i i ovdje reknem koju iz toliko godišnjeg izkustva. Stotine i tisuće djevojaka prolazile su kraj mene kroz toliki niz godina. Neke sam promatrala izdaleka. Druge sasvim izbliza. Jedne su mi odkrivale svoje srdce, a druge su brižno skrivale svoje tajne. Ali ja sam ih mnogoputa ipak čitala i preko zatvorenih vratiju. I od svih tih poviesti mladih, prerano zaljubljenih srdaca, znadem samo za jednu, u kojoj je školska ljubav završila brakom. Samo za jednu!

Vjera je počela sa zaljubljivanjem u svojoj šestnaestoj godini. Bila je ljepušasta plavojka, iz dobre obitelji, ali nešto neuravnoteženo bilo je u njoj. Ne znam, da li je to bio utjecaj slikokaza ili romana, ali ona se neprestano zaljubljivala. Na svakom izletu, na svakom sletu, na svakom hodočašću ona je pronašla bar jednoga udvarača. I tako je išlo kroz godine.

Zvala sam je mnogo puta.

— Vjera, zašto to činiš?

— Što?

— Ne znaš, na što ciljam?

— Ne!

— Na tvoje ponašanje prema dečkima! Šta znači to tvoje neprestano upoznavanje, ružičasta pisma, izleti u dvoje, skrivanje po kutevima? Pa u tvojim godinama!

— Ništa! Što bi značilo? Hoću si naći dečka! To mi organizacija ne može braniti!

— Zar si ti za udaju? Gdje je još to za tebe? Izkrvarit ćeš dušu! Razciepati srdce! Izgubiti najljepše biserje svoje duše! I pazi! Ne ćeš se tako lako udati! Dečki ne vole djevojke, koje su imale previše poznanstava.

Ali sve je bilo badava. Vjera je samo manula rukom, trznula ramenima, i sve je bilo po starom.

Međutim, godine su prolazile. Gomila udvarača oko Vjere bila je sve manja. Na kraju je ostala sama. Ogledavala se oko sebe, ne bi li bila još za koga zanimljiva, ali badava. I tad ju je uhvatila zlovolja, bies, ogorčenost. Liepo lice ukočilo se od neke nutarnje strave. Žive plave oči postale su staklene. A usne su se skupile u podrugljiv osmieh, koji je svakoga odvraćao od nje.

Ipak se iza tridesete godine nekako udala. Ali sreća je bila vrlo kratka. Njezin dom nije bio dom ljubavi i mira nego pravi pakao. Da je sretnete, ne biste je prepoznali. Posve je oronula i postarala se. Muž je grub prema njoj, kadgod je i tuče. A kad se ona potuži na njegov postupak, odvraća joj, da mu mora biti zahvalna, što ju je pokupio u posljednji čas.

Tako je! Izžmikani limun i ne može biti u časti i cieni! . . . . . .

Danica je bila dobra djevojka. Ali i ona se htjela što prije udati. I ona je počela prerano. Još u srednjoškolskim klupama.

Najprije joj je udvarao jedan srednjoškolac. Ali jednoga dana oni se posvadiše. Još nekoliko pisama, nekoliko scena, kiša suza, i stvar je bila dovršena.

U žalosti stala se tješiti s nekim trgovačkim pomoćnikom. Taj je sigurno ne će napustiti. Dobro će ga držati, da ga tako lako ne izgubi. Uostalom, on je manje obrazovan od nje, pa će gledati u nju kao u više biće.

Ali jednoga dana njezin trgovački pomoćnik ode u vojsku, i ni glasa više.

Danica osta razočarana, ali baš za to pobrza za novom simpatijom. Ovaj puta je to bio slušač medicine. I opet šetnje i izleti. Polazili su zajednički u slastičarne, slikokaz, na Savu. Danica je manula rukom na sve, što je u organizaciji čula. Sve joj se to činilo dosadno, zaostalo, nemoderno. Glavno, da je njezin Vlado kraj nje.

No nešto tu ipak nije bilo u redu. Opazila je i ona, da je Vlado nekako prema njoj ohladnio. Sve je rjeđe dolazio. Ali bit će izpiti krivi, tješila se ona. No kad su izpiti bili gotovi, kad je Vlado postigao žuđeni cilj, kad su se mogli naći pred ulazom u bračno svetište, Vlado je naprosto utekao.

A Danica je ostala ogorčena, ojađena, slomljena, razmrskana, srdita, bez volje za život. I ništa više nije ju moglo dignuti. Od organizacije se udaljila. Crkvi se otuđila. A mogla je biti netaknuti mirisni cviet, pun životnoga veselja i životne sreće. Možda bi se i sretno udala, a možda bi vršila zvanje, koje je i danas vrši, ali s mnogo više ljubavi i unutarnjega mira.

Možda ćete me pitati, zašto sam je pustila. Za što se nisam uplela u njezin život?

Danica to nije dala. Inače mila i nježna, ali u tim je stvarima bila zatvorena. Kad sam htjela o tome govoriti s njom, osjećala sam, kao da stojim pred ogradom od bodljikavih žica. A kad sam je ipak pokušala prieći, zadrle su se bodljike u me prije nego što sam dohvatila njezino srdce.

Eto, tako je bilo s Danicom! S prerano zaljubljenom Danicom!

A može li postojati prijateljstvo između djevojke i mladića? To se pitanje mnogo puta postavlja, a da djevojke odmah na nj i odgovaraju. Može! Dečki su karakterniji. Znadu čuvati tajne. Dobri su drugovi. S prijateljem mogu lakše sve podieliti nego s drugaricom.

Pustimo, tko je karakterniji i tko znade bolje čuvati tajnu. Jedno je sigurno. U 99% slučajeva prijateljstva između mužke i ženske osobe nema i ne može biti. Ne može! Jer to je protunaravno. To je nešto mimo onih zakona, koje je Bog stavio u nas. Poznati njemački pedagog Foerster rekao je, da prijateljstvo između mužke i ženske osobe može biti samo onda, ako su u poodmakloj dobi, ako su riedko zajedno i ako su oboje sveti. Možeš li Ti koju od ovih točaka i na sebe primieniti?

Nemoj misliti, da kod prijateljstva s duhovnim osobama vriede neka druga pravila. Isto. I svećenik je čovjek. I sva ta duhovna prijateljstva, koja redovito počinju jako liepo, sklopljena tobože, da dižu dvoje ljudi u svetosti, svršavaju vrlo obično i vrlo jadno.

Dakle, ni prerano zaljubljivanje, ni ljubakanje, ni prijateljstvo s mladićem.

Nego kako? Kako ću si muža naći, ako moram biti uviek čedna, smirena, rezervirana?

Naći ćeš ga ako Bog hoće! I ako se moliš za to! Kad odrasteš, kad dođeš u dobu, da se možeš malo ogledati oko sebe, tad budi i u tim časovima razborita. Nikad smušena! Nikad nasilna! Nikad ne-

obuzdana! Nikad preblizu mužkarcu! Nikad previše povjerljiva!

Uviek naravna! Uviek dostojanstvena! Uviek razborita djevojka, koja se ne razmeće sa svojom ljubavlju, sa svojim srdcem, već ga čuva, da ga dade pred oltarom onomu, kojega joj je Bog namienio.

Ali jednom će Tvoje srdce ipak progovoriti. Neka ne progovori za bilo koga. To mora biti osoba, koja Te je vriedna. S kojom ćeš lako ići kroz život. Psovači, alkoholičari, kartaši, razmetnici, ženskari ne dolaze u obzir. Ti ne ćeš gledati na vanjštinu i bogatstvo, ali uzet ćeš čovjeka, koji može prehranjivati svoju obitelj. Pazi, da je zdrav, marljv, okretan. I Ti moraš biti zdrava. Od zdravih roditelja rađaju se redovito i zdrava djeca. Inovjerac? Taj se izključuje! Brak nije samo susretaj dvaju tiela, već u prvom redu susretaj dviju duša, koje jednako misle, jedno ljube, za jedno žive. Bračni drugovi, koji imaju razna vjerska gledišta, ne mogu biti sretni. Ni mješoviti brakovi ne donose sreću, a da o brakovima sklopljenim izvan katoličke Crkve uobće ne govorimo. To za katoličku stranku i nije brak. Zato katolička djevojka, Križarica, s inovjercem ne sklapa poznanstva. Isto tako ni s oženjenim ili razstavljenim mužem. Tu Te ne smije srdce prevariti. Jer kad se ono umieša, oduševi, razigra, onda je težko kidanje i lom. Zato drži svoje srdce u rukama, i nemoj da ono ravna Tobom. Razum, prosvietljen vjerom, i katolička Tvoja savjest neka Ti bude mjerilom.

Već Te vidim, kako se smiješ na ove moje izvode. Kakav inovjerac! Kome može i pasti na pamet, da bi Križarica uzela inovjerca? Pa ipak, slušaj!

Bila je liepa kao iz priče. S dubokim plavim očima. S dvie divne pletenice oko glave. Marijina medaljica bila je uviek na njoj. Njezina predavanja o Euharistiji bila su upravo ganutljiva. Bila je pročelnica euharistijske sekcije u svome družtvu.

Kad jedne jeseni Meta je nekako počela izostajati sa sastanaka. U mjestu se pročulo, da ima opasnog udvarača. Nekog inovjerca!

Prve viesti o tome bile su dosta nejasne. Nitko nije vjerovao. Ta Meta je diete Marijino! Meta je euharistijska duša!

Ali glasovi su postajali sve ozbiljniji. Zabrinula se za Metu predsjednica družtva i pošla je tražiti. Našla ju je upravo u dućanu njezinih roditelja.

— Meta, što je s tobom?

— Ništa! Evo to je moj Boško, moj zaručnik!

Boško? Zaručnik? Predsjednica je stajala sva u čudu. I ime i izgled i govor odavao je i rasu i vjeru mladića.

— Meta, zar doista?

— Jest, i sretna sam!

Tad je Metu i njezine roditelje posjetio duhovnik družtva. A nekako u to vrieme stigla sam i ja u Z. i potražila Metu.

Ali sve badava! »Marijino diete« i »euharistijska križarička duša« govorila je već poznate fraze: Bog je jedan, i sve su vjere jednake.

Metina križarska izgradnja nije bila podpuna. Izdala je i posve zatajila u pitanju srdca... Meta se vjenčala u tuđoj crkvi... Gdje je danas? Ne znam... Je li sretna? Ne znam...

Ali ako još ima negdje spremljenu Marijinu medaljicu i križarski znak, ne može biti sretna. Bar ne onda, kad ih kod »velikog pospremanja kuće« opet nađe, i kad joj te svetinje opet progovore...

*

Na jednom tečaju upala mi je u oči crnokosa Olgica. U njezinim je očima bilo toliko nevinosti

i djetinje bezazlenosti. Molila je tako sabrano. Iz svake njezine rieči gorio je križarski plamen. Bila je voditeljica Malih Križarica u V. Nisu mogle doći u bolje ruke.

— Olgice, piši mi, kad se vratiš kući!

— Hoću, sestro Marice!

— I budno bdij nad našom djecom!

— Hoću! Male su mi najveća radost.

Olgica je doista pisala. Šteta, što nemam više tih pisama, da vidite, kako su bila puna idealizma.

Kad ali jednoga dana i njezina pisma postanu sve rjeđa i napokon izostanu sasvim. A njezine susestre mi javiše, da se Olgica udaje za inovjerca.

Isti dan napisala sam joj sve ono, što sam mislila, da joj moram reći. Pismo je došlo nekoliko dana prije vjenčanja. Stiglo je prekasno.

I Olgica se vjenčala u tuđoj crkvi. I djecu je odgajala u tuđoj vjeri. Ali sreća je sasvim izostala. Ne samo, da ju je grizla savjest, već joj i djeca poumiraše jedno za drugim, a muž joj nestade u vrtlogu ovoga rata.....

*

A Tuga? Nije bilo sposobnije djevojke od nje. Sve vrline i uma i srdca kao da su se sastale u njoj. Dobro je govorila. Sjajno pisala. Divno se snalazila među djevojkama.

Pa ipak, svoje je srdce priliepila uz čovjeka, koji nije bio doduše inovjerac, ali je nije bio dostojan.

— Tugo, taj čovjek nije za tebe. Pusti ga!

— Ne mogu!

— Taj čovjek ne misli ozbiljno!

— Varate se! Njegovi su priedlozi sasvim ozbiljni!

— Ali on nije nikakav katolik!

— Glavno da je pošten čovjek! Plemenit čovjek!

I ona je otišla iz naših redova. Čovjek je više od organizacije. Ljubav je više od načela. Sa strepnjom sam izdaleka pratila, kako će se stvar razvijati. Tuga je izgledala sretna. Ali ja nisam nikako vjerovala u trajnost te sreće. I doista! Kad se Tuga na tri tjedna odmakla iz Zagreba, javio joj je taj nedostojni udvarač, da se zaručio s nekom drugom gospođicom. Tuga mi je sama pričala o tome.

— Da znadete, kako sam to saznala! Jedva sam prekoračila prag svoga stana, opazila sam njegovo pismo. Jao! Kako je to bilo strašno! Htjela sam otići do vas, izplakati se kod vas, ali kako ću natrag! Lutala sam cielu noć i razgovarala sa svojim nemirnim srdcem.

— A zašto se ne bi opet k nama vratila?

— Ne, ja se ne vraćam više tamo, gdje sam jednom bila.

I otišla je u noć, u tamu, u mrak. Vidim je koji puta. Redovite kršćanske dužnosti sasvim je napustila. Moli se kadgod Majci Božjoj i mnogo poštuje našega Merza.

Hoće li je Gospa ipak jednom vratiti k Merzovim idealima?...

Evo, to je poviest triju slomljenih i razmrskanih srdaca.

Ti ne ćeš tako, je li? Ali zato čuvaj svoje srdce! Od vjetra i mraza, od vatre i dima i od njega samoga najviše. Ne daj da progovori, gdje mu nije mjesto!

A kad Tvoje srdce u miru, tišini, u prisutnosti Božjoj progovori i ljubavlju svojom ovije drugo mlado i čisto srdce, srdce slično Tvome, tad sa svetim strahopočitanjem idi u susret velikoj tajni, koju je Bog u raju ustanovio, a Krist u Kani Galilejskoj posvetio. Idi u susret toj tajni! Na tom putu pratit će Te stotine i tisuće mladih djevojačkih srdaca, koja pod zastavama s bielim kri-

žem očuvaše svoju bjelinu. I Ti si je na tome putu, pod tom zastavom sačuvala.

Zato idi mirno Tvojoj sreći, sreći Tvoga srdca, sreći Tvoga života!

Poziv katoličke majke

O majčinstvu, o pozivu majke, o uzvišenoj zadaći majke mnogo se u križarskim redovima govorilo i pisalo. Na sastancima, na tečajevima, na proslavama. Koliko je samo članaka o tome pitanju napisano u našem glasilu. Pisale su ih one, koje su s ljubavlju promatrale najredovitiji poziv mladih djevojaka, iako same nisu ni žene ni majke. Pisale su ih one, koje su se upravo spremale, da uđu u bračno svetište i da na njemu zapale voštanicu materinstva. A pisale su ih i one, koje već vrše svetu materinsku zadaću. Najvoljela bih sve te članke prenieti u našu knjigu, da budu glasni dokumenat, što je organizacija u dušama naših članica upravo na tom području izgradila. Kako je oplemenila njihovo gledanje, kako je posvetila njihovu majčinsku brigu, kako je vrhunaravno digla ljubav njihovih majčinskih srdaca. Neka bar neke od naših majka progovore vama, budućim majkama.

Radi tebe

»Sve što te dulje gledam, i više slušam, i jače upijam u sebi, to sve bolje svakim danom i dublje osjećam, da je sve, sve u mom životu od moga prvoga daha bilo tako, baš tako i nikako drugačije udešeno samo i jedino radi tebe, premilo čedo.

I moje djetinjstvo. I ona velika lutka, kojom su me obdarili davno, davno jedne Badnje večeri, i koju sam grlila i nosala kao danas tebe, diete moje! I onaj mali dječji šivaći stroj i moje prve haljinice za lutku, kao i za tebe danas, jedino!

I moje duhovno spremanje. Sve moje male davne početničke vježbe u kreposti. Sve moje molitve. Da i dobro se sjećam, moje prve duhovne vježbe. Radi tebe, srdce, da imaš majku i da budeš Isusovo!

I sva čežnja mladosti moje za ljubavi i za njim, sva snatrenja moja i čekanja duga u sutone meke... Da imaš otca, diete, i da budeš sretno!

Sve, sve je već davno, davno, od najprve mladosti moje bilo čekanje tebe, priprava u tielu, i duhu, i duši, i srdcu za tebe, sve je u svemu bilo zazivanje tebe i sve, sve je bilo tako liepo i dobro, jer je bilo radi tebe, ljubavi mala!

A danas? Danas, kada jesi, kada živiš, kada me gledaš, svaki čas zoveš i neprestano ljubiš? O, danas je još stotinu, tisuću puta više nego ono davno — sve moje samo za tebe, srećo mala! Ja za tebe radim, za tebe trpim, za tebe molim, za tebe bdijem, za tebe živim. Ništa mi nije težko, jer je za tebe. Čude se, da me ne izdaje strpljivost, živci, zdravlje, ali ne znaju, da je moja snaga strašna, kada se žrtvujem za tebe.

Ti si vrhunac mojih radosti i mojih naslada!

Ti si moja najčišća sreća!

Ti si moja zadovoljština za sve!

Ti si zanos i pjesma moje duše!

Tko će me shvatiti? Tko će shvatiti majku i njezinu ludost?

Tko će shvatiti majčinu sreću?

Nije važno, tko će shvatiti. Važno je: da je sve, sve bilo i da sve, sve bude uistinu radi tebe, diete!

(»Za vjeru i dom« g. 1937. br. 5.)

Tako piše jedna naša članica nakon porođaja prvoga čeda. Danas je ona sretna majka dvaju dječaka i dviju djevojčica.

Što je materinstvo u sebi, što znači u očima Božjim opisuje i opet jedna majka.

Vriednost materinstva

»Materinstvo je milost Božja. Jer postati majka znači, primiti od Boga u svoje krilo čovjeka, malog, sitnog, slabašnog čovjeka, i njegovu malu, sitnu, ali zato neumrlu dušu, primiti dakle izravno iz ruku Božjih stvorenje Božje, najsavršenije je djelo Božje ljubavi — i to na neki način kao svojinu ili bar kao nešto tako blizu i tako svoje, da mu iza Boga nikoga bližeg nema. Nije li to milost, kad Bog daruje i to još, kad nešto tako dragocjeno daruje. Jer u onoj duši stanuje iza krštenja mali Krist, i ona je cienom njegove božanske krvi odkupljena. Uz ono malo biće bdije anđeo, i ona mala sitna, biela, nevina dušica vriedi više nego sve blago i sav svemir. Majku, samo majku je Bog tako odlikovao, da je u njezinu tielu sazdao kolievčicu za sve sinove ljudske, sve poklonike Ljubavi, za sve stanovnike neba.

Ako sa ovog stajališta promatramo, zaista nam se materinstvo prikazuje u svem svojem dostojanstvu. Ono nam se čini kao dragocjena posuda, kao blagoslovljena zemlja, kao njiva Gospodnja, iz koje niču cvjetovi duše, koju Bog oplođuje svojom milošću, u koju se uzda Božja ljubav i od koje se nada proslavi svojoj.«

(»Za vjeru i dom« g. 1935. br. 5).

Majka je srdce obitelji

»Uz prvu i najglavniju misiju čeka katoličku majku još jedno važno polje rada. Čeka je njezina obitelj, čeka je muž, čekaju je i mole je, da im bude luka okrepe i mira, sunce radosti i vječne vedrine. Da, od majke, toga srdca obitelji, traži se danas mnogo. Danas, kada svuda oko sebe vidimo, kakve su sloga, razumievanje i ljubav, kako muž vuče na svoju, žena na svoju, a djeca na svoju stranu, a svi zajedno na stranu daleko od Boga i tako svi srljaju u propast... danas se pitamo, tko će ovo zlo, ovu rak ranu zaustaviti. Kako? Duboko smo uvjereni, ako majke ne spase naše obitelji, da ih ne će spasiti nitko. Velik je stoga i veoma važan poziv majke u obitelji. One neka tu budu u prvom redu čuvarice mira i ljubavi Božje. Neka ne dopuste, da se na ognjišta njihova useli svađa, razdor, nepoštivanje zakona Božjega. Neka budu anđeli mira i utjehe. Neka naročitu pažnju i ljubav posvete mužu, koji se kući vraća umoran s poslova i pun briga za dobro svoje obitelji. Neka mu budu pravom i razumnom pomoćnicom, snagom i okrepom, neka ga obodre mirom svojim, radostnim i pouzdanim pogledom u budućnost. A same neka ne teže izvan svoga doma, neka krutu životnu borbu prepuste njemu, koga je i Bog za to odredio, a one neka čuvaju mir, ljubav i dječicu po volji i zakonu Božjemu. Neka mole, neprekidno mole, neka im sav rad i sve misli budu molitva, neka budu skromne i čedne, i saći će blagoslov Božji nad krovove naše, i po katoličkim će se majkama spasiti naš hrvatski narod.«

(»Za vjeru i dom« g. 1935. br. 5.)

Spremnost na žrtvu

»Sva se velika djela postizavaju žrtvom... Pa tako ni katolička majka ne će nikada svoj veliki poziv moći izpuniti bez velikih patnja i žrtava. Rađanje svetaca i čuvanje i spasavanje kršćanskih ustanova, obitelji, traži od majke neizkazanih žrtava. Tko bi ih sve nabrojio? One su tako velike, tako liepe, tako nesebične, toliko već opisane, opjevane, a opet tako čedne i sakrivene, da se upravo ne usuđujemo dirati u njih. One su tako stvarne i tako bitne za materinstvo, da pravog materinstva bez njih uobće nema. Bilo u kojoj formi, bilo da su patnje tiela, duše, srdca, bilo sve zajedno, ali one jesu, i biti majka zaista znači slično, što i biti patnica. To dobro znadu one, koje se danas ponose

nazivom feministkinja i koje se plaše materinstva. Tu leži i ključ za riešenje zamršene i čudne zagonetke liberalnog feminizma. On zna i mnogu katoličku dušu oduševiti liepim riečima o slobodi žene, o navodnoj ravnopravnosti s mužem, o ograničenju djece, tobože, da jadna ne poginu od gladi... A zar ne vidite i zar ne osjećate, da sve to, kad se prevede jednostavnim katoličkim jezikom znači: bježanje od žrtve.

Moć žrtve je neizmjerna. I to neka ne zaborave naše katoličke majke. Po njoj i samo po njoj mogu one da izpune svoj božanski poziv, ali po njoj mogu još nešto. Ako je prožmu vrhunaravnim svietlom, t. j. dnevno je prikazuju Bogu, tada će po toj njihovoj patnji doći mir u one obitelji, gdje nema nikoga da moli, žrtvuje; obratit će se duše, za koje se nitko ne brine, umnažat će se svećenici, ojačati misije, bit će više pričestnika, manje grješnika, više mira među narodima, manje nesloge i psovke... a sve na veću slavu Božanskoga Srdca i Njegove nakane. Na taj će način katoličke majke postati apostolice patnje, i ova će ih ideja sigurno još jače oduševiti za žrtvu, jer će sada znati, da žrtva njihova ima vječnu cienu.«

(»Za vjeru i dom« g. 1935. br. 5.)

Kao Marija

»Bit je Njezina života tajna i fiat.

Sva je skrivena i zastrta, premda je najveća žena, što se ikada rodila na svietu, premda je kraljica neba i mati Sina Božjega. O, kako bi se čitala ona knjiga, u kojoj bi u tančine bila opisana njena ličnost sa svim psiholožkim pojedinostima. Ali takve knjige nema. Nikakvim historijskim iztraživanjima, nikakvim ni najduhovitijim rekonstrukcijama, nikome, pa ni samoj najžarčoj ljubavi nije pošlo za rukom, da tako obnovi njezin lik. On je kao koprenom zastrt i vječita tajna u Bogu.

Bog hoće, da poput najveće žene svaka žena bude tajna i kao pod koprenom. Velik je simbol koprena. Ona zastire ženu u najvećim momentima njezina života: zaručnica pred oltarom, redovnica, udovica nose koprenu. Ali ona nada sve dolikuje majci. Njezini poslovi, njezine brige, njezine molitve, njezine žrtve — neka budu tajna. Kada se diže, kada liega, kada pati, kada sve svršava, kada sve dospieva i za sve nalazi rješenja — neka se ne zna. Njezine umorne ruke, njezina klonula ramena, njezine zaplakane oči — neka se ne vide. Kao izpod koprene, da bude slična Majci nad majkama.

Bit je Njezina života i fiat. Službenica Božja. Neka mi sve bude po volji Božjoj. Podpuno predanje. Takva je u cielom životu. Odkako je začela Sina, pa sve dok ga nije mrtvoga držala na krilu. Ona, koja bi mogla sve dobiti, sve izmoliti, sve promieniti, sve udesiti — ne moli ništa nego samo fiat i ne traži ništa, nego samo volju Otčevu. Ali zato je velika, najveća, vječna.

I žena je velika, samo kad je predana. Naročito majka. Onda, kad je prva i posljednja njezina rieč fiat. Onda, kad je »ne moja, nego Tvoja volja«, sadržaj, cilj i filozofija njezinog života. Uviek i u svakom slučaju: i kad se budu rađala, ali i kad budu umirala djeca; i kad otac bude imao posla, ali i kad se bieda useli na domaće ognjište; kad budu cvjetale ruže nepomućene obiteljske sreće, ali i kad trnje svih mogućih križeva stane gušiti ruže...

Za takvim majkama vapi naše doba i u takve se nada. U majke po Mariji!

(»Za vjeru i dom« g. 1936. br. 5.)

Tako pišu, govore, misle i rade katoličke majke-Križarice.

Ako se ne udam?

Koliko se puta to pitanje čuje s djevojačkih usana. Što onda, ako se ne udam?

Ponajprije, nije tjelesno materinstvo jedino zvanje žene, iako je najčešće, najobičnije. Neke Gospodin zove poput Marije, sestre Martine, da sjednu do nogu Njegovih i ne odmiču očiju s usana Njegovih. To su one duše, kojima je Bog dao redovničko zvanje i pozvao ih u osamu, da bolje čuju Njegov glas i sasvim se posvete službi Njegovoj. Kolike je Bog tako pozvao i iz križaričkih redova. One danas djeluju diljem naše domovine kao odgajateljice, bolničarke, u sirotištima, u službi nemoćnih, u kućnome radu. Svoje molitve i svoj rad prikazuju one i dalje za Križarstvo, koje je uzgajalo cviet njihova zvanja i pomoglo im, da bolje čuju Kristov poziv i Kristov glas. Za mnoge su redovničke poglavarice izjavile, da im gotovo ne bi trebalo noviciata, tako ih je Križarstvo odgojilo i izgradilo.

Ima još jedno zvanje, koje mogu izabrati naše djevojke, a to je apostolat u svietu. Cieli život posvetiti dobru bližnjega, bilo u križarskom apostolatu, bilo u drugim granama katoličkog rada. Žene su takvu misiju vršile i u prvoj Crkvi, a koliko Crkva tek danas treba ovakvih svjetovnih apostola. Oni ulaze tamo, kamo ne može svećenička ruka. Oni unose Krista tamo, gdje je svećeniku pristup zatvoren. Oni posvećuju laičko družtvo, jer žive u svietu. Takve apostolske duše su u svietu, a nisu od ovoga svieta. One se po načinu života ne razlikuju od drugih, ali iznutra se dnevno obogaćuju Božjom blizinom, da tako bogate i pune mogu davati i drugima. One se bore za kraljevstvo Kristovo, za Krista Kralja.

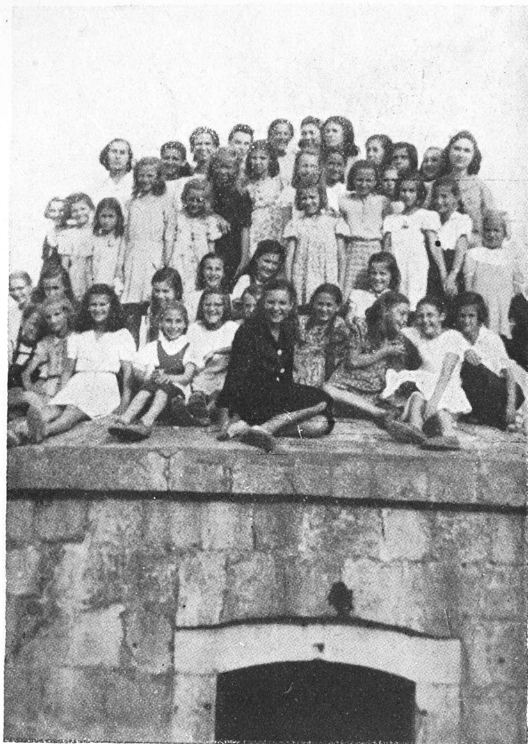
Pokojni dr. Ivan Merz oduševljavao se za ovo zvanje, za ovaj poziv. On ga je i sam odabrao, iako nije bio član nikakve zajednice ovakvih svjetovnih



Nadbiskup među Malim Križaricama



Kolo kraj obale Dubrovnika



Popele smo se na vrh Lokruma



Oj divni gorski kraju!

apostola, jer ga je smrt spriečila, da to ostvari. Možda će se o petnaestgodišnjici njegove smrti biljka, koju je on usadio u duše razviti, razrasti i možda će upravo i među našim mlađim naraštajima biti onih, koje će trajni, doživotni apostolat u svietu, spojen s vršenjem evanđeoskih savjeta, prihvatiti kao svoj životni cilj, kao svoje zvanje, kao svoj poziv, na korist Crkve i neumrlih duša.

Ali Ti sigurno na ove misli u duši nadodaješ: To je sve liepo, ali to nije za mene. To su odabrane duše, a ja sam obična mala djevojka, kojoj Bog nije nikakve osobite puteve zacrtao, koja bi se udala i samo udala. Ali što onda, ako nikoga ne nađem?

Da, što onda ako djevojačko srdce nikoga ne nađe. Ako se nitko na nj ne obazre. Nitko na njegove želje ne odgovori. A takve su pojave vrlo česte. I bit će još češće. Žena je na svietu više nego mužkaraca. A iza ovoga rata bit će ih još više.

Pa i bez obzira na ratne prilike, kolike djevojke ne nađu svoga životnog druga.

Zar te nisu izpunile svoj životni zadatak? Zar one ne izvršuju plan, što ga je Gospodin odvieka ženi namienio?

One naše tihe i slabašne radnice, koje su još kao djevojčice odkinute iz obiteljskoga gniezda, da u prašnim i zagušljivim tvornicama u znoju svoga lica zarađuju svagdanji kruh.

Ili bliede i pognute krojačice, koje za ništa drugo ne znadu, do igle i okretanja šivaćeg stroja.

Ili naše činovnice, čija mladost nestaje u zapari ureda, pošta, advokatskih kancelarija, a koje svojom zaradom ne prehranjuju samo sebe, već možda i staru majku i otca, a možda školuju i mladu braću i sestre. Zar je njihov život bezplodan? Ta u borbi, u buri i oluji života nisu jadne ni dospjele, da se ogledaju za svojim životnim drugom. A kad

su to ipak htjele, već je bilo prekasno. Mladost je prošla!

Ili zar možda nisu životnu zadaću častno izvršile naše učiteljice, osamljene i zapuštene po zabitnim selima. Ta one su bar bile majke mnogima.

Ili zar je izgubljen život jedne kućne pomoćnice, koja kroz godine pomaže kod odgoja djece jedne obitelji. Ona živi i umire za njih.

Ili što da kažemo o onima, koje su gojile sladku nadu, da će si naći životnog druga, pa ipak im ga Bog nije dosudio? Ili o onima, koje se zbog tjelesnih nedostataka nisu mogle udati?

Koliko samih djevojaka! Koliko osamljenih djevojačkih srdaca?

Zar su svi ti životi bez smisla?

Hoće li ovako osamljeno djevojačko srdce ići kroz cieli život ojađeno, ranjeno, puno gorčine, mraka i boli?

Hoće li to osamljeno djevojačko srdce govoriti, da je badava na svietu, da nije izpunilo svoju misiju, svoju zadaću?

A k tim djevojačkim srdcima, koja se nisu nikada u životu srela sa srodnim srdcima, treba pribrojiti i ona, koja su u životu osjetljivo pogažena, slomljena, prevarena. I ona, kojima je rat oteo ljubljeno biće i ostavio ih u crnoj osami.

Hoće li takva srdca nositi oko sebe jad i čemer, sipati očaj i nemir?

Nekada su ljudi bježali od starih djevojaka, starih frajla, usidjelica. Te rieči značile su čangrizavu, hirovitu, nepodnošljivu staru djevojku. Svatko je bježao iz njezine blizine. Svatko joj se izsmjehivao. Svatko je mislio, da ima pravo, da se blatom nabaci na nju.

Doduše, više puta su tome starije djevojke bile i same krive. Zbilja su bile nervozne i nestrpljive. Sam očaj rigao je iz njih. Nisu mogle podnositi tuđu sreću. Zaviđale su na tuđem miru. Napose mlade sretne djevojke nisu mogle živjeti kraj

njih. A to sve zato, jer ih nije nitko podučio, da i njihov život može biti plodonosan, častan, koristan i velik.

Kršćanstvo, koje je podiglo čast i dostojanstvo žene, donielo je i nove poglede o ulozi i zadaći žene. S riečima — Zdravo milosti puna — nastaju novi dani za ženu. S Evanđeljem počinje novo razdoblje za siromašne, potištene, nejake, a među tima bila je u Starom Zavjetu i žena. Nema više slobodnih i robova, nema mužkih i ženskih, svi su jedno u Kristu, kaže sv. Pavao. Ženitba je podignuta na sakramenat. Ali pored ženitbenog staleža kršćanstvo pozna i neudatu ženu — djevicu. I to ne samo djevicu, koja će se zatvoriti u samostanske zidine, već i one, koje će u svietu častno izpuniti svoju zadaću.

Materinstvo je najvažnija zadaća žene, ali i bez braka i tjelesnog materinstva. Žena je doista majka, ali osim tjelesnog materinstva postoji i duhovno materinstvo. Kadgod je ono teže od tjelesnoga. U njemu žena sve daje, a ne prima ništa. Za sve se žrtvuje, a ništa ne traži. Na sve je spremna, a ništa za sebe ne ostavlja. U kojemgod ona zvanju bila, kakvim se god poslom bavila, žena mora uviek biti kao majka, rekla je glasovita njemačka liečnica Elizabeta Gnauck — Kühne. Svaki svoj posao ona će shvatiti materinski. I doista!

Kroz stoljeća je neudata žena po svome karitativnom, odgojnom, kulturnom radu vršila u ljudskom družtvu ulogu duhovne majke.

A kako je danas? Danas je neudatih žena mnogo više nego prije. U budućnosti bit će ih još više. Koji su tome razlozi? S jedne strane promjena družtvenog poredka. Borba za obstanak nije ostavila ženu pošteđenu. Nestalo je idiličnih domova, u kojima su ženska djeca bila zaštićena do udaje. Već za rana, često još u najnježnijim godinama,

tjeraju je prilike u tvornicu, u službu, u ured. I želja za znanjem tjera je u javna zvanja, koja joj je Crkva uviek priznavala.

Kadgod im i životna borba otupi smisao za porodicu. A kadgod prođu neopažene kroz život, a da se ničije oko nije zaustavilo nad djevojkom, patnicom i mučenicom. S druge strane uslied novčane krize, a još više uslied nećudoređa, koje se napose iza rata razmahalo, postoji veliki broj mužkaraca, koji se ne će ženiti. I tako postotak žena, koji se poradi manjega broja mužkaraca ne može udati, postaje daleko veći.

Priznajemo, sve su to manje više nezdrave pojave, ali nemojmo se varati. Stara se vremena ne će vratiti. A kakvo stanovište imamo prema tome zauzeti mi katolikinje? Ono, koje smo i prije iztakli: Materinstvo je najvažnija zadaća žene, ali i u duhovnom materinstvu žena može svoj cilj postići i biti cio čovjek. I zato ne valja kod odgoja djevojke tjelesno materinstvo postavljati kao jedini ideal. Istina, danas se upravo s katoličke strane taj ideal podcrtava, jer ga se udate žene vrlo lako odriču, i jer vriednost njegova nije danas dovoljna naglašena. Ali govoriti o tjelesnom materinstvu kao jedinom cilju djevojke — pogrješka je. Ne izpuni li se taj djevojački san, djevojka postaje nesretnom. Naprotiv, ako je djevojka sviestna, da i za nju ima bezbroj častnih zadaća u ljudskom družtvu, to će, ako se ne uda, ostati i dalje sređena, vedra i sretna. Pa gdje i na kojim područjima bi mogla naša katolička djevojka djelovati?

To je u prvom redu dom. Bog Ti nije dao, da osnuješ svoj dom, ali Ti nisi bezkućnica. Živiš u domu svojih najbližih. U kući roditelja, s mlađom braćom i sestrama, da im budeš druga majka. U kući sestre ili brata, da njeguješ i odgajaš ne svoju, već njihovu djecu. Pa bila Ti bez ikoga

svoga, još Ti uviek ostaje obitelj, kod koje si, kod koje živiš, gdje možeš djelovati materinski. Znam, mnogoj našoj djevojci stegnut će se srdce od bola, kad gleda tuđu sreću. Ali samo za čas! Jer mi znamo, što je žrtva i najljepša osebina naše naravi je smisao za žrtvu. Klasičan primjer za tu žrtvu dala je Bl. Djevica. Ona je doduše majka. Ali što ona ima od svoga Sina. On ne pripada njoj, već drugima: apostolima, bolestnicima i siromasima. Čak su i farizeji više u saobraćaju s Njim od nje, Majke njegove. I kad Ga moli da pomogne mladencima u Kani, On je tvrd. »Ženo, još nije došao moj čas.« I kad Ga je čeznutljivo čekala, da Ga samo izdaleka vidi, i kad Ga učenici upozoravaju: »Gle Mati Tvoja i braća Tvoja stoje napolju i traže Te«, Isus odgovori: »Tko je mati moja i tko su braća moja? Oni, koji vrše volju Otca mojega na nebesima.« — Spasitelj kao da se odriče svoje Majke. On ne pripada njoj. I kad će na križu visjeti, ne će joj kazati sladku riec Majko, već tvrdu i ozbiljnu: Ženo!

Razumieš li Ti to, sestro? I kad se kidalo srdce najnježnije Majke, kad se u srdcu odricala nježnosti, kojima sin majku obasiplje, kad je stupala putevima najtežih žrtava i križeva, kojima ju je vodio Njezin Sin, možda je baš onda mislila na Tebe, samotna djevojko, na Tebe, koja ćeš biti apostol u tuđoj obitelji, a ne u svojoj, koja ćeš pratiti tuđu djecu, a ne svoju rođenu. I Marija prati rođake Njegove, prati žene iz naroda Njegova. Nemoj dakle ubijati onih najnježnijih, najljepših, struna svoje duše, ako nemaš svoje obitelji, već zagrli, žrtvuj se, pokloni najljepši dio svoje duše onoj obitelji, u kojoj živiš. Koliko tu dobra možeš učiniti, samo ako nosiš apostolsku dušu. Ta će se dobra bilježiti u knjigu života zlatnim pismenima, jer to su prave žrtve, bez obilja Tvojih osobnih radosti.

A gdje ćeš još materinski i apostolski djelovati? U s v o m e z v a n j u. Koje će zvanje odabrati naša djevojka? Svi se slažu u tome, da djevojke moraju odabrati ona zvanja, gdje ženske sposobnosti mogu doći najviše do izražaja. To su u prvom redu pedagožka zvanja. Odgojna zvanja... Odgojiteljice djece, učiteljice. A onda njegovanje bolestnika, siromaha, djece, tako zvana socialna zvanja. Kolika se apostolska djelatnost dade tu razviti! Što znači odgojiteljica, učiteljica u odgoju djece, o tome ne treba potanje govoriti. Ona formira dječju dušu za dobro ili zlo. Tragovi, što ih odgojiteljica u ranoj dječjoj dobi ostavlja u duši djeteta, neizbrisivi su. Samo treba zvaničnu dužnost svoju shvatiti materinski, a ne kao prosto kruhoborstvo.

A što da kažemo o s o c i a l n i m z v a n j i m a? I bolničarke, sestre pomoćnice, namještenice u pjestovalištima, dječjim zavodima, u sirotinjskim i mirovnim domovima mogu mnogo plemenita i dobra učiniti, ako svoje zvanje shvate materinski. Baš na ovim područjima žena je učinila velika djela. I to baš samostalna, neudata žena razvila je tu upravo čudesno djelovanje i pokazala, kako se može žrtvovati za bližnjega i kako u bližnjemu gleda dio sebe, svoj porod. Ili zar ne može žena apostolski — materinski djelovati kao liečnica ili pravnica? Koliko su tu žene dobra učinile baš u posljednje vrieme.

A što da kažemo o o n i m z v a n j i m a, k o j a s u m a n j e v i š e m e h a n i č k a.

To su uredi, pošte, blagajne u radnjama. A što tek o tvornicama, šivaćem stroju, dućanskom namještenju i sitnim podvorbama? Zar to može zamieniti dom, obitelj, vlastitu porodicu? Zar tu ima nešto idealno? Zar se tu može razviti kakav apostolat? Zar da se tu djeluje materinski? O i te kako! Samo treba dobro zapažati i gledati. Uredi i

pošte pune su doduše mrtvih spisa, ali ima tu i živih bića. To su kolegice, kolege. Zar baš nikakav apostolat nije među njima podesan? Koliko bismo mogli navesti primjera iz života osamljenih činovnica, koje su u svojoj okolini upravo čudesa stvorile. Uredi su kao stvoreni za apostolat dobre štampe, apostolat rieči, a još prije svega apostolat dobroga primjera. Jedna naša skromna, jednostavna, čedno odjevena članica govori u svojoj okolini više nego knjige, mudri savjeti, a često i svećeničke propoviedi. Znam, možda će joj se tkogod i rugati. Pravit će se dosjetke na njezin račun. Nazivat će je opaticom i sveticom. Ali uza sve to u potaji divit će joj se u duši. A koliko se i riečju dade duša spasiti. Koliko ženskih srdaca, koja očajavaju, koja srljaju u propast, a možda se već i guše u griehu. O, to je jedno nepregledno polje rada!

Pa i naše tvorničke radnice, vlasuljarke, kitničarke, švelje i sve ostale, ako imaju srdca, ako su sviestne katolikinje, mogu u svojoj okolini učiniti vrlo mnogo. Predobiti svoje drugarice, da idu u crkvu, oduševiti ih za koju plemenitu karitativnu akciju, preporučiti im da stupe u katoličke redove, zar to sve nisu velika djela. Kako će se Gospodin veseliti, kad ugleda ovčice, koje riedko dolaze u šatore njegove. Kako će katolička družtva brižno čuvati nevinost mladosti onih, koje se najlakše gube. A karitativan njihov rad bit će novčić udovice, koji se tako dirljivo u Sv. Pismu spominje.

Evo apostolata, plodnog apostolata u zvanju. A svemu ovome, što smo nabrojili, pridolazi i to, da naše djevojke u svome zvanju, danas u vrieme, kad je sve uzkomešano i nervozno, daju primjer strpljivosti, da danas u eri bezobzirnosti i mahnitog kruhoborstva razvijaju tankoćutnost prema bližnjemu, razumievanje i za neizkazane želje i neizplakane suze.

To znače duhovne majke.

Duhovne majke su ures Crkve.

Duhovne majke su dokaz, kako ženska duša može biti velika.

Duhovne majke su žene jake, koje idu same kroz život, da se na njihovim srdcima ogriju svi, koji trebaju: siromasi, biednici, mlade neizkusne duše u radionama, tvornicama, salonima, uredima, školama.

Za njima vape osirotjela djeca, zdvojne majke, prezrene žene, umorne drugarice, posrnule djevojke.

Njih traže muževi bez posla, zapušteni starci, bolestnici.

Svagdje, svagdje se dade apostolski raditi. Svagdje naš rad može imati duboki smisao, duboko značenje, samo ako hoćemo shvatiti vriednost duhovnog materinstva.

Tad ne će biti mrzovoljastih starih djevojaka, starih frajla, čangrizavih usidjelica. Tad će živjeti uviek dobra ženska bića, uviek velika, uviek jaka u žrtvi i predanju.

I tad će Tvoje srdce, žensko srdce, na oko osamljeno, nikad ljubavlju ogrijano, biti iznutra bogato, puno ljubavi za sve.

Bit će bogato, jer će biti ogrijano velikom Ljubavlju, najvećom Ljubavlju, Bogom.

Križarica u apostolatu

Prelazimo na veliko i široko područje križaričkog apostolata. Križarice su uviek izpravno shvaćale rieč Pia XI: »Katolička se Akcija ne sastoji samo u tome, da se nastoji, oko vlastitog usavršavanja, i ako ovo mora da bude prvi i glavni cilj, već i u istinskom i pravom apostolatu.« Jako i prodorno apostolsko obilježje bilo je uviek oznaka križaričke organizacije i svih njezinih dielova. Uviek smo ga naglašavale, i sav naš odgoj bio je tako usmjeren, da sve članice bez razlike, pa i one najmlađe, moraju biti zaposlene u bilo kojoj grani apostolata, da u toj apostolskoj grani dadu sve, što u službu Božje stvari može dati jedno mlado biće i da tako Križarstvo odgovori onim ciljevima, koje je Crkva Katoličkoj Akciji po cielome svietu namienila. Kako je apostolat Križarica mnogostruk, uviek prilagođen prilikama vremena i sredine, to ga moramo razdieliti u nekoliko smjerova, i ako sav ide za istim ciljem: za unašanjem Krista u naš privatni i javni život, za ostvarenjem Kraljevstva Kristova na zemlji.

Da ti svi budu blizu, Gospodine!

Vjerski apostolat Križarica već smo prije spominjali, a sad da samo nabrojimo još neka njegova područja. Uz liturgijski preporod župe Križarice, napose one u selima, preuzele su u svoju dužnost brigu za čistoću i ukrašivanje Crkve. Svake subote dolaze one u svoju župnu crkvu, metu i peru kameni pod crkve, mienjaju oltarnike, ukrašuju oltare cviećem. One se brinu, da crkveno ruho bude cielo i uredno. Da sveto suđe i sve sitne stvari, koje se upotrebljavaju kod sv. Mise, sjaju od čistoće. One se brinu za crkveno pjevanje i redovito sudjeluju u mjestnim pjevačkim zborovima ili vode pjevanje u djevojačkim redovima naše Slavonije. Evo kako rad svoje pjevačke sekcije opisuje družtvo u Ogulinu g. *1940.*

»Sekcija je početkom družtvene godine imala 18 članica; tokom godine odpalo je 7 članica, a nadošlo 7, tako sekcija opet broji 18 članica. Imale smo 79 vježbi pjevanja s poprečnim polazkom 10 članica. U glavnom smo njegovale crkveno pjevanje. Svake nedjelje i blagdana pjevale su članice pod sv. Misom i blagoslovom u kapeli Krista Kralja, a nastupalo se i u drugim važnijim zgo-

dama u istoj kapeli te prigodom naših akademija. Nastojalo se uviek, da pjevanje u kapeli bude u liturgijskom duhu i da se ne pjevaju neliturgijske pjesme. I ako nismo pod sv. Misom uviek pjevale Misu, pazile smo, da na »Gospodine pomiluj«, »Slava«, »Vjerovanje«, »Svet« i »Blagoslovljen« pjevamo kitice misnih pjesama, koje po svojem tekstu odgovaraju dotičnim dielovima sv. Mise. Najljepše je to bilo provedeno na blagdan Krista Kralja. Tada smo pjevale Anđeosku Misu kao i sve promjenljive dielove na starohrvatskom jeziku, a na »Prikazanje« poznatu pjesmu: »Isusu Kristu Kralju«.

U početku smo pjevale bez orgulja, odnosno harmonija, pa smo stekle dragocjenu samostalnost u nastupu. Sad pjevamo u glavnom uz pratnju harmonija. I na disciplinu na koru se mnogo pazi. Uz učenje staroga gradiva naučile smo i novih 19 pjesama te jednu misnu. Za neke zgode naučile smo pjevati i Male Križarice, tako da i one budu mogle u budućnosti preuzeti na sebe ovu dužnost. Na prepisivanje nota se uobće nije ništa trošilo, jer su same članice crtale papir i prepisivale note.«

U mnogim mjestima Križarice pomažu župnicima u katehiziranju djece. I tu ne mislimo samo na naše učiteljice, koje vrše mnogo puta ulogu vjeroučitelja, već i na naše ostale djevojke, pa i na seljački naš sviet. Križarice iz Sunje g. 1935. pišu nam:

»Dvie naše članice obavljaju katehizaciju u selima Gradusi i Letini.«

A to su činila i druga mjesta. Napose se posvetila pažnja onoj djeci, koja su se pripravljala na prvu sv. Pričest i sv. Potvrdu. Kadgod su Križarice uzele tu pripravu sasvim u svoje ruke. I kod školske djece i kod one zapuštene, u već poodmakloj dobi. U selima, gdje nije župe, Križarice u mjesecu svibnju redovito okupljaju svoje suseljane u maloj seoskoj kapelici ili pred križem na razkršću i tu predmole litanije u čast Gospe. Pjevanjem Marijanskih pjesama svršili bi se takvi »blagoslovi« za puk, koji je daleko od crkve.

Kad je g. 1938. središnjica pozvala svoja družtva na borbu protiv psovke, družtva su se odazivala ovako:

Čadavica g. 1938.

»Budući da je advent to su počele i zornice, pa smo odlučile, da po mogućnosti svaka sestra, a napose pionirke, idu dnevno na sv. Pričest te je u tu svrhu prikažu. Svaka će nastojati, da i u svojoj kući odstrani tu grdobu. U seosku gostionu metnut ćemo razne nadpise u tom smislu (već su i gotovi), a neke sestre na veliko muku muče, da slože što zgodnije stihove za kolo. Stihove protiv kletve. Već su to jednom i pjevale u kolu, ali su, naravno, bile od nekih izsmijane. No to im je dalo još više volje.«

Bajmok g. 1939.

»Kad je u crkvi izloženo Presveto, adoriraju dvie po dvie Križarice, da nam Bog pomogne u borbi protiv psovke, a imale smo i nekoliko zajedničkih sv. Pričesti na tu nakanu.«

Sombor g. 1939.

»Po svim dielovima grada i radionicama dielile smo letake protiv psovke. Mnogi su nas pohvalili, što smo prihvatile ovu borbu protiv toga ružnog narodnog poroka, a mnogi su nas izsmijavali.«

Subotica g. 1939.

»Prema uputama, koje smo čule na prazničkom tečaju, počele smo u našem mjestu borbu protiv psovke. Najprije smo na redovitim sastancima imale dva predavanja, koja su nas upoznala sa zloćom grieha psovke i sredstvima u borbi protiv ovog zla. Pojedine članice pročitale su i poslanicu Episkopata o tome. Na jednom sastanku i odborskoj sjednici dogovorile smo se, što ćemo učiniti. Osim molitava pojedinih održale smo na poklade jednosatnu adoraciju, na kojoj smo glasno molile za uspjeh borbe. S. blagajnica donesla je iz Zagreba letke i nadpise, koje smo počele dieliti po trgovima i u gradu. Negdje su nas pohvalili, što smo se prve sjetile na ovu zaista potrebnu akciju. Neki su nam se opet rugali, da smo preuzetne i umišljamo si, da će nas šačica s ovim papirima izkorieniti ovu duboku narodnu manu. Ipak su ti letaci primljeni i još stoje u izlozima ili na vratima. Zamolile smo vlč. gg. svećenike, da u korizmenim propoviedima reknu koju rieč i o ovome. Na Cvjetnicu smo imale zajedničku sv. Pričest i izpred svih crkvi su dieljeni letaci, koje smo dale štampati. Gotovo svi rado primaju letke i odobravaju tekst, ali kad im se govori, da to i ostvare, zbunjeno slegnu s ramenima i vele, da je to zlo jedva moguće izkorieniti.

Po podne smo imale akademiju, koja je bila posjećena preko svakog očekivanja. Po neke članove obitelji trebalo je gotovo silom dovući, jer su se izgovarali, da oni i sami znaju, koliko je ružna psovka, pa im ne trebaju još i Križarice soliti pamet. Dvorana je bila ukrašena prigodnim nadpisima, a svaki posjetilac dobio je maleni letak, da ga stavi u svoj stan.

Prva točka programa bila je pozdravna rieč s. predsjednice Tone Kujundžić, koja je toplim riečima pozvala prisutne, da s nama prihvate i nastave ovu borbu protiv najružnijeg narodnog zla. Odmah zatim izvele su mlade članice prigodni komad u jednom činu: »Pripreme za borbu protiv psovke.« S. Ana Pavluković liepo je recitirala pjesmu A. Kokića: »Razpelo nad oranicama.« S. Zora Čović je u oduljem govoru izniela svu strahotu psovke i sredstva za njeno izkorjenjivanje. Često je bila prekidana izrazima odobravanja... Kao zadnju točku izvele su članice simboličnu sliku »Tiha adoracija«, u kojoj je naglašeno, da je cilj svih naših nastojanja i pomoćnik u borbi euharistijski Krist.

Da je akademija uspjela, dokazuju i kasnije izjave pojedinaca, da se često uzajamno podsjećaju na ono, što su čuli i vidjeli na akademiji, i tako u mnogim kućama polako nestaje psovke.

Zanimljivo je, kako je u jednoj radionici, gdje rade tri Križarice, primljena ova naša akcija. Najprije su radnici počeli izvrgavati ruglu i Križarice i nadpise, koje su stavile u pojedina odjeljenja. Ipak se iz šale izrodila navika, da za svaku psovku jednoglasno zaori opomena: »Pogledaj nadpis!« I polako ironija i šala prelazi u ozbiljnu činjenicu, da se u radionici rjeđe čuju pogrde i nepristojne rieči. Već samo prisustvo Križarica je signal: »Pazi što govoriš, ovdje su, slušaju te Križarice!«

Ovo su početci naše borbe protiv psovke. Zamolili smo i ostala družtva u biskupiji, te ćemo uz pomoć Božju nastaviti borbu zajedno.«

Spomenule smo već, kako su g. 1932. osnovane sekcije Za službenike oltara unutar križaričkih družtava. Prvih godina nakon osnutka te su sekcije i najbolje radile. Pravila njihova složio je vlč. g. Franjo Kralik, danas urednik »Katoličkog tjednika« u Sarajevu. Donosimo iz tih pravila § 1. i 2.:

§ 1. Ime i svrha.

Sekciji je ime Za službenike oltara. Svrha joj je Križarice oduševljavati za rad: a) na posvećenju svećenika, b) na obraćenju zlih i odpalih svećenika i c) za svećenički podmladak.

§ 2. Sredstva.

Sredstva, kojima sekcija Za službenike oltara postizava svoju svrhu jesu:

a) družtveni sastanci, predavanja, akademije, radni satovi i izložbe za siromašne crkve, te razne druge priredbe;

b) molitva u najširem smislu rieči, dakle i sv. Misa, sv. Pričest, adoracija, trpljenja i t. d. (i žrtva) duhovna: samozataja, i materialna: dobrovoljni prilozi za ciljeve sekcije, darovi za siromašne crkve i odgoj svećeničkog podmladka);

c) apostolat rieči (braniti ugled svećenika, obarati predrasude, buditi povjerenje u svećenike i t. d.);

d) apostolat primjera (izkazivati poštovanje svećenicima, pomagati ih u pastvi i t. d.);

e) apostolat pera (pisati članke za našu štampu beletrističkog i didaktičkog smjera, izdavati brošure, letke, molitve, sve u smislu svrhu sekcije).

Tako pravila. Križarice su ih shvatile podpuno. Održan je čitav niz akademija, čiji se čisti prihod upotriebio ili za kojega siromašnog sjemeništarca, ili se od tih novaca nabavljalo za siromašne crkve. Neka su družtva preuzela stalnu novčanu brigu za jednoga sjemeništarca ili bogoslova i pomagala ga sve do oltara. A sve su sekcije molile i žrtvovale za svećenike, da budu »sveti i blagoslovljeni i posvećeni Gospodinu.« U vječnosti ćemo vidjeti, koliko su te molitve velikom Svećeniku, Kristu Gospodinu bile drage, i koliko je svećeničkih duša očuvao po molitvama Križarica.

Družtvo u Vinkovcima izvješćuje nas g. 1934. o radu te sekcije ovako:

»Za nakane sekcije prikazale smo 11 sv. Misa, 180 sv. Pričesti, 520 molitava. Priredile smo akademiju, a za dobiveni novac izradile smo 1 oltarnik, 2 purifikatora, 3 korporala i 3 pale.

Održale smo nekoliko predavanja i to: U svetoj službi, Uloga svećenika i Kako da se pomogne svećenicima i siromašnima crkvama. Izrađeno je nekoliko manjih predmeta i poslano župnoj crkvi u Deževicama u Bosni, a sada smo im i opet poslale jedan oltarnik.«

Sekcije Za službenike oltara i danas rade u nekim družtvima, ali radi ratnih prilika onaj materialni dio znatno je izostao. Ali i danas se moli i žrtvuje, da Gospodin dade Hrvatskoj i sveto svećenstvo i brojan svećenički podmladak.

Križarice u brizi za siromašne crkve diljem domovine ne zaboravljaju ni svoje crkve. Kolike se župne crkve u Hrvatskoj hvale, da su im Križarice, negdje u zajednici sa Križarima, nabavile i crkvenog ruha, i crkvenog suđa, pa čak i pozlaćeni kalež. Križarice skupljaju novac za kipove novih blaženika Crkve. Tako su baš njihovom brigom u mnogim crkvama nabavljeni kipovi sv. Terezije od Djeteta Isusa te našega hrvatskog blaženika Nikole Tavelića. Križarice se brinu, da se križevi stave na razkršća seoskih puteva, da se za spomen misija postave veliki križevi pred crkve.

Družtvo u S t r i z i v o j n i g. 1937. piše:

»Veliko je djelo svih naših križarskih organizacija, što smo od svojih priredaba nabavili liep harmonij za našu crkvu u iznosu od 5.000 Din.«

I to je nježna pažnja prema domu Gospodnjem, u kome je Gospodin blizu dušama i duše njemu.

Da svi budu jedno!

Misijski rad bio je uviek obilježje naše organizacije. On je i po svojoj svrsi i po svom načinu tako bliz ženskoj naravi i tako skladno popunjuje zadaću i program Križarstva. Bilo je razdoblja u

poviesti organizacije, kad nije gotovo bilo družtva bez misijske sekcije.

Održavali su se i posebni misijski sastanci, na kojima su i predavanja i recitacije i slobodne radnje bile misijskog sadržaja. Organizacija je izdavala poseban Vjestnik za misijska siela. Napose u vrieme, kad je misijski rad organizacije vodila s. Anica Novaković, »misijski anđeo«, kako smo je zvale.

Križarice su priređivale i javna misijska predavanja. Širile su misijsku štampu, napose Katoličke misije. Skupljale su marke, srebrni papir i novac za misije. Priređivale priredbe u korist misija. Organizirale misijske izložbe, na kojima se prodavao ručni rad, što su ga izvezle marljive ruke Križarica u korist misija, a uza nj se izlagalo od njih izrađeno misno ruho, koje se obično slalo u hrvatsku misijsku postaju Bošonti.

U korist misija izmoljeno je bezbroj molitava, prikazano neizmjerno množtvo žrtava. Još i danas družtva sakupljaju novac za pokrštenje kojega pogančeta, a prešlo je upravo u običaj, da se takav dar dade duhovniku družtva ili članici vodstva za imendan.

Pustimo i ovaj puta, da družtva o svome misijskom radu sama govore:

S a r a j e v o g. 1930.

»9. III. 1930. osnovana je misijska sekcija. Za zaštitnika ove sekcije odabrasmo sv. Franju Ksaverskog. Od osnutka do danas imala je naša misijska sekcija 4 sastanka, koji su bili priređeni u čisto misijskom duhu. Sastancima prisustvovao je preč. g. Marko Nedić i sam oduševljen prijatelj misija, koji bi nas uviek oduševljavao liepim riečima za misijski rad.

Na početku sastanka izmolile bi Otčenaš, Zdravo Marijo, Slava Otcu i zaziv »Sv. Franjo Ksaverski, moli za nas!« Istom bi molitvom sastanak završile. Za vrieme sastanka čitale bi razne članke iz »Katoličkih misija«, »Misijskog kalendara« i »Katoličkog tjednika«... Bilo

je i nekoliko misijskih deklamácija, a i same članice održale su nekoliko misijskih referata...

Među članice razdieljeni su Zlatni listići, na koje je svaka članica zabilježila, koliko je molitava, sv. Misa, sv. Pričesti i žrtvica prikazala za naše misije u Bengaliji. Da bi i materialno pomogle našu misiju, sabiru se i milodari. Sabrani novac upotrebljavamo za izradbu ručnih radova, koje ćemo, kad izradimo dovoljan broj, izložiti, a utržak pokloniti našoj misiji u Bengaliji... Počele smo i sa zajedničkim satovima ručnog rada. Na tim satovima poučavaju se članice, kako se može iz bezvriednog materiala napraviti mnoga liepa stvarca za našu izložbu. Sabiremo i marke, pa ih imamo sabranih oko 8.000.«

Hrvatska Mitrovica g. 1937.

»Mjesečno držimo po 1 misijski sastanak. U svemu smo održale 10 sastanaka i na koncu uviek izmolile 5 Otčenaša za potrebe naše misijske postaje u Bošontiju. Za nikolinjski misijski bazar u Zagrebu poslale smo u novcu 250 Din. I mi ćemo prirediti misijsku izložbu i u tu svrhu imamo crnče u crkvi. U ovoj godini skupile smo za misije 452 Din, tako da sad u svemu imamo 1.701.50 Din. O Uzkrsu smo prodavale maslinove grančice i skupile 156 Din.«

Ogulin g. 1940.

»Ove godine poslale smo za crkvicu sv. Tereziju u Bošontiju 376 Din, koje smo dobile na nikolinjskoj zabavi za prodanu tombolu. 193 Din dobile smo od maslinovih grančica, koje smo prodavale na Cvjetnicu. Na Misijsku nedjelju prodavale smo misijske razglednice, časopis »Misionar« i razne misijske brošurice. Razpačale smo 10 misijskih kalendara...

Duhovno blago sabiremo na zlatnim listićima, koji se diele svakog mjeseca. Prema njima članice su prikazale za Bengaliju: sv. Pričesti 98, duhovnih sv. Pričesti 221, sv. Misa 208, otajstvenih pohoda 333, sv. krunica 297, raznih molitava 1.818, strjelovitih molitvica 3.995, dobrih djela 110, žrtvica 427.«

Donosimo i nekoliko izvještaja o uspjehu misijskih izložbi naših Križarica:

Osiek g. 1931.

»Na Duhove otvorena je u Osieku prva misijska izložba. Ukupna je vriednost izloženih stvari oko 35.000 Din. Izložbu je otvorio preuzv. g. dr. A. Akšamović, biskup

đakovački, koji je preuzeo i pokroviteljstvo. Otvorenju su prisustvovali gg. inspektor Perković, dr. Hengel, gradonačelnik i drugi odličnici...

Kroz sve dane trajanja izložbe građanstvo je s velikim interesom pohađalo izložbu te jednodušno izrazilo svoje priznanje.

Čisti prihod 20.000 Din izručen je misijskoj centrali u Zagrebu u korist naših misija u Bengaliji i poklonjeno je jedno misno odielo i nešto drugog crkvenog ruha u vriednosti od 10.000 Din.«

Šibenik g. 1931.

»Našu izložbu otvorio je preuzv. biskup dubrovački dr. Josip Carević... Otvorenju ove izložbe prisustvovao jr uz ostale i gradonačelnik dr. V. Smolčić te predsjednik suda dr. K. Pasini.

Odmah iz otvorenja izložbe počeli su se redati čitavi nizovi posjetilaca. I tako je bilo kroz čitava tri dana. Između nekoliko hiljada osoba, koje su posjetile našu izložbu, opazio se jako velik broj odlične, pa i liberalne gospode. To je i razumljivo. Možda su po prvi put čuli rieč misija, pa su iz znatiželjnosti došli i s njima se upoznali.

Na izložbi je bilo raznih ručnih radova, slika, dječjih igračaka. Jako liepu sliku pružale su crkvene stvari, kao stole, korporali, kaleži, albe. Osobitu pozornost svraćale su razne misijske stvari, koje je vlč. O. T. Marković donio iz Zagreba i svaku najmanju stvar liepo i strpljivo tumačio.«

Zemun g. 1933.

»22. X. 1933. na veoma svečan način otvorena je u Zemunu prva misijska izložba. Dvie godine radilo se za nju... Ono što treba naglasiti i što je jedinstveno kod ove izložbe jest to, da su svi radovi izrađeni u čistim narodnim šarama, originalnim po crtežu, vezu i bojama. Ti motivi nisu svjetski, jer je njih stvorila duša, i oni su u stvari izraz jednoga naroda, a većina njih još je iz samoga početka katoličanstva našega naroda, kad je bila duša naroda još čista.

Uzorke smo birale s narodnih nošnja... Naglasiti treba osobito, da je svaki narodni vez urešen širokim razpletom, skinutim sa seljačkih košulja i sukanja iz Slavonije. Osim ovih razpleta bio je na jednom oltarniku i dalmatinski razplet, koji se naročito sviđao publici, jer je bio novost za Zemun...

Izloženi radovi su sve liturgijski predmeti, divno i ukusno izrađeni, tako da im se svatko mora diviti, pa i najfiniji ukus zadovoljavaju.

Naglasiti treba i to, da su na ovoj izložbi bila i 2 podpuna misna odiela, koja je izradila gđa Anka Šajnović i to po nevjerojatnoj nizkoj cieni od 1.000—1.400 din.

Za misije je poslano 1 velika goblenska slika (oltarna), 4 albe, 12 roketa, 2 košulje za ministrante, 25 garnitura za kalež, 14 oltarnika, 4 stole, 2 veluma, 3 plašta za ciborij, 2 burze i 2 pokrivača za oltar. Uza to je poslano i nešto novaca, a školska djeca su sakupila mnogo srebrnog papira, maraka i starih pera. Male Križarice su sakupile mnogo svetih sličica, medaljica i krunica.«

No neka se ne misli, da su to bile jedine misijske izložbe Križarica. Takve su izložbe priređivala družtva u Bjelovaru, Sarajevu, Vinkovcima, Zagreb, Sveti Duh, i druga.

Evo što Vinkovci pišu o uspjehu svoje misijske izložbe:

»Utržak naše izložbe iznosio je 8.000 din. Tu smo svotu poslale misijskoj centrali u Zagrebu, a mislimo da će ta svota ići u fond za lađicu o. Mesarića i čamac o. Vizjaka.«

Kad je kasnije u Hrvatskoj organizirano Družtvo za širenje vjere, papinska međunarodna misijska organizacija, onda su Križarice surađivale i s njom. Učlanjivale su se u nju, molile i žrtvovale na nakanu obće misije Crkve.

A da li je u križaričkoj organizaciji niklo koje misijsko zvanje?

Anka Habuš, Križarica iz Donjega Kraljevca u Međumurju, otišla je u misionarke pa nam iz Englezke g. 1935. ovako piše:

»Ja znam, da Vi, drage sestre, mislite, da sam Vas zaboravila. Sada se, hvala dragom Isusu, nalazim u Njegovoj kući, u kući mira i ljubavi. Skoro će biti 15 mjeseci odkako smo se razstale, ali to je bio samo tjelesni razstanak. Duhom smo uviek zajedno. Moje skromne molitve Vas uviek prate, i ja Vam od srdca želim, da Vaš apostolski rad napreduje.

Drage sestre, sada se nalazim u noviciatu skoro 7 mjeseci. Dan moga oblačenja bio je 10. listopada. Je li, krasan mjesec, mjesec naše nebeske Majke, Kraljice svete krunice. Najveći križ za mene je jezik. Koliko je suza proteklo niz moje lice. Njemački sam dobro naučila, ali englezki! Kad smo došle ovamo, morale smo moliti englezki Otčenaš. To Vam je bilo strašno. Plakale smo i smijale se. Zatim smo kazale Isusu: Isuse, pa Ti nas razumiješ, kako mi molimo. — Nitko ne zna, koliko žrtava mora snositi jedna misionarka, ali trpjeti je sladko... Vrlo me veselilo, kad sam pročitala, da su Križarice počele marljivo raditi za misije....

Uzkrs sam veselo sprovela. Bila je vrlo svečana Misa. Naše častne sestre prekrasno pjevaju. Sada moram završiti, jer će zvono naskoro zvati, da idemo u crkvu. Pozdrav svim Križaricama.«

Anka Habuš, sada sestra Antonija Josipa, bila je moja učenica, pa mi se nakon dovršenog noviciata javila iz svoje nove domovine — Bošontija.

»Na 24. listopada 1936. krenula je naša lađa put daleke Indije. Bilo nas je 8 sestara: 3 Englezkinje, 3 Niemice, 1 Indijanka i ja. Putovanje je bilo vrlo ugodno, samo dva dana bila je strašna oluja, pa smo svi morali u krevet. Sve se rušilo u blagovaonici od velikoga gibanja. Ali ipak smo sretno stigle na kopno. Osam dana smo ostale u Bandri, da se malo odmorimo, a poslije toga krenule smo prema Kalkuti. Već 4. prosinca bila sam poslana u naš dragi Bošonti. Hvala Bogu, zdravlje mi pomalo služi. Vrućina je bila velika, a sad je već malo hladnije, osobito kroz noć je vrlo hladno. Riža pomalo dozrieva, bit će žetva za 2 tjedna. Prošli mjesec imali smo veliku oluju ovdje, tako da nismo mogle prisustvovati sv. Misi, jer je cesta bila pod vodom. Treći dan velečastni otac poslao

nam je mali čamac. U našoj školi imamo preko stotinu djece. Većina od njih je vrlo siromašna, pa ih mi moramo odievati, ali često je naš ormar prazan. Iz Kalkute smo dobile male krpice, i to naše djevojke sašiju zajedno i prave odielca. Kad bi nam bar sestre Križarice poslale kakva stara odiela, bile bi im vrlo zahvalne.«

I danas sestra Antonija radi u Bošontiju. Pismene veze su radi ratnih prilika prekinute, ali i preko gora i dolova veže je s Križarstvom ljubav Kristova i čežnja za dušama.

Da pomognemo svetima!

»A sad idem u Jeruzalem, da služim s v e t i m a. Jer su odlučile Macedonija i Ahaja sabrati zajednički prinos za siromahe s v e t i h, koji su u Jeruzalemu.« (Posl. Rimljanima, 15, 25-26).

Tako piše veliki apostol naroda sv. Pavao. Služiti svetima, pomoći svetima, znači pomoći kršćanina. Jer su sveti oni, koji su kršteni u Kristu Isusu i koji izpoviedaju vjeru u Njega. Uviek je bilo biede na svietu, ali uviek je bilo i onih, koji su tu biedu blažili, umanjivali. Crkva je u tome radu prednjačila. Od Pavlovih vremena do danas. U prvoj Crkvi nije ni bilo sirotinje, tolika je bila međusobna ljubav i međusobno pomaganje prvih kršćana. A i kasnije, na svim stranicama crkvene poviesti, vidimo divne kršćanske duše, koje su se sasvim stavile u službu ljubavi prema bližnjemu i koje su karitativan rad smatrale svojom kršćanskom dužnosti.

I našoj je organizaciji karitas kršćanska dužnost. U tome duhu odgajala je ona svoje članstvo. U vjestnicima organizacije, u našem glasilu i na našim tečajevima neprestano se govorilo o potrebi karitasa i provedbi karitativnog rada.

»Karitas traži djelo. Najprije praksu, a onda teoriju. Karitas traži ponajprije polje obilnoga

rada, pa da na temelju toga rada stvara karitativnu nauku. Tko u karitativnom radu polazi od nauke do prakse, taj ne dospije daleko.«

(»Za vjeru i dom« g. 1933. br. 3.).

Unutar organizacija osnivaju se karitativne sekcije. Članice tih sekcija skupljaju živežne namirnice, ponošena odiela i novac za sirotinju. Živežne namirnice diele se najsiromašnijima. Ponošena odiela prekrajaju se za siromašne obitelji. Posebnom ljubavlju bdiju dobre Križarice nad djecom, napose nad prvopričestnicima. Jednoj treba nabaviti haljinicu, jednoj cipele, jednoj čarapice. Isto tako bdiju nad siromašnim majkama, nad starcima i staricama. Karitativan rad ulazi i u naša sela.

»U gradu već liepo rade u karitativnom smislu mnoge organizacije, ali taj rad za selo još je uviek veliki problem.... Ali karitas mora biti svuda djelotvoran. Kako u gradu, tako i u selu. Ako biedni, ljubavi i pomoći željan Krist na tuđim vratima kuca, kuca izvan svoga sela, onda u domaćem selu nije sve u redu. Ili je tamo mnogo bogatih, koji su u svome bogatstvu otvrdnuli i ne osjećaju tuđu biedu, ili je bieda tako obćenita, da se razlika između siromaštva i biede izbrisala. U jednom i u drugom slučaju Kristova vjera obnovit će sve, oživjet će sve!«

(»Za vjeru i dom« g. 1933. br. 3.).

Navest ćemo samo nekoliko primjera našega karitativnog rada.

B j e l o v a r g. 1931.

»Prekrojile smo svoje stare haljine za naše siromašne Male Križarice. Okitile smo božićno drvce i pjevale božićne pjesme, a poslije toga je svaka Mala Križarica bila nadarena.«

Š i b e n i k g. 1933.

»Dosta se naših članica odazvalo, da pomognu biednicima. Naše su članice sakupljale po gradu milodare. Od toga novca otvorila se pučka kuhinja, koja je do kon-

ca svibnja izdavala 25 obroka dnevno. Za Božić i Uzkrs odniele smo nekim obiteljima voća, sladkiša, a u bolnicu raznih listova i bielog vina. Oko 40 obitelji nadarile smo rubljem i odjećom.«

Sunja g. 1940.

»Posjetile smo 30 bolestnika i odniele im dosta knjiga i časopisa. Desetak članica pomagalo je stalno nekoliko siromašnih obitelji s hranom i odielom, a dvie Križarice pomagale su siromašne obitelji s novcem. Sašile smo 13 haljina, a jedna je Križarica dala jednoj siroti šivati kaput za svoje novce.«

Ogulin g. 1941.

»Na Božić smo pjevale u kaznionici sv. Misu, a iza Mise nadarile smo kažnjenike raznim jestvinama.«

Kako je karitativan rad u godini 1937. dobio neke posebne oblike, to ne ćemo ovdje više govoriti o njemu. Samo jedno iztičemo. Križarice nisu nikada siromašne i biedne prestale smatrati svojima, najbližima, svetima, koje treba pomoći, jer su djeca jednoga Otca na nebesima i živi udovi mističnog Tiela Kristova

Da se veselimo u Gospodinu!

Križarstvo kao odgojna organizacija ulazi u sva područja mladenačkih htijenja i mladenačkog života. Zato ne zaboravlja ni na pitanje veselja, razonode, zabave. Mladost ima pravo na veselje. Mladost ima pravo na vedrinu, na razonodu, na zabavu. Čista, vedra, sunčana mladost!

Da se što bolje provesele, priređuju Križarice zajedničke izlete, kadgod kratke, a kadgod i kroz cieli dan. Koliko tu bude pjesme, svirke, smieha i nevine šale. U Božjoj prirodi, daleko od grada, igraju se Križarice kao djeca. Baca se lopta, prebacuje uže, a one najnestašnije igraju se »skrivača« ili »lovica«. Svjetlopisni aparati rade cieli dan. Harmonike ječe do iznemoglosti.

Uz izlete veliko vrelo zabave su zabavni sastanci. Ti se u raznim družtvima razno provode. Neka družtva drže zabavne sastanke jednom mjesečno. Svaka članica donese na taj sastanak ručni rad, i tad se priča, čavrlja i pjeva. Druga opet družtva priređuju takve sastanke u pokladno vrieme i inače preko godine, kad se žele posebno proveseliti. Program takovih sastanaka je redovito šaljiv.

U zimi priređuju naša družtva i čajanke. Male čajanke za same članice. Na tim čajankama nije glavna stvar ni čaj, ni kolačići, već veselo razpoloženje, kraj kojega se sve članice još bolje upoznaju i povežu. Na takovim se čajankama redovito igra tombola, šaljiva pošta i druge igre. O Nikolinju dolazi i među članice sv. Nikola, dariva ih, blago kori za njihove mane i hvali vrline.

Javnim priredbama daje se u organizaciji velika pažnja. Te priredbe vesele naše članstvo. U njih je redovito uloženo mnogo vremena, mnogo truda, mnogo žrtava. Ništa zato! Naše članstvo znade, da su takove priredbe ne samo veselje već i apostolat. I da naše priredbe mnogo puta upravo tale otvrdnula srdca i unose Božje svietlo u duše, koje su se dugo pred njim zatvarale.

Donosimo nekoliko programa naših priredaba. Održane su u raznim prigodama i na raznim mjestima, ali po njima i kroz njih govori uviek vedra križarička mladost. Neke su od tih priredaba priredile Križarice same, a neke u zajednici sa Križarima.

Pa zar nije liepo kod nas? I zar se naša mladež ne veseli, ne raduje? Da, raduje se, ali čistom, Božjom radošću.

Križarice, mlada apostolko Hrvatske, čuvaj uviek svoj polet i svoja krila.

Prosvjetni zadatci Križarstva

Prosvjetnim radom Križarstva nazivamo onaj rad, koji podiže i upodpunjuje naobrazbu našega članstva te po kojemu i iz kojega struje rieke zdrave naobrazbe u životno bilo hrvatskog naroda.

Taj se rad odvija u prvom redu na našim sastancima. Poznato je, da križarička družtva drže svoje redovite sastanke svake sedmice. Za program tih sastanaka brine se podpredsjednica, i on se uglavljuje tjedan dana unapried. Program sastoji od zapisnika prošloga sastanka, predavanja s debatom, slobodnih radnja, recitacija i slučajnosti. Mjesto slobodnih radnja drže se koji puta i slobodni govori. Mjesto predavanja s debatom vodi se kadgod sastanak u obliku ankete. Kod debate javljaju se članice dobrovoljno za rieč. Kod ankete mora svaka govoriti. Ankete se obično povedu o kojemu vrlo važnom pitanju na pr. modi, plesu, čitanju, slikokazu, prijateljstvu, kod učenica o kojem školskom pitanju, kod činovnica i radnica o onome, što zasieca u njihov život i u njihovo zvanje. Ako dođe okružnica V. K. S.-a ili Okružja, onda se i ta čita. U slučajnostima uviek se pretresu najvažnija družtvena pitanja i stvore se zaključci za rad u sliedećoj sedmici.

Na sastancima se obrađuju sva pitanja, koja mogu zanimati mladu djevojku i koja proširuju njezinu naobrazbu. Dakako, da se prosvjetni rad prilagođuje naobrazbi i potrebama članica, pa će drugačiji biti u gradu, a drugačiji na selu. Drugačiji kod radnica, a drugačiji kod učenica. Ali sav prosvjetni material daje se u posve katoličkom duhu, s katoličkih vidika i s nerazorivim pečatom katoličke istine.

Prosvjetni se program za cielu godinu zapravo uglavljuje na glavnoj skupštini družtva, a onda se razrađuje po mjesecima i tjednima. Za taj prosvjetni rad izdaje V. K. S. posebne upute, jednom u obliku kratkih nacrta, a drugi puta putem Vjestnika, u kojima su razrađena pojedina predavanja, a naznačen je i nacrt za ostali prosvjetni i organizacijski rad.

Evo kako je svoj prosvjetni program za godinu 1939.—40. izradilo družtvo u Subotici:

Liturgija:

1. Sveti znakovi (križ, stajanje, itd.).
2. Krštenje
3. Krizmanje
4. Sv. Pričest.
5. Sv. izpovied
6. Zadnja pomast
7. Sv. red
8. Ženitba
9. Sv. Misa.

Obitelj:

1. Djevojačtvo
2. Svetost braka
3. Zaručničtvo i obćenita priprava za brak
4. Vjerska i odgojna uloga obitelji
5. Socialna i ekonomska uloga žene u obitelji
8. Nerazrješivost ženitbe
6. Neprijatelji obitelji
7. Narodni grieh — biela kuga
8. Nerazrješivost ženitbe
9. Mješovite ženitbe
11. Kušnje i pobjede u obitelji
10. Dom privlačiv po ženi

Organizacija:

1. Poviest i razvoj Katoličke Akcije
2. Oblici i družtva K. A.
3. Dužnost i sudjelovanje u K. A.
4. Uređenje naše organizacije
5. Dužnost i prava članica.

Razno:

1. vladanje Križarice u kući (kći, sestra, rođakinja)
2. na ulici
3. na radu
4. u družtvu s drugaricama
5. u družtvu s mladićima
6. na zabavi

7. na izletu
8. ređenje i čišćenje doma
9. o čemu da razgovaramo
10. potreba čitanja
11. kako i što da čitamo
12. psovka kao sramota i grieh
13. borba protiv psovke (praktično)
14. dr. Ivan Merz
15. sv. Ivana
16. radničko pitanje
17. istina o Bunjevcima.

O svome cjelokupnom prosvjetnom radu izvješćuje nas Đačko Križarsko Sestrinstvo u Šibeniku g. 1930. ovako:

»Od ustanovne skupštine našega družtva održasmo 21 sastanak. Na sastancima je održana 21 deklamacija, 21 radnja i 10 govora duhovnog starješine. Navest ćemo ih redom.

Deklamacije su održale sestre:
Baraka Rina: Rodu o jeziku, Svećenik četi, Slavenska lipa.
Jurišić Darinka: Stara slika, Petar Svačić.
Kaštelan Mira: Robkinja.
Kurtin Milica: Pod Križem.
Tanašćuk Marija: Panem et circenses.
Babec Anka: Božji sud.
Županović Ladislava: Majci.
Šarin Marica: Zvonimirova lađa.

Radnje su održale sestre:
Kristić Ana: Emancipacija žene, Organizacıjski rad Križarice, Učiteljica na selu.
Baraka Vjekoslava: Prijateljstvo, O značenju Majčinog dana, Uzor Križarica.
Cvrlje Anka: Utjecaj družtva na čovjeka, Ljubav bližnjega.
Antunac Anka: Liepa vrlina.
Kužina Korina: Moda, O majci, Naša budnica.
Belamarić Mileva: Ljudski obzir, O dužnostima.
Šarin Marica: Kršćanski ponos.
Kristić Josipa: Naša poviest.
Babec Anka: Moć molitve, Najljepši cviet.
Segarić Marija: Kultura duha.
Ćosić Ema: Duhovni starješina.
Kaštelan Mira: Progon katolika, Bdijte i molite, da ne padnete u napast.

Duhovni starješina govorio je: O utjecaju dobre i zle knjige, Više svietla, Korizma i Križarica, O majci, O duhovnim vježbama, Apostolat sada i kasnije, O našim idealima, Starokatolicizam, Putevi k našim idealima.

Neke su sestre održale predavanja i kod sestara neučenica, a priredile smo i dvie priredbe. — Pratimo redovito svu našu katoličku štampu i svraćamo se na sastancima na najznačajnije članke.«

Tako javlja jedno naše družtvo. A tko bi izbrojio, koliko je predavanja održano u svim organizacijama kroz 14 godina? To bi bili neobično veliki brojevi.

Na kraju družtvene godine mnoga družtva priređuju izpit iz građe, koja se prošla kroz jednu godinu. Sve članice moraju položiti takav izpit. Kadkada se takvi izpiti upriličuju i prije primanja u članstvo. Građu za takav izpit izdaje V. K. S. ili ga izradi odbor družtva.

Recitiranje na sastancima odgojilo je u našim redovima liepi broj izvrstnih recitatorki. Vježbanje u slobodnom govoru u početku je članicama uviek malo potežko, ali ipak ide. Bude i treme i suza, ali jakom voljom sve se može. Danas organizacija razpolaže velikim brojem članica, koje mogu javno govoriti i nastupati. Imamo ih među učenicama, činovnicama, radnicama i seljačkim djevojkama, a sve se to postiglo vježbom na sastancima.

Isto tako imamo liepi broj članica iz sviju staleža, koje dobro pišu, a to se postiglo time, što su se vježbale u sastavljanju predavanja i slobodnih radnja na redovitim sastancima. To je prilog naše organizacije obćoj uljudbi hrvatskog naroda, napose njegovoga ženskog diela.

Naše organizacije, napose one u pokrajini, priređuju više puta i javna predavanja o važnim pitanjima sadašnjice. Ta su redovito dobro posjećena, pa je i to jedan prilog organizacije pridizanju prosvjete u Hrvatskoj.

Za nepismene članice i ostale nepismene djevojke priređuju Križarice **tečajeve nepismenih**, koji su jednom zatvoreni na križarički krug, a drugi puta javni za sve nepismene djevojke u mjestu.

Posebna se pažnja u našim organizacijama posvećuje čitanju i širenju dobrog tiska. Križarice moraju mnogo čitati. No kako pojedine članice obično ne mogu same nabavljati knjige, to družtva osnivaju družtvene knjižnice. Nešto se knjiga dobije na dar od katoličkih nakladnih zavoda ili pojedinaca, a ostale se nabavljaju novcem skupljenim na kojoj priredbi. Liepi broj naših družtava imade svoje **knjižnice**. Za njihovo uređenje i izdavanje knjiga odgovara knjižničarka.

U našem arhivu našla sam Pravilnik o uređenju knjižnice i izdavanju knjiga iz knjižnice Križarskog Sestrinstva u **Mikleušu**. To je malo selo blizu Podravske Slatine. Evo toga Pravilnika:

1. Knjižnica je podieljena u dva diela: I. dio za Male Križarice, II. dio za članice.

2. II. dio dieli se na: a) odio za križarske knjige, Za vjeru i dom, vjerske časopise i ostale duhovne knjige; b) Poučne knjige, napose iz područja gospodarstva; c) Zabavne knjige, koje su u skladu sa križarskim propisima.

3. Knjige ima pravo posuđivati svaka članica u za to određeno vrieme.

4. Posuđena knjiga ne smije se dalje posuđivati.

5. Knjiga može kod jedne članice najdulje biti 14 dana.

6. Ako se knjiga u određenom roku ne vrati, plaća se globa i to za svaku nedjelju 50 para.

7. U slučaju da se knjiga izgubi, dužna je ona članica, koja je to učinila, štetu nadoknaditi.

8. Ako se posuđena knjiga izgubi, dužna je ona članica, kojoj se to desilo, nadoknaditi vriednost knjige ili dati u zamjenu drugu knjigu, odprilike iste vriednosti.

9. Najednom se može uzeti po jedna knjiga iz svakoga odjela.

10. Knjigu izdaje knjižničarka, u slučaju da je ona zapriečena, voditeljica Križarica ili članica koju ona odredi.

11. Ovaj Pravilnik stupa na snagu, kada ga potvrdi V. K. S. u Zagrebu, i može se jedino mienjati na njegov zahtjev.

U **Mikleušu** 30. VIII. 1935.

Voditeljica: Anica Bankić, s. r.
Knjižničarka: Elza Sakač, s. r.

Zar nije ganutljivo ozbiljan taj Pravilnik?

Križarice šire katoličke knjige i časopise, uobće katolički tisak, i u svojoj okolini. Poznato je, koliko Križarice i po selima i po gradovima prošire raznih glasnika, kako marljivo razprodavaju »Nedjelju«, »Katolički tjednik«, te ostale katoličke knjige i časopise. Križarice iz **Gušća**, mirnog sela na Savi, pišu nam g. 1935.:

Širile smo katoličku štampu od kuće do kuće i u udaljena sela. Prije godinu dana u našem selu nije bilo katoličke štampe. Danas imamo pored našega glasila i »Nedjelje« i 18 komada katoličkog dnevnika. Razpačale smo nekoliko stotina komada »Jeronimskog svietla.«

Zagrebačke pionirke, njih 30, dobile su ove godine zadatak, da kroz mjesec siečanj razpačaju svaka bar dvie katoličke knjige. A one su u mjesec dana razpačale preko 600 knjiga.

I naše organizacijsko glasilo «**Za vjeru i dom**« ima veliki udio u prosvjetnom radu Križarstva. Ono prati organizaciju od 1930. do danas. U njemu pišu najiztaknutije naše članice. U nj šalju izvještaje sve naše organizacijske jedinice. Ono ulazi u svako naše družtvo, u svaku križarsku kuću. Ono je proživjelo sve naše slomove i pobjede. A u danima progona ono je bilo gotovo jedina veza između naših družtava i središnjice. Naslov njegov simbolizira rad hrvatskih Križarica. Ta sve one rade za vjeru i dom.

Dò godine 1936. uređivala ga je s. Marica Stanković, od 1936.—1942. s. Đurđica Vitković, a zatim sestre Janja Magdić i Mara Čović.

»Nedjelju«, križarski tjednik, Križarice također i čitaju, i šire, i pišu u nju. A isto tako i ostalu križarsku štampu.

Prosvjetni zadatci Križarstva možda nisu nigdje tako uspjeli kao na našem selu. Kroz godine križarska organizacija bila je među riedkima, koje su dizale prosvjetu sela. I zato je selo Križarstvo zavoljelo i stopilo se s njim. I zato ga je selo opjevalo u stihovima, koji će živjeti trajno među narodom. Njihov sadržaj pokazuje ne samo ljubav sela prema Križarstvu, već i prirodnu bistrinu našega seljačkog svieta, kojoj je Križarstvo dalo jači prosvjetni i uljudbeni karakter.

Božićna akcija

Spomenuli smo već, kako je karitativni rad hrvatskih Križarica dobio u kasnijim godinama novo ime. Okrstile smo ga B o ž i ć n o m akcijom.

Što je Božićna akcija? Rađanje novorođenog Kralja u srdcima mnogih. Rađanje Njegovo preko djela milosrđa. Treba pristupiti biednima i siromašnima, pomoći im, učiniti im Božić ljepšim, ugodnijim, pa će i Spasitelj lakše u ta srdca doći. Ili zar pomaganjem sirotinji ne pomažemo Njemu samome? »U bosom djetetu, Isus je bos. U gladnoj oslabljenoj majci Isus sam trpi glad i slabost.« Tako smo pisale za prve Božićne akcije 1937. god.

»Propitajte se oko sebe, zašto tolike duše odpadaju od vjere, pitajte zašto se komunizam toliko širi. Odgovor će vam biti jasan: bieda, skrajnje siromaštvo. Badava mi držimo govore o komunizmu, upozorujemo na pogibao, što nam ga donosi! Pomozimo ljudima, pokažimo im svoju ljubav, i komunizmu će iz ruku izpasti glavno sredstvo agitacije. I tu mi katolici moramo prednjačiti. Mi naučavamo najveću Ljubav, od nas je svi i očekuju! . . . .

Zato ćemo po svim družtvima organizirati skupljanje novčanih priloga starih i novih odiela, živeža, i dieliti to siromašnim obiteljima. Rad svojih vlastitih ruku stavit ćemo u službu siromaha! Ali ne ćemo ni duše zaboraviti! Osvajat ćemo obitelji za Isusa! Najprije svoju! Ove godine mora naša obitelj osjetiti, da se Isus i za nju rodio, da se rodio u n j e n o j s r e d i n i! Zato ćemo u nju unositi božićne pjesme, božićno veselje! Nastojat ćemo, da se sva obitelj naša izpoviedi i primi z a j e d n i č k i Isusa u sv. Hostiji! Da ta sv. Pričest bude u istinu Isusovo rođenje u našoj obitelji! Uniet ćemo u svoju obitelj jaslice, što ćemo ih same napraviti, da nas one sjećaju, do koje nesebičnosti je pošao Isus iz Ljubavi prema nama!

Priredit ćemo roditeljsko veče, da skupa sa svim našim prijateljima i roditeljima proživimo pravi Božić i sjetimo ih, da je Isus i za njih došao na ovaj sviet. (»Za vjeru i dom« g. 1937. br. 2.).

A kad ćemo s našim božićnim darovima zaredati među siromašnim obiteljima, i njima ćemo donieti izkićeno božićno drvce, i za njih ćemo izraditi jaslice, i s njima ćemo zapjevati svete božićne pjesme. U tom veselju dovest ćemo ih i do oltara, do Hostije. To je cilj Božićne akcije.

Tako je i bilo. Križarice su se dale na posao. Najprije je trebalo obitelji pronaći, posjetiti, zabilježiti njihove prilike, njhove potrebe i tad marljivo skupljati sve što se dade. Izvidi i bilježke bile su provedene po stalnom planu. Savjestno i ozbiljno. U velikoj žutoj koverti našla sam mnogo bilježaka ove vrste, pa iz njih vadim neke, pisane nepoznatom rukom. Neka sve Križarice vide, kako se u takvim prilikama radi.

»12. XII. 1937.«

I. G...ć Josip, bolestan, ruke su mu ranjave, žena već dva mjeseca u bolnici. On je postolar bez posla, a žena pralja u vojnoj bolnici. Plaća stan mjesečno 150 dinara. Ima troje djece, tri djevojčice stare 14, 10 i 2 godine. Moli nešto odjeće i obuće za sebe i djecu. Žena je nekako snabdjevena, zatim moli živežne namirnice, rublja za njega i nešto drva. Stanuje u Rabskoj ulici br....

2. H....k Sofija. Ima troje djece, 6, 3½ godina staro i jedno dvomjesečno diete. Muž radi na gradu kao radnik i ima 150 dinara tjedno. Stan plaća 100 din. na mjesec. Djeca dobiju na gradu obuću, a ona moli za sebe cipele br. 37, a za muža cipele i kaput, zatim drva i živežne namirnice. Stan Njivice bb.

3. M.....ć Štefa. Muž bez posla, inače po zanimanju radnik, a žena slaba poslije poroda. Ima troje djece i to: 3 godine staru djevojčicu, 15 mjeseci starog dječaka i jedan mjesec staru djevojčicu. Stan plate 110 din. Stanuju u podrumu. Moli za veću djevojčicu odielo i cipelice, a za sebe cipele br. 39. Najglavnije je, da muž dobije posla. On je zdrav i mlad stanuje u Mlječkoj ul. br.....

4. B.....ć Ivan, po zanimanju postolar. Radi nešto malo kod kuće, a žena radi u jednoj tekstilnoj tvornici i ima 20 din. na dan. Stan plate 150 din. Ima dvoje djece: djevojčicu od 4 god. i dječaka od 2½ godine. Moli za djecu kaputiće i mužkog rublja. Stan Pašmanska ulica br.....«

Rezultati? Križarice su ih same zabilježile:

»Dne 18. XII. odputile smo se s darovima u siromašnu obitelj K., koja broji 9 članova, a od toga sedmero djece. Dvie djevojčice su Male Križarice, pa smo ih pozdravile s našim dragim Bog živi. Nakon pozdrava predale smo im darove, a uz njih borove grančice, nešto božićnog nakita te jaslice. Majka, vrlo prijazna žena, otvorila je paket, a sva djeca okupila su se oko nje i nestrpljivo čekala, što će koje dobiti. Divna je to bila slika! Majka nam je kasnije pričala, da su joj htjeli uzeti jedno diete, ali ona ga nije nikako dala, iako težko prehranjuje obitelj. Svako diete dobilo je nešto, a veselju i radosti nije bilo kraja. Dobivene stvari navukli su na sebe i bezbrižno skakutali po kuhinji. Majka ih je suznih očiju promatrala, a otac je također zadovoljno pravio janjčiće, koje će za blagdane prodavati. On je šofer, ali bez namještenja... Malo smo razgovarale s djecom, koja su neobično draga, i tad se trebalo razstati. Zaželile smo im sretan Božić, napo-



Vježbe s lutkama u Vukovaru



S Tetom Mirom na koloniji



Prizor iz »Šume Striborove«



S našim »ujakom« u borbu za kršćanske ideale

menule im koju o božanskom Djetešcu, o ponoćki, zamolile, da se mole za Križarstvo, a napose smo se preporučile u molitve djece. Još jedan zahvalan pogled majke, i mi smo nestale u tami. Premda je vani duvao hladan vjetar, a zima je oštro pritisla, mi je nismo osjećale. Bile smo sretne i zadovoljne, što smo pomogle K r i s t u u b l i ž n j e m u.

Druga naša članica piše: U pola šest na večer ušle smo u jednu malu sobicu gdje stanuje obitelj S. Prepoznali su nas, jer smo kod njih bile na izvidu, a još su se više obradovali, kad su opazili, da imamo prilično veliki paket u rukama.

Kad smo se malo ugrijale, pričala nam je gospođa S. o svojoj biedi. Kad smo otvorile pakete, i kad je gospođa vidjela, što je sve dobila za svoju malu kćerku, veselju nije bilo kraja. Nije znala, kako bi zahvalila. U svojoj sreći govorila je, da bi nam mogla ruke i noge izljubiti. Obećala je, d a ć e n a B o ž i ć p r i k a z a t i s v. P r i č e s t z a k r i ž a r s k u o r g a n i z a c i j u, čije je članice poslalo k njoj samo nebo. A mi smo opet bile sretne, što smo pomogle, da n e k o l i k o s r d a c a o s j e t i b l i z i n u B o ž j u.

Posjetile smo i obitelj P. Nakon pozdrava predale smo im određene stvari. Spomenule smo im, da im to šalje križarska organizacija, za koju neka mole, da im može drugi puta i više pomoći.

Razgovor se odvijao o Božiću. Pozabavile smo se s djecom. Roditeljima smo govorile, kako treba u duše djece usaditi ljubav prema Bogu. Vesele smo se vratile kućama. Veselje siromašne obitelji izpunilo je i naša srdca.«

I v k a je o svojim posjetima izpisala cielu bilježnicu: Evo nekoliko odlomaka:

«Silazim u podrum. Odmah na desno čujem dječju viku. Pokucam i odmah ulazim. Obitelj me poznaje. Otac ne radi, majka bolestna, a troje sasvim male djece.

Žena pobožna, muž ide kadkada u crkvu na nagovor žene, inače daleko od svega, što je vjersko. Djecu odgaja žena u kršćanskom duhu. U razgovoru tuži se žena na susjede i kućevlastnike, koji joj se rugaju poradi djece i odkazuju stan radi njih.

Okolina, u kojoj živi, ne drži ništa do Boga. »Još nisam naišla na susjedu, koja bi bila crkveno vjenčana. Sve vam to živi tako dugo zajedno, dok im se svidi. Sa mnom se samo prepiru i grde me, što držim s popovima. Rugaju mi se, što mi Bog ne pomaže, i ako sam u biedi.

Ja im se sada svima uklanjam, a da živim sto godina u takvoj biedi, ne bih se odrekla svoje vjere.«

Uoči Božića dolazim sa živežnim namirnicama. Žurim se, moram i drugdje dospjeti. Konačno stignem u tamni prostor, do poznatih vrata. Pokucam. Djeca viču, da su sama i zaključana. Dosjetim se, da bi se moglo kroz prozor, ali taj je previše duboko u zemlji, pa se treba oprezno uvući sa svom prtljagom. Ipak se odlučim. Djeca su otvorila prozor i znatiželjno promatraju, kako ulazim i pužem unutra. U sobi pod prozorom stoji ormar, ja sretno stignem na njega i skočim u sobu.

Djeca su bosa, skaču oko mene. U kutu je mala polica, na njoj nekoliko komada suđa, inače sve prazno. Nigdje ništa od jela. Upitam djecu, gdje su roditelji. »Mama radi, a tata je malo prije otišao od kuće i zaključao nas.«

Polažem stvari na stol, ostavljam listić, u kojem im poručujem, da im Križarice žele sretan Božić. Djeci sam podielila sladkiše, zabranila dirati u stvari i izvukla se kroz prozor. Djeca su se skupila oko jaslica, a ja odoh. Nekoliko dana iza Božića došla je žena sva sretna, da se zahvali za dar. Da joj nismo mi pomogle, ne bi imali za Božić upravo ništa...

Obitelj u Petrovoj ulici najbjednija je od sviju. Znala sam prije njihove prilike, ali ih nisam posjećivala. Slabo koriste liepe rieči, kad je želudac prazan. Još su bjedniji u duhovnom pogledu. Jedna podpuno zapuštena obitelj. Ne zna se tu za Boga kao dobrog Otca. Mrze ga i psuju ga.

S djecom sam se najprije sprijateljila, i ona su mi otvorila. Četiri dana pred Badnjak oboružam se odielima i živežnim namirnicama pa se na oko hrabra odputim tim biednicima. Znala sam kuću, u kojoj stanuju, pa sam bila sigurna, da ću ih lako naći. U blizini opazim njihovu djevojčicu. Upitam je, da li je mama kod kuće.« »Nije, tata je doma« Tako! Bilo bi mi draže, da je mama kod kuće. »A šta radi tata?! — »Leži!« Zamolim je, da me odvede kući.

Ulazimo na široka vrata, zatim u dvorište, pa se penjemo po uzkim strmim stubama. Čini mi se, kao da me vodi u kokošinjac. Napokon kroz drveni mostić dolazimo do otvora u kuću.

Pozdravim, uđem u slabo osvietljenu neprozračenu sobu. U tami opazim jedan željezni krevet, na kome je ležao otac pokriven nekim krpama. Kažem tko sam, spomenem našu organizaciju i zašto sam došla, stavljam odielo i ostale stvari na stol, koji je zbit od dasaka. Čovjeku mora da je bilo vrlo neugodno, jer se neprestano u razgovoru smijao, da prikrije veliko uzbuđenje.

»Oprostite, što je ovako kod nas. Izvolite sjesti!« Sve je to govorio kratko, i zadihano. Ogledavam se, ali stolac ne vidim. Konačno mi mala dade stolac. U tami nisam odmah opazila, da je stolac pun mokrog odiela, kojega je valjda otac svukao, da se suši. Morala sam sjesti kraj te mokre krpe, da se čovjek ne bi uvriedio.

Započe razgovor. On je služnik. Svaki dan stoji pred kolodvorom u slabom odielu, s razkvašenim cipelama i čeka posao. Žena radi od ½6 ujutro do 7 sati na večer, a zasluži toliko, da plate stan. Četvero djece. Najstarijemu je 14 godina. Spavaju na podu bez ičesa.

Doniela sam dobrog odiela i odmah podielila. Bili su razdragani. Otac gleda, čudi se, a zatim reče mekim glasom kao za sebe: »V i d i š, k a k o se o n i b r i n u z a n a s. Poljubi ruku gospodični.«

Najmlađi se mališ zaželio sladkiša, pa sam obećala, da ću mu drugi puta donieti. Otac mi tad reče, da mali već mjesec dana neprestano bunca o boru, a ujutro već u 4 sata traži kruha. »Šta mu mogu reći, nego neka spava, jer kruha nemamo.«

Već je bilo vrieme, da odem. Pružim mu ruku, a on je stisne i reče: »Gospojice, vi imate dobru dušu. Molim vas dođite, da vas vidi moja žena.« Obećam, da ću doći dan prije Badnjaka. Kupim još masti, bor, nešto sladkiša, cedulju za drva, ponesem glasnike i Misijsku biblioteku te se odputim ponovno toj obitelji. Već je bilo prilično kasno, pa su mislili, da me ne će biti. Kad sam otvorila vrata, svi su u isti čas zaviknuli: »Evo je!«

Žena skoči sa stolca. Djevojčice su stale buditi dječaka, koji je spavao na pletenoj košari, slabo obučen, nepokrit. Rekla sam djeci, neka ga ne bude, ali uzalud. Probudile su ga, jer ih je on za to molio. Očekivao je sladkiše.

Muž je ovaj puta bio ozbiljan. Ni traga smiehu. Govorio je ozbiljno, kako je mislio, da će nešto zaraditi za Božić, ali nije uspio. Nakon duljega vremena dignem se a on reče: »M i ć e m o i m a t i k r u h a. H v a l a B o g u!«

Začudilo me, da to govori tako poznati psovač...

Ivkini zapisci su gotovi. A još ih je mnogo sličnih. Okružena sam papirićima svih mogućih veličina i oblika, a na svakom poviest božićnog apostolata.

Tako se radilo za vrieme Božićne akcije u Zagrebu. A sad neka govori i pokrajina.

Brod g. 1939.

»Naše Male Križarice išle su na Božić u betlemaše. Bila je zima, snieg, ali one su ipak veselo išle. Za skupljeni novac odlučile smo im kupiti haljinice. Sve su siromašne, sve trebaju pomoći, pa zašto da tražimo biedne dalje, kad ih imamo kod nas, u našoj organizaciji. Kupile smo material za deset haljinica, a same, koje znademo šiti, sašile smo ih i time razveselile i Isusa i naše Male Križarice.

Oh, kako su bila vesela mala dječja srdca. Razveselile smo ih, a s njima i njihove roditelje.

To sve nije možda veliko, ali je pred Kristom veliko, jer štogod smo učinili najmanjoj braći Njegovoj, Njemu smo učinili.«

Daruvar.

»Za Božić nam je uspjelo, da smo dvie odrasle, ali zapuštene djevojke, privele prvoj sv. izpoviedi i Pričesti. Dva mjeseca prije Božića jedna ih je sestra upoznala i to je izniela na sielu. Poslije siela sestra podpredsjednica posjetila je te djevojke i podučila ih u svemu, što je potrebno za primanje sakramenata. Prvi puta osjetile su slast i veliku milost svete vjere, jer ih je Božanski Spasitelj pohodio na sam Božić. Došao je kao novorođeno Diete pod prilikom kruha.«

Nova Gradiška.

»19. prosinca napravile smo božićno sielo, na kojemu smo darivale sve one, kojima je zbilja trebala obuća. Liepo smo okitile našu sobu, u kojoj obično držimo sastanke. Pod razpelom okitile smo mali bor, a pod bor smo stavile darove. U krugu sirotinje, koja je bila pozvana, sjetile smo se Onoga, koji je najviše volio sirotinju, a to je naš dragi Isus. Sve naše uzvanice bile su oduševljene, kad su vidjele, kako je sve liepo uređeno. Otvorile smo naše božićno sielo molitvom, a onda smo počastile naše drage sestre čajem i kolačima. Dvie Male Križarice deklamirale su prigodne deklamacije, a jedna je sestra vrlo liepo govorila o adventu. Kada smo podielile darove, nastalo je pravo veselje. Pjevajući božićne pjesme završile smo našu malu svečanost.

Nagovorile smo nekoliko djevojaka, da se pred Božić izpoviede i pričeste. Bile smo vrlo vesele, kad smo zajedno s njima čista srdca dočekale dragog Spasitelja.«

Još samo nešto malo o Božićnoj akciji zagrebačkih Križarica radnica: O tome je napisan člančić u »Životu« g. 1939. br. 1.

»Diete nam se rodilo, i Sin nam je darovan... Jest, rodio se i darovan nam je, da bude jednak s nama... Sirotinja je naročito Njegova, jer je On sam bio siromah. Svi nezaposleni otcevi i majke, svi tuberkulozni hranitelji obitelji, sve zabačene i nesretne žene, sva prljava i gola djeca zagrebačke periferije, sve je to Njegovo. I za Njih je rođen i u Njima treba da se utjelovi. Svi zabačeni i nepoznati putevi grada Zagreba, što vonjaju po blatu i truleži, a prezasićeni su očajem, kletvama i griehom, i ti su Njegovi, i poradi Njih je došao, i u Njima hoće da živi.

Sve On hoće da prožme i posveti. Od trulih i golih bračnih postelja pa do prljavih krpa, na kojima se stišću polugola djeca. Od zamrzlih štednjaka i razbitih prozora, kroz koje struji hladan zrak pa do stolne daske, uz koju sjedi brojna obitelj, da razdieli nekoliko kuhanih krumpira i komadić suhoga kruha. Od staraca i starica, koje nevolja i bieda učini suludima, pa do biedne rahitične djece, koju nitko ne ljubi i nitko joj se ne raduje.

U svemu i svima hoće da živi, da raste, da kraljuje. Ali tko će ga odnieti na periferiju našu bez straha, da ne zamaže finu obuću, da neugodnim vonjem ne napuni bogate krznene kapute, a osjetljive uši ne povriedi rječnikom periferije?

Pa ipak, našlo se duša, koje su Ga i tamo odniele, ali ne dame u krznenim kaputima i finim cipelicama. Radnice, male radnice, koje se grbe čitav dan u svojim radionama, nosile su novorođenog Kralja na zagrebačku periferiju. Naše mlade Križarice, koje svake subote lako prebroje svoju malu plaću, odkinule su i posljednji novčić, da ga dadu još bjednijima. One, od kojih mnoge hodaju u izlizanim kaputićima, našle su ipak nešto, čim će obući djecu siromaha. One, koje same žive u tuđim kućama, bez ljubavi roditeljske, htjele su, da po jelovim grančicama, božićnim nakitima i jaslicama pruže tu ljubav drugima....

Naše radnice dale su se na posao. Molile su živežne namirnice po dućanima. Ništa zato, što u 10 dućana ne dobivaju ništa, a u sliedećem ih odpravljaju sa 3 dinara. Mole i novčane doprinose kod imućnijih obitelji, a same daju koliko najviše mogu. Popravljaju stara odiela. Šiju haljinice za djecu od novih tkanina, što su ih izprosile

po dućanima. A Križarice kućne pomoćnice dolaze na originalnu misao. Odilaze ravno u kavane, obilaze oko stolova i mole na sabirne arke za sirotinju. I sabrale su tako priličnu svotu novaca.

A kad je već Božić bio blizu, tad marljive ruke radnica stavljaju darove u velike zamotke, a uz svaki je borova grančica, nakit za bor i male jaslice. I tad ih nose obiteljima.

Došle su k obitelji, u kojoj otac prodaje »žnirance«. I k onoj, gdje petero djece spava na jednom krevetu; troje s glavom dolje, dvoje gore. Našle su i obitelj u stanu bez poda, sa crnim krpama na razbitim prozorima. Nisu propustile ući u stan, gdje bolestni otac leži na slami, pokrit vrećama. Nisu zaboravile na obitelj, koja stanuje u šupi na Trešnjevki, ni na majku, koja svojoj djeci pravi odielo od samih krpica. Majka pred porodom dobila je sve, što treba za novorođenče, a bolestni starac s Kanala odpremljen je u bolnicu...

Kudgod su ušle naše Križarice, nastalo je veselje, a suze su oblievale lica sirotinje.«

Rade li tako Križarice i danas? Rade! Samo što je posljednjih ratnih godina biede toliko, da njihove snage nisu dostatne. Ali one čine, koliko mogu. Negdje su se stavile sasvim u službu župske karitativne akcije, negdje surađuju s državnom Pomoći, negdje s raznim karitativnim i humanitarnim organizacijama. Negdje šivaju za izbjegličku djecu, negdje posjećuju ranjenike po bolnicama, negdje njeguju osamljene majke s novorođenim djetetom.

Ali kraj ublaživanja tjelesne biede one ne zaboravljaju na ono najvažnije. Na rađanje Krista u neumrlim dušama.

Uzkrsna borba

I ona je uvedena 1937. godine. I prije su hrvatske Križarice poticale i vodile duše na uzkrsnu dužnost, ali od g. 1937. do danas čine to one po posebnom planu i s posebnim oduševljenjem. Neke su metode Uzkrsne borbe preuzete od belgijskih žosista, ali zašto da se ne uzme i od drugih pokreta ono, što je dobro i prokušano. Ipak smo u mnogim pojedinostima dale Uzkrsnoj borbi svoj pečat i svoje obilježje. Drugačije i ne može biti.

Na početku g. 1937. proglašena je obća ofenziva križaričkih redova. Treba preći u borbu, u osvajanje. Ljudske duše su previše dragocjene, da ih se pušta, da utonu u grieh, u kal, u beznačelnost, u beznačajnost. Treba ih poučiti o vlastitom dostojanstvu, treba im odkriti vrhunaravnu metu, treba probuditi božanski život u njima.

Stvoreni su prvi planovi. Sjednice odbornica sviju družtava drže se u Zagrebu vrlo često. Na njima se plan u sitnice razrađuje. Svaka obavješćuje, što je doživjela u svome domu, što u svojoj radnoj sredini. Kako su primljeni prvi susreti, prvi razgovori. Sve su Križarice u poslu, a na poseban način naša radnička družtva. Prema onome, što se provodilo u Zagrebu, davale su se upute i pokrajini. Radnički Vjestnik izašao je u povećanom obsegu s točnim uputama, kako i što treba raditi.

Tiskaju se prvi promičbeni letaci. Glasilo »Za vjeru i dom« izlazi u posebnom ruhu, jer i ono će se dieliti u promičbene svrhe. Izrađuju se pozivnice za uzkrsni zajutrak. Izlaze prve sličice s molitvama za Veliki petak. A iznad svega, mnogo se moli. I članice, i njihovi najbliži, i druge pobožne duše, a organizira se molitva i među bolestnicima, u samostanima, u sirotištima, svagdje.

Donosimo nekoliko primjera iz prve Uzkrsne borbe hrvatskih Križarica, da se vidi, kako su Križarice osvajale.

»Grad je još obavijen jutarnjom maglom, kad naše radnice odilaze na svoj svagdašnji posao. Već nekoliko godina ide istim putem, istim ulicama, jedna naša radnica. Stare, sive kuće dobro su joj poznate, a isto tako i svi prolaznici: mljekarice s velikim posudama u ruci i grad-

ski pometači, koji još u mrkoj noći počinju s čišćenjem gradskih ulica. Poznaje dobro i jednu djevojku, koja svako jutro odmiče pred njom na posao.

Dugo je već promatra. Mlada je. Tko zna, da li Bog živi u njezinoj duši? Trebalo bi to vidjeti. Kako bi bilo, da je nagovori! Ipak je to malo težko i nezgodno. No tako prolaze dani. Poznanstvo još nije sklopljeno. No dolazi vrieme Uzkrsne borbe. Sad je kocka pala, djevojka mora biti naša.

Jednoga jutra, kad je padala gusta i sitna jutarnja kiša, naša je radnica opet išla poznatim putem. Njezina znanica brzala je pred njom u lakom trošnom kaputiću, a bez kišobrana. Naša se radnica osmjeli. Njezin kišobran može zaštititi dvie djevojačke glave.

— Smijem li ponuditi malu zaštitu, — zapita brižno. — O, od srdca hvala, odgovori mlada djevojka.

Poznanstvo je sklopljeno. Odsada njih dvie svakoga jutra idu zajedno. Jednoga ranog jutra zajedno su klečale kod euharistijskog Stola . . .

*

Petak je. Tvornički rad je u najvećoj brzini. Samo čuješ okretanje strojeva, koje kadkada prekida smieh iz djevojačkih grla i još glasniji razgovor susjeda. Nadzornik nije u blizini.

Tad se najednom začuju zvuci zvonova sa brežuljka. To dobri otci konventualci zvone petkom u 3 sata kroz cielu korizmu. Neka se ljudi sjete muke i smrti Spasiteljeve. Tvornica se ne obazire na to. Svaki čas je dragocjen. U grozničavoj žurbi samo napried, samo napried! Ali u jednom odjeljenju zbiva se nešto neobično. Lupa strojeva čuje se i dalje, no smieh i glasni povici prestaju. Radnice misle na razpetog Krista i sjedinjuju se u molitvi s Njim.

Kako to! U tom je odjeljenju jedna Križarica. Njezin je primjer šutnje i sabranosti djelovao i na druge. Bilo je najprije smieha i ruganja, ali Križarica je ipak pobiedila. Sve radnice šute petkom kroz 5 minuta.

*

Glave činovnika jednog ureda duboko su sagnute. Ruke kao da lete po bielom papiru. Prsti marljive tipkačice pomiču se nevjerojatnom brzinom.

Odbija 3 sata. Tipkačica otvara svoju ladicu i vadi kartu s molitvom Velikog petka. Ustaju činovnici. Ustaje posluga. Svi glasno mole. Naša ih je Križarica spremala

na to cielu korizmu. Nakon molitve sjedaju ozbiljno i zamišljeno, a posao se odvija i dalje.

*

Naša znanica iz trafike danas je opet naročito spremna za osvajanje. Znade ona dobro: danas će joj doći jedna poznata mušterija, koja već dugo nije povirila u crkvu, a kamo li na izpovied. Treba se dobro spremiti za borbu.

I doista! Mušterija ulazi polaganim korakom, a naša je Križarica razvila svoj ratni plan baš pravom ženskom lukavošću.

— Zamislite, gospodine, što sam danas doživjela. Bio je ovdje jedan čovjek, koji se već 10 godina nije izpoviedio. To je strašno! Kako taj čovjek može mirno živjeti? Zar je njegova savjest tako uzpavana? Zar je posve za . . . Ali što vam je, gospodine? Vi bliedite! Zar vam je zlo?

Mušterija šuti i grize usne.

— Što vam je, recite! Ili zar ste možda i vi jedan od takvih, koji se nisu 10 godina izpoviedili? No, to nisam mislila o vama! Treba to popraviti, što prije popraviti. Ja ću vas naučiti kako.

I tad naša Križarica prelazi u pravu ofenzivu. Više puta joj sva rječitost ne pomaže, ali više puta su uspjesi vidljivi i trajni.

*

Jedne večeri eto male krojačke naučnice. Još je nedavno nosila kratke suknjice i igrala se među Malim Križaricama. Došla je vedro i nasmijano. Otvara notes.

— Eto, to su imena onih, koje sam predobila u svojoj najbližoj okolini.

Čitava stranica notesa bila je izpisana. Njezine su oči sjale od svetog veselja. Ta kako i ne bi! 14 djevojaka dovela je uzkrslom Kristu.

— Svi mi u našoj ulici govore, da sam luda, što toliko obilazim kuće i zovem djevojke. No ništa zato, ako čovjeka proglase ludim poradi ljubavi k Isusu.

*

Podne je prošlo. Upravo sam htjela ostaviti našu kancelariju, no netko još kuca. Treba saslušati; možda je što važno. Ulazi jedna radnica s ovećim papirom u rukama.

— Znadete, u mojoj blizini je jedna tvornica, u kojoj je mnogo djevojaka. Nikako ne mogu doći s njima u ve-

zu. Sad ću im poslati po jednoj poznatoj ovo pismo. Pročitajte, možda nešto valja.

Sjela sam i čitala. Pismo je puno ljubavi i prave drugarske pažnje. Govori o težkom stanju radnica, o slabim plaćama, o dostojanstvu žene radnice i o jedinom Prijatelju radničkog svieta, o Kristu Gospodinu.

Pismo je odnešeno u tvornicu, i sedam se radnica odazvalo. Sedam ih je bilo na uzkrsnoj sv. Pričesti i zajutarku s Križaricama. Dvie od njih živjele su u divljem braku, ali naša Križarica brine se i dalje za njih. U najskorije vrieme bit će sklopljeni zakoniti brakovi.

*

Bila sam na nekoliko zajutraka, što su ih zagrebačka križarička družtva priredila svojim uzkrsnim gošćama.

Bieli prostrti stolovi okićeni su zelenilom i prvim proljetnim cviećem. Pred svakim mjestom gošće ukusne košarice s uzkrsnim pisanicama, liepe knjige ili svete sličice. Na zidovima nadpisi, koji glasno govore o sreći onih, koje kušaju Gospodina. Među svima vlada vedrina, radost čistih srdaca i veselje uzkrsnih duša.

Pristupa se zajedničkom doručku. Molitva Križaričke radničke zajednice ozvanja iz duša Križarica. Gošće su ganute. Suze im se vrte u učima, kad ih sestre Križarice toplo i iskreno pozdravljaju. Ne stide se suza. Puštaju, da im se skližu niz obraze. Ta to je dan, možda jedini u godini, kad ih netko tako toplo i sestrinski prima.

*

I naše učenice rade. Razborito razdieliše posao. Jedna grupa obilazi domove na teritoriju župe. Druga skuplja novac za uzkrsni zajutrak. Treća marljivo vježba program za malu priredbu. Četvrta riše plakate s uzkrsnim nadpisima i priređuje ukrase za uzkrsni stol. Iz plavog i crvenog kartona izrezuju se pisanice i zvonca, na kojima marljive ruke izpisuju program priredbe. A sve grupe, na čelu sa svojim pionirkama, love duše...

A naše akademičarke stoje na vratima sveučilišta već od ranog jutra. U rukama im mnoštvo letaka. Dolaze prve slušačice. Diele im letake. Neke ga znatiželjno čitaju i bacaju odmah. Druge ga polagano slažu u svoje ručne torbice. Treće živahno odgovaraju: »Hvala, doći ću!«

Naše Križarice ne sustaju. Dolaze i kolege. Zanimaju se živo za stvar. Neki se glasno smiju. Padaju i kojekakve primjetbe, ali Križarice akademičarke odvažno stoje. Ta to je za duše, za Kristove duše. Tu ne smije biti ni straha, ni stida, ni obzira, ni umora.«

Ovo su primjeri iz Uzkrsne borbe zagrebačkih Križarica. Pokrajina je o tome radu javljala u pismima. Veselo pričaju ta pisma. Išla su od ruke do ruke. Čitale su ih odbornice središnjice. Ali i druge članice zapitkivale su za njih. Kad smo ih svaka po nekoliko puta pročitale, tad smo ih spremile u poseban pretinac s nadpisom: Uzkrsna borba g. 1937. No neka pisma sama pričaju!

Kod nas je bilo mnogo potežkoća, jer je komunizam zahvatio dobar dio radničtva. No naše Križarice radnice neustrašivo su dielile letake za uzkrsnu izpovied. Dielilo se u tvornicama. Dielile smo ga i po ulicama onim ženama i djevojkama, za koje smo bile sigurne, da rade u tvornici. Ti su letaci senzacionalno odjeknuli u našem mjestu, i mnogi su odobravali našu borbu.

Mnogo smo molile za uspjeh... Nekoliko konkretnih primjera želite? Evo ih! Jedna mlada sedamnaestgodišnja djevojka stanuje s jednom našom Križaricom u istoj kući. Stalni je gost Radničke komore. Već 4 godine nije ni zavirila u crkvu. Naša joj Križarica dala uzkrsni letak i »Za vjeru i dom.« Djevojka se porugljivo smijala i pokazivala te stvari komunistima. Pa ipak je milost pobiedila. Pričestila se s nama i nakon toga rekla, da se osjeća vrlo sretnom.

Jedna druga Križarica privela je Gospodinu sirotu pralju, koja za crkvu ni dragog Boga »nije imala vremena«. Jedna Križarica obratila je svoga brata, druga obraća otca, koji se već 26 godina nije izpoviedio.

I mnogo drugih primjera ima. U molitvama pomogle su nam mnogo naše častne sestre. Cieli samostan molitvama je pratio naš rad.«

*

I Slavonija se javlja. Sitna mala okrugla slova dozivaju nam pred oči sliku jedne savjestne naše odbornice iz srdca Slavonije.

»Preko Malih Križarica razpitala sam se za adrese radnica na periferiji grada. Išla sam s još nekim sestrama od kuće do kuće, i to u ono vrieme, kad smo znale, da su radnice već izašle iz tvornice. U kućama smo obično zatekle cielu obitelj. Odmah smo prešle na stvar. Rekle smo, da smo došle u ime Križarica, da se s njima upoznamo. Ujedno smo ih došle upitati, ne bi li htjele s na-

ma zajedno obaviti uzkrsnu izpovied i sv. Pričest. Neke su nas najprije čudno promatrale, no ipak smo se brzo sprijateljile. Neke su bile malo zbunjene. Mi smo im uputile nekoliko pobudnih rieči i rekle, da ćemo kroz koji dan opet doći s pozivnicama. Neke kao da su jedva dočekale, da ih netko pozove i odazvale su se spremno....

Jedna mi je priznala, da ne ide nikada u crkvu i da već 16 godina nije bila na izpoviedi, jer je prezaposlena. Druga se nije 4 godine izpoviedila. Neke su od njih iz dobrih katoličkih obitelji, ali su ih otrovali komunisti. Našle smo jednu, koja se dugo opirala. Dale smo joj nekoliko starih brojeva »Za vjeru i dom«. Kad smo je po drugi puta posjetile, primile su nas ona i sestra vrlo prijazno i obećale su doći na sv. izpovied. Preuzele su čak razpačavanje letaka u svojoj tvornici. Sada su Križarice.

Uoči Cvjetnice bila je sv. izpovied, prije koje je vlč. župnik održao pripravu. Na svečanom zajutarku bile su 24 gošće. Upisalo ih se 14.«

*

Iz Bačke je došao veliki listovni omot, iz kojega je izpalo mnogo sitnih izpisanih papirića. Bez podpisa, naravno. Ali iza svakog papirića kuca jedan mladi život. Iz svakog govori liepa katolička duša.

»S jednom članicom popisala sam imena djevojaka iz naše okolice. Kad smo dobile letake iz Zagreba, pošle smo do njih s krunicom u ruci. Bojala sam se, jer nisam nikako spretna. No svaka me je liepo primila, ali nisu ništa obećale... Podvostručila sam svoje molitve i žrtve. Organizirala sam molitvu i u svojoj okolini. Ne znam, da li sam ikada tako vruće molila, kao ono veče, kad je bila sv. izpovied. I Gospodin me je uslišao. Došle su sve.«

A drugi listić priča ovako: »Na Veliki petak u mojoj se porodici svečano molila propisana moliva. Razpelo visi u mojoj sobi na zidu. Izpred njega napravila sam oltarić sa sviećama i vazama punim ružičastog zumbula. Molili smo svi zajedno. I brat je moj molio s nama klečeći na oba koljena. Počeo je zapuštati život duše, a malo je i crveno obojadisan. No za Uzkrs se izpoviedio.

Da se sama bolje pripravim za uzkrsnu borbu odrekla sam se šetnja bučnim ulicama, nisam čitala ni jednu zabavnu knjigu, razmatrala sam gotovo svaki dan, u korizmi nisam uobće jela mesa i pročitala sam život dra Merza, koji mi je uzor odavna.«

I treći listić bogat je molitvama i žrtvama, a završuje ovako: »Nagovarala sam jednu svoju drugaricu, da i ona ide na izpovied. Kako je na prvi moj nagovor pokazala, da nije nimalo razpoložena za tu stvar, počela sam još više moliti za nju. Skoro svaki dan molila sam za nju žalostnu krunicu. Dala sam joj letak, glasilo i poziv na zajedničku sv. izpovied, no sve mi je vratila bez rieči. Jedna je od naših sestara ipak nagovori, i drugarica se izpoviedila.«

*

Križarice iz jednoga poznatog kupalištnog mjesta na Jadranu pisale su ovako:

»Za Uzkrs smo se pripravljale raznim žrtvama i molitvama. Neke su odlučile, da ne će ciele korizme pjevati svjetske pjesme, ni smijati se. Neke su više molile nego obično. Molitva za Veliki petak izmolila se kod mnogih. U više kuća bio je priređen oltarić, pred kojim je ciela obitelj molila...

Lovile smo djevojke, više po ulicama nego po kućama. Ipak, hvala Bogu, naš trud nije bio uzaludan, jer smo na Veliki četvrtak vidjele na zajedničkoj sv. Pričesti liepi broj djevojaka i žena, koje inače uobće ne bi došle.«

*

I seljačke sestre pisale su o svojim borbama i uspjesima.

»Na Veliki petak u 3 sata sastale su se seljačke naše djevojke s nama Križaricama u Domu. Zajednički smo pošle u crkvu pred Spasiteljev grob i izmolile propisanu molitvu... Kod nas se sve djevojke izpoviedaju, pa smo zato svoje sv. Pričesti prikazivale Gospodu za uspjeh Uzkrsne borbe u drugim mjestima.«

Tako piše jedno družtvo iz Podravine. A drugo iz istoga kraja nadovezuje:

»Uzele smo za posebnu zadaću, da djevojke uputimo u valjanu sv. izpovied, jer je žalostna činjenica, da se sve ne znaju izpoviedati. Postigle smo to kod većine. I mi smo na Veliki petak molile u crkvi pred množtvom naroda, koji je tu novu pobožnost primio radostno.«

Iz Posavine pišu ovako:

»Mi smo organizirale duhovne vježbe za sve djevojke naše župe. Najprije smo podielile pozivnice svakoj pojedinoj djevojci. Zatim smo ih još jednom posjetile, da ih

podsjetimo, da dođu. Bilo je to lako učiniti s djevojkama, koje su u našoj blizini, ali imade djevojaka u našoj župi, koje su i po 12 km. od nas. Pa ipak, i te smo posjetile i po blatu i po nevremenu. Tako smo posjetile oko 300 djevojaka. I molile smo mnogo za njih.

Došlo ih je oko 180, ali od tih 16 iz najudaljenijih sela naše župe. Došle su i 3 odrasle djevojke, koje nisu polazile školu, pa nisu još bile na sv. izpoviedi i sv. Pričesti. Mi smo ih pripravljale za taj veliki čin, i one su sretne i vesele primile prvu sv. Pričest. Pobrinule smo se i za bolestnike, pa je 30 bolestnika primilo u svojim kućama Spasitelja.«

Pismo iz Primorja priča:

»Cielu korizmu pravile smo žrtvu za jednu dušu, koja se već 26 godina nije izpoviedila. A kad smo ga nagovorile, taj je čovjek od sreće priredio veliku gozbu, jer to mu je doista bio najljepši dan.«

A male u dimijama pišu: »Na Cvjetnu nedjelju organizirale su članice zajedničku sv. Pričest zajedno sa gošćama, djecom i velikim brojem mještana i mještanki u naknadu za one, koji ne vrše te svoje osnovne kršćanske dužnosti. Svi su zajedno stupali od mjesta sastajanja do crkve i natrag. Povorka je bila velika, a pratili su je suznim očima oni, koji joj se radi posla nisu mogli pridružiti.«

Pa opet iz Slavonije:

»Mi nismo trebale nagovarati djevojke na uzkrsnu izpovied, već smo obilazile oko odraslih ljudi, za koje smo znale, da ne vrše svojih kršćanskih dužnosti. Nagovorile smo tako 11 odraslih ljudi. Najznatnije je obraćenje jednoga čovjeka, koji se nije od 1911. izpoviedio. Nije bilo dana, da ga koja od nas nije posjetila. Iza sv. izpoviedi taj čovjek svako veče moli pred razpetim Kristom, koji se nalazi nedaleko njegove kuće.«

U godini 1938. radilo se na isti način, samo se uz duhovnu stranu mnogo pazilo na materialnu pomoć, napose na pomoć radničkim obiteljima. Neka i ovdje progovori naše glasilo.

»Bila je neobično hladna nedjelja u mjesecu ožujku. Iza nekoliko toplih sunčanih dana oštri vjetar donio nam je snieg. Ali zagrebačke Križarice stoje odlučno na uglovima ulica i sabiru za najbjednije, za siromašne radničke obitelji, za siromašnu radničku djecu. Prolaznici daju i ne daju, gledaju ih sa simpatijom i podrugljivo se smiju, hvale ih i stavljaju neslane upadice, a vjetar brije i nemilo šiba slabo obučene djevojke. Ruke su već promrzle, noge se ukočile od stajanja, ali nema druge! Treba izdržati do večeri, kad će se svi ukloniti u kuće pred hladnim zimskim danom.

Sate i sate prostajale su tako iste Križarice na hladnim pločnicima Zagreba. Ali što je to njima! Ta sabire se za one, kojima će se preko uzkrsnog darivanja Križarica nasmijati uzkrsli Krist i privući ih k svojoj izpoviedaonici i k svojoj euharistijskoj Gozbi.«

*

»Kišni je dan. Po blatnim ulicama teturaju neka kola. Oveća ručna kolica, a guraju ih dvie djevojke. Mokri su im kaputi, mokre plave kapice na glavama, ali one odvažno prosliеđuju i drže se propisno desne strane.

Prometni stražar iz daleka im se smije. »No, vas bi propustio i po lievoj strani.« — »Ništa, ništa, i mi znamo što je red.«

To su dvie Križarice. Na kolima voze nekoliko ovećih omota, a u njima brašno, šećer, sol, soda, slanina, sapun. A sve to za siromašne Kristove prijatelje, za siromašne obitelji Trešnjevke.«

*

»Kućice Barutanskog jarka utonule su u popodnevni mir. U jednu od najmanjih i najbjednijih ulaze Križarice. Ulaze u stan. Kakav stan! To je rupa, obična rupa bez stakla na prozorima, bez peći. Dva kreveta, prazna, bez posteljine, a na jednome bolestan otac kraj šestero djece. A gdje spavaju? Na nekim starim krpama u kutovima sobice.

Križarice vade svoje omote i pružaju ih uz utješljive kršćanske rieči. A blieda lica sirotinje radostno se smiju kroz suze. Uzkrsli Krist pozdravio ih je po milosrdnim srdcima i dobrim rukama.«

*

»Sokolgradska ulica. Ne znam gdje je, morala bih je tražiti u popisu zagrebačkih ulica. Ali naše Križarice su je pronašle. Siromašni pometač zagrebački stanuje tamo sa svojom obitelju. Plaća stan 70.— dinara mjesečno. Možete i sami zamisliti, kakav je taj stan, pa ipak, u njemu stanuje šestero ljudi. Plaća mu je mala, a kako je zadužen kod židova, susteže mu se od nje.

Jedna naša Križarica hoće da upravo uđe, kad začuje iznutra razgovor. »Niti na Uzkrs ne ćemo imati što jesti.« To otac govori svojoj obitelji.

Križarica pokuca. Obitelj u čudu gleda. Naša Katica motri štednjak, na kojemu se kuha krumpir u izlizanom loncu, a tad im nudi omot pun živežnih namirnica.

»O, sad vjerujem u Božju pomoć,« uz drhtavi glas šapće otac. A Katica ih upozorava na korizmene konference, koje se daju u obližnjoj crkvi za muževe i mladiće.

Otac bez rieči navlači trošni kaput i zove najstarijeg sina. »Ajde, obuci se, pa idemo. Dotle će se i krumpir skuhati.«

U godini 1939. čitava se akcija ponavljala starim utrtim putevima.

»Ove su godine sabirale Križarice za radničke obitelji po zagrebačkim ulicama. Nadpis — Za siromašne radničke obitelji — privukao je u početku prolaznike, ali kad se saznalo, tko zapravo sabire, čule su se glasne primjetbe: Nek vam dadu popovi... Idite na Kaptol... Sabirate za generala Franka... Promienite boje trobojke, pa ćemo vam dati.«

A tad se kroz tjedan trčkalo po dućanima. Kupovalo se brašno, slanina, riža, šećer, jaja. Sve to treba sirotinji. A u nedjelju pred Uzkrs, mjesto poslije podnevnog odmora, Križarice su pošle u radnička naselja...

Mnogo su kuća naše Križarice obašle. Naišle su na diete, koje nije bilo mjesec dana na krstu, jer ga majka nije imala u što obući. Na otca obitelji, koji već 6 godina leži u krevetu. Na porodicu od 4 člana obitelji, koja stanuje u jednoj maloj sobici, a drži i podstanare. Nije čudo, da djevojčice od 13 i 15 godina svašta znadu, a psuju, da te jeza hvata... Nisu Križarice zaboravile ni duše... Majka mnogobrojne djece našla je opet u uzkrsnoj izpoviedi svoj mir. Sedamnaestgodišnje djevojče pristupilo je božanskoj Trpezi žarom svoje prve sv. Pričesti. Izgubljeni brat našao je opet najboljeg Prijatelja. Dobri otac naslonio se opet na najvjernijeg Savjetnika. A kad se otac jedne članice tvrdokorno opirao, da ide u crkvu, naša Križarica načini se bolestnom i legne u krevet, da svećenik ipak dođe u kuću, a dragi otac sklopi s njim poznanstvo. Ostalo će doći samo po sebi.

Sve su Križarice radile. Učenice su dovele preko sto neorganiziranih drugarica na uzkrsne konference. Akademičarke su pokazale naročitu aktivnost. Sam Nadpastir naš pohvalio ih je, kad je iza Uzkrsne borbe došao među njih.

A naše kućne pomoćnice? Našle su i takvih drugarica, koje po 7, 10, 15 godina nisu bile na uzkrsnoj izpoviedi.«

A tako je bilo i godine 1940., pa 1941., sve do danas. Tako će i biti, dok bude hrvatskih Križarica.

Otvorila sam i veliki svežanj s izvještajima o Uzkrsnoj borbi od 1938. do danas. Donosimo i iz njega nekoliko primjera.

V a l p o v o g. 1938.

»1. Prije godinu dana došlo je u naše mjesto jedna trinaestgodišnja djevojčica. Bila je kao divlja. Još ništa nije znala o Bogu, jer uobće nije išla u školu. U istoj kući s njom stanovala je i jedna naša pionirka. Ona je malu svaki dan učila čitati i pisati i upoznavala ju je s Bogom. Dnevno ju je strpljivo pripravljala za prvu sv. Pričest. Na Uzkrs se mala, sretna i vesela, prvi puta pričestila. Da joj ostane taj dan u sjećanju, kupile smo joj liepu krunicu i prvopričestnu sliku.

2. Mladi radnik — strojobravar — nije se već 3 godine izpoviedio. Jedna ga je naša Križarica privela k sreći. Sam je rekao: Nisam neprijatelj vjere, ali me nije imao tko opomenuti na moju kršćansku dužnost.... Dakle, trebala mu je opomena, i Križarica ju je dala.

3. Sedamdesetgodišnja starica, baka jedne naše Križarice, živjela je nevjenčano u drugom selu. I sada, kad joj je nevjenčani muž umro, došla je k otcu naše Križarice. I premda se 50 godina nije izpoviedila, unuka je opomene, i ona se izmiri s Bogom.

4. Kod jedne starice, koja se nije 17 godina izpoviedila, naša je Križarica kućna pomoćnica. Starica je gluha, no Križarica joj reče, da će joj dovesti svećenika u kuću. I tako je i bilo. Svećenik je došao, da baku odrieši od grieha.

5. Jedna mlada djevojka nije se 3 godine izpoviedala iz predrasude, da svećenici ne čuvaju izpovjednu tajnu. Nato sam joj dala knjigu — Žrtva izpovjedne tajne — i to ju je razoružalo. Pošla je sa mnom na izpovied.

6. Moj komšija, inače dobar čovjek, nije bio na izpoviedi već 10 godina, jer čemu da se gorem od sebe izpovieda. Ja sam ga svaki dan nagovarala, pa se izpoviedio i on i žena njegova.

Za uspomenu dale smo svakome jednu malu sličicu, na kojoj je bilo napisano: Duša ti je uzkrsnula s Kristom

— veseli se za to; Isus neka ti bude uzkrsno veselje; Kada te svi ostave, Bog će te primiti; Svrha i cilj života jest spas duše.

Karte Velikog petka podielile smo mnogima, a kako se kod nas na Veliki petak poslije podne ide na groblje, gdje se moli križni put, dale smo jednu kartu s molitvom vlč. g. kapelanu, i on ju je molio sa cielim pukom.«

Novigrad Podravski g. 1939.

»Moj otac nije se izpoviedio već punih 7 godina. Skoro se sasvim udaljio od crkve, a srdce mu je bilo malo crveno obojano. Neki čovjek donosio mu neprestano neke knjižice, koje je on brižno čuvao, da ih nijedan od ukućana ne nađe. I prošle godine pokušala sam ga obratiti, ali bez uspjeha. Nekoliko puta opomenula sam ga i ove godine, no on ni da čuje. — Neka ide onaj, koji je grješnik, a ja nisam — tako mi je govorio. Podvostručila sam svoje molitve i opet počela s nagovaranjem. Hvala Isusu, uspjela sam. Moj otac postao je sasvim drugi čovjek.«

Karlovac g. 1939. — »U našoj radionici ima nas 5. Dvie su naučnice, dvie pomoćnice i šefica. Četrnaest dana prije Uzkrsa počela sam govoriti o uzkrsnoj dužnosti. Nisam ni dovršila, kad mi starija pomoćnica reče, da su to popovske gluposti, da se s Bogom još samo djeca zavaravaju, a u crkvu da dolaze samo stare bake. Ipak joj drugi dan donesem naše glasilo »Za vjeru i dom«, »Život s Crkvom« i »Socialni rad.« A ona meni dade nekoliko komunističkih knjiga kao: »Kako je čovjek postao« i »Da li postoji drugi sviet«. Ona je sve moje časopise dobro pročitala i tražila razna razjašnjenja.

Drugi tjedan, na Veliki petak, molila sam je, neka s nama u 3 sata poslije podne zajednički moli, a ja ću joj donieti životopis dr. Ivana Merza. U 3 sata šefica, obadvie naučnice i ja ustale smo, a ustala je i ona i molila s nama.

Kad smo išle kući, stala sam je nagovarati, da se izpoviedi. Ona se nećkala, jer da nije griešna, da nije nikoga ubila, nikoga prevarila, i da nema šta svećeniku kazati. Rekla sam joj još nekoliko pobudnih rieči, i mi smo se razstale. Drugu večer ipak smo sve zajedno sa šeficom na čelu otišle na sv. izpovied, a na sam Uzkrs primile smo zajedno sv. Pričest.«

Osiek g. 1939.

»Za uspjeh Uzkrsne borbe napravile smo najprije veliki juriš na nebo. Dnevno smo molile i sastavile si za te dane posebno izpitivanje savjesti. Svake nedjelje imale smo zajedničku sv. Pričest, svakog četvrtka zajedničku molitvu i razmatranje Muke Kristove u kapelici Presv. Srdca Isusova, a svaki dan išla je druga članica na sv. Pričest. Sve se to obavljalo s velikom revnošću. Uz ove molitve učinjeno je mnogo žrtava. To su gorke kave, usluge na ulici i u poslu, pomoć u kućanstvu. Jela su se jela, koja se ne vole, ranije se ustajalo, na golim koljenima obavljala se večernja molitva.

Jedna naša voli sladkiše. Idemo ona i ja, i čujem, kako joj novac zveči u džepu. U to evo slastičarne poput ogromne napasti. Oči su joj zasjale. Najednom me uhvati izpod ruke i reče: Idemo dalje. — Nakon nekoliko koraka, pljune ona na zemlju. — Pa što radiš? — Mani me se, slina mi se skupila. — Kasnije je njezina skupina imala nekoliko dinara više u blagajni.

Naš rad razdielile smo u grupe, a svaka grupa imala je utorkom svoje sastanke. Članice su doniele napisana imena i prezimena svojih drugarica, gdje rade i koliko godina nisu bile na sv. izpoviedi. Tu smo imale šta vidjeti! Brojke su se redale od 8 do 15, pa čak i do 20 godina. No naše su najviše lovile ove iz težke kategorije, ili jubilarke, kako su ih zvale. Pa ipak članice nisu kod toga naišle na velike potežkoće ili neugodnosti. Kao da su djevojke čekale, da ih se pozove. Ipak se nisu sve one odazvale, oko kojih smo se vrtjele tih dana...

Konačno je osvanulo uzkrsno jutro. Dogovorile smo se, da ćemo se sastati u ¾ 8 pred našom župnom crkvom, a onda idemo sve zajedno k sv. Misi. Ustale smo vrlo rano, jer trebalo se još mnogo toga prirediti. U ½ 8 evo nas pred crkvom. No koje li razočaranje za nas. Nema ni Križarica, ni naših gošća. Srdce nam se stisnulo. Šta ćemo s tolikim jelom, koje smo spremile za gošće. No očekivale smo ipak pravo čudo Božje... 10 časaka prije 8... Gdje su?... Nas 10 ne znači ništa... Počele smo se tješiti. Uzkrs je, pa i u razočaranjima moramo biti vesele... Ali eto najednom se pokazuju i Križarice i gošće. Pojavljuju se iz svake ulice kao gljive iza kiše. Od naše žalosti nastalo je veliko veselje. Od veselja nismo mogle ni pratiti Misu iz Misala, jer nam se iz duše neprestano dizao onaj jednostavni: Hvala!

Došao je čas sv. Pričesti. Isuse, evo Ti duša! Počimamo moliti: Izpoviedam se... Radnice mole za nama, a rieči smo im prije još razdielile. Najprije idu pričestnoj ogradi Križarice, a onda gošće. Iza sv. Mise jedna je predmolila križaričku radničku molitvu, a druge su opetovale za njom. To je iza sv. Pričesti bio najljepši prizor.

Izlazimo iz crkve, a na vratima stoje Križarice na straži, da nam nijedna drugarica ne ode kući, već da pođe s nama na zajutrak u Hrv. dom. Išlo se liepo u troredu kroz Županijsku i Desatičinu ulicu do našeg cilja. Stižemo sve bliže. Kroz prozor doma proviruju glave naših kuharica. Dvorana je liepo ukrašena. Na stolovima nadpisi, cice mace, cvieće i šarena jaja, množtvo bielih šalica, a pred svakom tanjurić s posvećenim jelom. Ovako je moralo biti i kod prvih kršćana.

Naše kuharice doniele su vruću kavu s riečima: Na molitvu, izvolite k stolu! Nudimo mjesta. Gošće sjedaju gore, a mi kud stignemo. Članice, koje sviraju glasovir, zasvirale su uzkrsne pjesme. Dvorana je orila od glasova. Mi smo zapravo u počast naših gošća pripravljale mali program, ali do njegove izvedbe nije došlo, jer su drugarice htjele samo pjevati od silne radosti.

Polako se približavao konac, ali nijedna ne će kući. Opet stupa glasovir u akciju, uklanjaju se stolovi, i Križarice se uhvate sa svojim gošćama u kolo.

Sat je pokazao 11 sati. Vrieme je, da idemo kući. Na korzo nije nitko više mislio. Još jednom zahvalismo Bogu i dođe čas razstanka. Nastalo je veliko rukovanje, grljenje i uvjeravanje, da ćemo se na godinu opet vidjeti. Pripoviedat ćemo u tvornici, kako je liepo bilo! Vidjele smo, kako Križarice znadu biti vesele.

Ne znamo, tko se osjećao sretnijim. Mi ili one. Možda ćete se čuditi, odkale nam novaca za zajutrak. Evo naše tajne. Svaka grupa imala je svoju blagajnicu, koja je skupljala novac među članicama. I to su bile njihove žrtvice. Od svojih malih plaća još su odkidale za druge. Nešto se novaca sabralo i među prijateljima organizacije. A naše sestre iz Valpova poslale su darove u naravi.

Još samo da navedemo brojke... Nagovarale smo 150 radnica. Odazvalo se 112 radnica...

Evo, to je naš izvještaj. Već me boli ruka i vrat od pisanja, a Vas će zaboliti oči od čitanja...«

Zar to nije divan rad? I zar Križarstvo nije upravo radi Uzkrsne borbe zaslužilo da živi, da raste i napreduje među hrvatskom mladeži?

Kad bi ono spasilo samo jednu jedinu dušu, imalo bi pravo na život, na obstanak. A Gospodin je dao, da se preko Križarica spase mnoge, mnoge duše...

Diljem domovine

Osim redovitih tjednih sastanaka, kojima moraju prisustvovati sve članice, odbornice križaričkih družtava sastaju se bar jednom mjesečno na o d b o r s k u s j e d n i c u. Sjednice vodi predsjednica, a prisustvuje im uviek i duhovnik družtva. Sjednice mogu biti redovite i izvanredne. Na redovitim odbornice iznose svoje mjesečne izvještaje, razpravlja se o onom, što je kroz mjesec dana u družtvu učinjeno, prave planovi za sliedeći mjesec. Na izvanrednim odlučuje se o stvarima, koje treba jako brzo riešiti. Odbornice dolaze na sjednice vrlo ozbiljno, s bilježnicom i olovkom u rukama. Sve treba zabilježiti i provesti u djelo.

Koliko je odborskih sjednica održano u 14 godina života križaričke organizacije! Koliko dobrih odluka! Koliko zaključaka! Križarski život i iznutra i izvana vrlo je bujan i šarolik. On se jednako, u svoj svojoj širini i podpunosti, odvija na sjeveru i jugu, na iztoku i zapadu naše domovine. Diljem Hrvatske! A sve se to u glavnom skroji i zaključi na odborskim sjednicama.

U jesen, kad počinje nova družtvena godina, drže se g o d i š n j e g l a v n e s k u p š t i n e. Obično to biva u mjesecu rujnu. Malo iza toga drže svoje godišnje skupštine Okružja te V. K. S.

Godišnje skupštine pojedinih družtava u prvom su redu ogledalo rada toga družtva u prošloj družtvenoj godini. Izvještaji odbornica obširni su i izcrpivi. Iz njih se vidi, što je sve družtvo u roku od godine dana uradilo, koji su uspjesi, koje slabe strane, kako je s brojem članica, kako se radilo s djecom, kakvo je stanje blagajne. Na godišnjoj skupštini proglašuju se nove članice i bira se družtveni odbor za sliedeću godinu. Da iznesemo samo jedan primjer, kako se na glavnim skupštinama ozbiljno radi. Seljačko družtvo u

D r a ž k o v c u u Međumurju godine 1933. javlja tok svoje godišnje skupštine ovako:

»Birale smo novi odbor. Za voditeljicu izabrana je Anika Mardetko sa 17 glasova, za zamjenicu Anika Sokač sa 11 glasova, za tajnicu Marica Mihalić sa 17 glasova, za blagajnicu Franca Kanižaj sa 15 glasova, za voditeljicu Malih Križarica Agna Horvat sa 18 glasova, za revizorke Katica Sokač sa 13 glasova i Bara Kavran sa 12 glasova.«

Bog sam znade, gdje su danas te međumurske grlice i fijolice! Sigurno su savile već svoja obiteljska gniezda u malim kućicama, kraj zelenih ravni oko Mure, od kojih slađih na svietu nema. . .

Kako izgledaju odbornički izvještaji na glavnoj skupštini, neka posluži izvještaj predsjednice iz O m i š l j a na Krku iz godine 1937.

»Naše družtvo sad broji 83 članice. Mjesečne izpoviedi i Pričesti vrše članice od postanka družtva redovito, tako isto i svagdanje klanjanje, te zlatne krunice poslije sastanka. Članice su radile i van svoga družtva.

26. IX. 1936. slavile smo na svečani način Križarski dan.

15. X. suznim smo očima dopratile do groba pokojnog brata Mirka Žuvića.

19. X. neke su članice prisustvovale proslavi Križarskog dana u Zagrebu.

8. XI. imale smo sa Križarima zajednički sastanak, na kojemu smo se oprostili od našega duhovnog vođe vlč. Mihe Bolonića, koji je osnovao naše Križarsko Sestrinstvo te mnogo truda uložio za dobro i napredak našega družtva. U ime Križara zahvalio mu se predsjednik Križarskog Bratstva Franjo Žuvić, a u ime Križarica ja kao predsjednica. Za malu uspomenu darovali smo mu razpelo.

9. X. izpratio ga je skoro cieli Omišalj uz suze i gromki Bog živi! Isti dan došao nam je novi duhovnik vlč. Franjo Duda, te se rad nastavlja istim redom.

5. XII. priredile smo nikolinjsko veče. Najprije je izveden mali program, a onda je došao sv. Nikola i podielio darove. Dvorana je bila dubkom puna, kako to obično biva na križarskim priredbama.

14. II. 1937. proslavili smo Papin dan. Ujutro je bila zajednička sv. Pričest, a navečer priredba, koja je izpala na obće zadovoljstvo. Na toj je priredbi prvi puta svirala glasba Križarskog Bratstva, koju je poklonilo družtvo sv. Ivana iz New-Yorka našim Križaricama.

4. IV. na skromni način proslavile smo godišnjicu obstanka našega družtva. Ujutro bila je zajednička sv. Pričest, a poslije podne sastanak, na kojemu su pročitani izvještaji, a duhovni vođa održao je prigodan govor.

18. IV. priredili smo akademiju u počast Petra Zrinjskog i Krste Frankopana.

U zadnjim danima lipnja težko je obolio naš duhovni vođa. To je bila velika kušnja za naše mlado družtvo. Ostali smo sami kao djeca bez otca i to u najgore doba godine, u ljetnoj sezoni. Bolest je bila jako opasna, te smo se odmah obratile devetnicom Presv. Srdcu Isusovu i Gospi Lurdskoj. Zdravlje mu je, hvala Bogu, krenulo na bolje. Uložile smo sve sile, da družtvo uzdržimo na istoj visini. Molitve smo podvostručile. Prije svakoga sastanka molimo jedan Otčenaš, da mu dragi Bog povrati zdravlje.

20. VI. bile smo na proslavi Križarskog dana u Vrbniku i to u narodnim nošnjama.

29. VI. Na blagdan sv. Petra bile su neke Križarice u Krku na ređenju mladomisnika. Navečer je priređena akademija u počast mladomisnika. Na akademiji sakupljale smo dobrovoljne prinose, koje smo poslale našem duhovniku, da mu olakšamo trošak za liečenje.

4. VII. i 11. VII. bile su dvie mlade Mise. 4. VII. rekao je mladu Misu vlč. Nikola Fabijanić, kojega je u ime Križarica pozdravila Dumica Sučić, a u ime Križara Milan Nišler. Za dar smo mu poklonile svileni jastučić i bielu štolu. 11. VII. rekao je mladu Misu vlč. Nikola Ilijić. I njega je u ime Križarica pozdravila Dinka Rubinić, a u ime Križara Milan Nišler.

Narodna poslovica kaže: »Bog svojih ne ostavlja« pa i nas nije ostavio. 1. X. došao nam je novi duhovni vođa vlč. Ivan Vitezić. Nestrpljivo smo ga očekivali, a sada ga s radošću gledamo među nama.

Proslava Križarskog dana bila je u Omišlju 5 i 9 rujna. 5. X. u jutro bili smo svi na zajedničkoj sv. Pričesti, a u 10. sati išli smo k svečanoj sv. Misi pod zastavama. Poslije sv. Mise bila je povorka kroz grad. 9. X. priredile smo akademiju.

To bi bio vanjski rad našega družtva.

Predsjednica: Jerka Turato«.

Prije godišnje glavne skupštine stari odbor napravi nacrt rada za sliedeću godinu, a na samoj skupštini taj se nacrt pretrese i stvore se zaključci. Evo zaključaka dvaju seljačkih družtava:

P r e d r i j e v o g. 1938.

1. Nabavit ćemo nove družtvene knjige;
2. Razpačat ćemo bar 10 komada Misijske biblioteke;
3. Izradit ćemo neke stvarčice za misije;
4. Za službenike oltara počet ćemo vjenčić molitava;
5. Platit ćemo članarinu V. K. S.-u, čim dobijemo račun;
6. Na Papin dan preuzet ćemo jednu točku na proslavi;
7. Naučit ćemo recitirati sv. Misu prigodom mjesečnih zajedničkih sv. Pričesti;
8. Uvest ćemo u župi liturgijsko vjenčanje;
9. Ni jedna se ne će šminkati.

S u n j a je godine 1940. na svojoj glavnoj skupštini zaključila ovo:

1. Družtveni sastanci treba da se polaze točno i redovito, jer ćemo jedino tako ostvariti u svakoj članici križarski program;

2. Pristupajmo što češće sv. Pričesti, da tako ostvarimo u prvom redu život Kristov u nama samima;

3. Uvađajmo u kuće zajedničke molitve. Ne bi smjelo biti kuće, u kojoj se nalazi Križarica, a da se u njoj ne bi zajednički molilo;

4. Osobitu brigu posvetit ćemo održavanju i učenju vjeronauka u pojedinim selima, u kojima će to biti sada preko zime moguće;

5. Pomagat ćemo kod priređivanja crkvenih svečanosti koje će biti priređene u ovoj Sv. Godini;

6. Osobitu pažnju posvetit ćemo ove zime pitanju plesa te se u tom pogledu držati onih smjernica, koje su nam dali naši biskupi;

7. Uvest ćemo kratko duhovno štivo, koje će čitati na sastanku svaki puta druga;

8. Predavanja za sastanke savjestno ćemo izrađivati, a ne samo prepisivati ili pročitati tuđe.

9. Nabavit ćemo Jeronimske knjige iz raznih struka i redovita izdanja za g. 1941.

Osim godišnjih glavnih skupština drže se i r a d n e s k u p š t i n e, obično u mjesecu siečnju i lipnju. Te su skupštine zapravo mali izpit savjesti za odbornice i cielo družtvo. Mali izpit savjesti sviju družtava diljem domovine.

Dakako, da i redoviti sastanci i odborske sjednice i glavne skupštine traže uzorno poslovanje družtvenih odbornica, napose družtvene tajnice. Uz ostale družtvene knjige ona vodi i družtvenu S p o m e n i c u.

To je oveća bilježnica, kadgod posebno pripravljena i brižno izkićena za tu svrhu. U Spomenicu se unosi život čitave organizacije i iz godine u godinu. Svi najvažniji dani! Sve proslave, svi izleti, svi tečajevi, sve akcije! Izvadci iz redovitog rada na sastancima, duhovni dnevnik družtva i konačno brojitbeni podatci.

Kako je to važno za one, koje dolaze u to družtvo! Kako je važno za poviest ciele organizacije!

Nedavno je Đ. K. S. II. U Zagrebu slavio svoju desetgodišnjicu. Iznosimo podatke iz njihove Spomenice, da vidite, kako je važno, da se Spomenica vodi.

U 10 godina obstanka Đ. K. S. II. održano je 76 zajedničkih sv. Pričesti, 345 družtvenih sastanaka, a od toga 74 duhovna sastanka, na sastancima je održano 286 predavanja i 47 anketa.

Odborskih sjednica bilo je 118, družtvenih skupština 15, svečanih primanja 3, akademija 3, priredaba 3, javno predavanje 1, nutarnjih priredaba 9, izleta 14, priredaba Malih Križarica 4.

Izašla su 4 broja lista »Đ. K. S. II. govori.« Družtvo je sudjelovalo u 7 uzkrsnih borbi.

Kroz 10 godina kroz družtvo je prošlo 217 članica, iz ovih škola: I. ž. r. gimn., II. ž. r. gimn., III. ž. r. gimn., gimn. č. ss., drž. učit. škola, učit. škola č. ss., trg. akad., domać. i struč. učit. škola.

Do danas je činovnica 8, učiteljica 7, profesorica 6, sada studentica 13. Udalo se 30, umrle 3, u samostan otišla 1. Bile i jesu odbornice V.K.S.-a 7, rade u nacionalnim organizacijama 6.

To je kratka poviest Đ. K. S.-a II. u Zagrebu. A takvi bi se zanimljivi podatci našli po družtvima i diljem domovine, kad bi družtva Spomenicu vodila. Diljem ciele Hrvatske!

Možda se kadgod taj naš nutarnji rad, sve te sjednice i skupštine čine mladim dušama sitnicama, malo vriednim sitnicama prema apostolskim zadatcima organizacije. Čak i formalnošću, koja sapinje mladenačku snagu i polet. Pa ona točnost u poslovanju, koja se traži od svake odbornice... Uredne družtvene knjige tajnica... Uredno blagajničko poslovanje... Pa brojitbeni podatci... Izpunjavanje preglednice... Dopisivanje s Okružjem i V. K. S-om... Tromjesečni izvještaj... Pa ona vječna kontrola. Sad od predsjednice, sad Okružja, sad središnjice.

Ali zapamtimo! Na sitnicama mnogo puta sve počiva. One su izvrstno odgojno sredstvo. Samo ona članica, koja redovito izpunjava svoje redovite dužnosti, samo ona odbornica, koja vrši svoje odborničke dužnosti u svim sitnim pojedinostima sasvim savjestno, samo takva članica i takva odbornica sposobna je i za široke akcije i za velika djela. Inače se dogodi, da vanjski apostolat, kakogod bio snažan i jak, najednom izhlapi, nestaje, ako se te na oko sitne stvari ne odvijaju kako treba. Uostalom, naša organizacija i tim sitnim, tehničkim stvarima daje dublji, duhovniji značaj. Ne samo po tome, što točno vršenje dužnosti djeluje na odgoj čitave mladenačke osobnosti, napose na odgoj karaktera, već i po tome, što se u svakoj, i u najsitnijoj stvari, gledaju pomoćne ljestve za izgradnju Kraljevstva Božjega u svietu.

Da, i izpunjavanjem preglednica, i urednim tajničkim zapisnicima, i savjestnim ubiranjem članarine, i uređivanjem družtvenih prostorija, i svim najobičnijim i najneuglednijim poslovima može se izgrađivati Kraljevstvo Božje baš tako kao i vidljivim i zamašnim akcijama. Dakako, ako radimo u dobroj nakani, na slavu Božju, za duše. U tome vidu svaki je naš posao dragocjen. Svaka sitnica plodna. Svaka, pa i najneznatnija, ima odkupiteljsku moć. Kroz 14-godišnji naš križarski život nastojale smo, da ovakvo gledanje prodre u naše redove i izpuni dušu svake naše članice. Sve za Krista i duše! Sve, baš sve!

Da takvo gledanje doista vlada u našim redovima, nanizat ćemo nekoliko izvještaja i dopisa naših organizacija. Pisale su ih jednom vješte, a jednom nevješte ruke; jednom školovane članice iz naših gradića, a jednom naše seljačke sestre iz malih i zabitnih sela. Jednom žuljave ruke naših radnica, a jednom brze i spretne ruke naših činovnica. Ali iz svih govori ista duša, djevojačka duša, križarička duša diljem domovine.

Naš osnutak

Vinagora g. 1931.

»Poticaj, da se na Vinagori osnuju Križarice, dale su zagrebačke Križarice. Došle su na Vinagoru 30. srpnja 1930. sa zagrebačkim hodočašćem. Na javnom zborovanju pozvane su preko sestre Marice Stanković i naše djevojke, da stupe u Križarice. Kako su neke djevojke dobile volju, da budu Križarice, zaključilo je vieće Marijine kongregacije djevojaka, da će se osnovati križarička sekcija. Radi mnogih poslova stvar je zapela sve do Uzkrsa, dok se nije približio dan blagoslova barjaka Križara.

Na sastanku kongregacije oglašeno je, da se osnivaju Križarice, pa se djevojke mogu prijaviti. Brzo se prijavilo preko 20 djevojaka, bez onih iz kongregacije. Zato je vieće kongregacije zaključilo, da se osnuje posebno križaričko družtvo.

Prvi sastanak za dogovor o družtvu bio je na Spasovo. Na taj prvi sastanak došlo je preko 20 djevojaka, sve iz župe vinagorske. G. župnik razložio je svima, kakvo je to družtvo, koja mu je svrha i koje su dužnosti u tome družtvu.

Križarice su na Vinagori dosada održale 8 sastanaka. Kako su sve članice željele, da kao Križarice imadu posebni znak, dogovorile su se, da će na svečanostima sve nositi crvene rubce na glavi.«

Primošten g. 1932.

»Već smo javile, da smo osnovale družtvo 16. VII. ove godine. Odmah smo počele ozbiljno raditi uz pomoć našega duhovnog starješine don Srećka Pavića. Naše je oduševljenje još više poraslo, odkako su bile kod nas Križarice s tečaja u Šibeniku. Iza toga je dolazila k nama dva puta izaslanica iz Okružja, održala kod nas nekoliko predavanja i uputila nas u rad.

S Malim Križaricama počele smo liepo raditi. Osnovale smo misijsku sekciju i sekciju Za službenike oltara. Euharistijski Spasitelj pomoći će nam. S Njim polazimo oduševljeno na rad i borbu za križarske ideale. Bog živi!«

Naš rad

Feričanci g. 1937.

»U zadnje vrieme imale smo nekoliko javnih nastupa. Obavile smo trodnevne duhovne vježbe, koje je vodio vlč. o. Sidonije Šolc iz Našica. Dne 4. XI. sakupile smo se u domu sa sestrama iz Crkava, da obavimo duhovne vježbe — nas preko 80 na broju. Svaki dan primale smo nove snage za duhovni život u razmatranjima. 7. XI. završile smo duhovne vježbe.

28. XI. imale smo proslavu Križarskog dana. Priredba je iznad svakog očekivanja dobro uspjela. Najveća zasluga, da je program u najljepšem skladu izveden, ide našem duhovniku vlč. Branku Birtu, koji je uložio mnogo truda i vremena, da program bude što bolji i ljepši.

Dne 21. XI. održana je svečana akademija u čast Bl. Nikole Tavelića. Na programu su bile ove točke: 1. »Proslov — govorio vlč. župnik; 2. Dr. J. Andrić: »Mučeniče Jeruzalemski« — dvoglasno su pjevale Male Križarice; 3. »Zašto Hrvati nemaju svetaca« — govorio g. Ivan Pajcur, tajnik družtva« H. K. Muževa; 4. P. Grgec: Bl. Nikoli Taveliću« — recitirao Mali Križar Mato Lovaković; 5. V. Violić »Na putu u Kristovu domovinu« — deklamirale Male Križarice Manda Stošić i Julka Vidaković; 6. »Bl. Nikola pomaže« — govorila predsjednica Sestrinstva Adela Bakunić; 7. A. Kokić: »Bl. Nikoli Taveliću,« zborna deklamacija — izveli Mali Križari; 8. Dr. J. Andrić: »Bl. Nikoli Taveliću« — pjevao zbor Malih Križarica.

Sastanke držimo redovito. Isto tako redovito rade i Male Križarice. Iza duhovnih vježbi osjećamo se još oduševljenije u križarskom radu i stalnije u križarskoj žrtvi.«

Pag g. 1938.

»Na godišnjoj skupštini izabrale smo novu upravu i to: predsjednica Marica Kurilić, tajnica Antica Valetić, blagajnica Mandica Fabijanić, pročelnica misijske sekcije Antica Ognjić, voditeljica M. K. Mandalena Pastorčić, njezina pomoćnica Slavka Bečić.

Članica nas ima 28, naraštajki 40, podmladka 71. Svaki prvi petak imademo zajedničku sv. Misu, Pričest i propovied, a uvečer sat klanjanja s duhovnom obnovom.

Prisustvovale smo devetnici u čast Bezgrješne u benediktinskoj crkvi, a na sam blagdan imale smo svečanu Misu uz propovied i zajedničku sv. Pričest. Poslije podne prisustvovale smo sastanku Marijine kongregacije, jer su sve Križarice i kongreganistice. Zatim su četiri Male Križarice sa gorućim sviećama, prigodom blagoslova u crkvi, doniele do velikog oltara srebrno srdce. Darovale su ga Bezgrješnoj, da ga Ona preda Isusu. U tom srdcu su napisana imena 71. Male Križarice grada Paga. One su obećale, da će svako jutro moliti: Dragi Isuse, po Mariji darujem Ti svoje srdce. Prikazujem Ti čitav ovaj dan, sve što ću misliti, govoriti i raditi.

Na Nikolinje Male Križarice održale su kućnu zabavu i liepo se pozabavile.

Karitativna sekcija našega družtva sakuplja dobrovoljne prinose i darove za pomoć najbjednijima u mjestu. Kuhat će č. s. benediktinke, a davat će se oko 500 toplih obroka mjesečno.

U mjesecu prosincu održan je tečaj za naše pionirke. Održana su ova predavanja: Duhovni život pionirke, Apostolat Katoličke Akcije, Biskup Mahnić i poviest hrv. katol. pokreta, Dužnost i koristi apostolata Katoličke Akcije, Razvoj Katoličke Akcije, Orlovstvo i Križarstvo, Nutarnji život je duša apostolata, Hrvatska Katolička Akcija, Iz križarskog Priručnika, Sredstva nutarnjeg života, Naša lozinka, Naše zabave. Pionirke su marljivo pohađale tečaj, a doskora ćemo uz pomoć Božju održati i socialni tečaj. Bog živi!«

Donji Kraljevec g. 1932.

»Govore, da su Međumurke odviše mekane duše. Da, mekane su, ali kako te duše znadu biti čvrste, odlučne, neslomive, ako ih zagrije jedna plemenita stvar. Govore, da nisu stalne, da vole promjenu, da se mogu lako predobiti. Može to biti, ali samo dotle, dok srdca njihova nisu našla nešto trajno, vriedno, nešto što nosi u sebi ljepotu neba i svjetlost sunca. Da ste 22. VII. došli u Kraljevec, vidjeli bi, šta mladost može. Vidjeli bi, da može biti stalna kao kamen, čvrsta kao pećina. a zanosna i oduševljena za dobru stvar kao riedko gdje.

22. VII. Križarice u Kraljevcu imale su blagoslov svoje družtvene zastave te svečano primanje. Već u rano jutro primilo je mjesto svečani izgled. Nije se samo mladež spremala na riedku svečanost, već i roditelji i prijatelji naše organizacije. Obližnja družtva doći će u posjete. Iz Varaždina će stići sam presvietli Proštenik, da proslavu poveća. I zbilja! Sestre dođoše s toplim sestrinskim srdcem. Došla su i braća. Najprije eto sestara i braće iz Draškovca. Ti su najbliže, u istoj župi. Iza njih došli su oni iz Male Subotice. Neki vlakom, a većina pješice. Novaca nema, no na proslavu se mora. I vlč. župnik je stigao. Kotoriba je još dalje. Ona dolazi vlakom s mladomisnikom vlč. Knezom. A sestre iz Goričana pod svojom zastavom polako kreću, mole i pjevaju pobožne pjesme. Bilo ih je, koji su ih smetali putem, ali one idu neustrašivo napried. I kad se svi sakupiše, bilo ih je 500. Kad je stigao presvietli Proštenik, obradovalo mu se srdce. Kako ne će sazvati blagoslov Božji na ovu divnu i odlučnu mladež! Sv. Misa je pred crkvom, jer sav narod ne može u nju. Propovieda vlč. Malek, kako samo on zna. Sliedi primanje. Stotinu mladih srdaca ponavlja rieči križarske zavjere, rieči iz kojih bukti ljubav k Bogu, Crkvi i narodu našem.

Poslije podne bila je prva priredba mjestnog družtva... Kad je program bio gotov, kad se već sviet razišao, kad su seoski drumovi ostali pusti, da ste prošli kroz njih, još bi dugo u noć čuli, gdje gotovo u svakoj kući mlado djevojačko grlo oduševljeno pjeva: što Križar može nema tog, jer s njim je vjera, s njim je Bog.«

Sisak g. 1931.

»Iako je nastupilo jesensko doba sa svojim hladnim kišovitim danima, dan našega primanja osvanuo je upravo onakav, kako smo željele. Bez ijednog oblačka, s puno sunca. Ljepota toga dana nametnula nam je misao, da je Svevišnjemu milo, što smo se i mi sakupile pod barjak Kristov.

Rano ujutro primile smo sv. Pričest, da uzmognemo čistim srdcem položiti zavjeru Kristu Kralju. U pol 10 sati krenula je iz župne crkve procesija do kapelice Blažene Djevice Marije na obližnjem capražkom brdu. Naši križarski redovi pobudili su obću pažnju građanstva, koje je gledalo tu najnoviju katoličku organizaciju s nekim ponosom, stavljajući u tu organizaciju najljepše nade.

U propoviedi prigodom svečane sv. Mise, koju je služio naš župnik preč. dr. J. Borković, iztaknuo je potrebu, da se katolička mladež organizira u križarske redove. Propovied je dirnula sve, napose nas, koje smo sakupljene oko oltara Majke Božje radostno očekivale čas, kad ćemo se smjeti nazvati u podpunom smislu Križarice.

Poslije sv. Mise obavljen je sam čin našega svečanog primanja. Zakletvu smo shvatile podpunoma, te ćemo Božjom pomoću nastojati, da je do smrti vjerno održimo. Poslije zakletve zapjevasmo iz dubine svoga srdca: Zdravo Djevo!«

Zabok g. 1934.

»Na naše primanje doputovao je iz Zagreba vlč. g. dr. Marko Klarić, da pomogne našem župniku preč. g. dru Gjurancu. Ujutro primile smo sv. Pričest, a u 10 sati održao je prekrasnu propovied u dubkom punoj crkvi dr. Klarić. Iza toga je naš župnik obavio prvo svečano primanje Križarica u družtvo. Bilo je milina slušati, kako 28 mladih djevojaka izgovara svečane rieči posvete i obećaje, da će se boriti pod Kristovom zastavom.

Pod večer se svrstala velika procesija, gdje su sva naša križarska družtva sa zastavama sudjelovala te Djevojačko družtvo Srdca Isusova, Bratovština sv. Krunice, Vatrogasno družtvo iz Zaboka i Trebeža, da se tako dostojno završi mjesec lipanj, posvećen Presvetom Srdcu Isusovom. Došle su i Križarice iz Začretja i Bedekovčine.

Iza procesije priredila su sva naša družtva bakljadu u slavu župnikovog imendana. Iza nekoliko govora razišli smo se, da se što prije opet sastanemo na našem zajedničkom radu, koga obilježuje naše geslo: Žrtva, Euharistija, Apostolat.«

Sopje g. 1925.

»Dne 21. VII. doživjelo je naše Sopje veliku svečanost. Taj dan bile su posvećene tri nove zastave: Križarica iz Sopja i Predrijeva i Križara iz Predrijeva. Za ovu svečanost vladao je veliki interes među križarskom mladeži i među narodom. Već dan prije podignut je veliki slavoluk u glavnoj ulici, izkićeni su stupovi zelenilom i viencima, a križarske zastave lepršale su veselo navieštajući svečani dan.

Već u 7 sati ujutro stigla su sva obližnja križarska družtva iz Slatine, Sladojevaca, Velike Bukovice, Mikleuša, Suhopolja, Virovitice i Podravske Moslavine. U 8 sati ujutro bila je sv. Misa i zajednička sv. Pričest. Zatim se u župnom dvoru formirala ogromna povorka križarske mladeži, koja je pod vodstvom glavnog funkcionera preč. g. Pavunića, domaćeg župnika vlč. Žinića te dra Protulipca i s. Marice Stanković krenula kroz glavnu ulicu sela do pred crkvu. Preč. g. Pavunić održao je liepu propovied te je nakon toga blagoslovio zastave. Zatim je sliedila sv. Misa. Pod Misom pjevao je domaći pjevački zbor pod ravnanjem g. Simona, učitelja, Vilharovu misu. Poslije sv. Mise bilo je zborovanje.

Otvorio ga je predsjednik družtva Katoličkih muževa u Sopju Milan Androš. Zatim je održao govor vođa mjestnog Križarskog Bratstva Josip Rastija i voditeljica Sestrinstva Jana Rastija. Zatim su sliedili govornici preč. g. Franjo Kralik iz Sarajeva, gdja Brkić, učiteljica iz Pitomače, s. Marica Stanković i dr. Protulipac. Pjevanjem Liepe naše i uz poklike Sv. Otcu Papi, našim biskupima, svećenstvu i Križarstvu završeno je ovo zborovanje. Popodnevnom priredbom završena je svečanost.«

Senj g. 1937.

»2. svibnja bila je posveta našega barjaka i primanje članica. Primanje i posvetu obavio je sam preuzv. g. biskup dr. Viktor Burić u crkvi sv. Franje, koja je bila puna svieta. Sve su oči bile uprte u mlade Križarice, koje su se okupile u svetištu. Usred svečane tišine razliegala se blaga rieč preuzv. g. biskupa, koji je divno razložio značenje lozinke: Žrtva, Euharistija i Apostolat. Primljeno je bilo 11 članica. Zastavi je kumovala gđa Kristina Moguš, koja je pokazala veliku ljubav prema Križarstvu. Ovaj će nam dan ostati u nezaboravnoj uspomeni i nadamo se, da ćemo odsada s većim ponosom i oduševljenjem raditi u Križarstvu.«

Valpovo g. 1938.

»U nedjelju 13. XI. još u 5 sati ujutro bili su valpovački mještani na nogama. Glasba je sve probudila i ujedno dozvala sve Križare i Križarice k Stolu Gospodnjemu kod rane sv. Mise. To je skromni, ali najljepši dio naše proslave.

Iza toga bila je velika povorka, koja je pošla na kolodvor, da dočeka goste i izaslanike VKS-a i VKB-a. Zastupana su bila družtva iz Voćina, Slatine, Čadavice, Donjega Miholjca, Petrijevaca, Osieka i Garčina. VKS je zastupala s. Ivanka Dokoupil. Povorka se na stanici svrstala i krenula na svečanu sv. Misu u 10 sati, koju je služio duhovnik Križarstva vlč. g. Franjo Štamberger.

Iza sv. Mise blagoslovio je darovatelj Križarskog doma preč. g. župnik dr. Baličević novo sagrađeni dom, a poslije toga održalo se u župnom dvorištu zborovanje. Prvi je govorio naš veliki dobročinitelj preč. župnik izrazivši svoje veliko veselje, što vidi ovoliki broj mladeži svoje župe pod križarskom zastavom. Zatim su govorili br. Rajčevac i s. Dokoupil.

Poslije podne bila je priredba, na kojoj se križarska mladež zahvalila svojim dobročiniteljima, obiteljima Wolf i Burian, vlč. duhovniku i preč. župniku. U znak zahvalnosti predala je župniku križarska mladež liepu spomen sliku s riečima: Kada Vas snađu kušnje, pogledajte na ovu sliku i sjetite se, da se u tom času uviek za Vas moli Vaša zahvalna križarska mladež.

Toga dana bili smo svi neizmjerno sretni.«

Primošten g. 1934.

»2. VIII. ove godine posjetio nas je preuzv. g. dr. Jerolim Mileta te obavio blagoslov temeljnog kamena. Cielo ga je selo dočekalo, a Križari i Križarice svrstali su se u red i dopratili ga do župskog stana. U 5 i pol sati skupili smo se u župskom dvoru, ponovno se svrstali u red i u povorci došli do mjesta budućeg Križarskog doma. Svečanost je započeo preuzv. biskup s liepim govorom. Toj svečanosti prisustvovalo je oko 2000 ljudi, završila je s »Tebe Boga hvalimo« i drugim pobožnim pjesmama.«

Proslave Križarskog dana

Požega g. 1937.

»18. listopada proslavili smo na svečani način Križarski dan. Ujutro toga dana sve su sestre prisustvovale sv. Misi i sv. Pričesti. Već u samu zoru prodavale smo papirnate znakove za taj dan. Poslije podne bio je blagoslov sa Presvetim, a iza njega na trgu pred crkvom zborovanje, na kojem je govorio g. Majer i preč. g. Beluhan. Navečer je održana akademija u Vatrogasnom domu, na kojoj je govorio preč. g. Beluhan o životu i radu dra Ivana Merza. Križarice su izvele na sveobće zadovoljstvo simboličku igru »Liepa naša«, a braća Križari igrokaz »Meksički mučenik.«

Moramo iztaknuti, da je cieli naš rad zato tako bujan, jer je uz nas savjestni i neumorni radnik na polju Križarstva naš župnik preč. g. Franjo Pipinić.«

Slunj g. 1938.

»Slunj je doživio 20. i 21. studenoga veliko slavlje, koje je priredila križarska mladež. Tiho se spuštala noć uoči našega Križarskog dana. Svi su se spremali na počinak, a oduševljena križarska mladež pošla je u povorki do kumova svojih zastava. Zvona su brujala, glasba je svirala, a Križari i Križarice pošli su s bakljama do stanova kumova barjaka, da ih tamo pozdrave. Bilo je divno gledati oko 170 Križarica i Križara, gdje stupaju prvi puta ulicama Slunja. Cielo je mjesto oživjelo. Došli su i prijatelji i neprijatelji, da vide, što se krije u toj maloj i neustrašivoj Kristovoj vojsci.

Drugi dan bila je ujutro crkvena svečanost, a poslije podne u 5 sati svečana akademija. Osim govora, koji su našim mještanima razodkrili svrhu Križarstva, izvele su Križarice igrokaz: »Bog je spor, ali dostižan.« Dječji igrokaz: »Procvali su ljiljani« izvađalo je oko 20 Malih Križarica, među kojima su se napose iztakle Rozalija Skukan i Milkica Turkalj...

Križarstvo je prvi puta dostojno izstupilo i steklo među čestitim mještanima pažnju i udivljenje. Pokazali smo našoj mladeži, našim prijateljima i neprijateljima tko smo, što želimo i hoćemo.

Zenica g. 1936.

»Na 13. IX. održali smo veliku križarsku proslavu, na kojoj su sudjelovala skoro sva družtva u Bosni. Ova naša svečanost započela je već u subotu 12. IX. navečer. Oko

7 i pol sati stigoše nam prvi naši gosti iz Sarajeva. Iza toga odmah je počelo svrstanje te smo praćeni zvukovima križarske glasbe iz Sarajeva krenuli prema Gornjoj Zenici u župsku bašču, da čujemo uvodnu rieč i zazovemo Duha Svetoga. Oboje je obavio duhovnik Križarskog Okružja u Sarajevu vlč. Franjo Kralik. Sutradan u 8 sati imale smo tihu sv. Misu sa zajedničkom sv. Pričešću. Misu je služio preč. g. Franjo Vrebac. Poslije toga bilo je zborovanje. Na popodnevnom programu bila je akademija s predstavom. S njome smo stekli novu ljubav i ugled kod naših prijatelja i sugrađana. Bog živi!«

Mlada Misa

Bajmok g. 1938.

»17. srpnja bila je kod nas mlada Misa. Radi toga smo mi Križarice 3 mjeseca prije spremale sve ono, što je bilo potrebno, da svečanost bude što ljepša. Dva dana prije mlade Mise sakupile smo se Male Križarice i članice, pa smo očistile crkvu, oltare oprašile i što ljepše cviećem okitile. 17. srpnja ujutro sve smo se skupile u svojem domu, odakle smo krenule s našom zastavom pred crkvu. Tu smo dočekale svećenike i pošle mladomisnikovoj kući. Napried je bila papinska zastava, za zastavom 8 djevojčica s gorućim sviećama, dvanaest djevojčica u bjelini i djevojčice sa simboličkim svećeničkim znakovima. Za njima su išle Križarice, brojno svećenstvo, vlč. mladomisnik, njegova majka, sestre i ostala rodbina...

Poslije podne priredile smo akademiju sa sliedećim programom: 1. Govor predsjednice; 2. »Mladomisnik bud pozdravljen« — pjevao dvoglasni zbor Križarica; 3. »Mladomisniku« — govorila Krista Dujić; 4. »Pozdrav mladomisniku«, trialog — izvele Male Križarice: Stana Ištvanović, Ilka Morner i Stana Ferenci; 5. »Miloj majci« — govorila Terezka Bešlić; 6. »Molitva Majci Mariji« — govorila Jelena Feher; 7. Križarska himna — pjevale Križarice.«

Kako dočekujemo svoje Nadpastire

Mala Subotica g. 1935. — »Dne 7. rujna naše selo poprimilo je svečani izgled. Okićeni prozori, okićene kuće. Naše Križarice liepo su okitile Gospin oltar, da onako liep dočeka sutrašnji dan, kad će biti kod nas sv. potvrda. Doći će mladi naš preuzv. g. Nadbiskup! Ta rieč izazvala je nestrpljivost naroda, koji je jedva čekao čas, kada će

zabrujiti zvona u znak, da se približuje dragi Nadpastir. Križarice su htjele na osobiti način dočekati svog Nadpastira. Obučene u narodne nošnje, s kitom cvieća u rukama, poredale su se oko slavoluka, a za njima množtvo naroda.

Oko 4 sata zabrujiše zvona, zatutnjiše mužari. Približuju se kola s mladim Nadbiskupom. Kraj kola biciklisti, a za njima konjica kao pratnja. Križarice posuše cviećem put pred nogama njegovim. Mala Križarica Marica Lončarić pozdravila ga je i predala mu kitu cvieća. Na to povorka krene u crkvu, da primi sv. blagoslov.

Navečer prirediše Križari s vatrogascima bakljadu, u kojoj su sudjelovale Križarice. Križarski pjevački zbor odpjevao je nekoliko liepih međumurskih pjesama, a Nadbiskup se zahvalio i podielio svima blagoslov. Raziđosmo se veseli kućama svojim pjevajući križarske pjesme.«

Misije u selu

N o s k o v c i g. 1937. — »U srpnju održane su kod nas sv. misije, kojima su prisustvovali ljudi i iz drugih mjesta. Početkom sv. misija pošli smo sa procesijom na kraj sela, gdje je bio podignut slavoluk u čast misionara. Tu je misionare pozdravio seljak Marko Horvat. Zatim smo krenuli u povorci do naše kapelice. Tu je bio načinjen oltar od samih ručnih radova i cvieća. Dakako, to je bilo naše djelo. Prvi dan misija imale smo predstavu »Nađena kći«. Drugi i treći dan išle smo na sv. Misu i sv. Pričest, a u naš su se primjer ugledali i mnogi drugi. Sudjelovale smo i u liepoj lurdskoj procesiji sa sviećama i u narodnom odielu. I posljednji dan misija bila je procesija, na koju smo pošle s našom dragom križarskom zastavom. Da koncu procesije oprostio se misionar sa svima, a napose je pohvalio naše družtvo i rekao nam, da smo bile njegovi najbolji pomagači za vrieme misija.«

Majčin dan

S t r i z i v o j n a g. 1937. — »Nije tome dugo što postojimo. Imade nas 18 članica. 9. svibnja održale smo svečanu akademiju u počast našim majkama. Ujutro smo prikazale sv. Misu i sv. Pričest za naše majke. G. župnik održao je dirljivu propovied o majci.

Poslije podne u 6 sati počela je akademija. Pozornica je bila divno uređena. Krasne i raznobojne narodne ponjave i ponjavci poslužili su mjesto kulisa. Sviet je nagrnuo na akademiju čak iz susjednih mjesta. Započele smo je pjesmom Ivana pl. Zajca: »Majčice«. Nakon te pjesme održala je predsjednica družtva Ruža Damjanović liep govor o majci. S. Anica Vragolović deklamirala je pjesmu Ivana Trnskog: »Majka je majka«. Prizor se opet mienja, i na pozornicu dolaze sve sestre Križarice, da s pjesmom »Marijo, Majko ljubljena« uzveličaju najveću majku. Poslije toga izlazi na pozornicu s. Marija Damjanović s dirljivom pjesmom Huge Badalića: »Diete koje ne pozna majku«. Sad je usliedio igrokaz u 3 čina: »Bez majčina blagoslova«. Iza predstave stupaju na pozornicu sestre Evica Damjanović i Koleta Kelić te u svojem dialogu »Što je majka?« podaju svim prisutnima sliku zašto se slavi Majčin dan. Pjesmom »Zdravo Djevo« završena je akademija.«

U našoj se organizaciji mnogo pazi na p o s j e ć i v a n j e d r u ž t a v a. Posjećuju ih odbornice Okružja i odbornice V. K. S.-a. Posjećuju ih pod školskom godinom, a još više pod velikim školskim praznicima. Tad se naše odbornice doista razilaze diljem domovine. Prolaze našim krajevima, našim selima, gradićima i gradovima, a Križarice ih čekaju s oduševljenjem, s ljubavlju, sa sestrinskom pažnjom. Delegatice održe obično sastanak s članicama i Malim Križaricama, porazgovore se posebno s odborom i duhovnikom družtva, pregledaju družtvene knjige i cjelokupno poslovanje, a tad ih ista dužnost ponese u drugo mjesto. Na razstanku bude suza i cvieća. Na razstanku, iza koga su još čvršće veze između družtava i središnjice, između mlađahnih članica i njihovih starijih sestara.

Delegatice shvaćaju svoju dužnost ozbiljno, sestrinski i materinski. Mnogo mole i žrtvuju, da njihovi posjeti ostave u dušama što jače tragove. Znam za jednu našu mladu delegaticu, koja je za vrieme svojih posjeta po južnim dielovima naše domovine spavala na podu, da izprosi što više milosti za svoj rad. A euharistijski Krist svagdanja je hrana naših delegatica. Traže Ga u velikim

gradskim i malim seoskim crkvama, traže Ga u kapelicama naših redovničkih kuća i katoličkih zavoda. A On ih svagdje čeka. On je onaj, koji govori preko delegatica. On je onaj, koji preko njih privija k sebi mlade križaričke duše. On je onaj, koji čuva svagdje našu križaričku mladež.

Jest, Krist i Gospa čuvaju našu mladež diljem domovine.

Velike godišnje smotre

Znadete li što je to? To su naši veliki praznički tečajevi. Svake ih godine držimo u drugom dielu naše domovine. Svake se godine okupljaju na njima Križarice iz sviju naših krajeva. Dolaze učenice, seljanke, činovnice, radnice. Dolaze petnaestgodišnje djevojke, one što su iz naraštaja tek prešle u članice. Dolaze Križarice, koje već po koju godinu rade u apostolatu. Dolazi naše članstvo, koje je već prokušano u borbi. Dolazi organizacijsko vodstvo. Dolaze duhovnici organizacija. Tečajevi su doista naše godišnje smotre.

Čitavu godinu sprema se članstvo za tečaj. I pojedine članice i ciela družtva, jer svako družtvo želi, da bar po kojoj izaslanici bude zastupano. Štede se novci, upriličuju sabirne akcije, daju priredbe, samo da se namakne što više novaca. A pred sam tečaj središnjica u Zagrebu primi više pisama nego ikada. Prijave stižu svaki dan. Družtva stavljaju razne upite, traže razjašnjenja. Središnjica marljivo i izcrpivo odgovara, a kraj toga sređuje program tečaja, dogovara se s predavačima, a ujedno vodi sve tehničke poslove. Brine se za prehranu i stan i sve ostale pojedinosti tečaja.

I tad se, konačno, putuje na tečaj u većim ili manjim skupinama. U mjestu tečaja čekaju već članice vodstva, da ukonače tečajke. Prije samoga

tečaja redovito tečajke obave zatvorene duhovne vježbe, da im duše budu pripravnije na tečajski rad. Tečajevi, osim predavanja, uputa u praktični rad, donose i mnogo vedrine, šaljive večeri. A sve to odiše pravim križarskim duhom.

Kako su tečajevi kao godišnja naša smotra značajni za život čitave organizacije, nanizat ćemo ih redom od 1930. do danas.

Prvi tečaj bio je 1930. god. u Z a g r e b u. O njemu smo već pisale, pa zato odmah prelazimo na druge. 1931. god. nije bilo velikoga prazničkog tečaja, a 1932. održan je u Š i b e n i k u. Krešimirov grad primio nas je vrlo liepo. Sva predavanja kretala su se oko Euharistije kao središta čitavoga našeg rada. Za vrieme tečaja bile smo na dva Euharistijska kongresa: u Tiesnu i na Hvaru. U Tiesno se otisnusmo lagano, a na Hvar nas je pratila težka bura. Ali što je to prema danu slavlja na Hvaru! Pošle smo i na slapove Krke. S nama su bili i don Ante Radić, preč. dr. Josip Gunčević i don Joso Felicinović, stalni posjetioci naših tečajeva. Bile smo na izletu i u Vodicama, gdje je kao učiteljica bila namještena pok. Antica Ostojić, pa na otoku Krapnju i u Primoštenu. Završni »Te Deum« naše godišnje smotre održan je u crkvi benediktinki, u čijem se samostanu tečaj održao. Otvorenju tečaja kao i završnoj svečanosti prisustvovao je preuzv. g. dr. Jerolim Mileta, mjestni biskup i naš veliki prijatelj.

Još i danas si naše starije članstvo razbija glavu s dva pitanja: Čime je don Ante naplaćivao troškove izleta? Jer tečajke ih nisu plaćale. I gdje je don Joso Felicinović namaknuo novce za tolike svjetlopisne snimke, koje je on sam i snimao i izrađivao i tečajkama dielio.

Godine 1933. bio je tečaj u V a r a ž d i n u. S nama je bio i dugogodišnji duhovnik organizacije o. Bruno Foretić D. I. Tečajke su smještene u

uršulinskom samostanu. Na ovom smo se tečaju bavile liturgijskim odgojem naših članica. Većinu predavanja održale su same častne matere uršulinke, poznate po svome liturgijskom shvaćanju i radu. Učile smo i recitirati sv. Misu, pjevati koral, te dielove jutarnje i večernje molitve. Uz liturgijska predavanja bilo je i nekoliko predavanja iz redovitoga križaričkog rada, koje su održale članice vodstva. Na izlet smo išle u Malu Suboticu, k našim dragim međumurskim grlicama. Taj je tečaj unio jako liturgijsko gibanje u naše redove, i od njega smo dugo živjele.

Sliedeće godine 1934. tečaj je održan u Sarajevu. S nama su i opet naši redoviti duhovnici, a među njima po prvi puta dr. Franjo Šeper, tada tajnik nadbiskupa-koadjutora i vlč. Franjo Kralik, tajnik nadbiskupa sarajevskog. Smještene smo bile u zavodu sestara Kćeri Božje Ljubavi na Banjskom briegu. Naše hrvatske redovnice svake su nam godine otvarale svoje kuće, da omoguće tečaj i tečajski rad. Tako redovnice i moraju pomagati Katoličku Akciju.

Tečaj se i opet pozabavio jednim pitanjem. Ovaj puta dogmatikom. Odlučilo se tako, da Križarice dobe u jednom pitanju zaokruženo znanje, kako bi bile za apostolat što spremnije. Predavali su u glavnom sarajevski svećenici, poznati križarski radnici.

I na ovom tečaju išle smo na izlete: na Ilidžu, na Stup, a i samo Sarajevo sa svojom čaršijom te sarajevska okolica bili su vrelo iznenađenja za naše tečajke. Na kraju tečaja posjetile smo preuzv. Nadbiskupa, da mu uzvratimo posjet, koji je ranije učinio tečaju. I to je bio osobiti dan.

Tečaj u Samoboru g. 1935. nije bio u samostanu, već u nekoj posebničkoj vili, koju je pronašla s. Mira Urli. Spavale smo na slamnatim ležajima, ali i to je imalo svoj čar. Na tečaju se

razpravljalo o Crkvi. Kao i uviek svaki tečajski dan počeo je zajedničkom sv. Misom i Pričešću. Misa se recitirala. Naučile smo to u Varaždinu, i to će postati naša svakogodišnja tečajska praksa.

Izleta je na samoborskom tečaju bilo vrlo mnogo: na Sv. Lenart, Sv. Vid, piramidu, Kalvariju. Išlo se većinom pješke, a nekad i seljačkim kolima. A kad su jednom tečajke htjele, da se pogospode i autobusom povezu, pratile su ih takve nezgode na putu, da su požalile svoju gospodsku vožnju.

Godine 1936. pozvao nas je dr. Gunčević, da održimo tečaj u Zemunu, u samostanu školskih sestara. Kuhale su nam zemunske Križarice. Na tečaju su osvietljena u predavanjima razna pitanja iz moralke. »Tečajka«, tečajski list, koji je počeo izlaziti još na tečaju u Sarajevu, izlazio je u Zemunu svaki dan. Sve tečajke posjetile su Novi Sad, Petrovaradin i Hrvatske Karlovce, a iza toga smo jedan dan i dvie noći putovale liepim plavim Dunavom.

I taj nas je tečaj u Sriemu, u »zemlji mučenika«, još više zagrijao za križarski rad, za borbu, za izdržljivost u potežkoćama, pa i u mučeničtvu. Kao da smo znale, da idemo u susret težkim vremenima.

Naše more opet nas je zvalo, i mi smo se tom pozivu odazvale 1937. godine. Tečaj je bio u Splitu, u samostanu Službenica milosrđa. Program tečaja neobično je zadovoljio tečajke. Razpravljalo se o pozivu djevojke, o čuvanju djevojačke čistoće, o slikokazu, čitanju, prijateljstvu, modi, plesu, zaručničtvu i braku. U posljednji tečajski dan došao je među nas splitski biskup preuzv. g. Kvirin Klement Bonefačić i govorio nam o Merzu. S don Lovrom Katićem pošle smo u Solin, a napravile smo izlet i u Trogir te Sumartin, gdje su nas neobično srdačno dočekale

članice novoosnovanog družtva. Iza tečaja krenusmo sve zajedno u hrvatsku Atenu, u naš Dubrovnik, na pokrajinski Euharistijski kongres. Liepo nam je bilo u Splitu, u kolievci naše i katoličke i hrvatske misli. Liepo nam je bilo napose u tihoj zavodskoj kapelici. Tamo nas je svakoga jutra čekala i starica majka pok. otca Foretića.

O 10-godišnjici Merčeve smrti pošle smo na tečaj u njegov rodni grad Banju Luku. Bilo je to g. 1938. Smjestile smo se u Nazaretu nedaleko Banje Luke, u samostanu sestara Predragocjene Krvi. Toga se tečaja dobro sjeća i mlađe naše članstvo. Sjeća se dugih aleja sa zelenim drvećem i grmovima bielih ivančica, tihoga samostanskog groblja, zlatnih žitnih polja, plavih brda u daljini. Sjeća se i sjenovitih stabala, pod čijim smo krošnjama držale tečaj, biele Lurdske Gospe sred busova crvenih ruža te širokog dvorišta sa šljunkom, tako podesnog za igru i zabavu.

Predavanja su bila vrlo ozbiljna, neka iz područja liturgije, neka iz organizacije, a neka o obitelji. Već se uobičajilo, da tečajke donose na tečaj posebnu bilježnicu i bilježe misli predavanja i svoje odluke.

Često smo išle u Banju Luku, i uviek pokraj Merzove rodne kuće. Jednom smo na povratku u Nazaret, već u kasnu večer, zapjevale pred Ivanovom kućom: »Credo in unum Deum« i »Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat«. Ta tko je imao jaču vjeru i tko se za Krista oduševljenije borio od našega Ivana! U Banjoj Luci održale smo i akademiju u čast dra Ivana Merza. Pa i čitav tečaj bio je u blizini njegove duše.

Pošle smo kraj zelenog Vrbasa i u samostan trapista, pa u Jajce i na slapove Plive. A seljačke sestre iz okolice Banje Luke došle su često k nama, da im pomognemo, da i one postanu Križa-

rice. Za spomen tečaja zasađena su u samostanskom dvorištu tri jablana. Kažu, da su danas već visoki i neobično granati.

Tečaj u Drežniku kod Plitvičkih jezera 1939. g. bio je jedinstven. I po ukonačivanju i po ostalim okolnostima. Putovalo se najprije vlakom, onda autobusom, a najposlije kolima. Drežnički župnik, danas već pokojni vlč. Dragutin Štimac, morao se izseliti iz župnog dvora, da se mi možemo useliti u nj. I opet se spavalo na strunjačama. Selo maleno i u takvom zatišju, da kad bi koja tečajka htjela malo pobjeći, nije imala kuda. Ali zato su ledine i voćnjaci bili neprispodobivo liepi i što je glavno, mogle smo se po njima kretati, kako smo htjele.

Program tečaja bio je liturgijsko — socialno — organizacijski. Ali s duhovnim vježbama bila je neprilika. Tečajke su već putovale u Drežnik, a još se nije znalo, tko će duhovne vježbe držati. U zadnji čas morao ih je održati dr. Gunčević, iako sasvim nepripravan. Pa ipak su sve tečajke bile zadovoljne.

Veliki dan tečaja bio je onaj, kad su nas posjetila preuzv. gg. hrvatski metropolita dr. Alojzije Stepinac i senjski biskup dr. Viktor Burić.

Četiri su već godine prošle od toga tečaja. Danas je naš domaćina vlč. Štimac mrtav, ali nikad ne ćemo zaboraviti ni njega, ni njegove kuće, ni njegove seoske crkvice. Prisustvovale smo jedne nedjelje i krštenju malih Ličana — Dragana i Ljubice.

1940. godine pošle smo u Suboticu. Tečaj je priredilo Bačko Okružje Križarica. Sve je bilo divno. I tečajska predavanja, napose ono presvietlog Blaška Rajića, i otčinska dobrota preuzv. biskupa Budanovića, i duhovne vježbe, i naše šetnje među bačkim vinogradima i zelenim salašima. Proživljavale smo liriku mladog svećenika

Alekse Kokića, koji se dva mjeseca nakon tečaja preselio u vječnost. Naš izlet u Bajmok bio je kruna svega. I toga se tečaja naše članice dobro sjećaju.

Posljednji tečajevi, u Požegi 1941., u Vinkovcima 1942. i u Koprivnici 1943. tako su blizu, da ih ne moramo potanje opisivati. Požrtvovni župnik požeški prečastni Pipinić, dobre častne sestre milosrdnice, kod kojih smo odsjele, izlet u nepoznato pod vodstvom vlč. Eugena Beluhana, pa izlet na Jankovac pod vodstvom preč. župnika, sve je to ostalo nezaboravno u našim dušama.

Na požežkom tečaju uvelo je vodstvo organizacije vesele večeri, na kojima su nastupala pojedina družtva i pojedini krajevi, pa se ta novost prakticirala i u Vinkovcima.

Tečaj u Vinkovcima bio je i opet u naročitim okolnostima. Taj je tečaj postigao prvenstvo u broju tečajki. Ali 250 tečajki moralo se strpati u jedva nekoliko prostorija mjestne građanske škole. Pa ipak je sve bilo dobro. Pomogao je Gospodin, koji se nastanio među nama i koji je u maloj školskoj sobi svakoga jutra, a i preko dana, slušao kucaje 250 srdaca.

Tečaj u Koprivnici održan je sred velikog ratnog vihora, pa ipak se oko 100 tečajki odvažilo u kraj, koji nije bio posve miran. Ali za vrieme tečaja sve je bilo u redu.

To su naši godišnji praznički tečajevi. No organizacija priređuje i manje tečajeve: okružne, krajevne, čak i za jednu župu ili za jedno družtvo. U četrnaest godina križaričkog rada održano je množtvo takvih tečajeva. Napose su Okružja prednjačila. Ti su tečajevi slični po programu prazničkim tečajevima, samo su još više prilagođeni potrebama jednoga družtva ili jednoga kraja. Tečajevi su ideoložki, socialni, za pionirke, za voditeljice Malih Križarica, domaćinski. Kadgod se priređuju i za pojedine staleže.

Zapisnik glavne skupštine V. K. S.-a bilježi, da je u godini 1936. održano 17 takvih tečajeva. Zapisnik glavne skupštine V. K. S.-a iz god. 1940. iznosi, da su pored velikoga prazničkog tečaja u Subotici održani okružni tečajevi u Sarajevu, Šibeniku, Subotici i Đakovu te manji tečajevi u Bjelovaru, Požegi, Suhopolju, Petrinji, Andrijevcima, Bošnjacima, Rajevom Selu, Brodu, Karlovcima, Podgajcima, Tavankutu, Bajmoku, Somboru i Slunju. A tako je bilo i drugih godina.

Osim velikih godišnjih smotra, postoje evo i male organizacijske smotre. I one su važan činbenik u izgradnji križaričke organizacije. One su škola za križarski rad i križarski apostolat.

Sretna zamisao

»Bila je vrlo sretna zamisao, što vi primate u svoje redove članice bez razlike, kojemu staležu ili sloju pripadale.«

Te su rieči upravljene bile Orlicama, ali one u cielosti vriede i za Križarice. I križarička organizacija okuplja djevojke bez razlike, kojemu staležu i sloju pripadaju. I zato je ona svuda prodrla i svuda unosi Krista i Njegovu nauku.

*

»Sakupile smo se pod zastavom Kristovom. Hoćemo unesti Krista u naše škole. Želimo, da što više naših drugarica predobijemo za Krista. Uvjerene smo, da će biti mnogo potežkoća, ali mi se ništa ne bojimo. Spasitelj će nam dati snage, s Njim možemo sve. Malo nas je, samo 7, ali ako Bog da, bit će nas više. Okolina naša je težka. Bit će borbe i sa suučenicima i s profesorima. No ne bojimo se. Savjestno ćemo vršiti svoje školske dužnosti, pa nam ne mogu ništa.«

* Iz govora Sv. Otca Pia XI. dne 5. IX. 1926.

Tako su nam pisale učenice iz Petrinje kod svoga osnutka 1939. godine. Svoj položaj i svoje planove crtaju i druga družtva.

Sarajevo g. 1939. — »Otvara nam se široko polje rada među drugaricama, koje treba da privučemo u naše redove i da tako stvorimo jaku frontu, kojom će računati širitelji loših ideja po našim školama. Treba da steknemo, ako ništa drugo, a ono simpatije naših kolegica. Najvažnije je, naravno, naša vlastita izgradnja, ali gotovo isto tako važan i apostolski rad.«

Sisak g. 1938. — »Ima nas 25. Nastojat ćemo, da se odgojimo u pravom križarskom duhu, da u sebi izgradimo dobre katolikinje i Hrvatice.«

Brod g. 1939. — »Sav rad usredotočile smo oko vlastite izgradnje, a u borbi protiv komunizma na našoj školi.«

Učenice rade, ali smetnja ima mnogo. Nekad su to protivnici, a nekad oni, koji bi trebali zaštićivati našu mladež.

Senj g. 1939. — »Radi toga, što smo bile na sastanku, na kojemu je govorio preč. dr. Beluhan, htio nam je direktor gimnazije podieliti ukor.
Sastanci se održavaju tajno od direktora i profesora u prostoriji, koja sliči na katakombe.«

Nova Gradiška g. 1937. — »Sastanci su nam literarni, prosvjetni i zabavni, a duhovni zajednički s omladinkama. Neumorno radimo na školi, da steknemo što više prijatelja i članica organizacije, ali nam rad ometaju komunistički faktori, kojih je ovdje mnogo.«

I tako bismo mogli dugo nizati. Križarice učenice borile su se s mnogim potežkoćama kao i ostale sestre. Ali s jednom su se borile napose. S komunizmom. S komunizmom kao socialnom strujom i s komunizmom u svojoj okolini. Kadgod je bila zaražena ona u školskim klupama, a još je gore bilo, kad je govorila izpred školskih klupa. Žilava je to bila i energična borba, ali učenice su se i pripravljale na nju.

Koliko su učenice budno pazile na svoju spremu, neka budu dokaz i ovi zaključci, stvoreni na jednom đačkom sastanku:

»Zapamtit ćemo temeljne ideje, koje nas moraju voditi i koje moramo provesti:

1. Solidna vlastita duhovna izgradnja, služeći se za to molitvom, sv. sakramentima, duhovnim štivom, izkorjenjivanjem svojih pogrešaka i nedostataka, stičući krepost u što većoj mjeri.

2. Solidna katolička i križarska obrazovanost u religijskom, kulturnom i socialnom pogledu.

3. Uporedo davati se na apostolski rad, da suzbijamo komunizam i liberalizam i da privučemo duše k Bogu.

Doista, Križarice učenice držale su se u divovskoj borbi hrvatskog naroda protiv liberalizma i komunizma sjajno. No dosta o njima!

Sva učenička družtva okupljena su u Merzovu križaričku zajednicu učenica u Zagrebu, koja povezuje rad učeničkih družtava te izdaje Vjestnik s nacrtom rada za 3 mjeseca.

Zajednicu su od osnutka do danas vodile sestre: Bosiljka Jugović, Silva Radej, Mira Dugački, a danas je vodi s. Hela Znidarčić.

✶

Uz učenice prve su se našle u našoj organizaciji činovnice, namještenice, domaćice, naučnice, kućne pomoćnice i najposlije tvorničke radnice. Njihova družtva sačinjavaju Križaričku radničko-građansku zajednicu. Najprije ju je vodila s. Ljubica Arvaj, zatim s. Slavica Stanković, a sada je vodi s. Nevenka Šarin. U zajednici još rade sestre Danica Milinković, Cilika Vudrag, Emilija Hlavaček i Slavica Glogač.

Ta je zajednica i brojem družtava i raznim zvanjima vrlo obsežna, i trebalo bi je svakako odieliti na radničku i građansku skupinu, ali to još nije moguće. Ta je zajednica jače proradila u g. 1937. Tad je počeo izlaziti Vjestnik zajednice, počele su se držati duhovne obnove kao priprava za Božićnu akciju i Uzkrsnu borbu. I ako u tim akcijama su-

djeluje članstvo sviju zajednica, ipak radničko-građanska zajednica vodi. Baš u to vrieme zajednica je došla u veze sa žosističkim pokretom u Belgiji, ali rat je te veze prekinuo.

Ako smo za učenice rekli, da su se morale boriti protiv komunizma, što da tek reknemo za radnice, naučnice i činovnice. To su bili herojski napori hrvatskog Križarstva i herojski napori mladoga križaričkog naraštaja u Hrvatskoj. Dakako, da se pazilo na vjersku, obću, kulturnu i socialnu naobrazbu i ovoga diela našega članstva. Držala su se predavanja, tečajevi, pružala im se podesna literatura, da se članstvo prije ulazka u borbu podpuno spremi.

I tad se ušlo u borbu. Rezultati odlični. Mlade radnice doskora vode u pojedinim tvornicama glavnu rieč. Poplavljuju tvornice dobrim tiskom, pa gdje nije mogla ništa ni dobra rieč, ni dobar primjer, dobra knjiga učinila je svoje.

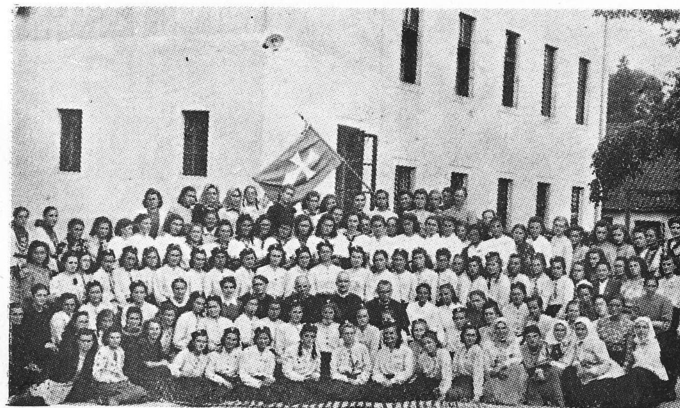
Mlade naučnice i namještenice osvajaju svoje radionice, vlasuljarske i krojačke salone, dućane. Novi duh struji preko njih u mjesta, koja su do nedavna bila baruština zla.

Kućne pomoćnice! Kako je njih bilo težko okupiti! U Zagrebu smo ih osnivale tri puta, i tek treći put podhvat je uspio. A danas ih je tako liep broj! Javljaju se i one iz Sarajeva, pa iz Gospića, iz Tuzle, iz Bjelovara i Osieka. Apostolat križaričke organizacije su ozbiljno shvatile. Spasile su toliko mladih duša, koje bi zalutale u gradu bez dobre ruke starijih sestara. A mora ih se napose pohvaliti, da najurednije plaćaju članarinu u čitavoj organizaciji.

A onda naše činovnice! I njih je mnogo u našim redovima. Danas ima Križarica činovnica po svim uredima, po svim nadležtvima. Možda im se u organizaciji još nije dalo ono specifično, što bi činovnice morale primiti. Ali one svoj apostolat



Duhovne vježbe u Rasinji



Godišnja smotra u Požegi



Naše priredbe

uspješno vrše. Dao Bog, da upravo po njima izčeznu iz naših ureda ostatci liberalizma, balkanštine i labavog morala.

*

Naše selo nije htjelo zaostati za gradom. I ono je otvorilo svoju dušu Križarstvu. U početku je broj seljačkih družtava bio dosta malen. No doskora je selo po jakosti družtava stalo uz grad, a danas je pred njim. I razumljivo, kad smo narod sa seljačkom većinom.

Naše selo voli Križarstvo. I ono se borilo s mnogim potežkoćama i iznutra i izvana. Razne predrasude, nerazumievanje roditelja i starijih, liberalna inteligencija na selu, prevelika zaposlenost svećenika, sve je to kočilo porast Križarstva na selu, ali ono je ipak prodrlo neobičnom snagom. Neobičnom, jer ne dolazi od ljudi, već od Onoga, čije je sve. Samo nekoliko dokaza, kako se selo borilo za Križarstvo.

B a k i ć g. 1936. — »Nama je težko. G. župnik ne može svaki puta doći. Učitelja imamo, ali taj ne treba Boga niti u školi. Učiteljice nemamo već godinu dana, a koja dođe, ta je protiv nas. I tako se mi same seljakinje borimo za vjeru Kristovu!«

Č a g l i ć g. 1933. — »Učitelj O. smeta našoj vjerskoj obuci u školi. Tražio je od djece, da mu u zapisnik izjave, što su čula na križarskom sastanku . . . Ali liepo križarsko ime napunja zanosom ovdašnji hrvatski katolički sviet.«

K o t o r i b a g. 1933. — »Velikih potežkoća imamo, ali strpljivo sve podnosimo. Križarice su spremne za svoju vjeru i život žrtvovati.«

M a l a S u b o t i c a g. 1934. — »Križarstvo je u Međumurju, a napose naše družtvo, u težkim prilikama. Neprijatelj je tiekom prošle godine razširio pandže, da nas proždre. Ali mi ostajemo odane Križarstvu i ne ćemo se nikad od njega odieliti.«

Tako govori naše selo. Mogli bi njihovu rieč slušati još jako dugo. To je odlučna i zanosna križarska rieč. Ta na selima su djevojke vezle kri-

žarski znak na svoje rubce i na svoja odiela. Na selima je nastao niz križarskih pjesama. Seljačke djevojke izpjevale su i onu:

»Križarica bila sam i bit ću,
Svoju značku do smrti nosit ću!«

Sva seljačka družtva učlanjena su u Križaričku seljačku zajednicu unutar V. K. S-a. I ona izdaje svoj Vjestnik, obilazi svoja družtva i dopisuje s njima. Prva predsjednica zajednice bila je s. Vlasta Arnold, a danas je vodi s. Jurka Huljev.

*

Od prvih dana organizacije postoje i Križarice akademičarke u Zagrebu. Nema ih mnogo, ali ovo družtvo vrši značajnu ulogu u križaričkom pokretu. Članice Akademskog Križarskog Sestrinstva (AKS) imaju veliku apostolsku misiju na sveučilištu. One su čuvarice vjere u dušama svojih drugarica. One su propovjednici Evanđelja, koje se baš u vrieme sveučilištnih nauka tako lako zaboravi. One su savjetnice drugaricama, čija je vjera došla u krizu. One obnavljaju vjeru u dušama onih, koje su je zaboravile, izdale. Velika je to i težka zadaća, i njoj je dorasla samo podpuno izgrađena katolička duša. Za tu se službu, za tu zadaću članice AKS-a u svome družtvu marljivo spremaju. I dubokim nutarnjim vjerskim životom i ozbiljnom katoličkom intelektualnom spremom. Akademičarke, nakon završenih studija, odlaze na odgovorna mjesta u našem javnom životu, i tu se tek mora vidjeti katolički odgoj i katolička sprema njihova.

I konačno, po akademskim se redovima većinom obnavljaju odbornička mjestva VKS-a, pa je i s te strane pripravni katolički i križarski rad toga družtva vrlo važan.

Od osnutka A. K. S.-a godine 1930. pa do danas izmienio se u tom družtvo niz predsjednica. Evo

njihovih imena: Zdenka Latković, Đurđica Vitković, Ida Liko, Irena Javor, Bosiljka Jugović, Hela Tišljarić, Jelka Maretić, Marta Labaš, Erminija Kancelarić, Zlatka Kostanjevac i danas Vjera Horvat.

Na AKS prislanja se organizacija intelektualki, u koju ulaze akademičarke nakon svršenih studija te absolventice učiteljskih, trgovačkih i stručnih učiteljskih škola.

Jedan dio naših intelektualki živi i djeluje u Zagrebu, a druge su u pokrajini. Jedne i druge oru katoličku njivu u svojim zvanjima, a uviek su spremne na poziv V. K. S.-a, da mu pomognu u radu svojim savjetima, napose u odgajanju mladoga našeg ženskog naraštaja.

Danas vodi A. K. S. intelektualki prof. Hela Znidarčić, a od članstva spomenut ćemo samo one, koje su već poznate u križarskom apostolatu i križarskoj borbi.

To su naše drage sestre učiteljice Jelisava Modrijan u Zagrebu, Ljubica Venos u Rakitovici, Katarina Ilić u Brođancima, Ela Žesto u Sarajevu, Jelka Vanić u Velikoj Kopanici, Petra Zetović u Glogovcu, Marica Skansi u Sumartinu, Jelka Radić u Postirama i mnoge druge.

Među ostalima napose se iztiču prof. Adica Škrljac u Sisku, ing. Stana Križanović u Zagrebu i dr. Jozefina Desečar, prva Križarica doktorica medicine, sada klinični asistent u Breslau. Ovdje moramo spomenuti i bolestnu prof. Anicu Bodakoš, bivšu predsjednicu Okružja u Đakovu i bivšu odbornicu V. K. S.-a.

Ovaj moj prikaz ne bi bio podpun, da ne spomenem još jednu značajnu osobu u našoj organizaciji. To je Antonija Haiger iz Zemuna. Ne spada doduše po školskom osposobljenju u družtvo intelektualki, ali spada u nju po duhu i po svome radu. Petdeseta joj je prošla, ali do pred koju go-

dinu ona je još uviek dolazila kao pratilica naših mladih članica na naše godišnje tečajeve. A zemunske Križarice bi znale pričati, koliko znači za njih!

Tonika, dobra Tonika! Koliko si sastanaka propustila od 1925. godine do danas! Koliko si satova vježbi održala za crkveno pjevanje u Zemunu! A koliko si puta svirala na prvoj Misi jutra, pa makar je trebalo ići po cičoj zimi i crnom mraku!

Odgovori, Tonika!

Na križarskim zborovima i povorkama opaža se jedna značajna i jedinstvena pojava. Kad se članstvo vrsta u povorku, ne odlučuju staleži, ne odlučuje zvanje, već samo visina. I tako se uz akademičarku nađe naučnica, kraj činovnice kućna pomoćnica, kraj intelektualke tvornička radnica. To je križarska jednakost, križarski demokratizam. Svi smo jedno, jer smo svi kršteni u istom imenu i svi vjerujemo u jednoga vođu, Krista Gospodina.

Da li je bila sretna zamisao, da u križaričke redove okupljamo mladež sviju staleža i sviju slojeva?

Pravo je imao veliki Papa Pio XI.

U prvim borbenim redovima

Tko su te? Zar nije cielo Križarstvo sa svim svojim članstvom u prvim borbenim redovima? Ta uviek govorimo, da u Križarstvu ne može biti članstva, koje promatra, koje stoji po strani, koje oklieva i čeka. Križarstvo je akcija, rad, gibanje.

Da, to je točno. Ali i u najelitnijoj, najsjajnije izvježbanoj vojsci postoje prvoborci, postoje pioniri. Oni idu pred redovitim četama, krče im puteve, pripravljaju prolaze. Oni im omogućuju, da

razviju svoje borbene planove, da izvrše određenu zadaću. Tako je i kod nas.

Križarstvo je organizacija Katoličke Akcije. Ono je elitna organizacija. Iako prima u svoje redove često i surov, neizbrušen material, ono ga brusi, izrađuje, izgrađuje, miesi, dok od obične sirovine ne postane sjajni, izbrušeni, Božji diamant. Taj proces je kod jedne duše kratak, kod druge dug. To ovisi o kućnom odgoju, o životnim prilikama, o prirodnim darovima, a najviše o milostima, koje duša više ili manje vjerno prima i s njima surađuje.

Ali, iako sve naše članstvo mora biti katolički elitno, aktivno, borbeno, uviek spremno na rad, na osvajanje, na žrtve, ipak u njegovim prvim redovima stoje one, koje su se na poseban način predale Bogu i Crkvi, čiji idealizam nikad ne zataji, čija požrtvovnost nema kraja, čija se aktivnost nikad ne umori. To su p i o n i r k e.

Pionirke ponajprije prednjače u ozbiljnom duhovnom životu. One razmatraju, čitaju duhovno štivo, mole krunicu, po mogućnosti svaki dan prisustvuju sv. Misi i pričešćuju se bar nedjeljno. Svagdanja sv. Pričest toplo se preporuča. Naglašujemo, da pionirke vode ozbiljan duhovni život. Ne od vremena do vremena, tek neposredno iza duhovnih vježbi, nego uviek. Svaki dan, sređeno, sustavno, po planu. O svome duhovnom životu pionirka redovito izvješćuje svoga izpovjednika.

Pionirka najsavjestnije vrši svoje članske dužnosti. Uredno dolazi na sastanke. Sudjeluje u svemu, što se na sastancima zbiva. Uredno dolazi na zajedničke sv. Pričesti. Uredno plaća članarinu. Uredno vrši dužnosti, koje joj družtvo ili odbor povjeri. U redovitom družtvenom radu pionirka je uviek prva. Uviek pripravna na sve. Uviek spremna na ono, što druge ne će. Uviek pripravna na vršenje najsitnijih i najneznatnijih

dužnosti. A nigdje se ne nameće, nikad se ne bori za čast, za vidljive položaje. Ako je u odboru, ona se ne diže nad ostale, isto tako kao što se ne smije ni nadmetati ni hvalisati zato, što je pionirka. Ona je mnogo puta u pozadini, ali ipak sve pokreće. Ona je nevidljivi anđeo čuvar redovitoga družtvenog rada. Ona je žrtva za nemar mnogih. Ona je živi primjer savjesnosti i točnosti.

U apostolatu pionirka se ne da nadkriliti. Ona je duša svega. U Božićnoj akciji ona posjećuje siromašne obitelji u sve slobodno vrieme. U Uzkrsnoj borbi ona moli, radi i žrtvuje se podpuno Ako treba tko raditi oko proširenja katoličkog tiska, ona je prva. Ako treba otići u susjedno mjesto, da se osnuje družtvo, ona se sama javlja. Ako treba održati predavanje ili govor, ona prima bez prigovaranja. Ako misijski ili karitativan rad traži dušu, koja će mu se posve predati, tu je pionirka. Ona se nikad ne izvlači iz posla, nikad ne odmara, nikad ne spava, nikad ne odilazi u pričuvu. Ona je uviek u prvim redovima, uviek na fronti. A opet, ponovno naglašujemo, bez buke, bez namještenosti, uviek skladna i mirna, smiona, ali i ponizna.

Pionirka se strogo drži organizacijskih propisa o modi, plesu, kupanju, i u svim ostalim delikatnim pitanjima djevojačke duše i časti. Ne kao da Križarice članice smiju raditi što bilo, kao da za njih ti propisi ne vriede. Ali pionirka u tim stvarima prednjači, ona ih je usvojila sasvim sviestno, ona je sasvim ušla u idejnu stranu tih propisa, ona iza njih stoji cielom svojom dušom.

Pojava pionirki u organizaciji nije nova. Ona je zapravo tako stara kao i organizacija. Pionirskih duša bilo je uviek među nama, ali službeno se stalo pitanje pionirki pokretati 1938. g. Dakako, da pionirke imaju svoje posebne pionirske sastanke, na kojima se stvara plan za njihov rad i izvješćuje, što su od zadnjega sastanka učinile. Svaka pionirka ima posebnu bilježnicu, u kojoj bilježi sav svoj apostolski rad, svoje opazke, priedloge, zamisli. Središnjica u Zagrebu izdaje nacrt rada za pionirke kroz jedan mjesec, a izvjestiteljica za pionirke u VKS-u redovito dopisuje s njima.

Zagrebačke pionirke prije svoga proglašenja polaze poseban tečaj, na kome se u tančine razrađuje nauka o duhovnom životu, ideologija Križarstva, metode rada te Priručnik. Pionirske pripravnice vježbaju se u sastavljanju, predavanjima i govorima. Na kraju tečaja polažu izpit iz čitavog tečajskog materiala. Čitav je taj tečaj kao tromjesečna večernja škola.

Ima li organizacija dosta pionirki? Ima ih liepi broj, ali još uviek ne dosta. Broj njihov mora porasti i u Zagrebu i u pokrajini. I porasti će sigurno. Jer ih po duhu i po dužnostima ima liep broj, tek sama organizacija pionirki i pripravna škola nije još preduzeta.

U pionirstvu je budućnost organizacije. U pionirstvu je prodornost organizacije. Pionirstvo je suvremena potreba Križarstva, suvremena potreba Crkve, koja u prvim svojim borbenim redovima mora imati katolicizmom podpuno prožete i apostolskim žarom razbuktale mlade duše.

Ne ćemo ovdje iznositi imena naših pionirki. Njihova je slava Gospodin, i one od Njega očekuju plaću. Ali izniet ćemo imena onih, koje su u bližoj i daljnjoj prošlosti bile u prvim borbenim redovima Križarstva. Neke smo već spomenuli, a sad spominjemo i ostale. To su: Marija Bielen, Anka Cerovac r. Nasurović, Ema Kasparek, dr. Elza Mikolčić r. Nikšić, Mira Preisler, Katica Cerovac, Zdenka Žanko r. Latković, Marija Ramljak r. Iveković, Ida Liko, Irena Javor, Anica Fegić, Nada Vitković

r. Glazer, Jelka Maretić. Ima ih još mnogo, ali mi smo nabrojili tek one, koje su radile u samoj središnjici.

Neke su se od njih povukle na svoja obiteljska ognjišta, a druge rade u raznim kulturnim, socialnim i nacionalnim ustanovama. No i na novim područjima svojim crpu one još uviek iz životne snage Križarstva.

Prijatelju malenih najbliže

To su naše Male Križarice. To su one, koje još trče za vama. Koje se hvataju vaše suknje, koje se ponose, kad drže vašu ruku kod igre. To su one, koje se još bore za svete sličice.

»Sestro, sestro! I meni jednu! Meni još niste dali!« A kad joj u desnu ruku spustite sličicu, tad vam s obiestnim smiehom pokazuje u lievoj ruci još dvie, koje ste joj dale, a da ni same ne znate kako. I tad s tri sličice odskakuću na jednoj nozi dalje, valjda svojoj mami, kojoj svakako treba pokazati to veliko blago.

To su naše Male Križarice. Isusove miljenice. I naše miljenice. A koliko ih ima u selima i gradovima našim. Od šeste do petnaeste godine. A ima i manjih. Ima ih izpod šest godina. Ima ih, koje već sa 3 godine njihove mamice nama šalju. »Neka se samo rano dobru nauče.« — »Neka bude Križarica kao njezini mama i tata.«

A u organizaciji ih prima druga njihova mamica, voditeljica Malih Križarica. Ona ima veliku i odgovornu ulogu. Najodgovorniju u družtvu, jer u njezinim je rukama podmladak naše organizacije. Članice, koje dolaze iz redova Malih Križarica, redovito su najbolje i križarski najizgrađenije.

A nije s djecom uviek lako. Treba mnogo strpljivosti, mnogo požrtvovnosti, mnogo prirođene spretnosti. Nije svaka dobra Križarica odmah sposobna i za voditeljicu Malih Križarica. Treba birati među najsposobnijima, ali i najboljima, najizgrađenijima, najsavjestnijima i među najpobožnijima. Voditeljica Malih Križarica mora biti duboka euharistijska duša. Kako će malene voditi k Spasitelju, ako On nije u njezinoj duši česti gost. Kako će ih učiti da mole, ako njezina duša nije na molitvu navikla. Kako će ih učiti, da se svladavaju, ako ona sama pušta uzde svojim strastima. Kako će njegovati biele ljiljane u dječjim srdcima, ako sama brižno ne pazi na njih.

Voditeljica Malih Križarica mora biti doista prava pionirka. Najbolji njezin savjetnik u odgajanju dječjih srdaca jest Prijatelj malenih, Krist Gospodin. I zato se ona posve u svome radu oslanja na Nj.

Voditeljica Malih Križarica stoji u uzkoj vezi s domom, s roditeljima djece. Ona poznaje roditelje djece, napose majke. Ona ih posjećuje, savjetuje se s njima, da zajednički odgoje malene. Ona priređuje roditeljske sastanke, na kojima se roditeljima prikazuju naši odgojni ciljevi i naš rad s djecom. Ta predavanja na roditeljskim sastancima drži ili ona sama, ili ih povjeri duhovniku organizacije. Na roditeljskom sastanku jedan dio programa mogu izvesti i djeca, da tako roditelji vide, šta su djeca naučila. Tako se stvara čvrsta veza između doma i organizacije, pa je rad i lakši i plodonosniji.

Voditeljica M. K. stoji u vezi i sa školom. Ona se savjetuje sa školskim odgajateljima djece, zove ih na naše priredbe i uobće nastoji ih što više približiti organizaciji. Voditeljica se brine za školski napredak djece, slabije poučava sama, ili se brine, da ih netko poučava. Jer naša djeca, kao i

naše učenice, moraju biti u školi uzorna i među prvima.

Dakako, da se voditeljica M. K. u svome odgojnom radu savjetuje i s onim, koga je Prijatelj malenih odredio za svoga zastupnika, a to je svećenik, duhovnik organizacije.

Utješno je, da se u našoj organizaciji svaka članica rado prihvaća vodstva djece i težko ih pušta iz ruke. To je znak, da je duh materinstva neobično budan i jak u našim redovima.

Organizacija se brine za naobrazbu voditeljica M. K. i pomaže ih u radu. Vodstvo Malih Križarica u Zagrebu izdaje nacrt rada, u kojemu je skica za sav vjerski, odgojni i zabavni rad s djecom kroz tri mjeseca. A priređuju se i tečajevi za voditeljice M. K., a na velikim godišnjim tečajevima bar po jedno predavanje posvećuje se vodstvu i odgoju naše djece. Mnoge su voditeljice priznale, kako im je rad s Malim Križaricama mnogo koristio u životu i kako su kasnije mogle uspješnije vršiti svoje učiteljsko zvanje, a kao majke snašle su se u njemu upravo savršeno.

Danas je na čelu Vodstva Malih Križarica u Zagrebu s. Marija Grgić, a uz nju su sestre Mira Preisler, Mimica Glovatzky, Danica Kumbatović, Pavica Hep i č. s. Augusta.

No pređimo od voditeljice k djeci. Voditeljica čuva njihovo djetinjstvo, pravo djetinjstvo. Da bude onakovo, kakvim ga je Bog zamislio. Da se ne napraši već u najranijim godinama uplivom ulice, slikokaza i kojekakvog tiska. Zato sastanci Malih Križarica moraju biti takvi, da podpuno zadovolje male dječje duše. Zanimivi, sasvim prilagođeni naravi djeteta. Na sastancima se daje djeci što više prilike za samorad i samoodgoj. Zato svako društvo Malih Križarica ima svoj odbor. Mala predsjednica vodi sastanke, određuje program, podjeljuje službe. Mala tajnica marljivo bilježi u knjigu zapisnika, šta se sve na sastancima zbiva. Ona na početku sastanka i proziva svoje male sestre. Mala blagajnica ubire članarinu i bilježi je u knjigu članarine. Sve je to, dakako, pod nadzorom voditeljice M. K. ali tako, da njezina ruka nikad ne krši i ne lomi dječju samostalnost, dječji samorad, koji ovako brižno njegovan donosi liepih plodova.

Na sastancima Malih Križarica kratko odgojno predavanje drži duhovnik družtva ili voditeljica, a onda sliede radnje, sastavci samih djevojčica. Pričaju se priče, recitiraju pjesme, a kad službeni dio prođe, tad zaori iz sitnih grla himna Malih Križarica: »Dođite djeco!« Iza toga ozbiljna pitanja u kraj, da može početi igra. U zimi stolne igre, ljeti igre u kolu i razne druge dječje igre. Dakako, da i Male Križarice idu na izlete, zimi priređuju čajanke, na koje pozivaju svoje male drugarice, svečano proslavljuju Nikolinje, a još svečanije Majčin dan.

Mnogi misle, da djeca nisu sposobna za žrtvu, za odricanje, ali to je sasvim krivo. Misijski rad među Malim Križaricama dokazao je sasvim obratno. Nitko nije tako vjerno sabirao marke kao naše male. Nitko nije kupovao toliko čokolade, ali nitko nije tako brižno spremao srebrni čokoladni papir kao naša djeca. Nitko s toliko uzhita ne sakuplja novac za pokrštenje male poganske djece. A duhovni darovi za misije! Neka brojke same govore!

Grohote o. Šolta g. 1932. — »Kroz posljednja tri mjeseca Male Križarice prikazale su za misije sv. Pričesti 30, sv. Misa 62, pobožnih uzdaha 303, pohoda Svetootajstvenom Isusu 90, zlatnih krunica 37, Gospinih krunica 80, molitvica 316, žrtvica 200, dobrih djela 127.«

Krčulji kod Primoštena g. 1935. — »Naše Male Križarice izmolile su i prikazale za misije:

Sv. Pričeti 48, sv. Misa 50, dobrih djela 60, žrtvica 800, strjelovitih molitvica 2000, krunica 1200, zlatnih krunica 600.«

Tako isto bismo mogli govoriti i o karitativnom radu. Upravo djeca, naše Male Križarice, marljivo su skupljale živežne namirnice, odjeću i novac za sirotinju, a napose za siromašne Male Križarice. Tu su se odricale često najosjetljivijih stvari, svojih igračaka, sladkiša, haljinica. Jedno zagrebačko družtvo Malih Križarica napravilo je čak svoj sabirni arak i sabiralo po području svoje župe, da svojoj najsiromašnijoj članici nabavi zimski kaput.

A koliko su Male Križarice dokazale spretnosti i požrtvovnosti kod Uzkrsne borbe. One mnogo mole i žrtvuju za njezin uspjeh, ali one su se upustile i u samu borbu. To je bila prava navala na otčeve, stričeve, djedove — i u najviše slučajeva svršila je pobjedom. Križarstvo već u najranijoj dobi upućuje djecu na aktivan katolicizam, na apostolat, na borbu za Kraljevstvo Kristovo. I tako ono zaposluje sve duševne moći djeteta, napose njegovu želju za radom, za aktivnošću, pa je Križarstvo i s te strane važan odgojni činbenik.

Male Križarice diele se na kola. I. kolo prima djevojčice od 6 — 11 godina, II. kolo od 11 — 13 godina, III. kolo od 13 — 15 godina. Zaštitnica I. kola je bl. Imelda Lambertini, II. kola sv. Agneza, III. kola sv. Terezija od Djeteta Isusa. Male Križarice štuju svoje zaštitnice, upoznavaju se s njihovim životom i na njihove blagdane priređuju male svečanosti.

Voditeljica M. K. izvješćuje o radu s Malim Križaricama na odborskim sjednicama družtava kao i na glavnim skupštinama.

Čitavom organizacijom Malih Križarica ravna Vodstvo Malih Križarica u Zagrebu.

To je vodstvo izdalo dosta liepu zbirku dječjih igrokaza, pjesama i igara. Napose se ižtiču izdanja Tete Mire: Moja abeceda, Cice mace, Čarobna rieč.

Glasilo Malih Križarica je »Vrtić« u Sarajevu. U nj šalju svoje izvještaje same Male Križarice, a kadkada se nađe u njemu i ostalih dječjih radova.

Male Križarice imaju svoje zastave. Prvo kolo crvenu, drugo žutu, treće plavu s bielim križem. Male zastavničarke ponosne su na svoje zastave. Zastava je simbol njihova uvjerenja.

Prije nekoliko godina, u vrieme najstrašnijih režima u Hrvatskoj, provalilo je redarstvo u Zagrebački zbor, gdje se održavala neka križarska proslava. Redarstvenici su nahrupili na pozornicu, gdje su stajali zastavničari i zastavničarke, a s njima i Male Križarice sa svojim zastavicama. Jedan redarstvenik približio se k maloj zastavničarki, da joj otme zastavu, ali ona se opirala svom snagom. Kad je konačno bila svladana, i kad joj je redarstvenik slomio štap zastave, digne mala ponosno glavu i dovikne mu: »Zastavu ste mi oteli! Ali zar mislite, da ću prestati biti Križaricom?«

Za Male Križarice organizirano je nekoliko tečajeva, obično za jedno družtvo ili jedno mjesto. Veći tečaj za djevojčice iz sviju naših krajeva bio je organiziran uz ferialnu koloniju, koju je vodila Teta Mira. Tri godine u praznicima išla su naša djeca u Gorski Kotar, najprije u Lokve, a onda u Brod-Moravice. U divnom gorskom kraju djeca su se odmarala, zabavljala, ojačala, ali i napunila križarskog oduševljenja i još više stopila sa Križarstvom.

Rekli smo već, da voditeljice moraju čuvati djetinjstvo Malih Križarica. Da njihovo djetinjstvo bude slično djetinjstvu Isusovom. Da se ničim ne

zamrače čiste djetinje oči. Da se ne zasjeni bjelina dječjih duša. Pa kome će ih onda voditi, ako ne k Prijatelju malenih. K Onome, koji je po Piu XI. pozvao svu djecu k sebi, k svome Stolu, k svome Srdcu.

Sve Male Križarice pričešćuju se bar jednom mjesečno, a česta, pa i svagdanja sv. Pričest, preporučuje se mnogo. Ako je u čitavom Križarstvu tako snažno naglašen euharistijski duh, kako ne bi onda taj duh provejavao i naše dječje redove. Djeca s euharistijskom dušom bit će jednom čestite djevojke, uzorne žene i majke. To je temelj svega našega rada. To je konačni cilj u odgoju naših Malih Križarica. Odgojiti Krista u njihovim dušama, Kristovom blizinom i Kristovom ljubavlju natopiti njihova dječja srdca.

Spomenuli smo već, koliko su sv. Pričesti prikazala djeca za misije i Uzkrsnu borbu. A koliko su ih prikazala za sv. Otca, za Crkvu, za organizaciju, za mir u svietu.

Jednoga jutra pozvonilo je zvonce na vratima VKS-a. Sestra, koja je otvorila vrata, zastala je u čudu. Pred vratima je nekoliko Malih Križarica, a jedna je na konopcu držala bielo pseto.

»Sestro, molim vas, pridržite nam ovoga psa!«

»Zašto«, čudila se ona. »Imamo kod isusovaca zajedničku sv. Pričest. Majka je otišla od kuće, a mi nismo imale gdje psetance ostaviti!«

Sestra se još više začudila, kakve se to usluge od VKS-a traže. Ali Prijatelj malenih nije zamjerio, da su se malo prije sv. Pričesti djevojčice tako brižno zauzele za svoje pseto. Bile su to Male Križarice iz jedne radničke četvrti.

Kako su Male Križarice nježno odane Prijatelju malenih neka posluže i ova dva primjera!

Sarajevo g. 1930. — »Za božićni dar Malome Isusu načinile smo jaslice i košuljicu. Dar taj je vienac malih žrtvica, kojima će Male Križarice na ponoćki okruniti Betlehemsko Čedance.«

A Đakovo g. 1938. javlja: »U korizmeno vrieme ukrašivale smo trnovu krunu s duhovnim cvjetićima. Bilo ih je vrlo mnogo. To je dar Malih Križarica uzkrslom Spasitelju.«

Zar nije liepa ta djetinja pažnja? I kako djeca jednostavno i s pouzdanjem pristupaju k velikim stvarima, od kojih smo se mi odrasli udaljili i pod utjecajem naduvene mudrosti izgubili za njih smisao. »Ako ne budete kao djeca...«

Posebnom se pažnjom pripravljaju Male Križarice na prvu sv. Pričest, i to je za cielu organizaciju vrlo svečani dan. A i inače, kadgod se daje počast euharistijskom Kristu, Male Križarice su prve.

One kite Njegove oltare, one rado mole, one se već priučavaju na liturgijsko slušanje sv. Mise.

One svoga najvećeg Prijatelja često i rado posjećuju u crkvi, one Ga prate u uzkrsnoj procesiji, one siplju ružine latice u tielovskom obhodu.

A Prijatelj malenih svojom desnicom miluje njihove kovrčaste glavice i blagosivlje njih i sve one, koje ih vode k Njemu.

Koliko se puta iztaklo, kako pored svetih ljudi i žena trebamo i svete djece! Hoće li ih odgojiti Križarstvo?

Hoće, ako naša djeca budu uviek Prijatelju malenih blizu, najbliže.

U tišini doma

Mnogo ih je iz naše organizacije otišlo u tišinu doma. Stotine su to, koje izgaraju u bračnom svetištu, na obiteljskom ognjištu, kao vjerne žene, kao dobre majke. Organizacija ih je spremila na to. U njoj su naučile moliti, pregarati, žrtvovati se, zaboravljati sebe, a živjeti za druge. U organizaciji su čule o svetosti bračne veze, o surad-

ničtvu s Bogom u stvaranju novih bića, o uzvišenosti majčinstva. A čule su i o vriednosti života u zatišju, u pozadini. O vriednosti žene, čiji se život troši nevidljivo, sakriveno, ali na čijoj duši i na čijem srdcu žive i rastu mnogi. Pa su zato i otišle u tišinu doma, da ostvaruju ono, što su naučile. Otišle su da ljube, da se žrtvuju, i da budu majke.

Mamice

Anka se udala prva. Bila je dugogodišnja načelnica u orličkoj organizaciji, a u Križarstvu je također radila u središnjici. Jedne zimske nedjelje pok. o. Foretić blagoslovio je njezinu vezu s poznatim križarskim radnikom. Križ, dar o. Foretića, i danas ukrašuje njihovu blagovaonicu, a mi smo je nadarile svime, što mladoj domaćici u kućanstvu treba. Dakako, pokojni dr. Avelin Čepulić bio je kum, ja kuma.

Kad se trebalo roditi prvo diete, sve smo ga sa željom i strepnjom čekale. I tamo negdje uoči Josipova mali je Hrvoje ugledao svietlo Božje. Za nas je on bio najdraže i najkrasnije diete na svietu. Gotovo svaki dan po koja od nas došla je da vidi, koliko je napredovao, a tad smo ga vozale u kolicima, svaki dan druga. Hrvoje je imao toliko teta, da se nije znao snaći.

Za Hrvojem je došao sitni i plačljivi Marijan, pa čvrsta i jogunasta Dragica, a ove godine, kad se Hrvoje ozbiljno spremao za prvu sv. Pričest, dobio je malu sekicu Branku.

Četiri mala srdca griju se na toplini uzorne križarske obitelji. Četiri zlatne glavice privijaju se uz svoju majku, prvu načelnicu SHO-a.

*

Došla je u Zagreb na sveučilištne nauke iz poznatoga pokrajinskog grada. Čedno obučena, s



Pred Božjim oltarom



Križarice učenice čestitaju



S križarskim znakom u novi život



Pola sata prije vjenčanja u Bačkoj

toplim smiehom u crnim očima. I upisala se na pravo. Bilo je to u ono vrieme još malo neobično, ali kad je Elza nešto odlučila, moralo je ići. Preuzela je blagajnu središnjice, pa već i po tome vidite, da je bila okretna i energična.

Elza je svršila studij, položila doktorat. Naš je ponos rastao, a i Elza se sama mnogo radovala. Ali novo zvanje oduzme je našoj sredini, i Elza ode u pokrajinu. Neprestano se javljala, vodila družtva u mjestima službovanja i opet dolazila među nas na veće križarske manifestacije i priredbe. Jednoga dana stiže viest: Elza se udaje za izgrađenog katoličkog intelektualca.

Danas je Elza opet u svome rodnom gradu. Crne njezine kose preplele su prerano srebrne niti, a visoki stas nešto se pogurio. Ali ona ne mari! Kraj nje je nježni plavokosi Krešimir, crnooka i crnokosa Ivančica, pa mali hrabri Hrvatin. Debeljkasta Cika smieši joj se s naručaja i čeka zajedno s majčicom, da joj ove godine dobri Bogo i opet pošalje brata ili sekicu. . . . I poslao je malu Stanku, ali ona brzo ode k anđelima.

*

Kad se Zdenka udavala, gotovo da mi je bilo žao. U svojoj duši nekako sam je opredielila za trajni organizacijski rad. Ali »Mala Kraljica«, koju je Zdenka toliko štovala, povede je na svoj blagdan 3. X. do oltara, da s prvoborcem križarskih redova sklopi brak po uzoru Terezijinih roditelja. Avelin je i opet bio kum.

»Mala Kraljica« i danas se jednako štuje u njihovoj kući. Njezina slika, uviek u cvieću, resi spavaonicu, a pred njom je klecalo, gdje ženitbeni drugovi obavljaju večernju molitvu. Kraj kreveta roditelja eto i malih krevetića, u kojima spavaju Ivica, Marica i Ančica. Mali Ante počiva još u pletenoj visokoj košari sa modrim ukrasima.

Nedavno sam bila u njihovoj kući. Zdenka, svježa kao proljetna ruža, držala je nasmijanog Antu na krilu. Ančica i Marica obavijale su joj ramena, a Ivica se penjao po stolcu, da i on mamicu nekako dohvati. A kad se mamica maknula u kuhinju, sve se četvero premjestilo k tati.

A »Mala Kraljica« čarobno se smieši sa svoje slike i baca mirisave ruže na roditelje i djecu.

*

Marija je bila najjogunastija odbornica VKS-a. Nije ni čudo. Bila je najmlađa, pa smo je svi mazili. Imala je kod kuće čitavu zbirku cvieća i kaktusa, množtvo ptica u krletkama i jednookog ružnog psića. Ali za nju je to bilo najdražestnije psetance.

Bavila se ona i ozbiljnim radom u središnjici. I te kako! Bila je jedno vrieme i izvjestiteljica za Male Križarice. Međutim, godine su prolazile, i netko je tražio svoju »kršćanku«. Jedan poznati Križar iz Bosne. I našao ju je u Mariji.

Ni cvieće, ni kaktusi, ni ptičice nisu bile manje njegovane u novom Marijinom domu, ali naskoro je došlo još ljepše cvieće, naskoro su došle još slađe ptičice. Došao je mali Tunica, koji ozbiljnim i sjetnim očima gleda u život. Mali Jurica poletio je odmah u nebo. Kao da je zaboravio, koliko je muke stajao svoju mamicu. Svaki porođaj nova težka operacija. A onda je došla mala Vlasta, koja je bar nekako izliečila ranu na srdcu svojih roditelja.

Jogunasta Marija postala je junakinja majčinstva, majčinskih žrtava i dužnosti.

Susreti

Iznieli smo majčinski rad naših četiriju iz VKS-a. I k tome još Ljubičina Vjerica, koju majka voza u kolicima po sunčanim putevima Vrhovca i koja je također cieloga ovog ljeta čekala seku ili bracu. I dočekala je maloga Vladu.

A gdje su druge bezbrojne materinske žrtve naših Orlica i Križarica iz članskih redova? Svaki dan sretam koju poznatu znanicu.

»Sestro Marice, pogledajte moga Darka«, viče za mnom na ulici neki poznati glas. Zaustavljam se pred bielim kolicima. Darku još nema jedna godina, a drugo diete već je na putu.

»Sestro Marice, niste još vidjeli moga Ivicu«, i opet čujem drugi poznati glas. I opet gledam u kolica, iz kojih se smieši šesnaestmjesečni mališan.

Ili idem u šetnju, ali me prestiže cieli mali internat, četiri podjednako obučene djevojčice. Elza, Đurđa, Biserka, Maja. Za njima mama i baka, a tata je negdje zaostao.

Prolazim tržnicom, a na suncu se igraju Ivo i Vjerica. A ja znam, da je kod kuće još oveća djevojčica Betika i brat Jurica, poznati deklamator s križarskih priredaba.

Koliko se puta pred V. K. S-om zaustave dječja kolica, a koliko ih puta majke doguraju u hodnik pred naša vrata.

Jednoga je dana pozvonila na vratima mlada majka sa čedom u naručaju. Bila je nekad kućna pomoćnica, a on pekarski pomoćnik. »Sestro Marice, zar nije zlatan moj Miroslav? A kako tek dobar mora biti! On će biti svećenik. To je naša vruća želja!«

A nedavno je bila na našim vratima Albina sa svojom malom Dubravkom. Zdrava, u bielo, obučena djevojčica, izgledala je kao mali Božićnjak, a došla nam je baš pred Božić.

U neke obitelji idem nekad i sama. I ti su susreti vrlo radostni. U liepoj kući na Sv. Duhu izvedljivo me dočekuju crne oči Ane Marije, a mali plavokosi Andrija širi ručice prema meni. U Ilici

br. 90, dočekuje me toliko dječice, da moram uviek iznova učiti njihova imena.

U Medulićevoj ulici igra se pod borovim granama troje plavokose djece — Vanda, Stanko i Neda. Izgledaju kao mali plavokosi anđelčići. Igraju se i ne obaziru na nas, tek ako najmanju Nedu dirnete, u čudu će vas pogledati svojim velikim očima i dignuti ruku na obranu.I to su djeca križarskih roditelja. A tete uživaju. I prave tete, koje pomažu odgajati djecu, i tete pridošlice.

Eto, to su susreti, na kojima se odmaram. Susreti, koji dokazuju, da se nije u organizaciji uzalud govorilo, radilo, žrtvovalo. Ne, nijedna žrtva nije prinešena uzalud.

Bebe na Mirogoju

A tko je mogao biti tako mudar, da malu djecu vozi i vodi na Mirogoj? Tko?

Naši starješine. Množtvo križarskih otaca i majki našlo se oko jednoga groba. A kraj njih mnogo, mnogo djece. Oveće, srednje, manje, najmanje. U naručaju majki, na rukama otceva — i konačno bebe u kolicima. Čitava hrpa kolica naslagala se oko toga groba. Iz njih izviruju male glavice u modrom ili ružičastom odielu. Neke spavaju, neke se pridižu, da vide, što je to.

Čiji je to grob? . . . Grob Ivana Merza. Sad razumijete, kako su bebe došle na Mirogoj. Mamice su ih dovele na grob svetog brata Ivana.

A iza kolica, majka i djece stajali su muževi. Čitave obitelji našle su se tu. Obitelji Kožić, Jugović, Laslo, Milić, Malinar, Krsnik, Bortas, Rusan, Bistrički, Bingula, Kemfelja, Dušak, Budić, Geržić, Horvat. Možda sam koju zaboravila! Neka mi oprosti!

Ne znam, da li sam ikada vidjela nešto ganutljivije. Otcevi su skinuli šešire i u molitvi micali usnicama. Majke su vlažnih očiju sklapale ruke

svojoj dječici. A male bebe u kolicima molile su također na svoj način. Neke smiehom, a neke i plačem.

Svi su ti otcevi bili Orlovi ili Križari, učenici pokojnog o. Foretića. Sve majke bile su Orlice ili Križarice. A što će onda djeca biti, ako ne Orlići, Male Križarice i Mali Križari?

Pisma stižu

A stižu nam i iz pokrajine glasovi naših Križarica majki. Najprije dolaze vjenčane obaviesti, kao Elze iz Nove Gradiške, Nade iz Zavidovića, Adele iz Feričanaca, Margite iz Bjelovara, Marijane iz Požege, Marice iz Sunje, Rine iz Šibenika. Zagrebačkim vjenčanjima redovito prisustvujem. Neke me službeno pozovu, kao Slavica iz Gornjega grada, a neke taje dan vjenčanja, pa ipak nabašem na nj kao kod Ružice. A iza glasova o vjenčanju dolaze viesti o rođenju djeteta.

Mandici iz Valpova rodila se kćerka, i kad ju je slala na krst, pribola joj je na jastuk križarski znak, neka se znade, da je diete Križarice. Beta iz Margečana šalje pozdrave svoje djece Alice, Vjere i Željka. Poznata križarska obitelj Pendić iz Osieka javlja, da joj se rodilo četvrto diete, a i Jelki iz Novske rodila se nedavno mala djevojčica. Krunčica, Željko i Marijan radostno su pozdravili svoju malu sekicu, koja nosi mamino ime Jelka. Poznata križarska radnica iz Vinkovaca šalje nam sliku svojih pet curica. Prvo diete, dječak, nije bio kod kuće u vrieme slikanja.

A kad posjećujemo družtva, i tad se upoznajemo s bivšim našim članicama i njihovom djecom.

Manda iz Brodskog Varoša pokazuje mi kroz prozor svoje kćeri i razplakanog sina. Na kolodvoru u Mitrovici čeka me znanka iz Karlovaca sa sinom Ivicom. Dobio je ime po dru Ivanu Merzu. U

Varaždinu upisuje se u Križarice učenica učiteljske škole.

— Odakle si, Greta?

— Iz Čakovca. Moji roditelji bili su Orlovi.

— Je li vaša kuća kraj potoka?

— Jest!

— Zove li se tvoja majka Elizabeta?

— Da!

— Sad se znamo. Pozdravi mamu. I ona mene zna.

— Tako to biva neprestano. Tako govore pisma. Tako izgledaju usmeni izvještaji.

Križarice majke shvatile su svoju dužnost.

U očekivanju

Već kasno uveče ušla sam u tihu i malu kapelicu. Mrak je, samo pod korom gori jedna žarulja. Neko malo biće stisnulo se u klupu i moli časoslov Bl. Djevice Marije. To je Mira, koja čeka diete i molitvom se sprema na njegov dolazak.

»Meni je kao da sam u Nazaretu. Molim što više mogu... Neka mi diete bude dobro i sretno... Molite i vi sa mnom..«

Pa zar se možemo oglušiti toj molbi?

Uz molitvu Mira je priniela Boga za svoje diete veliki broj žrtava. Krojačica je kod krojenja krstne košuljice morala paziti na to. Koliko žrtava, toliko uboda. A žrtava je bilo toliko, da se jadna krojačica upravo mučila, kako će ih sve izkoristiti na tako malom platnu. U nevolji se utekla malim naborićima, kojih je bila krstna košuljica puna.

*

Slavica je dugo čekala na diete. Bila je ona dobro poznata u redovima Križarica radnica. Uviek na križarskim radničkim zborovima. Neumorna u radu. Neumorna u Uzkrsnoj borbi... I konačno

je dočekala... Diete će se roditi za nekoliko mjeseci.

— Veseliš se, Slavice?

— I još pitate! Pripravljam se već dvie godine! Ali u njezinoj radosti posjetila ju je i žalost. Muž joj je morao u bolnicu, a ona je ostala sama... u očekivanju... Težko je to, ali Križarica majka znade, gdje će tražiti pomoć.

*

Tako je prošle godine očekivala diete i Anica. Bila je vezilja. Radila je u radionici cieli dan, a u noći je pripravljala košuljice, kapice, pelenice. Stotinu puta ih je složila, pritisnila svoje lice na njih i nježno poljubila.

Liečnici su joj rekli, da ne će izdržati nošenje poradi bubrežne bolesti, ali Anica se nije obazirala na to. Tek jedno ju je mučilo. Bila je sama. Njezin je Rudo već dugo na bojištu Bosne.

Ali diete se rodilo prerano, nesposobno za život, i otišlo je u nebo odmah, a i ona s njim. Umrla je u času najsretnijega očekivanja. Rudo je nakon nekoliko dana došao iz Bosne i našao tek gomilu svježe zemlje na Aničinom grobu.

A svežnjići košuljica i kapica ostali su netaknuti. Tko zna, čije će se malo čedo jednom grijati u njima!

*

Nedavno mi je pisala Maca. Moja živahna i dobra Maca iz ravne Slavonije.

»Mi smo oboje dobro. U braku nam vlada sloga i ljubav. Tek sada uviđam, koliko nam je koristila organizacija. Sve potežkoće i male nesuglasice, koje u svakom braku moraju doći, mi lako prebrodimo. Tek obadvoje izpunja žalost, koju nastojimo sakriti jedno pred drugim. To je čežnja za onim, što je svakoj Križarici ideal, kada stupa u brak, a to je diete.

Kada sam bila voditeljica Malih Križarica, uviek sam zamišljala, kako ću ja imati svoju vlastitu djecu, odgajati ih i bdjeti nad njima.

Mnogo se molim malom Isusu, a napose s pouzdanjem zazivam najčišću Majku Mariju. Neka Ona prikaže moje molitve i prošnje Gospodinu. Pa ako je Njegova sveta volja, da imam diete, sigurno će me uslišati.«

*

U Jurišićevoj ulici uoči Nikolinja srela sam Veselu. To je dan, kad majke kupuju darove svojim mališima. A Vesela ih nema kome kupiti, jer u 10-godišnjem braku još nije bilo djeteta.

— Kako je, Vesela?

— Dobro, samo jedno manjka!

— Diete?

— Da, diete! — I suze se zacakle u liepim očima.

— Bit će, Vesela, bit će! Još nije prekasno!

— Znam, da nije. Neprestano lietam od liečnika do liečnika, a i molim mnogo. Vrlo mnogo!

I opet suze zasjaju u očima. To su težke suze. Hoće li ih izbrisati dobra Gospina ruka?

Mi smo ponosne... Naše su Križarice doista shvatile svoju majčinsku dužnost....

Zar to nije veliki prilog križaričke organizacije Bogu, Crkvi i Narodu?

Sklopljenih ruku

To su ruke naših redovnica. Onih, koje su iz naših redova otišle, da se sasvim posvete Gospodinu i da unutar samostanskih zidina svojim molitvama grade Križarstvo.

Iztakli smo već, kako je naša organizacija dala vrlo veliki broj redovnica. Našalio se netko, da

bismo mogle sazvati kongres redovnica Križarica. I doista! Nema jednoga reda u Hrvatskoj, jedne redovničke kongregacije, u koju nismo dale bar po koju članicu. Bilo je slučajeva, napose u Dalmaciji, gdje je čitav odbor otišao u samostan. Izabrao se drugi, ali i te su za koju godinu nestale iza samostanskih zidina.

Još u orlovsko doba bila sam u Preku u Dalmaciji. Predsjednicom družtva bila je tada Petrica Sikirić, tajnica Joska Jurin, načelnica Anka Vidović. Već su dugo sve tri u samostanu. Dvie u Dalmaciji, jedna u Slavoniji.

Da, svagdje, u svim samostanima ima naših članica. Barica iz Međumurja otišla je u karmelićanke. Monika i Blanka iz Varaždina i Ivanka iz Sarajeva u uršulinke. K njima se pridružila i Herta iz Zemuna, Ljubica iz Zagreba i Marija iz Josipdola. Darinka iz Šibenika ušla je u sestre milosrdnice. Tu ima svakako najveći broj naših članica iz gornjih krajeva. Marica iz Strizivojne pošla je u Đakovo, a Zora iz Zagreba u Banju Luku. Marija iz Krka u Službenice milosrđa, a članice iz Bačke u kongregaciju Naše Gospe.

I tako bismo mogle dugo, dugo nabrajati! Da prevrnemo sav arhiv V. K. S-a, da prolistamo sve stranice našega glasila, još ne bismo našle imena sviju onih, koje su otišle u samostan. Našle bi mnoga imena, susrele bi se s mnogim poznatim likovima, naišle bi na dirljive oproštaje naših družtava od onih, koje je Bog izabrao, ali točnih podataka ne bi dobile ni onda. Tako ih je mnogo upravo na svakoj stranici naše poviesti, naše prošlosti.

I kad jako naprežem pamćenje, tad se sjetim pojedinih veselih i vedrih djevojačkih likova, kadgod i prpošnih i jogunastih, a eto ih sad preda mnom u redovničkoj kopreni. I sklopljenih ruku.

Kad posjećujem družtva, svraćam se redovito i u samostane. I tad obično čujem glasove iznenađenja: O vi ste to! Zar me se ne sjećate?... Bila sam na sletu u Đakovu.... Na križarskoj proslavi u Sarajevu... Na tečaju u Varaždinu... Zar me se zbilja ne sjećate? Bila sam tajnica družtva... Rekli ste mi, da sam mala zloćestoća... Prigovarali ste mi, da nisam dosta stroga kod blagajničkih poslova... Pa morate me se sjetiti.

Jest, mnoge je organizacija dopratila do samostana. Usadila u njihove duše ljubav prema Bogu. Razvila smisao za molitvu. Potakla na nesebičnost i požrtvovnost. Njegovala i zalievala njihovo zvanje. I rado ih žrtvovala Bogu. No možda su organizacijske žrtve bile ipak težke kod Štefice, Franjice i Marte. Jer organizacija misli, da ima neko pravo na djevojačke živote, na njihovo opredjeljenje i budućnost. I organizacija treba radnica sposobnih za borbu, za apostolat.

Ali Gospodin ima svoje puteve. Prva nam je uzkočila Štefica. Ravno s univerze u samostan. Na zaprepaštenje sviju, a najviše njezinih. Bila je vatrena, okretna, poduzetna, sposobna za akciju i malo je tko naslućivao za njezinu odluku. Ali Zaručnik je zvao, i trebalo je poći. Za godinu dana dobila sam spomen-sličicu sa redovničkog oblačenja s nadpisom: I za Maricu, dičnu predsjednicu, molila sam danas... Sličica je danas dobro spremljena, a Štefica je u samostanu sestara Kćeri Božje Ljubavi u Tuzli. Vodi Križarice učenice. Nije ona zaboravila organizaciju. Ona je Orlica, Križarica, u redovničkom ruhu.

Franjica je otišla nakon završenih studija u samostan klarisa u Splitu. Bila je uviek neobično ozbiljna, pozvana na duboki život molitve, ali imala je mnogo smisla i za vanjsku akciju. Bila je voditeljica jedne male skupine Malih Križarica u Zagrebu, i tu su se odkrile njezine sjajne odgoji-

teljske sposobnosti. Bila je izvrstan predavač. Možda će se koja članica i sjećati njezinoga vrlo liepog predavanja s tečaja u Splitu. Malo iza tečaja otišla je u zatvoreni samostan. Jednih sam praznika obilazila oko toga samostana. Nisam je, doduše, vidjela, nisam je ni zvala, ali sama misao, da iza tih zidina, u neprestanoj blizini Božjoj, uviek sklopljenih ruku, živi jedna Križarica, unosila je radost u moju dušu.

U listopadu 1943. polagala je Franjica, sada s. Marija Koleta, vječne zavjete pa mi je uz nekoliko sličica poslala pismo:

»*Mir i dobro! — Draga sestro Marice! Da Vam govorim o milosti, koju sam dobila? Tko razumije duhovno značenje odabranja Božjega, taj tek može razumjeti blago, koje sam dobila... Jedno molim Gospodina, da i Vama dade onakovo svietlo o nutarnjoj vriednosti žrtve, kao što je i meni dao. Dakako, Vama za Vaš put...*«

No možda je organizacija i ja osobno priniela najveću žrtvu kod naše Marte, tajnice VKS-a i predsjednice AKS-a. U svojoj duši gledala sam u njoj svoju nasljednicu. Poznavala sam je pobliže od ranog djevojačtva, od 5 razreda gimnazije, i ona je rasla i razvijala se upravo pred mojim očima. Kad su se u njoj pojavile prve klice zvanja, mi smo ga gotovo niekale, predočivale joj drugi životni put i molile, da je Bog zadrži na tom putu. No jednih praznika ona ode u duhovne vježbe, i iza njih usliedi pismo: »Odlučila sam. Gospodin zove. Možda će vam biti težko, ali moram.« Poslala sam joj sličicu, na kojoj Marija u hramu prikazuje svoga Sina za znak, da je i ta žrtva prenesena.

I Marta nija zaboravila Križarstvo. Uviek se zanima za sve, piše često, a kroz prošlu školsku godinu vodila je Križarice učenice u samostanu sestara Kćeri Božje Ljubavi u Sarajevu. A danas

sigurno sklopljenih ruku kleči u samostanskoj kapelici Koprivnice i moli za križarski rod.

Ili zar su zaboravile na Križarstvo one naše redovnice, koje još uviek na počastnom mjestu u svojim sobicama drže drage križarske značke.

Ili one, koje vas na ulici tako srdačno iz daleka pozdravljaju sa Bog živi.

Ili one tri male iz Bačke, koje su na sličice svoga redovničkog oblačenja dale otisnuti križarsku značku.

Ili one, koje u svojim molitvenicima nose Merzovu sliku.

Jednom sam slučajno zavirila u Misal mlade redovnice. Na jednoj sličici našla sam naslov: Moja svagdanja molitva. Znatiželjno čitala sam dalje: »Preporučujem Ti, Gospodine, moga otca, majku, brata Ivu, sestru Maru, Marinog Josu, Sv. Otca, naše biskupe, moje redovničke poglavare, Križarstvo...« I u taj čas ugledala sam i opet sklopljene ruke te mlade redovnice, i bilo mi je tako lako u duši.

Osim Franjice imamo još nekoliko redovnica u strogim zatvorenim redovima. Slavka iz Šibenika i Ankica iz Ogulina otišle su u benediktinke, gdje već dugo živi Orlica Lena iz Mirca na Braču.

U strogi Karmel u Brezovici ušla je Marica iz Zagreba. Bila sam na njezinom redovničkom oblačenju. A nedavno je ušla u Brezovicu i naša draga petnaestgodišnja Ana. Jednoga poslije podneva iznenadilo me malo pisamce, pisano sasvim dječjom rukom. Evo ga:

»Draga sestro Marice! Evo da Vam se s nekoliko rieči javim prije nego što odem u samostan u Brezovicu. Oprostite, što nisam došla osobno k Vama, već Vam se javljam ovim putem.

Draga sestro Marice, ja Vam se na svemu najljepše zahvaljujem. Na Vašoj sestrinskoj ljubavi prema meni. Ja znam, Vi želite svaku privesti dobrom putu. Ja sam poslušala Vaše rieči i nadam se, da sam na pravom putu. I sada odlazim u samostan, pa sam htjela, da Vam se s nekoliko rieči zahvalim na svemu. Vama, don Anti i s. Emiliji. A sada, pola je noći, i ja moram završiti. Pozdravite don Antu, s. Emiliju i sve druge sestre. Mnogo Vas pozdravlja sa Bog živi — Ana.«

Nisam znala za Aninu odluku, a još manje sam sudjelovala kod toga. Ali mi je neobično drago, kad se sjetim, da i opet jedna Križarica kleči sklopljenih ruku. Kleči iza zatvorenih vratiju Karmela, iza rešetaka i crne zavjese, koja je dieli od svieta, ali radi koje joj je bliže Bog sa svojim anđelima.

Sklopljene ruke naših redovnica! Tko bi znao koliko imade Križarstvo vama zahvaliti.

To je tajna, koju ćemo odkriti u vječnosti.

Samo to znam, da se za Križarstvo ne trebamo bojati, dok iza njega stoje brojne redovnice sklopljenih ruku.

Koje otiđoše pred nama sa znamenjem vjere

Orlovim lietom

Tko bi izbrojio sve tihe i liepe djevojačke živote, koji su odilazili pred nama u vječnost. Sa znamenjem vjere. To bi bila dugačka lista svetih. Da svetih! Jer Orlice i Križarice sveto umiru. Ne boje se smrti, već je čekaju kao oslobođenje. Ne umiru s tugom, već radostno ulaze u novi život. Odilaze mirno, jer ne putuju u vječnost same, već s Kristom, Vođom svojim. On ih posjećuje u bolesti, On stoji kraj njihovog kreveta i u času smrti. U Njegov križ upiru se posljednji djevojački pogledi. Do posljednjeg dana zanimaju se naše bo-

lestnice za družtvene viesti, a zadnja je njihova želja, da ih se ukopa sa znakom ili u odori.

Tko bi izbrojio sve naše pokojnice! Pokušat ćemo nabrojiti bar neke prema bilježkama u našem glasilu.

Na sam Božić 1926. preminula je u Cerniku Orlica Alojzija Terzić. Pokopana je u orličkoj odori. U 1927. godini umrla je Ljubica Vučić iz Zagreba od nagle prehlade i Micika Jurković, predsjednica družtva na Sv. Duhu. Još 3 dana prije smrti bodrila je svoje drugarice, da uztraju u orlovskom radu. U 16-godini života podlegla je težkoj gripi Katica Filajdić u Brod. Varošu, te Adela Kani u Zagrebu.

Anđelka Bralić, maturantica u Splitu, umrla je godine 1928. I ona je pokopana u orličkoj odori. Posljednje su joj rieči bile: »Isuse, Marijo i Josipe, primite me u svoje okrilje.« Te iste godine usnula je u Gospodinu uzor Orlica u Sarajevu Elza Tomić, te krojačica u tvornici rublja u Brodu Adela Halužan. Anka Žigmundić iz Rakitovice požurila se u liepo nebo za Merzom. Umrla je nekoliko dana iza njega. 19. lipnja umrla je Bara Gertner iz Privlake, »mali, uviek nasmijani anđeo«. U srpnju iste godine umrla je u Štivici Kata Španić, sirota bez roditelja. Ali članarinu je uviek točno plaćala, urednije od imućnih. Na same Svi Svete otišla je među svete Evica Melher iz Cerića.

U proljeće 1929. odselila se u vječnost Anka Hrženjak iz Dervente. Znala je, da će umrieti, pa je govorila: »Kad trava zazeleni i lišće prolista, odoh ja.« Katicu Kraševac iz Zagreba pozvao je Gospodin, da se u vječnosti sastane s dragom majkom. U požeškoj bolnici umrla je od tifusa akademičarka Ivka Sočanin. Umrla je sama, sasvim sama, da valjda zadovolji za posljednje svoje sitne krivice. Pred godinu dana bila

sam na grobu mlađahne Đenke Katunarić iz Rakitovice, koja je također umrla 1929. godine. I danas nisu bivše Orlice zaboravile na grob svoje predsjednice. Požega je te godine izgubila vriednu članicu Sidoniju Žafaranić, a u Zagrebu je umrla učenica Matilda Rožić.

Tako govore bilježke u našem glasilu. To su naše pokojnice iz orlovskih vremena. To su duše, koje su se orlovim lietom dizale prema nebu.

Iz križarske bašče

Poznati križarski duhovnik napisao je u »Za vjeru i dom« godine 1935. liepu pjesmu, koju donosimo u cielosti.

MOLITVA ZA BOLESTNU KRIŽARICU

Isuse, nježni Gospodine,
Tebi su draga djeca,
A volim ih i ja —
Smiluj se Vinki, što se u bolima svija!
Jer ona je veliko, nevino diete,
I oči su joj krupne i svete,
Na usnama karanfili.
Isuse, Bože mili,
Smiluj se Vinki, što bolestno jeca,
I majci, što joj uz postelju cvili;
Jer odkad je ona u postelju legla,
Težka se tuga slegla
Na malene sestre i braću,
Dok slušaju majku i sestre gdje plaču.
I žalost ih je gledati same
Bez starije sestre i mame.

Pred kućom joj loza opojno miri,
I sanjivo šturci zriču u noći,
Mlađak u sobu joj viri,
Al ona težko otvara oči
I usnice jedva propuštaju rieči,

Nezrele, drage ruke
Mole Te, da je izbaviš muke.
Isuse, blagi Gospodine,
Na njene obazri se godine,
Otvori joj usta i oči,
Pa će ti u hram zahvalna doći.

IZA SMRTI

Sklopila si, Vinka, svoje mile oči,
I usnice nježne ko ružine lati
Anđeo bliedi sveti,
Anđeo božji zlati
Do tvog stana sleti —
Trebalo ti s njime u visine poći.
Klonule su ruke, što moljahu Gospu —
Tužne druge tvoje
Oko tebe stoje,
Da ti mlado biće ljiljanima ospu.
Slomljeni ljiljane u prvome cvatu,
Uvenula ružo u proljeća zlatu....
Vinka, nikad više čuti tvoga glasa,
Gledat vitkog stasa?!...
O, Bože, što nam Vinku iz sredine uze
— Pogledaj na tugu i naše suze.
Da njezino djetinje
I nevino tielo,
Da njezino čisto, sniežno djevičanstvo
Bude kao žrtva za naše Križarstvo!

No nije Vinka jedina, koja je u križarskom razdoblju otišla pred nama sa znamenjem vjere.

Već 1930., u prvoj godini Križarstva, pozvao je Gospodin Ljubicu Čižmić iz Bjelovara, vrlo revnu i agilnu članicu.

1931. godine preminule su u Zagrebu Marija Dumbović, Ankica Badalić i Nevenka Žagar. U Dolcu kraj Travnika umrla je agilna članica Zora Duić.

Subotičke Križarice zaplakale su gorko nad smrću svoje članice Roze Skenderović. Odletila je u nebo, kad je nad zelenim salašima zvonio Anđeo Gospodnji. U Šibenskoj bolnici umrla je Jelka Pavić, učiteljica. Položila je posljednje izpite već u bolesti, ali nije bila nikad upravo radi nje namještena. Četiri godine ležala je u šibenskoj bolnici i čitavo to vrieme upotriebila na apostolat među bolestnicima. Uviek, i u najtežim bolima, bila je vedra i nasmijana. Svaki dan se pričešćivala. Učinila je zavjet čistoće, najprije privremeni, a kasnije vječni. 13. kolovoza 1931. odmah nakon sv. Pričesti umrla je tiho i smireno. U listopadu te godine umrla je na Trsatu Franjica Tićak, upravo kad je izgovarala zadnje redke pozdrava Gospi.

Te godine umrla je i bivša načelnica Okružja Križarica u Đakovu Branka Novoselović. Pokopana je u odori, u kojoj je toliko puta nastupala i vodila u orlovsko vrieme okružne sletove.

Godine 1932. umrla je u Feričancima Ankica Stošić. U bolesti je neprestano govorila: »Kako Isus hoće! Ili da ozdravim, ili da umrem!«

U godini 1933. najprije nam je Gospodin uzeo Anku Bikčević iz Brod. Varoša. Bistra i odvažna seljačka djevojka bila je duša čitavog sela, a napose križarskog apostolata. Nijedna akcija nije se poduzimala bez Anke, pa tako ni izgradnja Križarskog doma u Varošu. Upravo Anka okupila je oko sebe mladiće i djevojke, dobrovoljne radnike, i dom je bio doskora gotov. Tko sretniji od nje! No tajna bolest već ju je tada podgrizala. Anka se nije dala. Ali Bog ju je uzeo u času, kad je Krist pod euharistijskim prilikama sašao na oltar male seoske kapelice.

U Zaboku je iste godine umrla 16-godišnja voditeljica Malih Križarica Nada Zalar. Na Trsatu je umrla Marica Muchtin, na ruka-

ma brata svećenika, a u Zagrebu učenica Ankica Gračanin, također sestra svećenika.

Godine 1933. i opet nam ode jedna Splićanka Anka Jurević. Mnogo je voljela Merza i ovako je govorila: »Volim, mnogo volim divnu dušu dra Merza, jer on je bio zaljubljen u križ, patnje i boli.« Na samu Blagoviest došla je nebeska Majka po dobro svoje diete Anku Matijević iz Sarajeva.

Broj 9. našega glasila iz 1933. donosi kratku viest: U Brod. Varošu umrla je sestra Darinka Varošković, u Grohotama Marija Burica, u Vodicama Mileva Crljenjak, u Samoboru Amalija Rusan.

U godini 1934. nije Gospodin tražio mnogo žrtava, ali je uzeo između nas dva dragocjena života, o kojima govorimo na drugom mjestu.

1935. umrla je u Kotoribi mlađahna članica Amalija Gregurec, a u Sarajevu Danica Vukadin. Zaželila je, da bar mrtva prođe kraj crkve, kad radi bolesti nije tako dugo mogla u nju.

1936. preminula je članica Akademskog Križarskog Sestrinstva u Zagrebu Marija Srđok, u Gušću Katica Sučić, na Trsatu Ankica Majer, u Dračevici Pavica Ilijić, u Virju Štefica Segradji, u Molvama Marica Čelik, u Križevcima Božena Grloci, u Maloj Subotici Linika Lovrenčić. U Zagrebu je umrla nesretnim slučajem Vikica Dugački, dugogodišnja pripadnica organizacije i činovnica u kancelariji V. K. B-a.

Godine 1937. umrla je Eva Gjuričić u Vrbovi, Ankica Štimac u Molvama, Janja Rastija u Sopju, Ankica Hadjinac u Vinkovcima, Julka Polgar u Okučanima i Ankica Kovačević u Rešetarima.

Godine 1938. umrla je u Vinkovcima dugogodišnja članica i voditeljica organizacije kućnih pomoćnica Elizabeta Japundžić.

U godini 1939. preselile su se u vječnost Marija Brbe u Veloj Luci, Jela Tanarut u Novalji i Marica Marošević u Čagliću.

Godine 1940. nije izlazilo naše glasilo, a u 1941. nije zabilježena nijedna pokojnica.

U godini 1942. Gospodin je pozvao tri nježna cvieta iz redova zagrebačkog članstva. Marica Vuglec, umrla je pjevajući neku marijansku pjesmu, a malo pred smrt zaželjela je, da joj zapjevaju križarsku himnu. Milica Špiljak ostavila je razplakane roditelje u 17. godini. Na 26. srpnja sahranili smo pionirku Anđelku Kostanjevac, učenicu VII. razreda klasične gimnazije. Ona je prva otišla iz redova zagrebačkih pionirki, i one se ponose s njom. Među bielim cviećem ležala je u križaričkoj odori, a biela duša njezina sigurno se već bližila priestolju Krista Kralja, kome je u apostolatu tako vjerno služila.

U jesen 1942. umrla je u porodu Ankica Horvatiček, a na početku 1943. akademičarka Hermina Smontara.

To su one koje smo našle zabilježene u našem glasilu. A ima ih, čiju je smrt javila tajnica družtva običnim dopisom, koji driema negdje u arhivu V. K. S-a. A za neke nije uobće javio nitko, tek smo kasnije saznale za njihovu smrt iz usmenih obaviesti ili iz zapišnika glavne godišnje skupštine.

Sve one otiđoše pred nama sa znamenjem vjere. I vjerujemo, da su pribrojene u one stočetrdeset i četiri tisuće, koje prate uviek nebesko Janje i pjevaju pjesmu novu.

Već gotovo kod zaključka ove knjige izgubile smo još četiri uzorne križarske radnice. U rano proljeće, upravo kad je u Zagrebu završavala do-

bro spremljena Uzkrsna borba, umrla je u Sunji M a r i c a B o r k o v a c. Za nju je i prikazivala boli svojih posljednjih dana. Od rane mladosti Marica je bila u križaričkim redovima. Kad je iz Malih Križarica prešla u članice, odmah je izabrana u društveni odbor, a nekoliko godina pa sve do svoje smrti bila je i predsjednicom družtva. Marica je bila riedka euharistijska duša. Euharistija joj je dala i apostolski žar, a napose se isticala u širenju liturgijskog duha u svojoj župi i među sunjskom mladeži.

U lipnju je preminula A n i c a L a c k o v i ć, učiteljica u Hrvatskim Karlovcima. Kroz veliki niz godina ona je vodila križarsku mladež, iako je bila mnogo zaposlena svojim zvanjem. Umrla je, kad su je Karlovci u novoj Hrvatskoj najviše trebali.

Koncem kolovoza umrla je u Dubrovniku N i k i c a B e a s i ć. Mlada djevojka ostala je bez majke i bez očinjeg vida. Polagano je gubila vid ona, koja je morala biti podporom i otca i mlađe sestre. Pa ipak je bila na svakom sastanku, a i u kući je radila sve, što je mogla. Tješila se, da će joj Djevica iz Lurda vratiti vid, ali Ona je povede u nebo, da joj tamo dade podpuno zdravlje.

Početkom rujna pala je kao žrtva hrvatske narodne misli učiteljica J e l k a Š a n t i ć. Kroz dugi niz godina Jelka je organizirala mladež Međumurja u križarskim redovima, a kasnije je radila u Lici i u Vrbovskom kod Ogulina. Bila je riedko pobožna duša, uviek puna povjerenja u dobru Otčevu ruku.

Kad je knjiga već bila u tisku, Gospodin je još nekoliko divnih križarskih duša pozvao k sebi.

Prigodom odmetničkih napadaja na Banju Luku poginula je dugogodišnja predsjednica Križarica u Brodu M a c a I v e k i ć r. P e n c i n g e r. U Senju je poginula učenica N e d a K o s i n a.

U zagrebačkoj bolnici na Rebru umrla je upravo svetom smrću predsjednica dubrovačkih Križarica M i r a B a n i ć. Upravo u ova težka vremena Gospodin bira najbiranije cvjetove iz naših redova, da budu žrtva i zadovoljština za mnoge. Tako je izabrao i Miru Banić.

Cvieće Bosne

Tri bosanska cvieta ubrao je Gospod: Mandicu Caratan, Albu Goll i Jelicu Matijević.

M a n d i c a C a r a t a n, učiteljica, umrla je 30. X. 1929. Njezin je mladi život bio neobično plodan i bogat. Već u II. razredu više škole postala je Orlicom i ostaje vjerna Orlovstvu do smrti. U učiteljskoj školi bila je ne samo revna članica, već i tajnica organizacije, pa načelnica. Svoje dužnosti u organizaciji vrši izvanrednom točnošću, a da zato nije ništa zaostala u školi. Za tjelovježbu je imala posebni smisao. Kao načelnica vodi prednjački zbor i sastavlja vježbe za djecu i članice. Najpoznatije su joj »Hrvatskoj« i »Šapat Bosne.«

Nakon završene učiteljske škole Mandica je dobila učiteljsko mjesto najprije u katoličkom mjestu, a onda u malom pravoslavnom selu Pribiniću. Među inovjercima nije mogla raditi u orlovskom smislu, ali ona i u njima izgrađuje čestite ljude. Mandica je u Sarajevu, dok je još bila u školi, svaki dan prisustvovala sv. Misi, primala sv. Pričest i nosila u duši želju, da se zaogrne koprenom redovnice.

Kako u pravoslavnom selu nije bilo katoličke crkve, ona svaki dan iz Misala čita misni obrazac toga dana. Razmatrala je također svaki dan i čitala duhovno štivo. Jednom ju je kraj duhovnog štiva našao čak nadzornik prije škole.

Uviek je bila u živom dopisivanju sa Zagrebom i Sarajevom, slala je dopise u »Za vjeru i dom«,

a zadnju njezinu članarinu primile smo nekoliko dana prije smrti.

Mandica umre nakon kratke bolesti. Bolovala je tek 4 dana. Posljednje su joj rieči bile: »Anđeli dolaze.« I došli su po nju. Mi čvrsto vjerujemo u to.

A l b a G o l l rođena je u Žepču 1903. godine. Sjećam se tako živo njezine slabe i krhke pojave u posljednjim godinama bolesti. Bolovala je dugo, kroz godine, od kočenja žila. Na Palama kraj Sarajeva našla sam je jednoga ljeta, kako šćućurena na naslonjaču gleda kroz prozor obrise plavih bosanskih gora. Kosa joj je bila sasvim kratko podrezana, jedva nešto porasla iza težke operacije na glavi. Ruke su joj bile već tako ukočene i klonule, da nisu mogle ni pero držati. A »baka« je tako rado pisala. Nazivala se od šale bakom. Ta kako će se drugačije i zvati, kad je prosjedila kao starica tolike dane, a mladi organizam čeznuo je za kretanjem, za životom. Od rane mladosti Alba se bavila pisanjem. Voljela je ona i Orlovstvo i Križarstvo i Marijinu kongregaciju, ali njezin prilog tim organizacijama nije bio u bučnom radu, već u pisanju. Ona izrađuje mjesečna predavanja, sastavlja dopise i piše pjesme i članke u našem glasilu. Surađuje i u ostalim katoličkim časopisima, napose u franjevačkom tisku. Mnogo je voljela sv. Franju.

Kad nije više mogla pisati, prikazuje za organizaciju svoje patnje i bolove. Dok je bila zdravija, svaki dan se pričešćivala, a i u bolesti donose joj Gospodina vrlo često. Redovito razmatra, čita duhovno štivo, i neprestano se bavi vjerskim stvarima. Slabo zdravlje nije joj dopuštalo, da stupi u samostan, i ona u svietu polaže zavjete poslušnosti, siromaštva i čistoće.

Neobično je štovala Merza. Spomenuli smo već, kako je Alba davala organizaciji pobudu za osnivanje sekcije Za službenike oltara i u tu svrhu izradila je predavanje za tečaj Križarica u Šibeniku godine 1932.

Zadnju noć pred smrt snosila je strašne bolove. Cielu je noć zazivala: »Majko Isusova, pogledaj me!« I Gospa ju uzme u osmini Bezgrješnog Začeća 12. XII. 1933.

»Bake« već dugo nema. Naše mlado članstvo ne pozna ni nje ni njezinih priča. Ali po jednoj stvari znadu je sve. Po pjesmi, koju je izpjevala dru Ivanu Merzu, i koja se o 15-godišnjici njegove smrti po svim našim krajevima čula.

10. IV. 1934. umrla je u sarajevskoj bolnici učiteljica J e l i c a M a t i j e v i ć. I ona je bila čista, djevičanska duša. Bila je iz izvjestnog kruga djevojaka, koje su se bavile mišlju, da otvore dom, u kojemu bi zajednički živjele i bavile se dobrim djelima.

Kao svršena učiteljica bila je namještena u Zavodu sv. Josipa u Sarajevu, a dulje vremena bila je i tajnicom Okružja Križarica. Sa Zagrebom i svojim okružnim družtvima izmienila je bezbroj pisama, a sve rukom, jer Okružje još onda nije imalo pisaćeg stroja. U svemu svome radu bila je uviek jednostavna, skromna i ponizna. Prava Božja duša! I ona je svoju snagu i tražila i nalazila u euharistijskom Kristu, odgajatelju čistih djevojačkih duša.

Biser s naših obala

To je naša A n t i c a O s t o j i ć.

»Hoću da budem apostolica. Uvjerana sam, da to mogu biti svagdje, u svakoj zgodi i na svakom mjestu«, zapisala je ona u svoj dnevnik. I počela je svoj apostolat vrlo rano. Mudri bi i razboriti ljudi rekli prerano. No Gospodinu se svidjelo upravo ovo darivanje cvjetne mladosti.

Počela je apostolatom u obitelji, najnaravnijim i za prave apostolske duše prvim. Ostala je vrlo rano sirota bez roditelja, pa je kao najstarija postala majkom mlađe braće i sestre. Dok su njezine školske drugarice imale samo jednu dužnost — učenje, a ostalo slobodno vrieme provodile u zabavi i šetnji, a neke dobre djevojke u katoličkoj organizaciji, Antica je imala tri velike dužnosti i trebalo je mnogo mudrosti i nadčovječne snage, da mlada 17-godišnja djevojka izvrši sve troje podpuno, da dobro razporedi vrieme i na sve stigne.

Ustajala je vrlo rano. Trebalo je prije škole spremiti doručak braći i sebi, često oprati rublje i prirediti svakomu, što će na sebe obući. A nije htjela, da bez sv. Mise i Pričesti prolaze njezini dani, za koje kao da je slutila, da su kratkotrajni.

U školi je bila među najboljima, a u organizaciji nenadoknadiva. Svu odgovornost za šibensko orličko, kasnije križaričko Okružje snosila je Antica. Odgovorila je životom onome, što je rekla: apostolica u svakoj zgodi. I onda kad je u krugu svoje braće krpala njihove čarape, i onda kad je u dvorištu prostirala oprano rublje, i onda kad je na trgu nešto kupovala, i onda kad je s drugaricama polazila u školu, kad je za vrieme odmora pokazivala zadaće slabijim učenicama, kad je prije početka sastanka čekala u družtvenim prostorijama, spremala sa sestrama Orlicama koju priredbu, razgovarala s duhovnicima, braćom Orlovima, ili svojim znancima. Uviek i na svakom mjestu Antica je podizala srdca.

Kao mlada učiteljica odmah je shvatila, da je prvo mjesto njezina apostolata škola, savjestno vršenje školskih dužnosti, pa se zato velikom pažnjom spremala za školu. Radila je po najboljim metodama, posjećivala dječje roditelje i s njima se savjetovala o radu i napredku njihove djece. Za to joj pošteni protivnici nisu mogli prigovoriti

za rad u Orlovstvu, kasnije u Križarstvu. Namještena je u Vodicama, blizu svoga dragog Šibenika. Selo ju je zavoljelo. I ona je zavoljela selo. Sasvim naravno. Ona je prva pionirka orlovske misli među seljacima. Osnovala je 13 seoskih družtava po sjevernoj Dalmaciji i otocima, od kojih mnoga i danas žive i rade

Vidjevši velike darove, koji se kriju u nježnoj djevojci, pozvalo je vodstvo organizacije Anticu u Zagreb, da nastavi studij te da proširi svoj rad na čitavu domovinu. No Antica je odgovorila: »Ja volim selo i moje mališe.« I ostala je u selu uz obalu svoga Jadrana, među živahnim mališanima, vatrenim i ratobornim seljanima i brbljavim seljankama. Ostala je, da podpuno izvrši svoju zadaću, da posveti mnoge iz svoje okoline, da posveti selo, u kome je djelovala.

Iako vrlo nadarena i sposobna, da se zadubljuje u najteže probleme, nije se bavila pustim proučavanjem, nego je već riešene probleme i divnu katoličku nauku provodila u djelo. Još 18. VIII. 1927. zapisala je ovo: »Nastojat ću, da svoje zvanje ni u kojem slučaju ne podcienim, a svoju volju podložit ću auktoritetu. Nastojat ću, da se svojim umom što više približim istini, a svojom voljom dobroti. Za častima u svome zvanju, organizaciji, kongregaciji ne ću hlepiti, a još manje upotrebljavati kakovo sredstvo, da do njih dođem. Dozvoli li pak Bog, da me dopadnu, tada ću se prihvatiti posla, ne ću oklievati i nećkati se, imajući na umu, da je to volja Božja i da će mi Bog dati milosti, da svoje dužnosti točno i savjestno vršim

Ukore ću primati strpljivo. Prigovore, makar i nezaslužene, prikazat ću Bogu za naš orlovski pokret, slavu Božju, obraćenje grješnika, duše u čistilištu, katoličke misije i sve potrebe Crkve. Poradit ću svakim danom da postanem što poniznija.

zatajivanjem same sebe. Kritizirati ne ću nikada, s ironijom, omalovažavanjem nikome pristupiti, nego ću uviek uzeti u obzir prilike i tuđe manjkavosti, nastojati ću opravdati, eventualno poraditi da se poprave.«

Mjesec dana prije nego što je zabilježila odluke o nastojanju oko vlastitog usavršavanja bilježi iz knjige Duša apostolskoga djelovanja ove divne misli: »Duša apostolska treba najprije, da se svjetlošću natopi i ljubavlju užeže, da onda ona odrazujući tu svjetlost i tu toplinu razsvietljuje i ogrieva druge duše.«

Zato marljivo natapa svoju dušu božanskom svjetlošću razmatrajući dnevno život Kristov i Njegovu svetu nauku. Zato užiže ljubavlju svoje srdce, primajući u njega svakog jutra euharistijskog Gosta. Ne prieći je u tome ni bolest, ni posao, ni umornost, ni daljina crkve, ni prerana sv. Misa njezinog župnika u Vodicama, koji ju je često morao odslužiti u osvitku ljetnoga dana. A navečer se nije znala odkinuti od klecala pred Svetohraništem, gdje je svome Spasitelju predavala minuli dan, gdje je slušala Njegove savjete i upute za sutrašnji dan.

Svi koji su je poznavali tvrde, da je od svoga krštenja pa do posljednjeg časa života kao mudra djevica čuvala upaljenu luč milosti i čekala Zaručnika, koji je došao po nju 22. VI. 1933. Dočekala Ga je uz Marijino svetište u Vinagori.

Antica nije došla u Zagreb na nauke, ali je poslije smrti pošla u Zagreb, da uči. Došla je, da uči svoje sestre Križarice u Zagrebu i širom domovine, kako će biti apostolice svagdje, u svakoj zgodi i na svakom mjestu. Došla je, da nas uči, kako duša apostola treba biti natopljena svjetlošću i užežena ljubavlju, »kako bi odrazujući svjetlost i toplinu ogrievala druge duše.«

Tako su na jednom tečaju prozvali dragu pokojnu Anicu Novaković. U 15. godini je oboljela, a umrla je 5. VIII. 1941. Punih 15 godina bolovala je od sušice, a posljednjih 6 mjeseci neprekidno je ležala. Pa ipak, kroz svih tih petnaest godina pokazivala je čudesnu energiju i žilavost. Ljubav prema organizaciji i prema misijama bila je veća od svih njezinih patnja.

Vrlo rano postala je članicom K. S. I. »Dubravke« u Zagrebu. Nekoliko posljednjih godina bila je i predsjednica toga družtva. Uviek prva na sastanku, uviek spremna na žrtve. U saobraćaju s članicama bila je vrlo ljubezna i taktična, ali kad je trebalo i vrlo odvažna. Red se mora držati, i s načelima nema nagađanja, to je bilo Aničino gledanje kroz cieli život. Kad joj je koju sriedu, kad se držao sastanak »Dubravke«, bilo slabije, tad je pozvala k sebi podpredsjednicu i s njom utanačila program sastanka. Anica je uviek htjela sve znati i sve je iz svoje bolestničke sobice rukovodila. Odborske sjednice držale su se obično, pogotovo za teže bolesti, kod nje. Čim je ušla u Krizarstvo, počeo je i njezin rad za misije, najprije u svome družtvu, onda u zagrebačkim družtvima, a najposlije kao referentica V. K. S-a za misije u cieloj organizaciji. Pokrenula je Vjestnik za misijska siela, marljivo dopisivala s družtvima i davala upute pročelnicama za misijske sekcije, a u Zagrebu je organizirala i nekoliko vrlo uspjelih misijskih izložbi.

Anica je voljela život. I nije mislila, da joj je smrt tako blizu. Godine 1939. pošla je Anica s grupom hrvatskih hodočastnika u Lurd, da od Gospe izmoli zdravlje. Ciela organizacija pratila ju je molitvom, i ciela ju je organizacija novčano pripomogla. Anica nije u Lurdu ozdravila, ali je

ojačala i obogatila svoju dušu i sasvim se prepustila dobrim Božjim rukama.

Kad je nakon nagloga porasta bolesti morala napustiti i mjesto predsjednice »Dubravke« i dužnost misijske referentice V. K. S-a, ni onda Anica nije neaktivna i ne prestaje podržavati veze s organizacijom. Odbornice i članice »Dubravke« te odbornice V. K. S-a i dalje dolaze k njoj, u njezinu skromnu sobicu u Draškovićevoj ulici i traže od nje savjeta u mnogim organizacijskim stvarima. Anica je uviek spremno odgovarala, ili ako nije znala odgovoriti odmah, tad je čitavu noć mislila o stanovitoj stvari i konačno rekla svoj sud.

Često sam posjećivala Anicu. Kraj njezinoga bolestničkog kreveta bila je slika Gospe Lurdske i Merzova slika. Jednom mi je tiho povjerila, baš onda kad se mislilo, da Križarstvo više ne će postojati, da svaki dan moli za mene. Da izdržim u borbi. Da čuvam Merzov duh u Križarstvu.

Upravo, kad smo bile na tečaju u Požegi, dođe nam viest, da je Anica umrla. Kad smo se vratile u Zagreb, našle smo na malom grobnom humku mnogo bielog cvieća, a Sniežna Gospa već je sigurno zagrlila svojim bielim plaštem svoju lurdsku hodočastnicu.

Crkva vodi

I prije nego je Križarstvo službeno proglašeno Katoličkom Akcijom ono je svećeniku dalo ono mjesto, na koje po načelima Katoličke Akcije ima pravo. To je baština Orlovstva, koje je prvo usvojilo načela Katoličke Akcije u Hrvatskoj. To je baština Merzova, koji je uviek izticao vodeću ulogu svećenika u družtvima Katoličke Akcije. U Orlovstvu svećenik nije bio nikada drug, suradnik, prijatelj, već zastupnik Crkve, odgajatelj savjesti, duhovni pomoćnik mladih duša. On im pomaže da nađu svoj pravi put k vječnom cilju i da u borbi za duše, u izgradnji Kraljevstva Kristova na zemlji, upotrebljuju najprokušanija sredstva.

Iako članovi Katoličke Akcije najaktivnije rade na svim područjima, gdje treba obnoviti kršćanski život, iako zalaze na područja, koja su često puta zatvorena i pred svećenikom, ipak sve Crkva vodi, svemu daje duh, smisao, pravac. Jer rad Katoličke Akcije ne počinje izvana već unutra, u dušama, koje su preobražene u Bogu, koje su obukle u Krista Gospodina, koje svoj vanjski rad naslanjaju na čudesno vrelo Božjih milosti.

Iz ovoga se vidi, kako rad u Katoličkoj Akciji mora biti naslonjen na Crkvu, jer je ona čuvarica milosti. Kako mora biti u tiesnoj vezi s biskupima, jer oni predstavljaju Krista Gospodina, darovatelja milosti. Kako mora biti u sinovskom poštovanju prema svećenicima, jer oni su djelitelji milosti.

Ništa mimo Crkve! Ništa bez biskupa! Nikad bez savjetovanja sa svećenikom! To u praktičnom, dnevnom životu znači suradnja sa Crkvom u hierarhijskom apostolatu. To znači, da smo mi svjetovnjaci produžene svećeničke ruke.

Križarstvo je uviek tako i gledalo i shvaćalo položaj svećenika unutar naših organizacija. I zato su svećenici, duhovnici križaričkih družtava, bili uviek mnogo čašćeni i štovani. A ima ih divna kita tih Božjih svećenika diljem Hrvatske. Brojna kita slugu Božjih, koji uz ostali svećenički posao toliko pažnje posvećuju mladeži. Velika kita svećeničkih duša, koje su zavoljele Križarstvo i sav svoj svećenički žar ulažu u izgradnju križarskih načela u dušama mladeži.

Neki od njih već godinama rade u Križarstvu i stoje iza njega i svojim iskustvom i čitavim svećeničkim ugledom. Drugi su mu dali svoje mladenačke godine. A neki su odmah iza prvoga svećeničkog blagoslova pošli da oru križarsku njivu.

Ne ćemo ih redom nabrajati. Velika bi to i dugačka lista bila, jer ih ima u svim našim krajevima. Spomenut ćemo samo one, koji su radili i rade u središnjici ili koji su poznati s naših tečajeva.

Najprije se susrećemo s jednim neobično dragim pokojnikom. To je otac Bruno Foretić D. I. Zvale smo ga obično »Pater«, a i bio nam je pravi otac. Od prve sjednice 20. X. 1925., kad je još u orličkoj organizaciji došao među nas, pa sve do svoje smrti u siečnju 1941. godine. Uviek pažljiv, uviek obziran, uviek otčinski. Razumio je sve bolove i sve patnje pojedinih duša kao i sva mnogo puta težka i zakučasta organizacijska pitanja. Njegova ruka bila je uviek meka i draga. Njegov pogled blag i brižan. Njegova rieč uviek na pravom mjestu.

Dolazio je redovito na sjednice S.H.O. i V.K.S-a kao duhovnik središnjice. Pustio je, da mlade duše same razpravljaju, odlučuju, tek onda, kad ne bi nešto bilo sasvim u skladu s najiztančanijim katoličkim gledištem, progovorio bi, ali i to tako blago, tako obazrivo, samo da nikoga ne uvriedi i da nikoga ne odbije od svoga svećeničkog srdca. I zato su se njegove opazke rado slušale, njegovi savjeti cienili.

Budno je pazio na euharistijski duh organizacije i neprestano poticao na nj. Rado je i neumorno držao duhovne vježbe, vjerske konference, vjerska predavanja. S Merzom zajedno govorio je o veličini Papinstva i u dušama mladeži razpirivao ljubav prema Papinstvu. Iza Merzove smrti glas o. Foretića postao je još jači, još snažniji, još

prodorniji, jer Merzovu je baštinu trebalo sačuvati pod svaku cienu. A on ju je i čuvao, dok ga jednoga sniežnog zimskog dana ne pokopasmo na Mirogoju. Dobri otac počiva u skromnoj isusovačkoj grobnici, a njegova križarska djeca dolaze mu u posjete vrlo često.

Danas je generalni duhovnik V. K. S-a preč. dr. Milan Beluhan, kanonik i župnik sv. Marije u Zagrebu. Svojim svećeničkim ugledom u Zagrebu i Hrvatskoj on je mnogo pridonio, da se Križarstvo razširilo i da je steklo krug uglednih prijatelja. U borbama za i protiv Križarstva on je uviek odlučno nastupao u prilog Križarstva i mnogo mu puta pomogao u težkim okolnostima. Sa ženskom se organizacijom nije posebno bavio, ali je s interesom pratio, sve što se u njoj zbiva, a novčani njegovi prilozi u korist organizacije bili su uviek veliki.

Zamjenik generalnog duhovnika V. K. S-a jest dobro poznati preč. don Ante Radić. Mislim, da nema Križarice, koja bar nije čula za njegovo ime. Kroz dugi niz godina stoji on uz orličku i križaričku organizaciju, a da ni jedan časak nije sustao, malaksao. On je radio u ženskoj organizaciji i onda, kad se još nitko nije zanimao za nju. Kad su mnogi prezirno mahnuli rukom nad prvim njezinim početcima. Kad su mnogi mislili, da je šteta trošiti vrieme u tako bezplodan posao.

Don Ante nije tako mislio. On se svim žarom svećeničke duše predao organiziranju ženske mladeži u orličke redove. Spomenuli smo već njegove zasluge za osnutak Sveze Hrvatskih Orlica. On organizira veliki orlovski slet u Šibeniku 1925. godine. Kad se osnovalo Orličko Okružje u Šibeniku, on postaje njegovim duhovnikom, dok je duhovnik mjestnih družtava bio još prije. Neumorno posjećuje družtva Okružja, organizira

okružne tečajeve, daje smjernice orličkom radu u čitavoj biskupiji.

Nakon osnutka Križarstva nastavlja u njemu jednako svestran i uspješan rad. Kao duhovnik Okružja u Šibeniku povezao je i opet rad okružnih družtava, s jednakim oduševljenjem pristupio osnivanju novih i izgradnji starih družtava, a organizirao je i čitav niz okružnih križaričkih tečajeva. Kroz godine je bio u neprekidnoj vezi sa središnjicom u Zagrebu, koja se u zakučastim pitanjima redovito obraćala na njega i pitala ga za mišljenje.

Naše članstvo pozna don Antu s velikih godišnjih tečajeva i skupština V. K. S-a. Od prvoga tečaja pa do danas nije bilo tečaja, kojemu nije prisustvovao, a na skupštini V. K. S-a nije bio samo onda, kad je vlak, kojim je putovao, zapeo negdje među snieżnim vijavicama Like.

Od godine 1941. don Ante je u Zagrebu, gdje vrši dužnost zamjenika generalnog duhovnika V. K. S-a. On je duhovnik i mnogih zagrebačkih družtava. Kao duhovnik središnjice obilazi družtva u pokrajini, vodi tečajeve duhovnih vježbi, sudjeluje na organizacijskim tečajevima. U Zagrebu drži predavanja, piše u naše glasilo, vodi dane duhovnih obnova, a mnogo pažnje posvećuje i pojedinačno svim onim dušama, koje ga traže. Uviek neumoran, uviek spreman na sve, baš kao i prije 20 godina.

Dr. Josip Gunčević, danas upravitelj gimnazije u Brodu, drugi je nerazdruživi duhovnik naših godišnjih tečajeva. U Zemunu se kao srednjoškolski kateheta počeo baviti orličkom organizacijom. U Križarstvu nastavlja jednako neumorno. Dugi niz godina držao je i katoličku i križarsku i hrvatsku stražu na našoj iztočnoj granici. I danas zemunska organizacija mnogo njemu zahvaljuje. I svoj postanak i svoj daljnji rad. Nje-



Anka na šetnji



Zdenkina mezimčad



Elzin prvienac



Marijin Tunica nudi bonbone

gov se današnji križarski rad razvio u glavnom u Brodu, u vodstvu tamošnje križarske mladeži na gimnaziji. S tom mladeži radio je i radi dr. Gunčević na pokršćanjenju ostale brodske srednjoškolske mladeži. S tom se mladeži borio protiv komunizma, kojega su neki profesori prijašnjih godina obilato i posijali i uzgajali.

Dr. Gunčević je u prvom redu odgajatelj, savjetnik, vođa mladeži i njegov pedagožki rad poznat je i cienjen u našoj javnosti. Napisao je nekoliko zanimivih razprava iz područja mladenačkog života, koje se mnogo čitaju u križarskim i nekrižarskim redovima.

Osim ovoga odgojnog rada na školskom i križarskom području dr. Gunčević mnogo pomaže vodstvu križaričke organizacije u stvaranju njezine ideologije i u praktičnom odgajalačkom radu. Vodstvo je s njima u neprestanoj pismenoj vezi, i on po svojim savjetima i priedlozima sudjeluje u svakoj važnijoj organizacijskoj pojavi. A tečajke naše poznaju ga najviše kao sjajnog debatera. Nema toga pitanja, koje dr. Gunčević ne bi znao riešiti.

O. Ambroz Vlahov, provincial otaca konventualaca, nije tako poznat najmlađem našem članstvu, ali ga zato starije članstvo i sav križarski Zagreb izvrstno poznaje.

Kad su oo. konventualci došli u Zagreb i nastanili se na Sv. Duhu, taj se brežuljak pod njihovim vodstvom stao vjerski preporađati. Stara crkvica na brežuljku, prije uviek prazna, stala se puniti, a mladež je postajala svaki dan sve pitomija i ozbiljnija. Izpočetka je tek iz daleka promatrala dobre otce, a tad se stala primicati bliže, dok se napokon nije našla na pragu njihove skromne redovničke kuće.

O. Ambroz je znao, da je sad došao čas, da tu mladež okupi i organizira. I on je odmah osnovao

Orlove, a uz njih i Orlice omladinke te Orlice učenice. Kako su oo. konventualci bili protjerani iz Istre, to je družtvo Orlica omladinki nazvano »Istranka«, a učenica »Mirna«.

A uz ta družtva brinuo se o. Ambroz i za brojni orlički i orlovski podmladak na Sv. Duhu. Prvi orlovski nastupi u Zagrebu bili su na Sv. Duhu. Pater Ambroz bio im je duša. Prve orlovske akademije davala su družtva na Sv. Duhu. Pater Ambroz redovito je uvježbao sve točke. I tako redom kroz godine.

A kad je 1930. niknulo Križarstvo, ono je već u prvim početcima u patru Ambrozu našlo svoj najjači oslon. Sve dotle, dok ga njegova redovnička obitelj nije pozvala na druge dužnosti. Ali i danas, iako se kao provincial oo. konventualaca ne bavi izravno križarskom organizacijom, on je uviek prati i pomaže i svojim ugledom i svojom ljubavlju i širinom jednostavnoga Franjina sina.

Dr. Č e d o m i l Č e k a d a, kanonik u Sarajevu, predstavnik je one skupine bosanskih svećenika, koji su od prvih dana naše organizacije stajali uz nju. Naše ga članstvo poznaje po pisanju u »Katoličkom Tjedniku«. Ali malo tko od članstva izvan Bosne naslućuje, da je načelni »dr. Ins.« i podrugljivi »Liber« svećenik, koji mnogo voli Križarstvo i koji u njemu djeluje od prvih početaka. On je i danas duhovnik nekih križaričkih družtava, a surađuje u cjelokupnom križarskom radu Sarajeva i Bosne.

Kad treba održati propovied na Križarski dan, ili govor na kojoj križarskoj manifestaciji, tko će ga održati? Dr. Čekada. Kad treba napisati članak o Križarstvu i njegovim ciljevima, napisat će ga dr. Čekada. Kad treba savjeta u svagdanjem križarskom radu, dat će ih dr. Čekada.

Uviek dr. Čekada. Danas kao i pred 20 godina. E, pa neka mu bude hvala! Njemu i po njemu

svim svećenicima, svim prijateljima Križarstva u Bosni.

U nizu najstarijih križaričkih duhovnika moramo spomenuti i preč. dr. F r a n j u Š e p e r a, rektora zagrebačke bogoslovije. Kao učenik pokojnog o. Foretića preuzeo je ravno prije 10 godina vodstvo novoosnovanog Đ. K. S-a II. na I. žen. realnoj gimnaziji u Zagrebu. 10 godina vodi on to družtvo. Članstvo se družtva danas sasvim izmienilo, ali on jednako kao i pred 10 godina dolazi na sastanke. Iz toga je družtva kroz 10 godina izašao čitav niz poznatih križarskih radnica, uzornih majki i jedna redovnica. Koliki je broj tih uzornih majki, vidi se najbolje po tome, što je dr. Šeper neobično zaposlen s vjenčanjima, krštenjima i ostalim duhovnim uslugama, koje može svećenik vjerniku pružiti.

Nešto kasnije od Đ. K. S-a II. preuzeo je dr. Šeper i duhovničtvo A. K. S-a i tu dužnost do danas vrši. Dr. Šeper sudjelovao je i na nekoliko naših prazničkih tečajeva, sve dok ga nove dužnosti nisu spriečile u tome.

Od ostalih duhovnika spominjemo samo duhovnike naših staležkih zajednica i to vlč. o. J o s i p a D u j m o v i ć a, duhovnika Križaričke seljačke zajednice i vlč. J o s i p a S a n k o v i ć a, duhovnika Vodstva Malih Križarica.

A tko bi izbrojio sve ostale? One koji rade u jačim križaričkim središtima. One koji rade u malim zagorskim seocima, u slavonskim ravnima, u gorskim krajevima Bosne i kraj našega Jadrana. One koji su poznati i našoj široj javnosti i one za koje znade samo vodstvo organizacije.

Tko bi ih sve nabrojio? Nije ni potrebno. Ta svaka naša članica, svako naše družtvo i sva naša katolička javnost, zna, da su svećenici oni, koji njeguju Križarstvo u dušama mladeži, i da je Crkva ona, koja vodi.

Naši biskupi nama i o nama

Od početka našega organizacijskog zbivanja vodstvo organizacije stajalo je u tiesnoj vezi s članovima preč. Episkopata. Redovito smo slale izvještaje članovima preč. Episkopata o radu naših družtava na području jedne biskupije, a Biskupske konferencije izvješćivale smo o radu ciele organizacije. Od preč. Episkopata tražile smo smjernice za organizacijski život.

Godine 1935. V. K. S. je slavio 10 godišnjicu obstanka, ako uzmemo u obzir, da organizacija radi od 1925. godine. Tom prigodom namjeravale smo izdati Zlatnu knjigu za hrvatske Križarice. To je imala biti nadopuna Merzove Zlatne knjige. Svoj preuzv. gg. biskupima poslale smo kratki sadržaj Zlatne knjige i zamolile, da nam za predgovor pošalju nekoliko svojih misli i neku popratnicu našim sjernicama o radikalnom katoličkom odgoju mladeži.

Na tu smo molbu primile nekoliko divnih pisama, koja donosimo redom.

U Zagrebu, 29. VIII. 1934.

Na tamošnji cienjeni dopis od 27. VIII. 1934. br. 992 čast mi je odgovoriti sliedeće:

1. Pitanje plesa. Istina je, da stvar nije laka. Ali ću odmah reći i to, zašto nije laka. Po mom dubokom uvjerenju zato, jer je čovječanstvo već skoro sasvim izgubilo onaj profinjeni kršćanski i katolički osjećaj i boji se odlučno oprieti se zlu, koje iz dana u dan biva sve gore. Ako Križarsko Sestrinstvo hoće da bude elita, kao što i mora biti, onda držim, da valja pitanje pleša riešiti na način, kako ste ga izložili u dopisu. Čemu vječni kompromisi i kome za volju? Jedino mislim, da se ne može razumno prigovoriti, ako bi Križarica-mladenka na dan svoga vjenčanja, kao što je običaj na našim selima, plesala u dvoje sa svojim zaručnikom, odnosno već svojim mužem. Inače jedino naša narodna kola: za seljanke na selu, ako je kolo javno po danu, pred crkvom, uz prisustvovanje starijih: za građanke samo na priredbama katoličkih ili rodoljubnih družtava, uz prisustvovanje starijih najdulje do ponoći. Javnih priredaba s plesom neka Križarice ne priređuju nikada.

2. Moda. Mislim, tko imade malo estetskog ukusa, da će morati priznati da su kratke suknje neukusne i bez obzira, da ih kršćanska stidljivost ne može odobriti. Držim, da je i sa stanovišta ljepote, a pogotovo sa stanovišta kršćanske čednosti, najbolje dugačka suknja sa dugačkim rukavima. Što se tiče čarapa, u gradu nikad bez njih. Seljačka djevojka mora često puta bez njih, jer traži narav posla tako, i to zdrav ukus našega nepokvarenoga seljačkog svieta ni najmanje ne zamjera, ali instinktivno ćuti, da djevojka u gradu bez čarapa na ulici nije najbolje moralne kvalitete. Narodna nošnja u pitanju mode daje nam najbolje rješenje i zato je valja propagirati svim silama, pa je odluka, da Križarice na svečanim nastupima dolaze u narodnim nošnjama, svake hvale vriedna.

Čuo sam doduše jedan prigovor, da će pitanje plesa i mode težko ići, jer će mnogim Križaricama majke braniti dugačke odnosno zahtievati kratke rukave i da polaze plesove. No mislim a) da tih majka baš ne će biti tako mnogo, b) ako bi ih i bilo, kao štogod je drzkost nekojih parižkih pokvarenih dama uvela pogansku modu čak i u našu domovinu, da će isto tako odvažnost hrvatskih katoličkih djevojaka s vremenom i izjuriti i poslati je opet tamo, odakle je došla. Zar mislite, da nije trebalo dosta odvažnosti za one, koji su prvi put izstupile sa nečednom modom? A valjda se ne će hrvatske katoličke djevojke dati posramiti u odvažnosti, kad se radi o stvari tako važnoj! Junakinje svatko poštuje, a kukavice svatko prezire.

3. Glede kupanja samo se po sebi razumije, da ne smije biti nikad zajedno s mužkarcima niti u nepristojnoj haljini. Drugo je dakako familija odieljena za sebe kod kupanja.

4. Odnos prema organizaciji Križara. Priredbe odieljene. Na svečanim manifestacijama mogu biti zajedničke, ali ne istodobnim nastupom zajedničkim.

Ako se ovo čini mnogim preoštro, ja ponavljam, da je to samo znak, kako smo već daleko pali, a da niti ne osjećamo toga. Zato valja radikalno okrenuti natrag k staroj i vječno novoj divnoj kršćanskoj jednostavnosti naših djedova i pradjedova, koju danas na žalost nalazimo još samo u knjigama i muzejima.

Šaljući Vam od srdca svoj nadpastirski blagoslov želim, da Zlatna knjiga bude jedan veliki kamen u izgradnji istinske kulture našega naroda.

Dr. Alojzije Stepinac,
nadbiskup-koadjutor

*

U Sarajevu, 25. travnja 1935.

Kad sam pregledao poslanu mi od Vas sadržinu Zlatne knjige hrvatskih Križarica, prošaptao sam samome sebi: »Doista, novi rod, nova mladost! Mladost nalik na onu u arenama staroga Rima! Mladost puna junačkog, mučeničkog i apostolskog duha! Mladost istinita, otvorena, čista, vjerna, požrtvovna, kao sunce žarka i sjajna!«

Takovu mladost trebamo danas. Takova nova mladost prebivat će na nebeskom Sionu i napučit će Vječnost.

Zlatna knjiga hrvatskih Križarica razvija zastavu naše nove mladosti. Kristove mladosti! Zlatna knjiga hoće, da duša hrvatske Križarice bude zastava, razvijena, sjajna, svima vidljiva zastava. A

na sredini te zastave da bude sjajan i biel križ Krista Kralja.

Takova nas mladost oduševljava i sili nas, da je cienimo i častimo. I nagoni nam suze na oči. I na stare, već ugasle oči nagoni suze.

Kristova mladosti! Sveta, u vatri presvete Euharistije, kao željezo skovana nova mladosti! Ti, dakle, još niesi izumrla u Liepoj Našoj Domovini! Ne! Ti nam još živiš. I ti nam ne ćeš nikada uginuti. Ti ćeš nam rasti, cvasti, vjekovati, kako nam kazuje tvoja Zlatna knjiga. Ti si nam sveto proljeće. Ver sacrum. I osvojit ćeš za Krista Kralja naše gradove i naša sela.

Ti si naš kvasac i djelovat ćeš u našem tiestu.

Čitat ćemo Zlatnu knjigu hrvatskih Križarica i ustat ćemo osvježeni, i veseli, i oduševljeni, i puni nade u budućnost, u pobjedu svete stvari Kristove.

Živimo u velikim vremenima. Ta su velika vremena stvorila i ovu Zlatnu knjigu. I njezin apostolski duh. I tko bude živio i radio po toj knjizi, postat će pravi apostol. Prodihat će duhom, koji oživljava i čini da vidimo, čujemo, radimo i napredujemo.

Krist, sveta Crkva, sveti Otac najviši su i najsvetiji pojmovi u Zlatnoj knjizi hrvatskih Križarica. Velike misli Svetoga Otca o Katoličkoj Akciji njezina su najljepša zadaća. Ona i na srdce i na dušu stavlja apostolat primjera, rieči, rada, molitve, žrtve, nekrvne Žrtve i naše vlastite žrtve. Ona našim Križaricama pokazuje staze orleanske Djevice.

Bože, blagoslovi ovu doista Zlatnu knjigu hrvatskih Križarica!

I neka je blagosloveno Ime Gospodnje! Sit Nomen Domini benedictum! Amen!

† Ivan,
nadbiskup vrhbosanski

*

Đakovo, 10. svibnja 1935.

Sv. Pavao je često opominjao prve kršćane: Obnovite se u duhu i u srdcu! Ovaj apostolski poziv na duhovnu obnovu vjernika vlada neušutkan kroz sve vjekove u sv. katoličkoj Crkvi. On je postao deviza vrhovnih poglavara naše Crkve, a sadanji Sv. Otac Papa Pio XI. daje mu i konkretne oblike u obćem programu Katoličke Akcije.

U ovoj univerzalnoj organizaciji, toliko dragoj katolicima svake države i svakoga naroda, sakupljaju se kao organizatorna skupina naša križarska družtva, među kojima Križarsko Sestrinstvo zauzimlje odlično mjesto.

Križarice su podpuno shvatile suvremeni zadatak svojih organizacija pak se natječu u plemenitom radu za pridizanje vjerske sviesti i duhovnog napredka svojih članica.

Iako su metode rada u pojedinim družtvima Katoličke Akcije i u pojedinim biskupijama možda različite, ipak one služe istoj svrsi, istom životu. Iako su članci tiela različiti te obavljaju različite funkcije, ipak oni služe istom tielu i jedinstvenom njegovom životu. Tako i članovi svete katoličke Crkve, kakogod bili brojni i različiti po osjećaju i po svojoj životnoj djelatnosti, služe svi istoj svrsi: interesima Kraljevstva Božjeg na zemlji i jedinstvenom životu sv. katoličke Crkve. Savkoliki rad svih članova i svih skupina u katoličkoj Crkvi može se organizatornim metodama usredotočiti u ova tri apostolska djela: apostolatu molitve, apostolatu ponizne žrtve i apostolatu dobroga primjera. Svaki je od ovih temeljen na nauci i na primjeru Gospodina Isusa Krista te nam donaša obilne milosti u duhovnom i družtvenom životu.

Uzvišeni poziv Isusa Krista: Vi ste sol zemlje, vi ste svietlo svieta — upravlja Crkva u prvom redu na svećenike, ali odmah iza toga na organizovane članove u družtvima Katoličke Akcije.

Križarice! Ujedinite se u apostolatu molitve. Isus naime reče: Štogod zamolite od Otca u moje ime, dati će Vam! Natječite se u apostolatu pomirbene žrtve po uzvišenom primjeru Gospodina Isusa Krista, koji se moli za grješnike: Oprosti im, Otče, jer ne znaju što čine! Nosite visoko zajedničku zastavu dobroga primjera u kreposnom životu! Tako ćete vidno zasvjedočiti, da ste blizu dragom Spasitelju, koji nas opominje: Tko prizna mene pred ljudima, toga ću i ja priznati pred Otcem svojim nebeskim.

Križarskom Sestrinstvu podjeljujem biskupski blagoslov.

Bog živi!

† Antun Akšamović,
biskup, ap. adm.

*

U Šibeniku, dne 18. svibnja 1935.

Osobito me je obradovala viest o izdanju Vaše Zlatne knjige. Već iz samoga njezinog kratkog sadržaja, koji mi poslaste, vidim, da će to biti za Vas uistinu Zlatna knjiga, pravi životni putokaz, kojim se možete ponositi.

Odkad se upravo pred 10 godina baš u našem Šibeniku prilikom velebnog orlovskog sleta osnovala Vaša prva centrala »Sveza Hrvatskih Orlica« imao sam više prilika, da iz bližega upoznam Vašu uzornu organizaciju te dosadašnji Vaš zamjerni apostolski rad i žar. S Vama sam bio na orlovskom slavlju u Pragu. Vodio sam Vaše hodočašće u Rim. Sudjelovao sam na Vašim tečajevima i sletovima u Zagrebu, Požegi, Sarajevu, Šibeniku. Poznate su mi dakle dobro Vaše plemenite osnove i želje: Sve većim i djelotvornijim apostolskim duhom, molitvom, riečju, dobrom štampom, dobrim primjerom svega svog života, svim mogućim načinima kršćanske ljubavi i požrtvovnosti uviek ste se

trudile, da Krist bude Kralj Vaših duša i srdaca i da što više duša predobijete za Njega. U tom svom uzvišenom radu oko obnove sebe i svoje okoline u Kristu niste uzmicale ni pred najtežim potežkoćama i zaprekama, niste žalile ni najvećih žrtava.

To je sve liepo, veliko, sveto, divno i što je glavno, Bogu milo. No od prvog početka napose sam uviek odobravao Vašu odlučnost, idealizam i radikalizam u pogledu mode, plesa, kupanja i odnosa prema mužkarcima, pa i onim organizovanim. Baš zato mi je osobito milo, što ste sada sve te svoje izpravne poglede i odnosne propise uzakonile u svojoj Zlatnoj knjizi. Time najbolje odgovarate očekivanjima i željama Crkve i svojih biskupa. Najvećom odlučnošću i uztrajnošću nastavite taj svoj sveti boj, jer se tu ne radi samo o časti Božjoj i sv. Crkve, već ujedno i o Vašoj časti, o Vašem dostojanstvu, o svemu onome, što imate najljepšega, najdragocjenijega, a što moderna poganska bezstidnost tako strašno ugrožava i ruši. Prečista Djevica Marija i Vaša zaštitnica neka Vam u tome bude uzor.

U ovoj Vašoj Zlatnoj knjizi tako liepo je naglašen život svih Križarica u Bogu, s Crkvom, u duhu Katoličke Akcije. Iztaknuta su vrlo izpravno i pitanja praktičnog života ženskoga svieta. Sve je to riešeno prema uputama Sv. Stolice i Vaših biskupa. Kako da se onda ovoj Vašoj Zlatnoj knjizi ne obradujem! Kako da je u cielosti ne odobrim! To ovim vrlo rado činim sa željom, da nakon izdanja ove Vaše Zlatne knjige dnevno bude sve više Križarica, tako da ne bude župe, ne samo u dvjema mojim biskupijama, već u čitavoj našoj liepoj domovini bez Križarica te da one dnevno budu sve bolje: Euharistijski pobožne, anđeoski čiste i nevine, apostolski revne.

Tom željom šaljem Vam svoj pastirski blagoslov.

Dr. Fra Jerolim Mileta,
biskup

Krk, 24. rujna 1934.

U vezi s Vašim cienjenim pismom, u kojem tražite, da Vam razjasnim svoje stanovište u stvari nekojih pitanja vladanja Vaših članica u družtvu, mogu Vam na svoje veselje samo saobćiti, da se moji pogledi posve slažu s Vašima.

U pitanju kupanja moje je stanovište, da se nikako ne može dopustiti, da se porodica (roditelji i djeca, odrasla braća i sestre) kupaju zajedno, makar se kupala odieljeno od ostalih. Takvo kupanje ne može uroditi dobrim posljedicama, a stalno nije niti može biti sredstvom zajedničkog međusobnog posvećivanja, što treba da je cilj života već u svakoj kršćanskoj obitelji uobće, a napose u obitelji, koja hoće da se povodi u svemu za životom svete nazaretske Obitelji.

Toplo pozdravljam Vašu svetu namjeru izdati Zlatnu knjigu kao idejni rukovođ Križaricama i dobrim katoličkim djevojkama u hrvatskom narodu uobće. Radujem se Vašem podhvatu, jer vidim u njemu ne samo odraz jakog života, nego i odlučno uvjerenje, da toga života ne će nestati, nego da će se sve ljepše razvijati. Zapravo ne može biti drugčije. On ima svoje temelje u presvetoj Euharistiji, u Isusu, od kojega neprestance izlazi sila, koja sve izcieljuje (Luka Lk. 6, 19), te jamči radi toga životu obstanak, rast i razvitak. Jer je povezan s Isusom u presv. Euharistiji, ne straši se ni zapreka ni žrtava, te se s Isusom očituje u apostolatu, koji ne traži sebe, nego jedino interese Božjega Kraljevstva u vlastitoj duši, u dušama drugih, u družtvu uobće.

Sunce sv. križa vodi Vaš pokret; svesrdice ga pozdravljam i rado ću učiniti sve, da se u njemu idealna ženska mladež, koja teži za čistoćom srdca,

koja hoće da Isusu služi i interese katoličke Crkve promiče, i na tlu krčke biskupije okupi.

Bog s Vama! Želim Vam najljepše uspjehe! Od srdca Vam šaljem moj blagoslov!

U Presv. Srdcu odani

† Josip dr. Srebrenić,
biskup

*

Hvar, na dan Sv. Ivana Evanđeliste 6. svibnja 1935.

Radostno pozdravljam Vašu nakanu, da naskoro tiskate Zlatnu knjigu za hrvatske Križarice, koja će biti svagdanji rukovođ svim našim članicama. Iz prikazanog mi sadržaja jasno proizlazi, da učeni pisac hoće da u njoj obuhvati čitavi život Križarice, u prvom redu nutarnji, duhovni život, zatim socialni, stavljajući joj pred oči važnu dužnost apostolata, što je imade u ljudskoj zadruzi. Tu su zanosnim stilom prikazane poglavite dužnosti pravih Križarica, koje treba da budu preporodni kvasac kod naše ženske mladeži, izložene dandanas i u našim stranama pogubnim utjecajima mekoputnog laiciziranog ambienta. Križarice imadu veliku misiju u našem ženskom svietu: one su naša ženska elita, koja ima da svietli drugima u svemu svojim izglednim kršćanskim životom, pa stoga moraju da prednjače svojim drugaricama u kršćanskoj odlučnosti i neustrašivosti, provađajući vazda i svuda u praksi bez ikakvog ljudskog obzira spasonosne upute sv. Crkve. Siguran sam, da će naše vriedne Križarice veselo prihvatiti direktive ove Zlatne knjige o važnim praktičnim pitanjima mode, plesa i slično, i da će se one svojim odlučnim iztupanjem u svakoj prigodi, u duhu kršćanskih načela, kako to propisuje Zlatna knjiga, nametnuti drugom ženskom svietu, odvažno se suprostaviti duhu svieta, te složno borbom skupa s ostalim našim katoličkim ženskim družtvima zaustaviti pošast nečednosti i nemorala, što hoće i kod nas da prevlada. Svuda u svietu, kako vidimo, vlada odvažna, odlučna i prodorna manjina, koja znade svoj cilj i dosljedno ga provađa, pa će i naše Križarice, sviestne svoje velike družtvene misije u današnjem momentu, sigurno se nadamo, svojim kršćanskim zanosom i borbenošću, riečju i primjerom znati da oduševe za svete Božje ideale našu katoličku žensku omladinu, koja bi tako mogla da doprinese veliki udio pri radikalno-kršćanskoj obnovi današnjeg omlitavljenog života mnogih katolikinja. Kako su u prvo doba kršćanstva, u tadanjem poganskom družtvu, mnoge katoličke žene i djevojke bile neumorne i srčane pomoćnice prvih apostola i njihovih nasljednika, biskupa i svećenika, tako će i danas naše katoličke djevojke, koje se kupe pod dičnom zastavom Križarstva u duhu načela svojeg duhovnog osnivača, neprežaljenog dra Ivana Merza, divnog uzora apostola Katoličke Akcije, biti zastalno odane i revne suradnice sv. Crkve, za vjersko-moralni preporod ljudskog družtva u današnjim težkim vremenima, kada sve više prodirući novopoganski laički duh hoće da zagospoduje i u našoj domovini. One će sigurno takove biti, ako se budu u svemu točno vladale po uputama svoje Zlatne knjige, koja je sastavljena i njihovim aktivnim sudjelovanjem.

Želim, da se križarski pokret, koji baš ove godine slavi desetgodišnjicu svoga blagotvornog djelovanja, sve više proširi u našoj biskupiji i u čitavom hrvatskom narodu, a tome će mnogo doprinieti i pomno čitanje i razmatranje ove Zlatne knjige. Toplo preporučam, da ju nabave ne samo Križarice, nego i sve druge naše katoličke djevojke, udružene u Djevojačkim družtvima Presv. Srdca Isusova, koja postoje skoro u svim župama ove biskupije i spadaju u proširenu Katoličku Akciju, jer će se time sve više oduševiti, koli za kreposniji djevojački život, toli i za svetu kato-

ličku stvar, za koju su svekolike dužne djelovati u današnje težko doba. Stavljam na srdce svojim svećenicima da ih na ovu baš Zlatnu knjigu što prije upozore.

Udieljujem od svega srdca svoj pastirski blagoslov Vama i čitavom Vašem pokretu.

‡ Miho Pušić,
biskup

*

Banja Luka, 6. svibnja 1935.

Vašoj želji, da napišem koju riečkao uvod Vašoj Zlatnoj knjizi, što ju kanite izdati, rado se odazivam.

Da se obnovi i popravi današnje ljudsko družtvo, koje je duboko palo, od potrebe je najprije preporoditi i uzgojiti podmladak. Poslovica naša kaže: na mladima sviet ostaje. A u toj obnovi ljudskoga družtva — napose hrvatskoga našeg naroda — glavno i najvažnije mjesto zauzima ženski naraštaj.

Suvišno je izticati, od kolikoga je utjecaja i upliva žena na ljudsko družtvo. Jedan veliki i učeni francuzki biskup reče, da je žena početak i život obitelji, izvor i temelj družtva. Jer ako je ona dobra i krepostna kršćanka, pod njezinim uplivom rasti će obitelj i održati će se čista; družtvo bit će zdravo, krepko i jako. I zaključuje: Što je ikad bilo od veće vriednosti, negoli bdjeti nad uzgojem žene?

Zato je i naša sv. Crkva od prvog početka poklanjala najveću pažnju i ljubav ženi. Ona nije odbijala njezine suradnje i pomoći u svome uzvišenom zadatku, već ju je tražila.

I doista vidimo, kako su pobožne žene, kao što su vjerno služile našem Gospodinu, i apostolima s najvećim samopriegorom pomagale i pri ruci im

bile. Kad sv. Petar po Božjoj odredbi dođe u Rim, priestolnicu rimskog poganskog carstva, nađe sklonište i pomoći kod jedne plemenite poganke, Priscile, žene uglednog rimskog senatora Pudensa. Ona je bila prva među rimskim matronama, koja je sa svoje dvie kćerke prigrlila sv. Evanđelje. U njezinoj kući okupljali su se prvi kršćani. Njezina je kuća bila prva crkva, gdje je sv. Petar naučavao, službu Božju držao i sv. Tajne dielio.

A sv. Pavao u svojim poslanicama uzdiže u velike zasluge pobožnih žena. Naziva ih: svojim suradnicima u Isusu, svojim pomoćnicama, koje su i svoj život za nj zalagale. Veli, da su u službi Crkve. U svojoj poslanici Filipljanima hvali žene, koje da su s njime i s Klementom te ostalim pomoćnicima radile u Evanđelju.

Tako je eto žena oduviek stajala uz bok čovjeku u službi sv. Crkve i njezine zasluge ništa nisu manje za razširenje Kraljevstva Božjega od onih čovjeka.

Zato ja pozdravljam Vaše pregnuće, drage naše Križarice, da okupite što više naših žena, osobito djevojaka,te da i same obnovljene duhom svim žarom poradite, da i sve druge u svojoj okolini predobijete za Isusa i za stvari Božje.

A dobro ste učinile, da ste odabrale sv. Ivanu od Arka za svoju zaštitnicu. Tu veliku sveticu Božju resile su među ostalim krepostima: sv. čistoća srdca i tiela, te duboka pobožnost. A nema ljepšeg uresa za ženu od tih divnih vrlina. One dižu ženu, u kojem bila zvanju, do nebeskih visina i čine je anđelom na zemlji. To je prava i najveća ljepota žene. I sv. Pismo uznosi i veliča svet i čist naraštaj, koji da je u najvećoj cieni i pred Bogom i pred ljudima. A hrana i obrana ovih osobito svetih kreposti proti svim pogibeljima jest presv. Euharistija, taj izvor života i svetosti. I kad je jednom srdce ljudsko prožeo sveti plam pobožnosti k Bogu, kad je ono s Bogom u ljubavi sjedinjeno, onda mu

nijedna žrtva nije težka, nijedan rad mučan, nijedna pogibelj velika, radilo se o slavi Božjoj i dobru duša.

Napokon sv. Ivana od Arka ljubila je vanredno svoj francuzki narod i svoju domovinu. Vruća je moja prošnja, da i u tom sveta Zaštitnica bude uzorom našim Križaricama.

Neka Vas sve Gospodin blagoslovi i u svojoj svetoj ljubavi utvrdi!

‡ *fra Jozo Garić,*
biskup

Zlatna knjiga radi nepredvidivih potežkoća nije mogla izaći, ali ostala su nam divna nadpastirska i pastirska pisma, koja tako krasno uokviruju ono, što mi zovemo križarskom naukom i Merzovom baštinom. Takva su pisma stizala i u drugim zgodama.

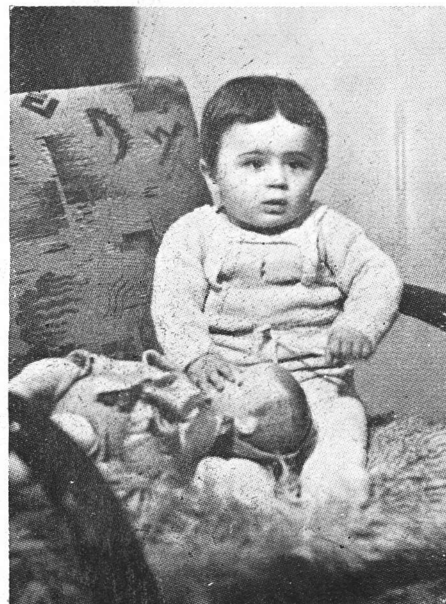
Godine 1940. navršilo se 10 godina križarskog rada. Pred glavnu skupštinu V. K. S-a primile smo opet niz pisama od naših pastira. I njih donosimo redom.

*

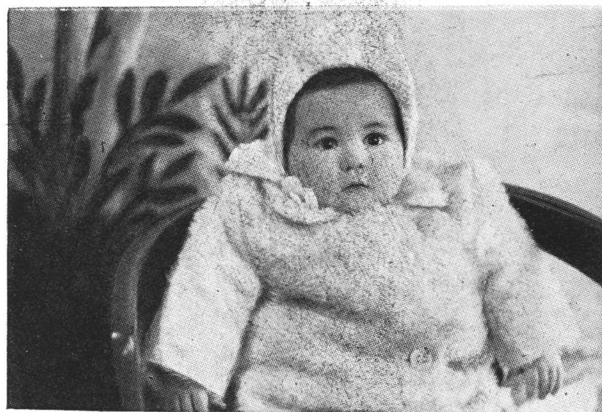
U Zagrebu, na dan Prikazanja Bl. Gospe. 21. studenoga 1940.

U oči Vaše glavne godišnje skupštine želim svemu članstvu staviti na srdce, da sada, kad je odpad od Boga u svietu najveći, uznastoji još više oko svoje duboke duhovne izgradnje. Nikad ne bi sviet pao u takovu užasnu biedu, da je pravo spoznao Boga, ljepotu Evanđelja Kristova i da se trudio provesti ga u privatni i javni život.

»Oganj nikada ne kaže: dosta je«, veli sveto Pismo (Prov. 30, 16). Nikada ne smije prestati ni u Vašim dušama da plamti oganj sv. vjere i ljubavi Božje, nego bivati svaki dan sve jači, ako želite da upalite okolinu i da privedete i druge Kristu. To



Mirina najveća sreća



Hilda iz Vinkovaca



Braco se nije htio s nama slikati



Ante iz Bjelovara

je ujedno i najveći patriotizam, o kojemu se danas toliko govori, a u praksi ga je tako malo.

Želeći da se to podpuno ostvari kod svega Vašega članstva Sv. hrvatskoj jubilarnoj godini podieljujem svemu članstvu svoj nadpastirski blagoslov.

✝ *Alojzije,*
nadbiskup

*

Sarajevo, dne 28. studenoga 1940.

Vrlo me obradovalo Vaše pismo, br. 495. od 15. o. mj. Vidim, da naše poletne Križarice ozbiljno nastoje, da ovogodišnjoj glavnoj skupštini V. K. S-a dadnu onaj značaj, koji joj doista i pripada. Ta glavna skupština pada u Svetu Godinu hrvatskog naroda i u desetgodišnjicu obstanka križarske organizacije. I zato ona ima da znači novu epohu u životu Križarskog Sestrinstva diljem Liepe naše Domovine. Ima da ubilježi novo doba snažnog djelovanja i bujnog razvoja cjelokupne križarske organizacije.

Drage Križarice! Moja je častna dužnost, da Vašemu trudu i radu za sveta načela Kristova kroz prošlih deset godina odam svoje puno priznanje i izrazim toplu zahvalnost. Bog Vam stostruko platio i dao Vam nove snage za daljnje djelovanje!

Vi ste ostale vjerne onim idealima, koji vode hrvatski narod kroz dugih trinaest vjekova: svetom Križu Kristovu, po kojem nam je stečeno spasenje, i tvrdoj stieni Petrovoj, na kojoj je zazidana Crkva Božja na zemlji. Uviek vjerne Bogu, vjerne Crkvi Kristovoj, vjerne Petrovoj Stolici. Gdje je Petar, tu je Crkva. A ne može imati Boga za otca, tko nema Crkve za majku. I zato Križarice, hraneći duše svoje presv. Euharistijom, žrtvuju se poput svieće, koja izgara na oltaru Božjem, i poput cvieća pred Svetohraništem, jer postadoste »dobrim mirisom Kristovim« (II. Kor. 2, 15). A sve

to vi činite u apostolske svrhe, radi dobra bližnjega, koji sluša Vašu blagu kršćansku rieč i gleda Vaša dobra djela i tako hvali Otca Vašega, koji je na nebesima. Svoj apostolat rieči i djela vežete za Namjestnika Kristova na zemlji i za biskupe, koji su, u vezi sa Svetim Otcem, nosioci apostolske časti i službe. Hvala Vam i na tom! Ostanite i dalje na posvećenim stazama Vaše križarske organizacije.

Drage Križarice! U ovoj Svetoj Godini podignite visoko svoje zastave, podvostručite svoje napore, razmahnite svojim snažnim krilima! Neka Vam Krist Kralj dadne, da Vaše organizacije porastu brojem na dvostruko, i da se Vaše članstvo ne samo umnoži, nego i produbi i prožme načelima sv. Evanđelja! Obuhvatite svu našu nepokvarenu hrvatsku žensku mladež! Dajte nam prave oduševljene katolikinje! Dajte nam junakinje vjere i čistoće u ovoj poplavi bezvjerja i pokvarenosti! Dajte nam novi, križarski naraštaj, srdcem i dušom odani Kristu, Bogu našemu! Onda ćemo imati požrtvovnih radnica u javnom životu. Onda ćemo imati svetih redovnica po našim samostanima. Onda ćemo imati pravih kršćanskih matera po primjeru jedne sv. Monike i sv. Elizabete. Žena drži tri ugla kuće, veli naša narodna mudrost. Kad imadnemo prosvietljenih, junačkih kršćanskih matera, imat ćemo novu generaciju u hrvatskom narodu: generaciju vjernu Bogu, stalnu u čistoći, junačku u žrtvi, pripravnu i živote položiti na oltar Vjere i Domovine. O Vama, Križarice, velikim dielom ovisi budućnost našega katoličkog hrvatskog naroda!

U to ime ja Vam od svega srdca želim sretnu i blagoslovljenu novu radnu godinu i podieljujem Vam svoj nadpastirski blagoslov.

‡ Ivan,
nadbiskup i metropolita Vrhbosanski

*

Šibenik, 25. XI. 1940.

Drage moje Križarice! Povodom ovogodišnje Vaše glavne skupštine, kad ujedno slavite i desetgodišnjicu svoga idealnog i uspješnog rada, izjavljujem Vam ovim svoju osobitu radost i priznanje za sve ono ogromno dobro, što ste ga u svom apostolskom žaru učinile u ovom desetljeću širom Hrvatske, a napose u onim župama mojih dviju biskupija, u kojima postoje Vaša družtva. Istodobno želim Vam što bolji uspjeh u budućem radu i Vašim plemenitim nastojanjima oko duhovnog preporoda sebe i svoje okoline u Kristu.

S najvećim zanimanjem i veseljem od prvoga početka pratio sam i pratim sav Vaš rad. Više puta sam prisustvovao Vašim tečajevima i manifestacijama. Redovito sam htio biti izvješćivan o Vašem obsežnom radu i plemenitim nastojanjima. Dobro mi je stoga poznata Vaša upravo idealna i postojana borba protiv nepristojne mode, nečednih plesova, šminkanja, flirta, mješovitih uloga u predstavama, mješovitog kupanja, na što na žalost i mnoge katolikinje, pa i organizovane, mnogo ne paze i vrlo lako i nepromišljeno postaju robinjama i žrtvama današnjega dnevno sve većega razvrata. Dobro znam, s koliko ste se upravo nesavladivih potežkoća pri tom morale boriti, kako su se baš zato i samo zato riedili Vaši redovi. No vi ste ipak bile odlučne, radikalne i nepopustljive. Dobro mi je poznat i Vaš tako pohvalan rad za misije. Koliko misijskih izložaba, lutrija, priredaba, duhovnoga cvieća! Dobro mi je poznat i Vaš tihi, a silni karitativni rad, napose o Božiću i kroz čitavu zimu, kao i Vaš tako dragocjeni i vrlo važni apostolat za uzkrsnu sv. Pričest ne samo među svim djevojkama, koje ste mnoge tako čisto spasile iz očite moralne i duševne propasti, u koju su srljale, već vrlo odvažno i požrtvovno i među svim ostalim vjernicima. Dobro mi je poznat i Vaš zamjerni rad s našim najmanjima — s Malim Kri-

žaricama. S koliko ljubavi, pažnje i požrtvovnosti ih okupljate, čuvate, odgajate, oduševljavate za Krista i Bl. Djevicu. Dobro mi je poznat i sav Vaš žar i nastojanje oko što bolje i temeljitije euharistijske i duhovne izgradnje svojih članica, da ih odgojite za čiste čuvarice neokaljanih bračnih svetišta, dotično što uzornije redovnice ili što revnije apostolke u svietu, već prema tome, kojom životnom stazom krenu. Dobro mi je poznata i Vaša neograničena odanost i vjernost Crkvi i Sv. Otcu Papi, direktivama našeg episkopata i pojedinih ordinarija, te načelima Katoličke Akcije.

Baš zato tim veću hvalu i priznanje zaslužujete, što Vam ih ja evo ovom prilikom ponovno izričem. Baš zato, jer mi je sve to dobro poznato, najtoplije preporučam mom dušobrižnom svećenstvu, da u ovoj svetoj jubilarnoj godini, godini duhovne obnove čitavog hrvatskog naroda, u svim župama mojih dviju biskupija osnuju čim prije križarička družtva, pak će se onda svi oni brzo uvjeriti, koliko će Križarice doprinieti duhovnom preporodu pojedinih župa.

Koju direktivu da Vam dadem za budući rad? Dosadašnjim putem i žarom samo junački napried! Euharistijski pobožne, anđeoski čiste, apostolski revne! Odlučne, radikalne, neumorne! Hrvatska Vas zove, treba — baš takve! Uzdrmani su temelji naših obitelji, ugrožena je čast, poštenje, nevinost naših djevojaka; crvena avet proglasila je i kod nas slobodnu ljubav kao mamac za mnoge moderne lutke, bez vlastite volje, sviesti i značaja. Križarice! Vi dignite visoko barjak čistoće i dostojanstva žene, te neustrašivo napried na taj sveti uzvišeni i veoma važni rad! Odgojite nam što više idealnih majki budućih hrvatskih pokoljenja! Crkvu i hrvatski narod tim ćete silno zadužiti! Vaš ponos i uzor, dragi i nezaboravni naš Dr. Ivan Merz, kako će se tomu radovati!

Za ovakav rad, žar i duh vrlo rado udieljujem svoj biskupski blagoslov Velikom Križarskom Sestrinstvu i svemu križaričkom članstvu.

Vaš u Presv. Srdcu

Dr. Jeronim Mileta,
biskup i apost. adm.

*

Hvar, 27. studenoga 1940.

Obaviešten sam, da Vaša dična križarska organizacija održava dne 1. prosinca svoju glavnu skupštinu, a istodobno i slavi desetgodišnjicu svoga obstanka. Rado prihvaćam ovu prigodu, da iztaknem Vaš blagotvorni rad kod naše ženske omladine. Vi ste dobro shvatile važnost žene u ljudskom družtvu, pa ste htjele svojom organizacijom oteti naše hrvatske djevojke današnjem izkvarenom ambientu i dati im pravo shvaćanje njihovog životnog poziva u duhu jedino spasonosnih Kristovih načela pod vodstvom Crkve. Time ste kroz ovo deset godina mnogo zadužile i Crkvu i domovinu. U Vašim su družtvima doista mnoge djevojke dobile čvrsti vjersko-moralni uzgoj, koji ih je održao jakim u vjeri i kreposti u modernom razvratnom svjetovnom vrtlogu i tako ih dolično uzposobio za uzvišeno zvanje, na koje ih je predobri Stvoritelj odredio, naime da budu dobre kršćanske majke, koje ne će zazirati od žrtava, da dadu i odgoje novi naraštaj Crkvi i narodu.

Napominjem još, da ste se Vi u čitavom svom djelovanju vazda točno držale direktiva crkvene hierarhije, po uputama i primjeru vašeg prvog pokretača, neprežaljenog katoličkog prvoborca, velikog dra Ivana Merza, i stoga je Gospodin obilno blagoslovio Vaš rad.

Dočim Vam usrdno čestitam na dosadanjem blagoslovnom djelovanju, želim, da Vaša toli koristna

organizacija, sve to više napreduje u istom duhu, te se sve više proširi u svim našim hrvatskim biskupijama, pa je toplo preporučam svojim dušobrižnicima.

Nastavite revno i požrtvovno istim putem. U ovoj pak Svetoj Godini, uz ostalo poradite kod svojih članica i u javnosti što više za pravo kršćansko shvaćanje ženitbe i njezinih dužnosti, i time ćete najbolje koristiti vjeri i domovini.

Istodobno bih želio, da uznastojite još više oko liturgijskog odgoja Vaših članica, čemu je i dosada Vaša organizacija hvalevriedno posvećivala svoju pažnju, znajući, da nas to najtjesnije sjedinjuje s Kristom i s Crkvom.

Na koncu rado udieljujem svoj pastirski blagoslov, koli dičnom i vriednom vodstvu, toli čitavoj organizaciji.

Odani u Kristu

✝ Miho Pušić,
biskup

✶

Krk, 28. XI. 1940.

Povodom glavne godišnje skupštine, koju ćete održati u nedjelju 1. prosinca, smatram svojom ugodnom dužnošću, da križaričkoj organizaciji izrazim svoje priznanje radi rada, što ga je tečajem svog dosadanjeg obstanka neutrudivo razvijala. Bilo je često vrlo velikih zapreka, bilo je i progonstva i zapostavljanja, bilo je i nerazumievanja i čak izrugivanja, ali je križarička organizacija uztrajala, jer je bila usađena u život Presv. Euharistije i u odanu poslušnost prema crkvenom Poglavarstvu. U toj uztrajnosti žela je plodove Božjeg blagoslova, koji se očitovao u tolikim krasnim primjerima, što ih je njezino članstvo davalo u javnom priznavanju katoličkih, vjerskih i moralnih načela i njihovu primjenjivanju u život; prekrasnih primjera u apostolatu, koji se žrtvovao, da traži zalutale duše, te ih vodi ka Kristu i čistom životu.

Zahvalnost prema Bogu puna svete radosti neka bude odraz raspoloženja, s kojim slavite desetgodišnjicu svog plodnog života; i čvrsta sviest neka to raspoloženje popraćuje, da je tlo, iz kojega je križarička organizacija nikla i rasla, tlo od Boga blagosloveno i određeno, da se hrvatska ženska omladina na njemu okuplja i za svete uzvišene ciljeve Katoličke Akcije u hrvatskom narodu odgaja.

Divno svršava križarička organizacija svoju desetgodišnjicu u Svetoj Godini velikog hrvatskog jubileja, da crpe u istoj Svetoj Godini milosti od Boga za sliedeću desetgodišnjicu Bogu na slavu i hrvatskom djevojačkom svietu u posvećenje!

Bog živi! Toplo Vam šaljem svoj blagoslov
U Presv. Srdcu Isusovu
odani

Josip dr. Srebrnić,
biskup

✶

Banja Luka, dne 18. studenoga 1940.

Primio sam Vaše pismo, u kojem mi javljate, da ćete dne 1. prosinca t. g. održati svoju glavnu skupštinu.

Ovom zgodom mogu Vam reći, da od početka s velikim interesom pratim rad naših Križarica, kako u mojoj biskupiji, tako širom ciele naše domovine. Dosada je, Bogu hvala, bio taj Vaš rad prema smjernicama sv. Crkve i našeg Episkopata. Zato nastojte svim silama, da i u buduće Vaš trud bude na slavu Božju i spas naše ženske mladeži, koja je u ovim težkim vremenima izložena najvećim pogibeljima.

U to ime šaljući Vam svoj pastirski blagoslov želim, da Gospodin izlije obilje svoje sv. Milosti na cieli Vaš rad i sve podhvate u organizaciji.

Sve Vas u Presv. Srdcu Isusovu pozdravlja

odani u Kristu

fra Jozo,
biskup

*

Kotor, 23. XI. 1940.

Primio sam Vaše cienjeno pismo. Rado se odazivam i prosim u Boga Vašoj upravi i svemu članstvu obilje nebeskih dobara. Vaša značajna desetgodišnjica, koja sada uporedo s velikim jubilejom hrvatskog naroda, neka Vam dade pobude, da uztrajete nepokolebivo na svietloj stazi samozataje i Euharistije, odanosti Bogu, Crkvi i rodu, nepomućene stege i katoličke kompaktnosti, da se iz redova Križarica odgoji nov naraštaj, naraštaj čistoće, značaja i snage.

Uz mnogo srdačnih pozdrava

odani

† Pavao Buturac

To su biskupska pisma. A koliko smo primile usmenih uputa i savjeta! Koliko podstreka u radu, koliko poticaja u dobru! A primale smo i pohvala. Toplih otčinskih pohvala.

Savjeti naših biskupa čuvali su nas na putu istine. Poticaji su jačali naše mladenačke snage. Pohvale su hranile naše oduševljenje i zanos. A svete molitve naših pastira dizale su se kao mirisni kad pred lice Gospodnje.

Ako je Križarstvo po Ivanu Merzu probudilo u srdcima hrvatske katoličke mladeži ljubav prema Papinstvu, donielo je i djetinju privrženost, odanost i ljubav prema biskupima. A uz ljubav i veliko povjerenje i podpuni posluh. Uviek i svagdje. Katolički dosljedno i križarski podpuno.

I tu je progovorilo Križarstvo na svoj poseban način i svojim posebnim jezikom.

Zašto su nas ipak progonili

Jest, progonili su nas. Ciela je orlovsko-križarska borba u Hrvatskoj protkana progonima. Sad tihim, sad bučnim, sad skrivenim, sad javnim.

Progonili su nas svi oni, kojima je kršćanski svjetovni nazor bio stran, kojima jačanje katoličkog života nije bilo po ćudi, koji se otuđiše Kristovoj nauci, koji se odmetnuše od Krista Gospodina. Jednom su to bili pojedinci, jednom skupine i organizacije, a mnogo puta su došli udarci i sa sasvim službenih strana. Mnogima je smetao katolički pravac organizacije, a smetao im je i njezin hrvatski karakter.

Križarstvo se nije nikada bavilo politikom. Ono je kao grana Katoličke Akcije u Hrvatskoj iznad i izvan političkih stranaka i borbi. Naš je poziv borba za duše, ostvarenje Kraljevstva Kristova na zemlji. Ali u našim se redovima uviek njegovala ljubav prema domovini i narodu hrvatskom.

Uviek se budno pazilo, da osjećaj naše narodne pripadnosti bude čist i čeličan. Da hrvatsko ime bude naš ponos. Da hrvatski jezik bude naša svetinja. Da hrvatska zemlja i njezino dobro bude naša briga. Da hrvatska domovina bude naša ljubav. Velika naša ljubav. Tako velika i tako jaka, da je ne može ništa izcrpsti, ništa izsušiti, ništa umanjiti.

Velika, jer dolazi iz punine duše.

Velika, jer izvire iz mladih i poletnih srdaca.

Velika, jer je katolička.

Velika, jer je ljubavlju prema Bogu, gospodaru sviju naroda i sviju zemalja, natopljena.

Križarska mladost bila je ona, koja se nazivala hrvatskim imenom onda, kad je bilo zabranjeno. Koja je pjevala hrvatske pjesme onda, kad se nisu nigdje gotovo čule. Koja se kitila hrvatskom trobrojkom onda, kad se radi nje dolazilo u zatvor.

I zato su nas progonili. Križarstvo je mnogo puta bilo strpano u sakristije, u katakombe, a članstvo njegovo progonjeno, zatvarano i suđeno, a sve samo radi svoje katoličke i hrvatske sviesti.

Donosimo samo nekoliko dokumenata iz te naše borbe.

Družtvo u Velikoj kod Požege pisalo je 27. XI. 1930.:

»Izvješćujemo Vas, da smo danas primile dopis Sreskog Načelstva u Slav. Požegi od 17. novembra 1930. br. 1573, kojim nam se zabranjuje nošenje križarskih znakova. Priepis glasi ovako:

Saznajemo, da članovi tamošnjeg crkvenog udruženja Križari nose značke i to: beli krst na crvenom polju.

Pošto križarska pravila ne predviđaju nošenje nikakovih znački i pošto prema tome nošenje istih predstavlja pojavu, koja ne odgovara ni njihovim pravilima, ni načinu njihovog postanka, imade se nošenje tih znački smjesta zabraniti. — Sreski načelnik.«

Dakako, da je zabrana kriva i nepravedna. Posve kriva, jer je u križarskim pravilima izričito spomenuto, da pripadnici križarske organizacije nose znakove. Ali nekome je smetao ili bieli križ ili pojava križarske mladeži uobće.

Kakve smo potežkoće imale s održavanjem križaričkih priredaba, dokazuje sliedeći dopis, koji nam je 13. V. 1936. poslao duhovnik Križarskog Sestrinstva u Biogradu na moru:

»Potrebno je, da Vas izviestimo o jednoj neprilici, koja nas je zadesila ovih dana. Naučili smo naime s Malim Križaricama nekoliko kraćih komada, nekoliko deklamacija i pjesama, i odlučismo prirediti zabavnu večer za roditelje i prijatelje. Najavili smo priredbu Sreskom načelstvu na sliedeći način:

Br. 31/36.

Sreskom načelstvu u Biogradu n/moru

Male Križarice podpisanog Križarskog Sestrinstva u Biogradu n/moru priređuju dne 3. svibnja 1936. u 7 sati poslije podne u družtvenim prostorijama zabavnu večer za roditelje i prijatelje s ovim razporedom:

1. »Izvan programa«, igrokaz izvode Male Križarice.
2. »Tjera ovce djevojka«, pjeva zbor M. K.
3. »Anđeli sv. Terezije od M. Isusa«, zborna deklamacija
4. »Prisjela mu šala«, igrokaz
5. »Tri koraka«, igra
6. »Radoznalo diete«, igrokaz
7. »Križarska himna«, pjeva zbor M. K.

Molimo, da to primite do znanja.

U Biogradu, dne 27. travnja 1936.

Za Križarsko Sestrinstvo
duhovnik

Puni vjere, da će nam srez dati dozvolu, spremili smo se još bolje na samu priredbu i nabavili kod porezke uprave ulaznice. Također smo stavili program priredbe u neke naše trgovine. Kad bi iza dva dana, eto od sreza dopisa:

Načelstvo sreza Biogradskog
Br. 8802/36
28. aprila 1936. god.
u Biogradu n/m.

Križarskom Sestrinstvu

na ruke duhovnika don Ante Šoša,

Biograd.

Na Vašu prijavu br. 31/36. ov. mj., da će Križarice na dan 3. maja t. g. u društvenim prostorijama prirediti zabavnu večer za roditelje i prijatelje s predočenim zabavnim programom upozoravate se, da jedno čisto religiozno udruženje nema pravo na zabavne priredbe svetovnog značaja. Ovo tim pre, što križarska udruženja ne potpadaju

pod propise Zakona o udruženjima, zborovima i dogovorima već kao isključivo religiozna udruženja spadaju pod nadzor i kontrolu samo duhovnih a ne i svetovnih vlasti.

Dosadašnje iznimne dozvole ovakvih priredaba su bile samo znak tolerancije, ali ne i kao povoljan presedan za buduće priredbe. Usled toga a na osnovu čl. 67. Z. U. U. zabranjuje se priredba najavljene zabavne večeri za nečlanove križarskog družtva.

Protivu ove zabrane Križarsko Sestrinstvo ima pravo žalbe Kralj. Ban. upravi u Splitu putem ovoga načelstva u roku od petnajst dana po prijemu iste.

Sreski načelnik v. r.«

Slično se dogodilo i u Čađavici u Slavoniji. Javila nam je to predsjednica organizacije 19. XII. 1938.

»Kako je i Vama poznato, priređivale smo se za akademiju, koju smo htjele davati 18. o. mj. To smo najavile Vama, sreskom načelstvu, porezkoj upravi, i svuda kamo još treba, i odasvud smo dobile odobrenje. Nabavile smo sve potrebno za igrokaz, kostime, kulise i ostale sitnice, a sve iz Osieka i Valpova, što sam težkom mukom dovukla kući. Svaku večer dolazile su moje marljive glumice na probu, koju smo održavale u hladnom Križarskom domu. U subotu, dakle dan uoči akademije, došle su sve k meni, da se još jednom za sve dogovorimo. Čitavo selo znalo je za naše spremanje. Vlč. g. župnik već je u crkvi najavio, plakati su već svuda bili izloženi, a bakice su spremale jaje po jaje, da ih prodaju, pa da onda mogu ići na predstavu.

Kad najednom u subotu pred podne dobijem ja poziv u obćinu. Brzo odem tamo, a jedna činovnica mi pokaže dopis, kojim je sreski načelnik zabranio priredbu... Bilo mi je grozno. Navedeni razlozi su samo onako iz zraka pohvatani, a stvarno se samo usmeno može reći. Da se još bolje uvjerim, odem na žandarmerijsku stanicu, da i tamo pitam. Prva rieč narednika bila je: Zabranjeno.

Zamislite, kako mi je bilo pri duši. Za čas se skupiše oko mene Križari i Križarice, da se posavjetujemo, šta ćemo raditi. Ali, nema druge, nego odgoditi. Dokle? Ne znamo, kada će se gospodinu sreskomu svidjeti, da nam priredbu ipak dozvoli.

Sutradan t. j. u nedjelju naviestio je vlč. g. župnik u crkvi, da je akademija zabranjena.«

Najveće potežkoće imale smo sa dvoranama. Evo dopisa iz Baške na o. Krku od 16. XI. 1932.:

»Tu postoji dvorana, koja služi svim organizacijama u mjestu. Sokol je svojata za sebe. Ali mi smo se ipak uvukli unutra. Vježbamo sada s Malim Križaricama i Križarima svake večeri za priredbu prije Božića. Starješinstvo Sokola je jučer s oružničtvom došlo u dvoranu, da smo im tobože razbili sprave. Kao na razbojnike! Htjeli su valjda zastrašiti djecu. Valjda im smeta, što imamo svu djecu, a oni gotovo nikoga...

Žandarmerija me je jučer izviestila, da je dobila naređenje od sreza, da se Križari smiju sastajati samo u bogomoljama.«

A kako su komunisti napadali naše, opisale su članice iz Rešetara 29. XI. 1936.:

»Pišem i javljam Vam, da smo u vrlo težkom stanju, jer već i kod nas dolazi komunizam. Nismo Vam javile, kako je za Uzkrs kod nas bilo. Nismo smjele imati predstavu. Izkitile smo selo s hrastićima i napravile slavoluke. Na njima bila je narisana značka, a pod njom naš divni pozdrav Bog živi. Predvečer je došla grupa ljudi, zapravo komunista. Rušili su granje, pucali, i razderali papir tamo, gdje je bilo ime Bog. Sad smo dobili novog načelnika, koji govori, da se Križarstvo mora raztepsti. 'Mi međutim po zapoviedi sestre predsjednice idemo često na zornicu, samo da nam Bog dade što više žive vjere, da se nikoga ne bojimo i da možemo dići visoko svoj križarski barjak.«

No naše članstvo nije za sve te progone marilo. Ono je doista visoko diglo i križarski i hrvatski barjak, jer je od početka živjelo Bogu i rodu svome. Iz Privlake kod Vinkovaca ovako su nam pisale sestre 27. XI. 1935.:

»Posvetu naše zastave obavili smo u ponedjeljak 11. XI. na Martinje, kada slavimo zaštitnika naše župe sv. Martina. Posvetu je obavio na svečan način preč. g. dekan Ivan Cvrković, župnik iz Otoka, a zastavu je poklonila kuma Pavka Očevčić, na čemu joj i ovdje hvala.

Ali izpunila se ona naša liepa kirvajska rečenica: Dođe god, da se vidi rod. Naša je svečanost bila brojno posjećena. Hrvatske trobojke vijorile su na mnogim kućama

u znak crkvene slave. Budući da je u našim Vinkovcima proslavljena 10. XI. stogodišnjica Hrvatske himne, izvješene su zastave još istoga dana ujutro, a na nekim kućama vijorile su i poslije goda još cieli dan, koje su kratkovidnima pokazale, da nam svietli od Zagreba zora, da će biti dana i da nam svanuti mora. A kako je običaj, da o slavi pucaju topovi, to su nam i to priuštili. Manifestirale nismo kroz selo, ali kada budu braća Križari obavili posvetu, onda ćemo imati veći i ljepši program, jaču križarsku promičbu, a to će biti malo lieka i gluhima. Neka čuju, da nas još ima Hrvata katolika.«

Tako naše Slavonke. A tako je bilo i drugdje. U Međumurju, u Zagorju, u Posavini, u Lici, u Bosni, na Jadranu. Svagdje!

Pjesma Slavonije prodrla je i opet u sve krajeve Hrvatske, gdjegod ima Križarica. Topla i meka kao slavonski sutoni, vesela i vedra kao slavonske ravni, snažna i zanosna kao mladost naše Slavonije.

Oj, trobojko, ti si mi na glasu,
Tebe nosim o svome pojasu.

Crven-biela i još k tomu plava,
Svi mi kažu, Hrvatice prava.

Ja ću sebi slova izvezati,
Izvezati živili Hrvati!

Tvoj V. K. S.

Tvoje mjesto Križaričko Sestrinstvo, ta najmanja jedinica križarske obitelji, dio je većih organizacijskih jedinica, koje ujedinjuje Veliko Križaričko Sestrinstvo u Zagrebu.

Družtva u jednome kraju mogu stvoriti svoj Krajevni odbor, koji ima svoje predsjedništvo. Potvrđuje ga V. K. S. Njegova je dužnost, napose to je dužnost predsjednice Krajevnog odbora, da povezuje, da posjećuje, da se brine za sva križarička družtva u jednome kraju.

Družtva u jednoj biskupiji udružuju se u Okružje Križarica, koje ima svoje sjedište u sielu biskupije. I ono ima svoj odbor s predsjednicom Okružja na čelu. Okružje povezuje i brine se za sva križarička družtva u jednoj biskupiji.

A u Zagrebu je Tvoj V. K. S., središnjica ciele organizacije. Za njegovo ime rekli su Ti odmah, kad si prekoračila prag organizacije. Još nisi znala ništa o našoj križarskoj nauci, o našem križarskom programu, ali znala si, da postoji V. K. S. u Zagrebu. I da tom V. K. S-u i Ti pripadaš. Da je to srdce, žila kucavica organizacije. Pa kad Te koja sreća ponese u Zagreb, Ti najprije kreneš u V. K. S., u Palmotićevu ul. 3. Da vidiš, što je to u njemu i zašto je on tako privezao tolike mlade duše.

Koliko sam puta gledala naše sestre iz pokrajine, kako po prvi puta ulaze u prostorije V. K. S-a. Neki je posebni sjaj u njihovim očima, neko posebno oduševljenje na licu. To se oduševljenje ne gasi ni onda, kad vide, kako su naše prostorije male, biedne, neugledne.

Dvie male kancelarijske prostorije sa zbirkom pokućtva svih mogućih boja i iz svih mogućih doba. Jedna oveća, družtvena prostorija, soba s. Marice i soba, u kojoj stanuju sestre, koje su se stalno posvetile apostolatu. I to je sve. Baš biedno i otrcano. Ali nešto ipak daje život, daje svježinu toj biedi. Eno tamo proviruje skup naših dragih križaričkih zastava. Tamo je kartoteka naših družtava. Tamo pisaći stroj i Gestetner aparat, na kome se izrađuju naše okružnice. Tamo lik sv. Otca. Tamo slika zagrebačkog Nadbiskupa. A na stolu kip naše junačke zaštitnice sv. Ivane Arške.

Ne, sjaj u očima naših sestara nije postao slabiji, a oduševljenje nije zamrlo. Ta to je V. K. S. Mogu njegove prostorije biti malene i neugledne, ali to je dragi V. K. S. Draga središnjica, u kojoj se stvaraju zaključci za cielu organizaciju. U kojoj se daju smjernice za sav naš vjerski, prosvjetni, organizacijski rad. U kojoj se grade planovi za naš apostolat.

Svakoga tjedna sastaju se odbornice V. K. S-a na redovitu sjednicu, a i inače, prostorije nisu nikada prazne. Odbornice dolaze na posao, zagrebačke članice na sastanke, vodstva staležkih zajednica na sjednice. Dolaze i duhovnici zagrebačkih družtava, a don Ante Radić svagdanji je posjetilac središnjice. Dolaze i duhovnici iz pokrajine, dolaze članice, i tako je na V. K. S-u uviek živo.

Ne, ne bliedi sjaj u očima naših članica, iako su prostorije neugledne i malene. Ne bliedi! Naprotiv! Vidjela sam ga, kako je pojačao i kako se u očima mladih djevojaka cakle suze ganuća.

A kad se vraćaju kući, salietaju ih susestre: Jesi li bila na V. K. S-u? Jesi li sve pozdravila? Koje si sestre vidjela? Što rade? Je li sve zdravo?

Takvim i sličnim pitanjima salietaju ih, a one odgovaraju dugo, obširno. A na koncu dodaje koja od najmlađih: Da mi je samo jednom otići na V. K. S. pa makar umrla iza toga!

Zašto ta ljubav, ta privrženost, to oduševljenje? Jer V. K. S. je Tvoj, Vaš drugi dom, središte velike križarske obitelji. Jer V. K. S. povezuje sve duše, sve razbacane jedinice, sva organizacijska središta u oduševljenu Kristovu vojsku, koja se okuplja kadgod je Crkva treba i koja sluša svoga vojskovođu — Papu.

V. K. S. je prestavnik križarske misli, predstavnik križarske borbe.

*

Današnji odbor V. K. S-a je ovaj:

Predsjednica *Marica Stanković.*

Podpredsjednica *Vilma Bielen.*

Tajnica *Zlatka Kostanjevac.*

Blagajnica *Jelka Molnar.*

Izvjestiteljica za prosvjetu *Mara Čović.*

Izvjestiteljica za organizaciju *Olga Jančić.*

Izvjestiteljica za misije *Janja Magdić.*

Izvjestiteljica za karitas *Ivanka Dokoupil.*

Izvjestiteljica za đačku zajednicu *Hela Znidarčić.*

Izvjestiteljica za seljačku zajednicu *Jurka Huljev.*

Izvjestiteljica za radničko-građansku zajednicu *Nevenka Šarin.*

Izvjestiteljica za Vodstvo Malih Križarica *Marija Grgić.*

Načelnica *Draga Fegić.*

Pregednički odbor: *Mira Preisler, Marija Vincens, Smiljka Šribar.*

Častni sud: *Darinka Dugački* iz Zagreba, *Marija Hercigonja* iz Zagreba, *Marija Globinka* iz Sarajeva, *Julka Štaubringer* iz Đakova, *Zlata Savanović* iz Daruvara.

Predsjednica Okružja Križarica u Zagrebu je *Marija Grgić,* u Sarajevu, *Štefica Mihalić,* u Đakovu *Stana Križanović.* Posljednja predsjednica Okružja u Šibeniku bila je *Dobrila Bujas,* a u Subotici *Vita Križanović.*

*

Da, to je Tvoj dragi V. K. S. I neka Ti bude uviek drag, kao što si i Ti draga njemu i kao što mu je draga svaka križarička duša diljem domovine i izvan nje.

Vječnome uzoru

Oprosti, Gospo, što Ti na posljednjoj stranici ove knjige posvećujemo tako malo rieči, tako malo redaka.

Ali Ti si svagdje, gdjegod bila, i liepa, i velika i sjajna. Liepa si u liku od skupocjenog mramora, a liepa si i u jednostavnom obličju u seoskoj crkvici. Liepa si u sjajnoj katedrali, a liepa si i na razkršću poljskih puteva.

Mi zapravo i ne znamo odrediti, kad si ljepša, kad si veća, kad si sjajnija.

Da li onda, kad si iznenađeno razširila oči na anđelov pozdrav ili onda, kad si na putu k rođakinji svojoj Elizabeti zapjevala Magnificat.

Da li onda, kad si sa sladkim Bremenom u tielu putovala u Betlehem ili onda, kad se smiešiš Čedu u svome naručaju.

Da li onda, kad si se tako brižna jedini puta pojavila sa Sinom u javnom životu, u Kani Galilejskoj, ili onda, kad uređuješ skromnu svoju kućicu u Nazaretu, sasvim povučena, gotovo nepoznata.

Da li onda, kad kao žena jaka stojiš na Kalvariji ili onda, kad Te gledamo u slavi Djeteta Tvoga, sa viencem zlatnih zviezda oko čela i svietlim mjesečevim lukom pod nogama.

Ne znamo, kad si ljepša, jer si uviek preliepa, presjajna, premila, Ti najveća Ženo, najslađa Majko, Gospo naša.

Ti, čije je tielo posvećeno najzrelijim zemaljskim Plodom, Bogom — Čovjekom.

Ti pred čijom se dušom blago nasmiešilo brižno lice vječnog Roditelja.

Ti čije je dobro srdce podpuno izpunio dah vječne ljubavi — Duh Sveti.

Ti si u svome biću spojila sva obilježja, sve strune ženskoga bića: i djevičanstvo, i ženstvo i, majčinstvo.

Zato si uzor svima za sve vjekove.

Djevice u Tebi traže čar čistoće i nalaze ga u neizkazanom obilju.

Žene u Tebi traže vjernost i brižljivost i nalaze ih u savršenom obliku.

Majke u Tebi traže junačtvo u žrtvi i nalaze ono, što nema ni jedna majka, ni sve majke svieta zajedno.

Dobra Gospo, Suspasiteljice svieta, Posrednice svih milosti, Djeliteljice svih Sinovljevih zasluga, štiti hrvatski djevojački sviet, štiti našu križaričku mladež.

To te molimo na posljednjoj stranici ove knjige, u posljednjim redcima naše poviesti. Budi joj uzor, budi joj zaštita, budi joj obrana, budi joj Majka.

Oprosti, Gospo, što Ti na posljednjoj stranici ove knjige posvećujemo tako malo rieči, tako malo redaka. Ali Ti si govorila na svim stranicama, u svim redcima ove knjige. Jer da Tebe nema, ne bi bilo ni liepih križaričkih duša. U Tebe su one gledale, kad im je trebalo dati oblik i sadržaj. Da Tebe nema, ne bi križarički pokret ni postojao, jer ne bi bilo uzora, prema kome se mogao izgrađivati.

Spominjemo Te, Gospo, na posljednjoj stranici ove knjige zato, da je djevojačke ruke ne zaklope prije nego se sretnu s Tvojim imenom, s Tvojom dušom, s Tvojim majčinskim srdcem. Da posljednja njihova misao budeš Ti. Da posljednja njihova želja bude, da Tebe sliede. Da posljednja njihova odluka bude, da se svaki dan primiču svome uzoru — Tebi.

Sad znadeš, Gospo zašto Te spominjemo na posljednjoj stranici ove knjige. Sad znadeš, da si Ti na prvoj stranici križaričkih duša, i da pred Tobom, vječni naš uzore, kleči cieli križarički rod.

SADRŽAJ

OJ, U VIS KRILA!

ZA BIELIM KRIŽEVIMA